Euroopa Liidu
Teataja

C 81

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

61. aastakäik

2. märts 2018

Sisukord

I *Resolutsioonid, soovitused ja arvamused*

ARVAMUSED

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

komitee täiskogu 529. istungjärk 18. ja 19. oktoobril 2017

2018/C 081/01 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete võimalused arengu ja majanduskasvu hoogustamiseks piirkondades“ (omaalgatuslik arvamus) 1

2018/C 081/02 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna organisatsioonide ELi-poolne rahastamine“ (omaalgatuslik arvamus) 9

2018/C 081/03 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Külad ja väikelinnad maaelu arengu kiirendajatena: probleemid ja võimalused“ (omaalgatuslik arvamus) 16

2018/C 081/04 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kliimaõiglus“ (omaalgatuslik arvamus) 22

2018/C 081/05 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „ELi arengupartnerlused ja rahvusvahelistest maksulepingutest tulenevad probleemid“ (omaalgatuslik arvamus) 29

2018/C 081/06 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused Euroopa – Vahemere piirkonnas“ (omaalgatuslik arvamus) 37

2018/C 081/07 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Üleminek kestlikumale Euroopa tulevikule – strateegia aastaks 2050“ (omaalgatuslik arvamus) 44

2018/C 081/08 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Uued jätkusuutlikud majandusmudelid“ (ettevalmistav arvamus) 57

ET

2018/C 081/09 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jagamismajanduse maksustamine – jagamismajanduse arenguga seotud võimalike maksumeetmete analüüs“ (ettevalmistav arvamus eesistujariigi Eesti taotlusel) 65

2018/C 081/10 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maa kasutamine toiduainete jätkusuutlikuks tootmiseks ning ökosüsteemi teenusteks“ (ettevalmistav arvamus eesistujariigi Eesti taotlusel) 72

2018/C 081/11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi õigusaktide kohaldamise järelevalve“ (Euroopa Kontrollikoja ülevaatearuanne) (omaalgatuslik arvamus) 81

III *Ettevalmistavad aktid*

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

komitee täiskogu 529. istungjärk 18. ja 19. oktoobril 2017

2018/C 081/12 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vastavuspakett: a) „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „SOLVITi tugevdamise tegevuskava: ühtse turu hüvede toomine kodanike ja ettevõteteni““ *[COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final],* b) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühtne digivärav teabe ja menetluste ning abi- ja probleemilahendamisteenuste pakkumiseks ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012“ *[COM(2017) 256 final – 2017/0086(COD)],* c) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse tingimused ja kord, mille kohaselt võib komisjon paluda ettevõtjatel ja ettevõtjate ühendustel esitada teavet siseturu ja sellega seotud valdkondade kohta“ *[COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]“* 88

2018/C 081/13 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus uute raskeveokite CO_2-heite ja kütusekulu seire ja aruandluse kohta“ *[COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]* 95

2018/C 081/14 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele digitaalse ühtse turu strateegia rakendamise vahekokkuvõtte kohta. Ühendatud digitaalne ühtne turg kõigile“ *[COM(2017) 228 final]* 102

2018/C 081/15 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2016. aasta konkurentsipoliitika aruanne““ *[COM(2017) 285 final]* 111

2018/C 081/16 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele kapitaliturgude liidu tegevuskava vahearuande kohta“ *[COM(2017) 292 final]* 117

2018/C 081/17 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Aruteludokument majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta“ *[COM(2017) 291 final]* 124

2018/C 081/18 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal„Aruteludokument ELi rahanduse tuleviku kohta“ *[COM(2017) 358 final]* 131

2018/C 081/19 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus üleeuroopalise personaalse pensionitoote kohta“ *[COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]* 139

2018/C 081/20 Euroopa Majandus-ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta“ *[COM (2017) 206],* „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine““ *[COM(2017) 250 final] ja* „Ettepanek: Institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta“ *[COM (2017) 251 final]* 145

2018/C 081/21 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrusi (EL) nr 1288/2013, (EL) nr 1293/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL“ *[COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)]* 160

2018/C 081/22 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi uue kõrghariduse tegevuskava kohta“ *[COM(2017) 247 final]* ja „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Koolide arendamine ja õpetamise täiustamine, et anda noortele edasiseks eluks hea stardipositsioon““ *[COM(2017) 248 final]* 167

2018/C 081/23 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta“ *[COM(2017) 424 final – 2017/0190(COD)]* 174

2018/C 081/24 Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa koostalitlusvõime raamistik. Rakendusstrateegia““ *[COM(2017) 134 final]* 176

2018/C 081/25 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liidu elektroonilise teemaksu koostalitlusvõime ja teemaksude tasumata jätmist käsitleva piiriülese teabevahetuse hõlbustamise kohta “ *[COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)]* 181

2018/C 081/26 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 1999/62/EÜ raskete kaubaveokite maksustamise kohta teatavate infrastruktuuride kasutamise eest“ *[COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)]* ja „Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 1999/62/EÜ (raskete kaubaveokite maksustamise kohta teatavate infrastruktuuride kasutamise eest) teatavaid mootorsõidukite maksustamist käsitlevaid sätteid“ *[COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]* 188

2018/C 081/27 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Säästva liikuvuse suunas. Tegevuskava sotsiaalselt õiglaseks üleminekuks puhtale, konkurentsivõimelisele ja ühendatud liikuvusele kõigi jaoks““ *[COM(2017) 283 final]* 195

2018/C 081/28 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi ja Korea vaheline vabakaubandusleping – kaubanduse ja säästva arengu peatükk“ 201

2018/C 081/29 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Isikuandmete vahetamine ja kaitsmine globaliseerunud maailmas“ *[COM(2017) 7 final]* 209

2018/C 081/30 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1295/2013, millega luuakse programm „Loov Euroopa“ (2014–2020)“ *[COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]* 215

2018/C 081/31 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (täiendav arvamus) 216

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 529. ISTUNGJÄRK 18. JA 19. OKTOOBRIL 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete võimalused arengu ja majanduskasvu hoogustamiseks piirkondades“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/01)

Raportöör: **Dimitris DIMITRIADIS**

Täiskogu otsus	26.1.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	7.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	199/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on mitmes arvamuses järjekindlalt väljendanud oma positiivset suhtumist ELi poliitikameetmetesse, mille eesmärk toetada väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd) ([1]). VKEd on siiski äärmiselt heterogeenne kategooria, nõudes erilisi jõupingutusi, et tegeleda asjakohaselt erinevate allrühmade ja eelkõige väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete vajadustega.

([1]) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused *„Poliitilised meetmed VKEde jaoks“* (ELT C 27, 3.2.2009, lk 7); *„Rahvusvahelised riigihanked“* (ELT C 224, 30.8.2008, lk 32); *„Euroopa väikeettevõtlusalgatus „Small Business Act““* (ELT C 182, 4.8.2009, lk 30); *„Börsivälised tuletisinstrumendid, kesksed vastaspooled ja kauplemisteabehoidlad“* (ELT C 54, 19.2.2011, lk 44) ja *„VKEde juurdepääs rahastamisele“* (EESC-2014-06006-00–00-RI-TRA).

1.2. Selle allrühma olulisus seisneb tõsiasjas, et sellesse kuuluvad ettevõtted loovad valdava enamuse töökohtadest ELi piirkondades. Kinnitades oma eelnevaid järeldusi ja tuletades meelde oma eelmistes arvamustes tehtud soovitusi, ([2]) on komitee eesmärk vaadelda lähemalt ja analüüsida väljakutseid, millega väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted silmitsi seisavad. Eesmärk on anda võimalus mõjutada konstruktiivselt poliitikaloomet ELi, riigi ja piirkonna tasandil.

1.3. Komitee julgustab Euroopa Komisjoni kaaluma, kuidas toetada ja edendada väikeseid pere- ja traditsioonilisi ettevõtteid, sest kõnealused ettevõtted on võtmeelement uute tegevuste väljatöötamisel ja sissetuleku loomisel piiratud ressurssidega piirkondades. Nad toovad lisandväärtust regionaalarengu protsessi iseäranis vähem arenenud piirkondades, kuna on tugevasti seotud kohaliku majandusega, kus nad teevad investeeringuid ja säilitavad tööhõivet.

1.4. Komitee on seisukohal, et paljudes arengus endiselt maha jäävates piirkondades on tohutuid arenguvõimalusi ning et seda kasutamata potentsiaali võiks realiseerida kohalike väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete kaudu. See väljakutse peaks kõnetama mitte üksnes Euroopa Komisjoni, vaid ka teisi osalejad, keda tuleks aktiivselt kaasata, sh kohalikud omavalitsused ja kohalikud vahendajad, nagu ettevõtlusorganisatsioonid ja finantsasutused.

1.5. Komitee kutsub komisjoni üles pöörama tähelepanu tõsiasjale, et väikeseid pere- ja traditsioonilisi ettevõtteid on negatiivselt mõjutanud hiljutised majanduslikud ja tööstuslikud arengud ja suundumused. Nende konkurentsivõime nõrgeneb ja nad seisavad oma tegevuses silmitsi järjest suuremate probleemidega.

1.6. Komitee väljendab muret selle pärast, et toetuspoliitika meetmete rakendamisel ei keskenduta väikestele pere- ja traditsioonilistele ettevõtetele ning on ebatõenäoline, et need kõnealustest vahenditest olulist kasu saaksid. Üldiselt on VKEde tugimeetmed suunatud teadusuuringute ja innovatsiooni suurendamisele VKEdes ja idufirmadele. Seadmata kahtluse alla nende poliitikameetmete olulisust, soovib komitee rõhutada, et nendest saab kasu väga väike osa kõigist VKEdest ja et väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted ei kuulu reeglina kasusaajate hulka. Komitee väljendab heameelt komisjoni kavatsuse üle vaadata läbi VKEde määratlus. Selle algatas siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraat ja see on esialgu kavandatud 2019. aasta alguseks ([3]).

1.6.1. Praegune VKEde määratlus on juba aegunud ja seepärast on komitee veendunud, et kavandatud läbivaatamine võiks aidata asjakohasemalt mõista VKEde olemust ja kujundada nende jaoks sobivama poliitika. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles lisama konsulteerimisprotsessi hinnangu selle kohta, kuidas kohaldatakse praegust määratlust VKEde poliitikameetmete rakendamisel ELi, riigi ja piirkonna tasandil, keskendudes iseäranis väikestele pere- ja traditsioonilistele ettevõtetele.

1.6.2. Komitee on veendunud, et määratluse läbivaatamine peaks hõlmama vähemalt järgmist:

— kaotada „töötajate arvu kriteerium“ ([4]) juhtiva kriteeriumina ja anda VKEdele paindlikkus valida, millisele kahele kriteeriumile kolmest vastata, kasutades direktiivis 2013/34/EL ([5]) sätestatud kõige ajakohasemat lähenemisviisi;

— viia läbi soovituse artiklis 2 sätestatud künniste põhjalik analüüs ja vajaduse korral neid ajakohastada, sealhulgas lähendades neid direktiivis 2013/34/EL sätestatud künnistele;

— hinnata uuesti soovituse lisa artiklis 3 esitatud piiranguid ja vaadata need läbi.

1.7. Komitee arvates on oluline, et väikeseid pere- ja traditsioonilisi ettevõtteid tunnustataks eraldi allrühmana, kuna reeglina kannatavad nemad kõige enam turutõrgete tõttu. Seepärast soovitab komitee töötada välja neile suunatud ja kohandatud toetuspoliitika. Kõige pakilisemate probleemide käsitlemiseks peab selline poliitika olema suunatud vähemalt järgmisele:

— tööjõu ligimeelitamise ja koolitamise toetamine;

— juhtide/omanike koolitamine ja ümberõpe;

— nõuande- ja konsultatsiooniteenustele juurdepääsu pakkumine;

([2]) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused *„Pereettevõtted“* (ELT C 13, 15.1.2016, lk 8); *„Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“ läbivaatamine“* (ELT C 376, 22.12.2011, lk 51); *„Ettevõtluse vormide mitmekesisus“* (ELT C 318, 23.12.2009, lk 22).

([3]) Esialgne mõjuhinnang (2017)2868537, 8. juuni 2017.

([4]) Komisjoni soovitus 2003/361/EÜ, lisa artikkel 4.

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL.

— rahastamisvõimalustele juurdepääsu parandamine;

— rohkema teabe ja parema koolituse tagamine kohalike tööandjate organisatsioonide ja kohalike pangakontorite töötajatele;

— teenuste pakkumine ühest kohast;

— kohaliku ja ELi halduskoormuse läbivaatamine;

— juurdepääsu tagamine rohkemale ja paremale teabele regulatiivsete nõuete, kohaliku ettevõtluskeskkonna ja turuvõimaluste kohta.

2. **Väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted – taust ja tähtsus**

2.1. ELi poliitikaloome keskmes on praegu mitmed aktuaalsed tööstuse arengud ja suundumused: digiteerimine, neljas tööstusrevolutsioon, kiiresti muutuvad ärimudelid, üleilmastumine, jagamismajandus ja innovatiivsemad konkurentsieeliste allikad. Samas tuleb tunnistada, et inimesed peavad saama elada kõikjal Euroopa Liidus, sh paljudes piirkondades, kuhu neljas tööstusrevolutsioon tõenäoliselt kergesti ei jõua.

2.2. Vähendamata nende uute suundumuste olulisust ja toetades samas nende edendamisele suunatud poliitilisi jõupingutusi, on vaja meenutada, et valdava enamiku töökohtade tagajaks ELi piirkondades on praegu väga traditsioonilised VKEd ([6]) ja väikesed pereettevõtted, ([7]) kellest enamikul on pikk ajalugu ning traditsioonid, kogemused ja palju edulugusid minevikust. See ettevõtete rühm hõlmab tüüpiliselt järgmisi allrühmi:

— väike-, mikro- ja üheinimese ettevõtted;

— väga traditsioonilised VKEd, kes toimivad ajalooliselt ja traditsiooniliselt kindlaksmääratud valdkondades;

— VKEd ääremaal – nagu väikelinnad, külad, mägipiirkonnad, saared jne;

— väikesed pereettevõtted;

— käsitööonduslikud ettevõtted;

— füüsilisest isikust ettevõtjad.

2.3. Nagu komitee on eelnevalt märkinud, on väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted paljude riikide tugisambaks kõikjal maailmas ning nad kasvavad muljet avaldava kiirusega. Nad täidavad olulist osa piirkondlikus ja kohalikus arengus ning mängivad iseloomulikku, konstruktiivset rolli kohalikes kogukondades. Pereettevõtted suudavad paremini taluda keerulisi majanduslanguse ja stagnatsiooni perioode. Nende ettevõtete juhtimine on tugevalt isikupärane, sest omanikud pööravad erilist tähelepanu ettevõtte pikaajalistele väljavaadetele suuresti seetõttu, et kaalul on perekonna varandus, maine ja tulevik. Nende tegevusele on omane ebatavaline pühendumine ettevõtte järjepidevusele ja see hõlmab püsivat hoolitsemist oma töötajaskonna eest ning klientidega tihedamat suhtlemist äritegevuse säilitamise huvides. Komitee on kutsunud varem komisjoni üles rakendama aktiivset strateegiat parimate tavade edendamiseks liikmesriikide pereettevõtetes ([8]).

2.4. Viimastel aastatel on paljud väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted seisnud silmitsi järjest suuremate probleemidega oma tegevuses, kuna:

— neil puudub piisav valmisolek, et kiiresti muutuvat ettevõtluskeskkonda ette aimata ja sellega kohanduda;

([6]) Väikesed traditsioonilised ettevõtted on säilitanud sama ärimudeli pikka aega, teenindades suhteliselt väikeseid kogukondi – nt väikesed restoranid ja kohvikud, iseseisvad bensiinijaamad, pagariärid, perehotellid, väikeettevõtted transpordi- ja kaubandussektoris jne.

([7]) Ei ole olemas ühte kindlat pereettevõtte määratlust, vaid mitu aastate jooksul käibele tulnud määratlust. Nendes rõhutatakse, et pereettevõtted on ettevõtted, milles perekond kontrollib ettevõtet tänu ulatuslikule kaasatusele ettevõtte omanikeringis ja juhtimises. (Sciascia ja Mazzola, *Family Business Review*, köide 21, number 4, 2008). Pereettevõtted moodustavad kokku enam kui 85 % kõigist OECD riikides tegutsevatest ettevõtetest. Mõned neist on väga suured äriühingud, kuid käesolevas arvamuses keskendutakse väikestele pereettevõtetele.

([8]) Vt Euroopa Majandus-ja Sotsiaalkomitee arvamus *„Pereettevõtted“* (ELT C 13, 15.1.2016, lk 8).

— nende traditsioonilised äritegevuse mustrid ei ole enam nii konkurentsivõimelised kui varem muutuvate ärimudelite tõttu, nt digiteerimine, äriühingute juhtimise tõhusamad viisid, uute tehnoloogiate areng;

— neil on piiratud juurdepääs ressurssidele (teave, finants- ja inimkapital) ning väiksem turgude laiendamise potentsiaal jne;

— nad on silmitsi organisatsiooniliste piirangutega, nagu aja, kvaliteedi ja tulevikku vaatava omanikeringi ja juhtimise puudumine, ega hooli käitumise muutmisest;

— nende suutlikkus väliskeskkonda kujundada on väike, samuti on neil nõrgem läbirääkimispositsioon, samas on nende sõltuvus sellest suurem ([9]).

2.5. ELis on veidi alla 23 miljoni VKE, kusjuures VKEde osakaal kõigi ettevõtete hulgas on suurem ELi lõunapoolsetes riikides ([10]). VKEd moodustavad 99,8 % ELi ettevõtete koguarvust finantssektorivälises ettevõtluses, ([11]) lisaks annavad need ka tööd peaaegu 67 %-le töötajate koguarvust ning loovad ligikaudu 58 % finantssektorivälise ettevõtluse kogu lisandväärtusest ([12]). Ettevõtete arvust moodustavad kaugelt suurima osa mikroettevõtted, sealhulgas üheinimese ettevõtted.

3. **Poliitikasuunad ja prioriteedid ELi tasandil**

3.1. Üldine reegel on, et VKEdele mõeldud toetus suunatakse peamiselt teadusuuringute ja innovatsiooni edendamisele VKEdes ja VKEde arendamisele ([13]). Kuigi suutlikkust uuendusi läbi viia ja ülemaailmseks muutuda peetakse kaheks kõige olulisemaks kasvu edendajaks, on VKEdel üldiselt probleeme mõlemaga ([14]). Pooltega viimasel rahastamisperioodil tuvastatud vahendite tüpoloogiatest taotletakse eesmärke, mis on pea eranditult seotud innovatsiooniga. Need on vahendid, millega toetatakse tehnoloogilist ja mittetehnoloogilist innovatsiooni, ökoinnovatsiooni, innovatiivsete äriühingute loomist, teadus- ja arendustegevuse projekte, teadmus- ja tehnoloogilist siiret.

3.2. Ajavahemikus 2007–2013 ([15]) ulatus Euroopa Regionaalarengu Fondi toetus VKEdele ligikaudu 47,5 miljardi euroni (76,5 % ettevõtlustoetuseks ja 16 % Euroopa Regionaalarengu Fondi kogutoetustest sellel perioodil). Lisaks märgiti, et 18,5 miljonist toetust saavast ettevõttest ligikaudu 246 000 olid VKEd. Toetust saavate ettevõtete ja ettevõtete koguarvu võrdlus näitab selgelt, et see hulk on täiesti ebapiisav, ja tõestab, et EL ei ole suutnud toetada seda väga olulist ettevõtterühma. Euroopa Komisjon ei käsitle seda olulist küsimust ressursside vähesuse ja asjaomaste ettevõtete äärmiselt suurte iseärasuste tõttu.

3.3. Samal ajavahemikul rakendati suhteliselt palju poliitikavahendeid, mille toetusesaajate hulk varieerus suuresti, ulatudes ühest kuni 8 000–9 000 toetusesaajani. Väga vähestele toetusesaajatele suunatud vahendite loomine on selgelt ebatõhus. See tõstatab küsimuse, kas on mõtet töötada välja nii suurt arvu vahendeid. Lisaks tuleb kahtluse alla seada nende tulemuslikkus ja tõhusus, kaaludes, kas nende kavandamisse kaasatud inim- ja rahalised ressursid on tasakaalus saavutatud mõjuga (kui seda on). Samal ajal tõsteti juhtumiuuringutes esile iseenesliku valiku või nn pehme suunamise (*soft targeting*) protsessi, milles asjaomane poliitikavahend kavandati sihtrühmaks teatud konkreetseid toetusesaajaid (keda üldiselt iseloomustas suurem abi kasutamise suutlikkus) silmas pidades.

([9]) Mitmesugused uuringud (nt Euroopa Parlament, 2011; CSES, 2012; Euroopa Komisjon, 2008; OECD, 1998).

([10]) Euroopa Komisjoni soovituses 2003/361/EÜ määratletakse VKEd, mis liigitatakse töötajate arvu ja käibe alusel täiendavalt kolme kategooriasse: mikro-, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad. Peamised statistilised allikad ei paku andmeid VKEdena määratletud ettevõtjate kohta eespool nimetatud VKE määratluse range kohaldamise tõttu. Olemasolevad andmed põhinevad töötajate arvu kriteeriumil, mistõttu põhinevad käesolevas arvamuses esitatud andmed kõnealusel määratlusel. Tuleb märkida, et kuigi käibe ja/või koguvarade kriteeriumide lisamine ei tohiks statistikat väga palju muuta, võib ettevõtjate autonoomiat käsitlevate eeskirjade kohaldamisel olla märkimisväärne mõju tulemustele. Ühes Saksamaal läbiviidud uuringus vähendas selle kriteeriumi kohaldamine „VKEde“ koguarvu 9 % (CSES, 2012).

([11]) Finantssektoriväline ettevõtlus koosneb EL 28 või liikmesriikide kõigist majandussektoritest, välja arvatud finantsteenused, valitsusteenused, haridus, tervishoid, kunst ja kultuur, põllumajandus, metsandus ja kalandus.

([12]) *Annual Report on European SMEs 2014/2015*, Euroopa Komisjon.

([13]) *Final Report, Work Package 2, ex post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*, leping: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/.

([14]) *Support to SMEs – Increasing Research and Innovation in SMEs and SME Development, Work Package 2, First Intermediate Report, Volume I: Synthesis Report, ex post evaluation of Cohesion Policy programmes, 2007-2013, focusing on the European Regional Development Fund (ERDF) and the Cohesion Fund (CF)*, leping: 2014CE16BAT002, juuli 2015.

([15]) Sama allikas, mis joonealusel märkusel 13.

3.4. Terviklik ülevaade ([16]) kokku 670 poliitikavahendist, mida rakendati 50 rakenduskavas programmitöö perioodi vältel, näitab, et jaotumine erinevate poliitikasuundade vahel on üsna ebaühtlane. Ülevaatest ilmnes, et vähem kui 30 % kõigist poliitikavahenditest oli suunatud traditsiooniliste ettevõtete vajadustele. Komitee on juba väljendanud oma toetust innovatiivsetele ja suure kasvupotentsiaaliga ettevõtetele ([17]). Kuid samal ajal peab komitee kahetsusväärseks, et poliitikavahendid on ebaproportsionaalselt ja peaasjalikult suunatud VKEde innovatsioonieesmärkidele, sest suuremal osal ELi VKEdest ei ole praegu – ega lähitulevikus – mingisugust innovatsioonipotentsiaali ja nende põhitegevus ei nõua selle olemasolu. Tõepoolest saaks innovaatilisi tooteid välja töötada äärmiselt väikeste kuludega ja neil võiks olla suur kasvupotentsiaal, kuid seda laadi kasv on selgelt erand, mitte aga norm traditsiooniliste ja pereettevõtete jaoks, kelle tööfilosoofia on täiesti erinev. Mõningane innovatsioon on võimalik ja soovitatav ja uued põlvkonnad teevad uuendustegevusega algust, kuna nad on avatud mõtlemisega. Enamikul juhtudest on innovatsioon siiski üksnes killustunud ega kuulu nende äriühingute põhitegevuse hulka ([18]).

3.5. Väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted ei ole toetuspoliitika meetmete keskmes, nagu näitab tõsiasi, et väga väike osa poliitikavahenditest (ainult 7 % avaliku sektori kogutoetustest) on suunatud VKEdele, kes tegutsevad konkreetsetes sektorites, millest kõige tavapärasem on turism. Eelöeldut illustreerib ka tõsiasi, et ligikaudu 54 % toetust saavatest VKEdest on tootmis- ja IKT-sektorist (10 %), vaid 16 % hulgi- ja jaekaubanduse sektorist ning 6 % majutus- ja toitlustussektorist – mida peetakse traditsioonilisteks sektoriteks. Olukorda halvendab tõsiasi, et viimasel programmitöö perioodil toimus VKEde toetuse struktureerimine sügava majanduskriisi valguses, võttes arvesse vajadust suunata ressursid innovatsioonilt üldisema kasvu suunas.

3.6. Samal ajal näitavad andmed, et viie aasta jooksul pärast kriisi algust 2008. aastal VKEde arv suurenes, samas kui lisandväärtus ja töötajate arv kahanes ([19]). Asjaomane statistika osutab tõsiasjale, et selles ajavahemikus domineeris nn vajaduspõhine ettevõtlus nn võimaluspõhise ettevõtluse üle. Ilmselgelt üritasid inimesed leida viisi kriisiga toimetulekuks ja ettevõtted üritasid ellu jääda, kuid toetus ei ole olnud piisav ega asjakohane ([20]).

3.7. Mitu hiljutist uuringut on selgelt näidanud, et Põhja- ja Lõuna-Euroopa VKEde vajaduste vahel valitsevad märkimisväärsed erinevused, kusjuures olulised on erinevused riiklikul tasandil. Seda seisukohta kinnitab täielikult ka Euroopa Komisjoni Euroopa VKEsid käsitlev aastaaruanne 2014/2015, mille kohaselt koosneb madalaimate tulemustega riikiderühm peamiselt Lõuna-Euroopa riikidest. Nende riikide esitatud projektide õnnestumismäärad on äärmiselt madalad ja see puudutab ka programmi „Horisont 2020“ VKEde komponendi projekte.

3.8. Veel üks tõsine probleem väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete tõhusal toetamisel on tõsiasi, et edendamismeetmed on peaasjalikult formuleeritud toetatavate äriühingute suuruse alusel, mitte aga olulisemate omaduste põhjal, millel on suurem mõju äriühingute tegevusele. See lähenemisviis võib olla aegunud ja liiga laia suunitlusega ega võta arvesse erinevate rühmade (nagu väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted) erivajadusi. Oma arvamustes on komitee seepärast pidevalt rõhutanud vajadust sellise VKEde edendamise poliitika järele Euroopas, mis on paremini suunatud ja täpsemalt piiritletud, ning samuti vajadust ajakohastada VKEde määratlust, et kajastada paremini nende mitmekesisust ([21]).

3.9. Komitee tunneb muret selle pärast, et ainult väike osa Euroopa Regionaalarengu Fondi toetusest on siiani andnud tõendatud tulemusi, ([22]) osutades, et sellel on reaalne mõju majandusele. See seab küsimärgi alla VKEde toetamisse investeeritud rahaliste vahendite tõelise mõju. Komitee nõuab, et viidaks läbi tõeline mõjuhinnang, sealhulgas väikestele pere- ja traditsioonilistele ettevõtetele antud toetuse analüüs.

([16]) Sama allikas, mis joonealusel märkusel 14.

([17]) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus *„Uuenduslike ja suure kasvupotentsiaaliga ettevõtete edendamine“* (ELT C 75, 10.3.2017, lk 6).

([18]) Hea näide on maaturism, mille turustamisel tuginetakse tänapäeval suuresti digitaalsetele platvormidele.

([19]) *SME Performance Review Dataset* (2014), Euroopa Komisjon.

([20]) Nn vajaduspõhine ettevõtja on isik, kes pidi hakkama ettevõtjaks, sest tal ei olnud paremat valikut. Nn võimaluspõhine ettevõtja on isik, kes on teinud teadliku valiku alustada uut ettevõtet arusaama põhjal, et on olemas kasutamata või alakasutatud ettevõtlusvõimalus. On alust väita, et mõju majanduskasvule ja arengule varieerub suuresti vajaduspõhise ja võimaluspõhise ettevõtluse vahel. Üldiselt ei avalda vajaduspõhine ettevõtlus mõju majandusarengule, samas kui võimaluspõhisel ettevõtlusel on positiivne ja märkimisväärne mõju.

([21]) ELT C 383, 17.11.2015, lk 64.

([22]) Seiresüsteemist ja täiendavatest allikatest (nt *ad hoc* hinnang) pärineva teabe kohaselt annab vaid 12 % kõigist poliitikavahenditest kindlalt tõendatavaid positiivseid tulemusi. Ebatõhusaks hinnatavate poliitikavahendite osakaal on kuni 5 % kõigist vahenditest.

3.10. Euroopa Regionaalarengu Fond ei ole ainus väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete toetamise allikas. Teised allikad, nagu Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF), ([23]) Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) ([24]) või Euroopa Sotsiaalfond (ESF), ([25]) mida võib kasutada eraldi või territoriaalsete vahendite (kogukonna juhitud kohalik areng) ja integreeritud territoriaalsete investeeringute (ITI) kaudu, pakuvad samuti toetust VKEdele. Kuid need ei ole suunatud väikestele pere- ja traditsioonilistele ettevõtetele ja vaid väga väike osa rahastamisest läheb neile. Väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete esindajate kohaselt nende vajadusi ei mõisteta ega rahuldata nii nagu vaja.

3.10.1. Seda võib selgitada tõsiasjaga, et toetuspoliitika meetmeid kujundades on ELi, riiklikud ja kohalikud poliitikakujundajad ning haldusasutused mõnes mõttes liiga paindumatud ega suuda arvesse võtta ettevõtjate ja sotsiaalpartnerite vaatepunkte, et mõista väikeste ja väga väikeste ettevõtete tegelikke vajadusi.

3.10.2. Muidugi ei tuleks süüdistada ainuüksi haldusasutusi, vaid ka vahendusorganisatsioone, sest nad ei ole suutnud tõhusalt edasi anda VKEde tegelikke vajadusi. Hea näide eelöeldust on see, et VKEd näivad selgelt eelistavat ettevõtetele antavat toetust, samas kui poliitilises arutelus on rõhuasetus järjest enam omakapitali kaudu rahastamisel, tagasimakstaval toetusel ja kaudsel toetusel.

3.10.3. Ettevõtete ja teaduskeskuste partnerlused ning vahendavate osapoolte kasutamine VKEdele abi pakkumiseks näivad samuti olevat oodatust vähem arenenud, hoolimata suurest tähelepanust, mis neile teemadele osutatakse. Väidetavalt saaks seda mittevastavust osaliselt selgitada kriisiga, kuid majanduslanguse ajal oleksid poliitikakujundajad võinud valida „traditsioonilisemad“ poliitikavahendid kohalike majanduste toetamiseks kriitilisel ajal.

3.10.4. Võimalus kasutada erinevaid spetsiifilisi finantsinstrumente on väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete jaoks praktiliselt kättesaamatu nende rakendamisega kaasnevate probleemide ning piisavate kogemuste ja teadmiste puudumise tõttu.

4. **VKEde heterogeensust tuleb käsitleda**

4.1. Väikeste ettevõtete käibest moodustab eksport reeglina väiksema protsendi kui keskmistel ja suurtel ettevõtetel, mis viitab seosele ettevõtte suuruse ja ekspordisuutlikkuse vahel.

4.2. Juurdepääs rahastamisele on VKEde ja idufirmade jaoks tõsine probleem. Teabearuandes juhtis komitee tähelepanu asjaolule, et ebapiisav rahastamise pakkumine on piiranud VKEde tegevust alates 2008. aastast ([26]). Kuigi olukord on viimasel ajal paranenud, on edusammud olnud seda aeglasemad, mida väiksem on ettevõte, viidates taas kord suuruse olulisusele ettevõtete vajaduste ja tulemuslikkuse kujunemisel. Lisaks sõltuvad VKEd oma rahastamisel enamjaolt pangalaenudest, ent pangandussüsteem ei vasta asjakohaselt VKEde ja iseäranis väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete vajadustele.

4.3. Viimasel ajal on finantstoetus keskendunud peamiselt idufirmadele, kes moodustavad väga väikese osa ELi VKEdest, kuid tungivat vajadust kapitali järele kasvufirmade rahastamiseks ei ole ikka veel asjakohaselt käsitletud, nagu ka mitte valdava enamiku traditsiooniliste ettevõtete vajadust rahastada lihtsalt oma tavapärast tegevust, mis on hiljutise kriisi tõttu kannatada saanud. On teateid pankade maksujõetusest, mis on sundinud mõned väikesed ettevõtted ettevõtlusest lahkuma lihtsate rahavoo probleemide tõttu.

4.4. Veel üks väga tõsine probleem, mida VKEd erinevalt suurtest ettevõtetest kogevad, on seotud juurdepääsuga teabele ja uutele turgudele. Samuti on neil raskem palgata ja hoida kõrgelt kvalifitseeritud tööjõudu ja järgida lisanduvaid regulatiivseid ja haldusnõudeid. See ebasoodne olukord on veelgi teravam ELi vähem arenenud piirkondade VKEde jaoks, kellel puudub võimalus teha väärtusahela osana koostööd suuremate ettevõtetega, kellel on vähem võimalusi osaleda konkurentsivõimelistes klastrites, kellel on piiratum juurdepääs avalikele hüvedele, vahenditele ja tugiinstitutsioonidele ning kelle klientide hulk on sageli vähenemas. Kõik need tegurid võivad ühtlasi kaasa tuua suuremad kaupade turuletoomise kulud.

([23]) https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_et
([24]) https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_et
([25]) http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=et
([26]) Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee teabearuanne *„VKEde ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate juurdepääs rahastamisele perioodil 2014–2020: võimalused ja väljakutsed“*.

4.5. Seepärast ei ole traditsiooniliste ja ELi vähem arenenud piirkondades asuvate VKEde jaoks eluliselt tähtsad poliitikavahendid, mis keskenduvad innovatsiooni, uutele turgudele juurdepääsu, väliskulude sisestamise, kapitaliturgudele juurdepääsu jne edendamisele, vaid pigem vahendid, mis aitavad VKEdel edeneda ja täita paremini oma põhiülesandeid, nagu näiteks vahendid, mis lihtsustavad juurdepääsu tavapärasele pangapoolsele rahastamisele, teabele, kvalifitseeritud tööjõule ja vahetutele ettevõtlusvõimalustele (igapäevaste toimingute lihtsustamine). Nende ettevõtete puhul ei ole lühikeses plaanis mõtet ka alustada käitumise muutmist, sest esmalt on vaja muuta üldist konteksti, milles nad toimivad.

4.6. Kuigi mõnedes riikides töötavad ettevõtlusinkubaatorid sujuvalt, on teistes nende positiivne mõju suhteliselt piiratud. Põhiline edutegur on organisatsiooniliste vahendite ja tugivõrgustike jagamise kultuur, mis ei ole vähem arenenud ELi piirkondades üldiselt hästi arenenud.

4.7. Teadmiste sisu tootmise kasvav tähtsus konkurentsieelisena suurendab veelgi VKEde heterogeensust, tehes vahet suure kasvuga VKEdel ja muudel VKEdel, kelle arengut tõkestavad takistused, mis on traditsiooniliselt seotud nende väiksuse, asukoha ja kliendibaasiga.

4.8. Komitee kutsub komisjoni üles toetama kõigepealt väikeste nimel tegutsemise lähenemisviisi (*Act Small First*) ja pöörama poliitikavahendite väljatöötamisel erilist tähelepanu väikestele pere- ja traditsioonilistele ettevõtetele.

4.9. 30 või 40 aastat tagasi oli Euroopas mitmeid mahajäänud piirkondi, mis olid geograafiliselt või funktsionaalselt kaugel majanduskasvu mootoritest. Mõned neist on nüüd edukad tänu avatud, vastutustundlikule ja mittekorrumpeerunud kohalikule omavalitsusele, ettevõtlusorganisatsioonide tõhusale tööle ning kohalike toimivate ettevõtlusvõrgustike loomisele.

5. **Probleemid ja viisid nende lahendamiseks, pidades silmas väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete arengu tõhusamat edendamist**

5.1. *Juurdepääs rahastamisele on kurikuulus probleem*. Suuremate äriühingutega võrreldes ilmneb väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete puhul suuremaid erinevusi kasumlikkuse, ellujäämise ja kasvu osas, millest on tingitud erilised probleemid, millega nad rahastamisel silmitsi seisavad. VKEd kipuvad üldiselt seisma silmitsi kõrgemate intressimäärade ja laenuraha piiramisega tagatiste puudumise tõttu. Rahastamisraskused erinevad oluliselt aeglaselt kasvavate ja kiiresti kasvavate äriühingute vahel.

5.2. Riskikapitalifondide, erakapitaliturgude – sealhulgas mitteformaalsed turud ja äriinglid –, ühisrahastamise laienemine ja kapitaliturgude liidu areng üldiselt on parandanud teatud liiki VKEde juurdepääsu riskikapitalile, kuid on ebatõenäoline, et väikesed pere- ja traditsioonilised ettevõtted saaksid nendest arengusuundumustest oluliselt kasu ning nad jäävad ka edaspidi suuresti sõltuvaks traditsioonilistest pangalaenudest. Isegi innovatiivsete äriühingute, idufirmade ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks ei ole alati lihtne neid vahendeid kasutada ja erinevate riikide vahel on säilinud olulised erinevused kohalike kapitaliturgude arengutaseme ja nõuetekohaste õigusaktide puudumise tõttu.

5.3. Komitee tunneb heameelt komisjoni poliitika üle lihtsustada rahastamisele juurdepääsu tagatiste pakkumisega. Kuid näib, et valitud süsteem loob moonutusi tagatiste turul ja lõppkokkuvõttes soovimatuid tagajärgi tagatist andvate asutuste tegevusele. On olemas empiirilisi tõendeid (Hispaania näidisjuhtum) selle kohta, et kommertspangad nõuavad sõnaselgelt, et nende olemasolevad laenuvõtjad paluksid tagatist – neile otse ELilt antud otsese tagatise vormis –, nii et pank saaks katta olemasolevad riskid tagatisega, vajaduseta tõsta nende riskiklassi. „Ebasoodsas olukorras VKEd“ (st need, kellel on probleeme laenu saamisel) jäetakse välja. Avaliku sektori raha ulatuslikum kasutamine vastutagatiste kaudu suurendab avaliku sektori raha kasutamise tõhusust ja loob suurema finantsvõimenduse turul ja majanduses laiemalt.

5.4. Euroopa ja kohalik regulatiivkoormus on jätkuvalt oluline takistus väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete jaoks, kellel kipub olema piiratud suutlikkus tegeleda ülemäärasest reguleerimisest tulenevate probleemidega. See eeldab, et teave eeskirjade kohta tuleb teha neile kergesti kättesaadavaks ja et neile pakutakse tõhusamalt teavet tehniliste ja keskkonnanormide kohta. Poliitikakujundajad peavad tagama, et vastavuse kontrollimise menetlused ei ole tarbetult kulukad, keerulised ega pikad. Samuti peaks toimuma uute eeskirjade ja nende rakendamise süstemaatiline ja hoolikas kontroll asjaomaste kohalike ettevõtjate ühenduste poolt.

5.5. Juurdepääsu asjakohasele teabele on vaja mitte ainult seoses regulatiivsete nõuetega. Teave kohaliku ettevõtluskeskkonna ja turuvõimaluste kohta piirkondlikul tasandil on eluliselt tähtis ka traditsiooniliste ja pereettevõtete jaoks. Tänapäevastel tehnoloogiatel on suur potentsiaal kitsendada teabelünka, kui nad on kujundatud kasutajasõbralikul viisil. Suurt abi oleks ühtse kontaktpunkti süsteemi loomisest, mille korral tehakse kogu teave, mis mõjutab ettevõtete strateegiaid ja otsuseid, kättesaadavaks ühes kohas, nagu see juba toimub mitmes riigis. Teabevõrgustikke julgustavate meetmetega tuleb taotleda andmebaaside kohandamist ja teabe üleküllluse vältimist.

5.6. Hiljutised turgudele juurdepääsu lihtsustamise meetmed on keskendutud peamiselt rahvusvahelistele turgudele. Selle valdkonna poliitikaga üritatakse käsitleda VKEde jaoks ebasoodsaid olukordi, mis tulenevad inimressurssidele, välisturgudele ja tehnoloogiale juurdepääsu puudumisest. Ent nagu eelnevalt tõdeti, on sellel väikeste traditsiooniliste ja pereettevõtete jaoks sageli vähe tähtsust. Seepärast tuleks jõupingutused suunata piirkondliku tasandi kaubandusdelegatsioonide korraldajate omavahelisele paremale kooskõlastamisele ja parema abi pakkumisele usaldusväärsete äripartnerite leidmisel. Üks võimalus samas valdkonnas oleks ka tõhustada jõupingutusi, et suurendada väikeettevõtjate osa avaliku sektoriga sõlmitavates riigihankelepingutes.

5.7. Väga spetsiifiline probleem, millega väikesed traditsioonilised ja pereettevõtted on hiljuti kokku puutunud, on juurdepääs kvalifitseeritud tööjõule. Demograafiline pilt kõrvalistes piirkondades ja paljudes arengus maha jäävates piirkondades on halvenemas ning selle tagajärjel valitseb paljudes kohtades märkimisväärne kvalifitseeritud tööjõu puudus. Seepärast vajavad need ettevõtted abi töötajate leidmisel ja ligimeelitamisel ning nende koolitamisel. Koolitusprogrammid peaksid olema hooajavälised ja konkreetsetele vajadustele kohandatud. Peaks olema ka süsteem nende programmide korrapäraseks pakkumiseks, sest väikestes äriühingutes võib olla suur personalivoolavus.

5.8. Pereettevõtetes on tavaline, et oma – või ka mitte oma – pere lapsed töötavad ettevõtte jaoks. See on traditsiooniline ja äri jaoks hea, sest lihtsustab ettevõtte sujuvat üleminekut ühelt põlvkonnalt järgmisele või aitab tundma õppida tulevast tööd. Sellistel juhtudel peavad omanikud/juhid alati meeles pidama, et töötingimused peavad olema kooskõlas laste tööd käsitlevate ILO konventsioonidega nr 182 ja nr 138.

5.9. Koolitus on vajalik, ent mitte ainult väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete töötajate jaoks. Maa- ja kõrvalistes piirkondades ei ole pangatöötajatel ja tööandjate ühendustel sageli teadmisi erinevatest Euroopa Komisjoni pakutavatest programmidest ja võimalustest ega neid puudutavatest dokumentidest ja menetlustest. Kõnealune vahendajate võrgustik on äärmiselt oluline väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete toetamise tulemuslikkuse seisukohalt. Edendada tuleks teabeprogramme ja parimate tavade jagamist nende vahendajatel vahel. Samuti tuleks sisse seada ühtse kontaktpunkti teenus igat tüüpi rahastamise ja programmide jaoks.

5.10. Oluline poliitikameede peaks olema väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete omanike/juhtide „kvaliteedi“ parandamine, sest kõik nendes äriühingutes on otseselt seotud selle teguriga. Seda saaks teha koolitamist ergutades ja/või pakkudes lihtsat juurdepääsu nõuande- ja konsultatsiooniteenustele. Edendada tuleks elukestvat õpet – veebipõhised koolitusvahendid, mis on seotud selliste valdkondadega nagu äritegevuse kavandamine, tootmisnormid, tarbijakaitsealased õigusaktid või muud eeskirjad, võiksid olla samm õiges suunas.

5.11. Üks meede oleks julgustada väikesi pere- ja traditsioonilisi ettevõtteid reinvesteerima oma tulusid. Kui neile ettevõtetele loodaks selleks stiimulid, muutuksid need stabiilsemaks, pangalaenudest vähem sõltuvaks ja kriisidele vähem haavatavaks.

5.12. Väga kasulik oleks kokku võtta eri riikide parimad tavad sektorites, kus väikeste pere- ja traditsiooniliste ettevõtete osakaal on suur, nagu turism, põllumajandus, kalandus jne, ning tutvustada neid liikmesriikidele.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kodanikuühiskonna organisatsioonide ELi-poolne rahastamine“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/02)

Raportöör: **Jean-Marc ROIRANT**

Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2
Täiskogu otsus	30.3.2017
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	27.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	188/15/10

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Kodanikuühiskonna organisatsioonidel on väga oluline roll kodanikuaktiivsuse edendamisel Euroopas. Osalusdemokraatial on vaja vahendusasutusi, et kaasata kodanikke ja soodustada nende eneseväljendust kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kõigis valdkondades. Tugeva, sõltumatu ja mitmekesise kodanikuühiskonna olemasolu sõltub avaliku sektori pakutavast piisavast rahastamisest.

1.2. Lisaks suurenevatele raskustele juurdepääsul avaliku sektori vahenditele on kodanikuühiskonna tegutsemisruumi kitsenemine, mida on täheldatud mõnes Euroopa Liidu riigis, kõige ohtlikum probleem kodanikuühiskonna organisatsioonide toimimisele ja Euroopa demokraatiale.

1.3. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et Euroopa ja riiklikul tasandil tuleks luua poliitiline ja seadusandlik raamistik, et soodustada sellise Euroopa kodanikuühiskonna arendamist, mille tegevus toimub põhiõiguseid väljendavate väärtuste raamistikus.

1.4. Nagu on teinud teatavad liikmesriigid riiklikul tasandil tänu vastastikuste kohustuste hartadele või paktidele, võiksid ka Euroopa institutsioonid osaleda tõelises Euroopa kodanikuühiskonna dialoogis. Taas tuleb alustada arutelu Euroopa ühenduste põhikirja ja Euroopa sihtasutuse põhikirja üle ning tagada ELi aluslepingu artikli 11 – mis käsitleb struktureeritud dialoogi kodanikuühiskonnaga – rakendamine.

1.5. EL peaks innustama liikmesriike säilitama või looma maksusoodustusi eraannetustele ning jaotama osa maksutulust ümber kodanikuühiskonna organisatsioonidele. EL peaks ka kõrvaldama takistused piiriülestele annetustele tänu maksuõiguse ja -menetluste kooskõlastamisele ning investeerima heategevuse arendamisse kogu ELis.

1.6. Euroopa institutsioonid peaksid tagama kodanikuühiskonna organisatsioonide positiivse maine edendamise ning veenduma, et säilitatakse nende sõltumatus, eeskätt tugevdades nende tegevussuutlikkust ja kaasatust sotsiaalse innovatsiooni ja kodanikuosaluse raames.

1.7. Komitee kutsub üles koostama strateegia, millega soodustada tugeva ja sõltumatu kodanikuühiskonna arengut Euroopas, ning looma kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vabaduste ELi õigusvoliniku, kellele saaksid valitsusvälised organisatsioonid teatada ka ahistamise või nende töö piiramise juhtumitest.

1.8. Tulevase mitmeaastase finantsraamistiku suhtes kutsub komitee eelarvepädevaid institutsioone üles suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, eeskätt tegevustoetuste ning mitmeaastase rahastamise kaudu.

1.9. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles tegema ettepaneku luua ELis Euroopa demokraatia, väärtuste ja inimõiguste rahastu, ([1]) millele eraldataks märkimisväärne eelarve ning mis oleks avatud otse kodanikuühiskonna organisatsioonidele kogu ELis ja mida hallataks sõltumatult sarnaselt Euroopa demokraatia rahastuga ([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete osalusel.

1.10. Komitee leiab, et osalusdemokraatia edendamiseks tuleks programmile „Kodanike Euroopa" eraldada järgmises finantsraamistikus 500 miljoni euro suurune eelarve kooskõlas Euroopa Parlamendi ettepanekuga ([3]). Samuti tuleks suurendada programmi „Erasmus+" kodanikuühiskonnale suunatud meetmeid.

1.11. Komitee kutsub komisjoni üles jälgima kodanikuühiskonna partnerluse tegevusjuhendi rakendamist struktuurifondide raames. Samuti peaks komisjon kutsuma riiklikke ja piirkondlikke asutusi üles kasutama tehnilise abi sätteid, mille eesmärk on suurendada kodanikuühiskonna organisatsioonide suutlikkust.

1.12. Komitee nõuab, et korraldataks põhjalikum arutelu selle üle, kuidas kaasata kodanikuühiskonna organisatsioonid rohkem teadusprogrammidesse, soodustades sidet teadlaste ja kodanikuühiskonna vahel, ning teeb ettepaneku luua uus kodanikuosaluse ja demokraatia tegevussuund ühiskonnaprobleemide samba raames tulevases teadusuuringute raamprogrammis.

1.13. Tulevase mitmeaastase raamistiku koostamisel tuleks arvesse võtta kestliku arengu eesmärke ning soolise võrdõiguslikkuse prioriteete.

1.14. EL peaks jätkama ja veelgi tugevdama oma juhtrolli humanitaarabi andjana ja rahvusvahelises koostöös ning proaktiivselt edendama edukat kodanikuühiskonda.

1.15. Komitee kiidab heaks ka komisjoni finantsmääruse läbivaatamise ettepaneku raames tehtud ettepaneku võtta rahastamiskõlbliku kuluna arvesse vabatahtlike aega (otsene vastus komitee arvamusele „Statistiliste vahendite kasutamine vabatahtliku töö hindamiseks") ([4]) ning hõlbustada mitterahalise toetuse arvesse võtmist kaasrahastamisena. Komitee tunneb heameelt ka Euroopa Parlamendi raporti üle, milles kutsutakse üles lihtsustama rahastute järelevalvet, näiteks tuginedes teiste tehtud hindamisele ja auditite ning vastates taotlejatele varem ja sõlmides lepinguid ja teostades makseid kiiremini. Komitee kutsub ELi institutsioone üles jõudma kokkuleppele pakutud tekstis, mis võimaldaks vabatahtlike kulutatud aega õiglaselt hinnata.

1.16. Kodanikuühiskonna tugevdamine sõltub ka sellest, kui väiksemate organisatsioonide ning kõige ebasoodsamas olukorras elanike jaoks antakse parem juurdepääs rahastamisele. Komisjon peaks selles raamistikus kavandama erinevaid rahastamisviise ning rohkem lihtsustama haldusmenetlusi, pakkudes koolitusi ja suuniseid lepingute ja finantskohustuste täitmise kohta, tagades samal ajal finantseeskirju käsitleva määruse järjepideva tõlgendamise komisjoni talitustes.

1.17. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles võtma viivitamatult asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kohaldama rikkumismenetlusi liikmesriikide vastu juhtudel, kui siseriiklikud haldus- või õigusnormid piiravad riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsu ELi vahenditele, sealhulgas siis, kui on kehtestatud rahastamise tingimused, mis piiravad neil kodanike huvide esindamist.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Komitee on mitmes oma arvamuses käsitlenud kodanikuühiskonna dialoogi ja osalusdemokraatia küsimust, nende mõistete määratlust, erinevate osalejate esindatust ja meetmeid, mis tuleks ellu viia Euroopa tasandil. Eeskätt on komitee rõhutanud, et Euroopa Liidu lepingu artikli 11 ([5]) rakendamine on ELi jaoks oluline küsimus, et saavutada oma inimeste silmis demokraatlik õiguspärasus.

([1]) Sellel rahastul oleksid samad eesmärgid, mis on demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendil: http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#.

([2]) Euroopa demokraatia rahastu on sõltumatu, toetusi andev organisatsioon, mille lõid Euroopa Liit ja Euroopa liikmesriigid 2013. aastal eesmärgiga edendada demokraatiat Euroopa naabruses ja kaugemal. Kõik ELi liikmesriigid kuuluvad Euroopa demokraatia rahastu juhatajate nõukokku, sinna kuulub ka Euroopa Parlamendi liikmeid ja kodanikuühiskonna eksperte.

([3]) Euroopa Parlamendi resolutsioon programmi „Kodanike Euroopa" kohta.

([4]) ELT C 170, 5.6.2014, lk 11.

([5]) ELT C 11, 15.1.2013, lk 8.

2.2. Sellegipoolest ei ole seni üheski konkreetses arvamuses käsitletud seda, kuidas võib rahastamine aidata kaasa kodanikuaktiivsuse ja osalusdemokraatia hõlbustamisele.

2.3. On oluline analüüsida selle valdkonna ELi rahastamise jaotamist ja tõhusust, samal ajal kui ELi institutsioonid valmistuvad arutama ettepanekut 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku kohta ning on tegemas otsust finantsmääruse läbivaatamise kohta.

2.4. Rahastamisküsimused on seotud ka Euroopa kodanikuühiskonna dialoogi eri osalejate konkreetse rolli ja seisundi tunnustamisega. Komitee on korduvalt arvamust avaldanud vajaduse kohta koostada Euroopa ühenduste põhikiri ([6]).

2.5. Kõnealuse arvamuse raames tähendavad kodanikuühiskonna organisatsioonid valitsusväliseid mittetulundusorganisatsioone, mis ei sõltu avalikest institutsioonidest ega kaubanduslikest huvidest ning mille tegevusega aidatakse kaasa inimõiguste harta eesmärkide täitmisele, näiteks sotsiaalne kaasatus, kodanike aktiivne osalemine, kestlik areng selle kõikides vormides, haridus, tervishoid, tööhõive, tarbijate õigused, rändajate ja pagulaste abistamine ning põhiõigused ([7]).

3. **Kodanikuühiskonna organisatsioonide roll**

3.1. Osalev, pluralistlik ja sõltumatu kodanikuühiskond on väga oluline, et edendada kodanike aktiivset osalemist demokraatiaprotsessis ja valitsemises ning läbipaistvust ELi ja liikmesriikide tasandil. See võib ka kaasa aidata tõhusama ja õiglasema poliitika tagamisele ning soodustada kestlikku arengut ja kaasavat majanduskasvu ([8]). Kuna neil on võimalik jõuda kõige haavatavamate ja ebasoodsamas olukorras olevate elanikerühmadeni ning anda väljendusvõimalus neile, kes ei suuda end piisavalt kuuldavaks teha, võimaldavad kodanikuühiskonna organisatsioonid suuremat osalemist ja aitavad kaasa Euroopa poliitika määratlemisele ([9]).

3.2. Lisaks kodanikuõigustega seotud ja sotsiaalsetele ülesannetele tegutsevad mõned kodanikuühiskonna organisatsioonid sotsiaal- ja solidaarsusmajanduse sektoris ning aitavad ka märkimisväärsel viisil kaasa töökohtade loomisele.

3.3. Kodanikuühiskonna organisatsioonidele on omane koondada erinevatesse projektidesse valdavalt väga innukaid vabatahtlikke ja pühendanud töötajaid. Vabatahtlikule tegevusele kui kodanikuaktiivsuse väljendusele, mis võimaldab tõhustada ühiseid Euroopa väärtuseid, nagu solidaarsus ja sotsiaalne ühtekuuluvus, tuleb luua soodne keskkond ([10]).

3.4. Tõelisel osalusdemokraatial on vaja vahendusasutusi (ametiühingud, töötajate ja VKEde organisatsioonid, valitsusvälised organisatsioonid ja muud mittetulunduslikud osalejad jne), et kaasata avalikkust, soodustada rahva ja kodanike isevastutust Euroopa küsimustes ning luua õiglasem, solidaarsem ja kaasavam Euroopa. Tugeva ja mitmekesise kodanikuühiskonna olemasolu sõltub avaliku sektori pakutavast piisavast rahastamisest ning raamistikust, mis hõlbustab juurdepääsu erasektori rahastamise eri vormidele.

4. **Erinevad rahastamisvormid**

4.1. Euroopa Liidu tasandil on eri valdkondades (haridus, kultuur, sotsiaalvaldkond, kodanikuaktiivsus, keskkond, põhiõigused, teadustöö, rahvusvaheline koostöö, humanitaarabi, tervishoid jne) mitmeid programme, mis hõlmavad konkreetseid eesmärke kodanikuühiskonna osalemise valdkonnas, eeskätt projektide vormis. Institutsioonid on loonud ka tegevustoetuseid, eeskätt selleks, et soodustada eri sektorites ja ühiskondlike teemade raames osalevate liikmesriikide organisatsioonide võrgustike loomist. Need rahalised toetused aitavad seeläbi kaasa Euroopa avaliku arvamuse kujundamisele.

4.2. Laienemise ja välispoliitika seisukohast ja eeskätt võttes arvesse rahvusvahelist koostööd ja humanitaarabi, on EL töötanud välja ennetava poliitika, et soodustada edukat kodanikuühiskonda, eeskätt konkreetsete meetmete kaudu. EL aitab lisaks kogu maailmas ulatuslikult kaasa arenguabile ja humanitaarabile ning Euroopa kodanikud toetavad märkimisväärselt seda tegevusviisi ([11]).

([6]) ELT C 318, 23.12.2006, lk 163.
([7]) ELT C 88, 11.4.2006, lk 41.
([8]) „Euroopa avaliku halduse valge raamat“, 25.7.2001.
([9]) COM(2000) 11 final.
([10]) Euroopa vabatahtliku tegevuse aasta 2011.
([11]) Vt eeskätt 2017. aasta uurimus http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en.

4.3. Sisepoliitika suhtes aga ei ole uuesti hinnatud ELi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide suhet (eeskätt Euroopa Liidu lepingu artikli 11 kohaselt) alates esimesest, 2000. aastal haldusreformi ajal esitatud komisjoni aruteludokumendist, milles rõhutati vajadust säilitada avaliku sektori kõrge rahastamismäär valitsusväliste organisatsioonide ülesannete toetuseks, määratleda sidus käsitlusviis komisjoni talitlustes ning parandada toetuste haldamist.

4.4. Kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamises keskendutakse eeskätt humanitaarabi ja rahvusvahelise koostöö valdkonnale. 2015. aasta andmete kohaselt eraldati valitsusväliste organisatsioonide rahastamiseks 1,2 miljardit eurot (umbes 15 % rubriigis „Globaalne Euroopa“), ([12]) samal ajal kui kodanikuühiskonna organisatsioonide rahastamine teistes valdkondades oli endiselt üsna piiratud: 0,08 % rubriigis „Jätkusuutlik majanduskasv: loodusvarad“, 2,5 % rubriigis „Julgeolek ja kodakondsus“ ja vähem kui 0,009 % rubriigis „Arukas ja kaasav majanduskasv“. Seetõttu tuleb viivitamata hinnata neid summasid, aga ka ette nähtud meetmete tõhusust.

5. **Avaliku sektori vahendite kättesaadavus ja kodanikuühiskonna tegevusruumi kitsenemine**

5.1. Hiljutised uuringud ja küsitlused ning meetmete väljatöötamine mõnes ELi riigis näitavad, et ka kodanikuühiskonna tegevusruumi olukord halveneb riiklikul tasandil mõnes ELi riigis ([13]). 2020. aasta järgse finantsraamistiku ja käimasolevate rahastamisprogrammide läbivaatamise raames ei saa seda uut tegelikkust eirata.

5.2. Euroopa Komisjon, Euroopa Parlament ja Euroopa Nõukogu mõistsid hukka Ungari hiljutise seaduse välisrahastust saavate organisatsioonide läbipaistvuse kohta, mis võeti vastu 2017. aasta juunis. See asjaolu näitab, et komisjonil on vaja tegutseda, et terrorismi- ja rahapesuvastase võitluse eesmärgil võetud meetmetel ei oleks soovimatuid tagajärgi kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsule rahastamisele ja laenudele.

5.3. Mitmetes Euroopa riikides kehtestatakse praegu meetmeid, mille eesmärk on luua tingimusi kodanikuühiskonna organisatsioonide toetustele, soovides piirata nende osa survestamises ja kohtumenetlusõiguse rakendamise suutlikkust ([14]).

5.4. Mitmetes riikides on finants- ja majanduskriis viinud selleni, et avaliku sektori rahastamist kodanikuühiskonna organisatsioonidele on piiratud ja/või abi antakse lühiajaliste toetuste vormis. Peamiselt projektidele suunatud rahastamisvormid võivad sundida kodanikuühiskonna organisatsioone kohandama oma prioriteete ja suunama neid kõrvale algsest ülesandest ja ühiskonnavajadustest. Mõnes riigis soodustab valitsus tema strateegilist suunda pooldavate organisatsioonide ning poliitilise kokkumängu arendamist, kahjustades seejuures teisi organisatsioone, ning näha on läbipaistvuse pidevat vähenemist toetuste jaotamise vallas.

5.5. Komitee kutsub komisjoni üles programmide hindamisel ja partnerluslepingute puhul hoolikalt jälgima eeltingimuste rakendamist, eelkõige seoses tööhõive, sotsiaalse kaasatuse, diskrimineerimiskeelu, keskkonna, soolise võrdõiguslikkuse ja puuetega inimeste õiguste, kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamise ja nende institutsioonilise suutlikkuse suurendamise ([15]) ning läbipaistvusega lepingute sõlmimisel, ning peatama maksed, kui tingimusi ei täideta. Komitee tuletab komisjonile meelde, et ta jälgiks artikli 125 rakendamist seoses korraldusasutuste kohustusega kohaldada valikumenetlusi ning -kriteeriume, mis on läbipaistvad ja mittediskrimineerivad. Komitee kutsub Euroopa Kontrollikoda üles hindama oma peatselt esitatavas aruandes nende sätete järgimist seoses valitsusväliste organisatsioonide valiku menetlusega.

5.6. Äärmuslus, populism ja igasugune demokraatiavastane tegevus on väljakutse kogu demokraatlikule õigustikule ning tekitab vahendusasutuste suhtes vaenulikku keskkonda. Seetõttu tuleb kinnitada kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli tähtsust ning suurendada neile antavat ELi rahalist toetust.

([12]) EuropeAid – arengu ja koostöö peadirektoraat.
([13]) „Civic Space in Europe 2016“, Civicus Monitor.
([14]) Vt Ühendkuningriigi lobitöö seadus, mille kohaselt ei tohi valitsusvälised organisatsioonid valimiskampaaniate ajal oma seisukohti väljendada, ning Iirimaa 2011. aasta muudetud valimisseadus, mille eesmärk on vältida kolmandate isikute mõju valimiskampaaniate raames, ent mille tõlgendamine poliitilise eesmärgi seisukohast ja isiklike annetuste piirmäärad valitsusvälistele organisatsioonidele on põhjustanud vastuolusid, eeskätt aborti pooldava kampaania rahastamise seisukohast.
([15]) ELT L 347, 20.12.2013, lk 320.

5.7. Komitee kutsub üles looma kodanikuühiskonna tegutsemisruumi vabaduste ELi õigusvoliniku, kellele saaksid valitsusvälised organisatsioonid teatada ka ahistamise või nende töö piiramise juhtumitest.

6. **Võimalikud lahendused Euroopa tasandil**

6.1. Komitee leiab, et Euroopa ja riiklikul tasandil tuleks luua poliitiline ja seadusandlik raamistik, et soodustada sellise Euroopa mitmekesistatud kodanikuühiskonna arendamist, mille tegevus toimub põhiõiguseid väljendavate väärtuste raamistikus.

6.2. Euroopa institutsioonid peaksid tagama kodanikuühiskonna organisatsioonide positiivse maine edendamise ning veenduma, et säilitatakse nende sõltumatus, eeskätt tugevdades nende tegevussuutlikkust ja kaasatust sotsiaalse innovatsiooni ja kodanikuosaluse raames, mis on sageli seotud rahastamisega.

6.3. Nagu on teinud teatavad liikmesriigid riiklikul tasandil tänu vastastikuste kohustuste hartadele või paktidele, võiksid ka Euroopa institutsioonid tunnustada Euroopa ühenduste esindusasutusi ja moodustada nendega partnerlusi ning luua seeläbi tingimused tõeliseks Euroopa kodanikuühiskonna dialoogiks ja viia ellu ELi lepingu artiklit 11 ja muid vastavaid rahvusvahelisi kokkuleppeid ([16]).

6.4. Lisaks on tungivalt vajalik alustada uuesti arutelu Euroopa ühenduste põhikirja üle, mille ettepaneku ([17]) tegi komisjon 1992. aastal, ja Euroopa sihtasutuse põhikirja üle. See võimaldaks soodustada kodanikuühiskonna organisatsioonide tunnustamist ja koostööd Euroopa tasandil ning täiendaks Euroopa äriühingu põhikirja, mis võeti vastu 2004. aastal ([18]).

6.5. Komitee leiab, et EL peaks innustama liikmesriike säilitama olemasolevaid ja looma uusi maksusoodustusi eraannetustele ning jaotama osa maksutulust ümber kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kõrvaldades samas takistused piiriülestele annetustele tänu maksuõiguse ja -menetluste kooskõlastamisele ning investeerides heategevuse arendamisse kogu ELis.

6.6. Tulevase mitmeaastase finantsraamistiku suhtes kutsub komitee eelarvepädevaid institutsioone üles suurendama toetust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, eeskätt tegevustoetuste ning mitmeaastase rahastamise kaudu, et soodustada edukaid pikaajalisi meetmeid.

6.7. Pärast põhiõiguste harta vastuvõtmist ei ole siiani tõhusat programmi, et toetada kodanikuühiskonda inimõiguste tasandil Euroopa Liidu riikides. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kodanikuühiskonnale ELiga ühinemise raames antud märkimisväärset tuge ei ole muude rahastamismehhanismide abil säilitatud. Terrorismi ja äärmuslike ja/või populistlike liikumiste leviku tulemusel toimunud hiljutised muutused tõendavad vajadust investeerida rohkem selles valdkonnas ja tagada riikide hulgas ühtekuuluvus kodanikuühiskonna arengu suhtes.

6.8. Komitee palub, et komisjon teeks ettepaneku luua ELis Euroopa demokraatia, väärtuste ja inimõiguste rahastu, ([19]) millele eraldataks märkimisväärne eelarve ning mis oleks avatud otse kodanikuühiskonna organisatsioonidele kogu ELis, sealhulgas inimõiguste kaitsjatele, kelle eesmärk on edendada ja kaitsta ELi põhiväärtusi. Rahastu peaks katma nii tegevuskulud kui ka kohtuvaidlused ja järelevalvetegevuse ning seda tuleks hallata sõltumatult sarnaselt Euroopa demokraatia rahastuga ([20]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee liikmete osalusel.

6.9. Programm „Kodanike Euroopa“ on ainuke Euroopa programm, millega aidatakse konkreetselt kaasa demokraatia puudujäägi vähendamisele, võimaldades kõigil eurooplastel ülesehitamises vahetult osaleda, ent sellele eraldatakse liiga vähe toetuseid. Praegustes tingimustes, kus seatakse kahtluse alla Euroopa väärtused ja demokraatia, leiab komitee, et sellele programmile tuleks eraldada järgmises finantsraamistikus 500 miljoni euro suurune eelarve kooskõlas Euroopa Parlamendi ettepanekuga ([21]). Samuti tuleks suurendada programmi „Erasmus+“ kodanikuühiskonnale suunatud meetmeid.

([16]) Vt näiteks kohustused kestliku arengu eesmärkide ning ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni raames tagada struktureeritud dialoog, millele tagatakse piisav rahastamine.
([17]) EÜT C 99, 21.4.1992, lk 1.
([18]) Euroopa äriühingu põhikiri.
([19]) Sellel rahastul oleksid samad eesmärgid, mis on demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendil: http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#.
([20]) Euroopa demokraatia rahastu on sõltumatu, toetusi andev organisatsioon, mille lõid Euroopa Liit ja Euroopa liikmesriigid 2013. aastal eesmärgiga edendada demokraatiat Euroopa naabruses ja kaugemal. Kõik ELi liikmesriigid kuuluvad Euroopa demokraatia rahastu juhatajate nõukokku, sinna kuulub ka Euroopa Parlamendi liikmeid ja kodanikuühiskonna eksperte.
([21]) Euroopa Parlamendi resolutsioon programmi „Kodanike Euroopa“ kohta.

6.10. Enamikul kodanikuühiskonna organisatsioonidel on raskusi struktuurifondidele juurdepääsemises, eeskätt nõutud kaasrahastamise tõttu. Samuti kasutatakse liiga vähe tehnilise abi sätteid, mille eesmärk on toetada suutlikkuse suurendamist, ning sageli on neid võimalik kasutada üksnes valitsemissektoril. Kodanikuühiskonna partnerluse tegevusjuhendit, mis on peamine vahend, ei ole enamikus riikides nõuetekohaselt ellu viidud ([22]). Isegi kui kodanikuühiskonna organisatsioone kutsutakse osalema järelevalvekomiteedes, siis on nende osa nendes piiratud.

6.11. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles võtma viivitamatult asjakohaseid meetmeid, sealhulgas kohaldama rikkumismenetlusi liikmesriikide vastu juhtudel, kui siseriiklikud haldus- või õigusnormid piiravad riiklike kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääsu ELi vahenditele, sealhulgas siis, kui on kehtestatud rahastamise tingimused, mis piiravad neil kodanike huvide esindamist.

6.12. Tänu oma seotusele ja pidevale kontaktile kodanikega ning kohapealsele tegevusele on kodanikuühiskonna organisatsioonid teadlikud ühiskondlikest probleemidest ja vajadustest, ent sellegipoolest on nad teadusuuringutesse väga vähesel määral kaasatud. Samuti on piiratud kodanikuühiskonna organisatsioonide juurdepääs Euroopa tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmile. Komitee nõuab, et korraldataks põhjalikum arutelu selle üle, kuidas soodustada sidet teadlaste ja kodanikuühiskonna vahel, ning teeb ettepaneku luua uus kodanikuosaluse ja demokraatia tegevussuund ühiskonnaprobleemide samba raames tulevases teadusuuringute raamprogrammis.

6.13. Noorte tööpuudus on endiselt märkimisväärsel tasemel ja see on üks kõige kiireloomulisematest probleemidest, millega EL tegelema peab, ning seejuures on üha suurem arv noori sotsiaalse tõrjutuse ohus. Selles kontekstis tuleks Euroopa rahastamisega rohkem toetada kodanikuühiskonna organisatsioone, mis aitavad kaasa noorte kvalifikatsioonide ja pädevuste arendamisele mitteformaalse hariduse kaudu.

6.14. Kultuuri valdkonnas ei ole enamik toetusi kohandatud sektori kodanikuühiskonna organisatsioonidele, mistõttu on nad ka ilma jäetud juurdepääsust erinevatele finantsinstrumentidele, näiteks laenud. Kontekstis, milles on üha levinumad identiteedi ja populismiga seotud väljendusviisid, ei tehta tõelisi jõupingutusi kultuuri Euroopa mõõtme raames. EL peaks eelkõige programmi „Loov Euroopa“ kaudu rohkem toetama ka sõltumatut kultuuriloomet ning investeerima kohaliku mittetulundusliku kogukonnameedia arendamisse ja säilimisse.

6.15. Arengukoostöö puhul peaks EL investeerima rohkem inimestele suunatud koostöömeetmetesse, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse, valitsemise, inimõiguste, keskkonnaõiguste, kliimamuutustele vastupidavuse, hariduse ja sotsiaalkaitse seisukohast, eelkõige riigiti temaatilise lähenemisviisi abil, kuhu kaasatakse aktiivselt kodanikuühiskond.

6.16. Tulevase mitmeaastase raamistiku koostamisel tuleks arvesse võtta ka kestliku arengu eesmärke ning soolise võrdõiguslikkuse prioriteete.

6.17. Kodanikuühiskonna tugevdamine sõltub ka sellest, kui väiksemate organisatsioonide ning kõige ebasoodsamas olukorras elanike jaoks antakse parem juurdepääs rahastamisele. Komisjon peaks selles raamistikus kavandama erinevaid rahastamisviise ning osalema rohkem haldusmenetluste lihtsustamises. Toetuse ümberjaotamise mehhanismid (või mitmeastmeline rahastamine), näiteks need, mida viiakse ellu demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi või Euroopa majanduspiirkonna toetuste raames, peaksid olema ette nähtud süstemaatilisemalt. Toetused peaks määrama sõltumatu riiklik operaator pakkumiskutse alusel ([23]).

6.18. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidel on proportsionaalselt veel väiksem juurdepääs vahenditele. Komisjon peaks tõhustama oma teavitamismeetmeid eri kodanikuühiskonna organisatsioonidele suunatud vahendite kohta ning soodustama veelgi partnerlusi organisatsioonide vahel.

6.19. Lisaks oleks kasulik kehtestada süstemaatilisem järelevalve ja tugi toetust saavatele organisatsioonidele, pakkudes koolitusi lepinguliste kohustuste ja auditite kohta, ning erinevatele peadirektoraatidele, kes vastutavad finantsmääruse elluviimise eest.

([22]) AEIDL – Thematic Network Partnership.
([23]) „Mid-term NGO evaluation released“, Euroopa majanduspiirkonna toetused.

6.20. Andmebaasid, mis hõlmavad juba ellu viidud projektide ja heade tavade kirjeldusi, peaksid olema kättesaadavad võimalikele kandidaatidele, et soodustada innovatsiooni ja partnerlusi. Komisjon peaks jätkama oma jõupingutusi, et leevendada halduskoormust kandideerimisprotsessis ning rahastamise haldamisel, eeskätt luues eri programmidele ühtse veebipõhise kandideerimissüsteemi.

6.21. Otse komisjoni hallatavate programmide hindamine peaks olema läbipaistvam, aga ka põhjalikum, võttes arvesse märkimisväärset arvu taotlusi Euroopa toetuste saamiseks ning madalat edu määra. Ka tagasiside võimaldaks ebaõnnestunud kodanikuühiskonna organisatsioonidel paremaks muutuda ja suurendada usaldusväärsust valikuprotsessi raames.

6.22. Lepingutest teavitamise, lepingute allkirjastamise ja maksete teostamise tähtaegu tuleks märkimisväärselt lühendada, et piirata vajadust rahalisest puudujäägist tingitud pangalaenude järele.

6.23. Komitee nõuab ka seda, et komisjon hindaks uuesti kaasrahastamise summasid, eeskätt väiksemate organisatsioonide puhul, kellel on palju raskusi vahendite saamisega teistest rahastamisallikatest, ning organisatsioonide puhul, kes osalevad surveprotsessis, näiteks tarbijaorganisatsioonid, keskkonnaühendused, inimõiguste kaitse ja kodanikuaktiivsust edendavad organisatsioonid. See on eriti vajalik, sest kaasrahastamiseeskirjad suurendavad kodanikuühiskonna organisatsioonide halduskoormust ja ohtusid, mida see põhjustab rahastajate lepinguliste eeskirjade ja finantseeskirjade mitmekesisuse tõttu.

6.24. Komitee kiidab vägagi heaks ka komisjoni finantseeskirju käsitleva määruse läbivaatamise ettepaneku raames tehtud ettepaneku ([24]) võtta rahastamiskõlbliku kuluna arvesse vabatahtlike aega ning hõlbustada mitterahalise toetuse arvesse võtmist kaasrahastamisena. See ettepanek on otsene vastus komitee üleskutsele, mida väljendati arvamuses „Statistiliste vahendite kasutamine vabatahtliku töö hindamiseks“ ([25]). Komitee tunneb heameelt ka Euroopa Parlamendi raporti üle ning nõukogu ettepaneku üle kehtestada erand kasumi taotlemise keelule mittetulundusühingute jaoks. Komitee kutsub ELi institutsioone üles jõudma kokkuleppele pakutud tekstis, mis võimaldaks vabatahtlike kulutatud aega õiglaselt hinnata.

6.25. Rahastamise kättesaadavuse ja kontrolli läbipaistvust tuleks suurendada, määratledes selged suunised komisjoni kontrollitoimingutele, ning mitut annetajat hõlmavate rahastamiste puhul võttes arvesse partnerite eelnevaid hinnanguid ja valikuid, aga ka teiste annetajate hilisemaid kontrolle ja auditeid.

6.26. Lisaks tuleks komisjoni finantsläbipaistvuse süsteemi reformi kaudu lihtsustada avalikkuse juurdepääsu teabele rahastamise summade ja eesmärkide kohta. Süsteem peaks hõlmama aastaseid makseid mitmeaastaste kohustuste asemel ning olema usaldusväärsem tänu programmide erinevate andmebaaside ühtlustamisele. Samas peaksid valitsusvälised organisatsioonid jätkuvalt kohaldama aruandluses kõige kõrgemaid läbipaistvuse standardeid.

6.27. Viimaks peaks komisjon töötama välja konstruktiivse dialoogi ja järelevalve eri peadirektoraatide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel, et uurida häid ja halbu tavasid ning luua sidusam lähenemisviis.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([24]) COM(2016) 605 final.
([25]) ELT C 170, 5.6.2014, lk 11.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Külad ja väikelinnad maaelu arengu kiirendajatena: probleemid ja võimalused“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/03)

Raportöör: **Tom JONES**

Täiskogu otsus	22.9.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	Põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	3.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	129/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

Järeldused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee usub, et vaatamata tasakaalustatud elanikkonna ja traditsioonilise majandustegevuse vähenemisele paljudes külades ja väikelinnades on piisavalt tõendeid, et mitmetes (kui mitte kõikides) maapiirkonna asulates on olemas hea tava olla jätkusuutliku tuleviku suhtes optimistlik. Sellised asulad võivad olla laiema maapiirkondade uuendamise ja jätkusuutliku arengu kiirendajad.

1.2. Kuid see optimism sõltub jätkusuutlikest, terviklikest jõupingutustest, mis hõlmavad inimesi ja rahalisi vahendeid kõigil valitsustasanditel ja kõigi kolme sektori (era ja avaliku sektori ja kodanikuühiskonna) raames.

Soovitused

1.3. Komitee toetab täielikult Euroopa Komisjoni arukate külade algatust, eelkõige direktoraatidevahelise koostöö vallas antud lubaduste tõttu. Riiklikud ja piirkondlikud maaelu arengu programmid, mida põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat koos liikmesriikidega haldab, on väga olulised, kuid selle raames ei saa kunagi investeerida algatusse piisavalt vahendeid ilma riiklike, piirkondlike või kohalike avalike investeeringuteta. Komitee võtab teadmiseks Euroopa Regioonide Komitee nutikaid külasid käsitleva arvamuse [1] ja toetab seda.

1.4. Kiire lairibaühendus (nii mobiilne kui ka püsivõrgu kaudu) on väga oluline, et arukalt arendatud küladel ja linnadel oleks lootust majanduslikuks ja sotsiaalseks arenguks, ja see peab olema täielikult ligipääsetav, nagu on tagatud 2016. aasta Cork 2.0 deklaratsioonis esile tõstetud maapiirkondade huvidega kooskõlastatuse hindamises.

1.5. Avalikud teenused hariduse, koolituse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande ning lastehoiu valdkonnas tuleks integreerida ja need peaksid olema tehnoloogiliste edusammude kasutamisel uuenduslikud ning kättesaadavad.

---

[1] „Maapiirkondade taaselustamine nutikate külade abil“ (veel avaldamata)

1.6. Maapiirkondade planeerimisasutused peaksid võitlema külade ja väikelinnade tühjaks jäänud hoonete renoveerimise võimaluste ja menetluste eest, tagades alustavatele ettevõtjatele madalad maksumäärad ja hüvitised linnaäärsetelt jaemüügiprojektidelt. Selliste renoveeritud hoonete pakkumisel tuleb arvestada kohalike valitsusväliste organisatsioonide, era- ja avaliku sektori vajadustega.

1.7. Veel üks probleem on halb transpordiühendus – seal, kus erasektor tagasi tõmbub, soovitatakse kasutada jagatud transporti ning kogukonnale kuuluvaid busse ja sõidukeid.

1.8. Võimaluse korral tuleks tööandjaid julgustada toetama kaugtööd ja realiseerima maapiirkondade/linnade partnerluse võimalikku kasu. Sellega seoses on väga oluline nii põllumajandusturismi kui ka maaturismi panus, tervisega seotud tegevused ning kohalike põllumajandus- ja käsitöötoodete brändimine, samuti kultuuri-ja ajalooürituste nimekirja laiendamine. Maaelu arengu programmi pakutava toetuse abil on ettevõtjatel võimalik meelitada ligi välisinvesteeringuid ning arendada ja turustada lisaväärtusega tooteid.

1.9. Valitsemine kõige madalamal kohalikul tasandil on riiklik või piirkondlik küsimus. Siiski vajavad külad ja väikelinnad suuremat mõjuvõimu ja juurdepääsu rahalistele vahenditele, et juhtida ja toetada oma valijate soove.

1.10. LEADER programmi ja kohalikke algatusrühmi tuleks täielikult toetada nende püüdlustes edendada kohalikku arengut, julgustades nii erasektori ettevõtjaid kui ka mittetulundusühinguid tegevust alustama ja seda laiendama ning tagama kaasavat ja toetavat kogukondlikku mõtteviisi. Täiustatud koostöö abil saaks neid jõupingutusi laiendada kogukonna juhitud kohaliku arengu (CLLD) kaudu.

1.11. Külade ja väikelinnade inimesed peaksid eelkõige looma ühtsustunde, mis julgustaks seestpoolt algatatud juhtimist. Koolid ja kohalikud mentorid peaksid edendama juhtimist. Esilekerkivad juhid vajavad täielikku toetust nõustamisasutustelt ja valitsusvälistelt organisatsioonidelt, millel on juurdepääs parimatele tavadele ja sarnastele asjakohastele ettevõtmistele.

1.12. Esilekerkivaid arukalt arendatud külasid tuleks tutvustada piirkondlikul, riiklikul ja ELi tasandil. ELi institutsioonid ja nende sidusrühmad peaksid sisse viima iga-aastase tähtpäeva, et edendada edukaid ja ühtseid külade ja väikelinnade kogukondi.

1.13. Linnade või suurlinnade ja nende naaberpiirkondade vahelise tõelise partnerluse väljaarendamiseks ja tugevdamiseks toetab komitee R.E.D ([2]). 2016. aasta dokumendis „Making Europe Grow with its Rural Territories“ („Euroopa ja tema maapiirkondade kasvu edendamine“) esitatud soovitusi ja fondi Carnegie Trust sõpruslinnade katseprojekti. Linna- ja maapiirkondade partnerlustele tuleks kohaldada kestliku arengu ja ringmajanduse põhimõtteid.

1.14. Komitee toetab 2015. aastal teise Euroopa maapiirkondade parlamendi poolt vastu võetud Euroopa maaelu manifestis tehtud üleskutset „maa- ja linnapiirkondades kogukondade, organisatsioonide ja ametivõimude vahelisele suurendatud koostööle, et saada täielikult kasu sotsiaalsetest, kultuurilistest ja majanduslikest sidemetest, mida selline koostöö võib kaasa tuua, ning maa- ja linnapiirkondades ideede ja heade tavade aktiivsele vahetamisele asjaomaste inimeste vahel.“

1.15. Komitee soovitab Euroopa Investeerimispangal luua väikeste maaettevõtete (nii era- kui ka sotsiaalsete ettevõtete, sealhulgas ühistute) jaoks kohandatud toetuskavad, nagu lubati EIP 2017.–2019. aasta programmis.

1.16. Euroopa noortalunike organisatsiooni (CEJA) ja teisi noorte esindusasutusi tuleks toetada, et luua noortefoorumite jaoks võimalusi kohalikes kogukondades, kus edendatakse tegevusi noorte vajaduste ja püüdluste alusel. Noored vajavad palju suuremat sõnaõigust majandus- ja sotsiaalküsimuste arutamisel ja koolitused, mentorlus ja rahalised toetused peavad olema kohandatud nende vajadustele.

([2]) R.E.D.: Rurality – Environment – Development (maaelu – keskkond – areng).

1.17. ÜRO kestliku arengu eesmärk nr 11 puudutab linnu ja asulaid. Asulate alla tuleks samuti hõlmata jätkusuutlikud külad ja väikelinnad.

1.18. Külade ja väikelinnade kultuuriväärtused tuleks seada 2018. aasta kui Euroopa kultuuripärandi aasta raames silmapaistvale kohale ja korraldada asjaomaseid algatusi. Eakamatel külaelanikel võib olla tähtis roll traditsiooni ja kultuuri edendamisel, mistõttu tuleks luua tingimused, et nad saaksid selles valdkonnas aktiivselt tegutseda.

1.19. Komitee soovitab heade tavade jagamist kõigil tasanditel. Seda tehakse juba Euroopa maaelu arengu võrgustiku, ELARDi, Euroopa külade ja väikelinnade nõukogu (Ecovast) ja Euroopa maapiirkondade parlamendi (ERP), samuti väljaande „The best Village in the World“ („Parim küla maailmas“) ([3]) kaudu.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Maapiirkonnad on oluline osa Euroopa ning seal asuvad väga olulised põllumajandus- ja metsandusettevõtted. Väikelinnade ja külade kogukonnad asuvad maal, on osa maapiirkondadest ning maapiirkonnad on alati olnud kohad, kus inimesed elavad ja töötavad.

2.2. Maapiirkondade väikelinnad on neid ümbritsevate suurte ja väiksemate külade jaoks keskused. Väikelinnad asuvad omakorda suurte linnapiirkondade tagamaal. Nad on kõik omavahel üksteisest sõltuvad. Nad on olulised partnerid maapiirkonna/linnapiirkonna partnerlustes – idee, mida on edendanud regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat ([4]) ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon –, kus mõlemal partneril on võrdne staatus oma tuleviku juhtimise ja kavandamise osas. Üle Euroopa on külades ja väikelinnades toimunud mitmeid muutusi – nii majanduslikke kui ka sotsiaalseid – ja nad peavad jätkuvalt töötama tänapäeva oludega kohanemise nimel.

2.3. Koos põllumajanduse ja metsandusega on külad ja väikelinnad maapiirkondade selgroog. Nad pakuvad töökohti, teenuseid ja haridust nii endale kui ka oma tagamaadel asuvatele küladele ja külakestele. Väikelinnad asuvad omakorda suuremate linnade ja suurlinnade tagamaal. See loob seosed maa- ja linnapiirkondade vahel, mis on iga piirkonna tunnus. Linna- ja maapiirkonnad pakuvad üksteisele teenuseid – linnapiirkonnad sõltuvad maapiirkondadest toidu tarnimise osas ning on käepärane turg maapiirkonna toodete jaoks ja maapiirkonnad pakuvad linnaelanikele lõõgastust ja rahu.

2.4. Paljudes maapiirkondades on tugev kogukonnatunnetus. See suhtumine on nõrgenemas ja paljudes kaugemates maapiirkondades on aset leidnud maa hülgamine ja hooletusse jätmine.

3. **Konkreetsed probleemid**

3.1. Maakogukonnad on pidanud viimase paari aastakümne jooksul tegelema probleemidega, mis tulenevad soovist mastaabisäästu nimel viia kesktasandile paljud teenused, muutustest transpordi ja reisimise vallas ja inimeste tänapäevasest eluviisist. Kohalikud teenuseid pakkuvad ettevõtjad kolivad maapiirkondadest kaugemale; paljud kauplused, panga- ja postiteenused kaovad ja väikesed maakoolid suletakse.

3.2. Maapiirkondades ei torka töötus silma, sest vastavad arvnäitajad on võrreldes linnapiirkondadega väikesed; siiski on maapiirkondadel lisaks ka tööhõivekeskustest (mis on linnapõhised) saadavale abile juurdepääsu probleem ja tihti kannatavad nad maapiirkonna halveneva avaliku transpordi tõttu. Töötus võib olla madal, sest väga paljud noored on lahkunud, minnes mujale koolitust, haridust või tööd otsima, samal ajal kui need, kes jäävad, töötavad madala palga eest.

3.3. Avaliku sektori rahaliste vahendite puhul, mis on maakogukondade toetamiseks väga olulised, peab arvestama suureneva nõudlusega eelarve järele, mis tuleneb elamiskulude üldisest tõusust ja teenuste osutamise kulude suurenemisest.

3.4. Investeeringutega teedesse ja maanteedesse julgustatakse eraautode kasutamist tööl käimise kõige lihtsama viisina. Inimesed on nüüd palju rohkem valmis läbima pikemaid vahemaid, kuid see on omakorda viinud selleni, et nad sõltuvad vähem tööst või teenuste osutamisest oma kohalikus kogukonnas.

([3]) Ulla Herlitzi ja kolleegide poolt parima tava praktilise näitena: ENRD: Euroopa maaelu arengu võrgustik, ELARD: Euroopa LEADERi maaelu arengu ühendus; Ecovast: Euroopa külade ja väikelinnade nõukogu.

([4]) Ecovast oli osa regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi RURBANi võrgustikust.

3.5. Inimeste ostuharjumused on muutunud. Tihti teevad nad sisseoste oma töökoha lähedal, tavaliselt suures linnas ja mitte oma külas või väikelinnas. Samuti ostavad nad kaupa internetist ja kaup tuuakse neile koju. See kõik on aidanud kaasa kohalike kaupluste kadumisele.

3.6. Noored lahkuvad maapiirkondadest, et leida linnades koolitust, haridust ja tööd. Ilma maapiirkondades töökohtade säilitamiseta on raske inimesi maakogukondadesse tagasi meelitada. On hädavajalik suunata noorte inimeste seisukohad ja arvamused kohaliku demokraatia keskmesse. Tuleb toetada noorte esindusorganisatsioone, et innustada nende osalemist valitsemises. Samuti peaksid majandus- ja sotsiaalasutused kohandama oma nõustamist ja rahalisi toetusi noorte vajadustele.

3.7. Põlvkondadevahelisele sidususele esitab väljakutse vanuserühmade arvuline tasakaalustamatus. Kättesaadavad kohandatud tööhõivemeetmed, koolid ja lastehoid, samuti taskukohased eluasemed maapiirkondades on väga olulised, et võimaldada noortel ja lastega peredel maapiirkondadesse jääda või sinna naasta. Inimestel kogukonnas on mõnikord erinevad vaated kohalikule majandustegevusele. On vaja dialoogi ja mõistmist, et tasakaalustada rahumeelsus sobivate tööhõivealgatustega.

4. **Võimalused**

4.1. Euroopa Komisjoni arukate külade algatus on väga oluline, eelkõige direktoraatide vahelise koostöö kohta antud lubaduste tõttu. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi maaelu arengu programmi raames ei ole võimalik investeerida algatusse piisavalt vahendeid ilma teise direktoraadi ja riikliku, piirkondliku või kohaliku avaliku investeeringuta. Pärast hindamist tuleb see katsealgatus lisada mis tahes uude ühise põllumajanduspoliitika ja piirkondlikku programmi ja rakendada, et hõlmata väikelinnu nn maapiirkondade taassünni osana.

4.2. Lairibaühendus on kõigi maapiirkondade jaoks väga oluline. Nii mobiilse kui ka staatilise lairibaühenduse parandamine võib edendada mitmesuguseid tegevusi – mitte ainult ettevõtete loomise ja kodust töötamise võimalusi, vaid ka inimeste igapäevaelu kvaliteeti. See võib võimaldada veebipõhist õppimist, paremat juurdepääsu tervishoiuteenustele ja veebis saadaolevate teenuste turustamist. On häid tavasid selle kohta, kuidas paranenud juurdepääs internetile on maapiirkondade kogukondadele kasu toonud. Tuleks teha kättesaadavaks baasõpe, mis võimaldaks eelkõige eakamatel kodanikel internetti kasutada.

4.3. Võimaluse korral tuleks tööandjaid ergutada kaugtööd toetama ja maapiirkondade/linnade partnerluse võimalikku kasu realiseerima. Maaelu arengu programmi pakutava toetuse kaudu on ettevõtjatel võimalik meelitada ligi välisinvesteeringuid ning arendada ja turustada lisaväärtusega tooteid, nagu toiduained, joogid, maastik ja ajalooline pärand, kultuurilised, tervishoiu- ja vaba aja tegevused, tagades samas maapiirkondade käsitöö- ja keskkonnaalaste oskuste järjepidevuse.

4.4. Avalikud teenused hariduse, koolituse, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande valdkonnas tuleks integreerida, rühmitada ja need peaksid olema tehnoloogiliste edusammude kasutamise mõistes uuenduslikud, et vältida diskrimineerimist ja kõrvalejäetust, eelkõige vanemate ja teismeliste elanike puhul. Hajutatud omavalitsusasutused võiksid anda eeskuju linnaõhu küllastumise ja saastamise vähendamisel, suurendades samal ajal maapiirkondade väärtust. Kohalikel asutustel on keskne tähtsus maapiirkondade planeerimisel ja maakogukondades positiivsete muutuste tagamisel, et toetada nende tulevikku ja aidata seda jätkuvalt kindlustada. Teenuseid võib osutada ühest hoonest ning kasutuseta hooneid võib kasutada uue äritegevuse jaoks, luues täiendavaid töökohti, mis võivad pakkuda majandustegevuse võimalusi. Selliste renoveeritud hoonete pakkumisel tuleb arvestada kohalike valitsusväliste organisatsioonide, era- ja avaliku sektori vajadustega.

4.5. Tegutseda tuleb selle nimel, et arendada linnade ning suurlinnade ja nende naaberpiirkondade vahelist tõelist partnerlust, et saada vastastikku aktsepteeritavatel tingimustel ühtekuuluvustunde suurendamise kaudu osa brändimisest ja ühistest investeeringutest. Koos teiste organisatsioonidega soovitas R.E.D. 2016. aastal Euroopa poliitilist strateegiat maapiirkondadele 2030. aastaks ([5]). Teine näide on fondi Carnegie Trust sõpruslinnade katseprojekt. Linna- ja maapiirkondade partnerlustele tuleks kohaldada kestliku arengu ja ringmajanduse põhimõtteid.

([5]) „Making Europe Grow with its Rural Territories“.

4.6. Teine Euroopa maapiirkondade parlament võttis 2015. aasta novembris vastu Euroopa maaelu manifesti. Euroopa maapiirkondade parlamendi võrgustik koos partneritega 40 Euroopa riigis järgib manifestis määratletud teemasid. Euroopa maapiirkondade parlament tegutseb järgmiste eesmärkide nimel: maa- ja linnapiirkondades kogukondade, organisatsioonide ja ametivõimude vaheline suurendatud koostöö, et saada täielikult kasu sotsiaalsetest, kultuurilistest ja majanduslikest sidemetest, mida selline koostöö võib kaasa tuua, ning ideede ja heade tavade aktiivne vahetamine asjaomaste inimeste vahel maa- ja linnapiirkondades. Jõupingutusi teevad kõik partnerid eri valdkondades, nagu „Väikelinnad“, „Jätkusuutlikud teenused ja infrastruktuur“ ning „Integreeritud maaelu areng ja LEADER/kogukonna juhitud kohalik areng“, mille tulemusel koostatakse aruanne, mis esitatakse ja mida arutab kolmas Euroopa maapiirkondade parlament Madalmaades Venhorstis 2017. aasta oktoobris.

4.7. Euroopa Investeerimispank peaks looma maapiirkondade väikeettevõtete (nii era- kui ka sotsiaalsete ettevõtete, sealhulgas ühituste) jaoks kohandatud toetuskavad, nagu lubati EIP 2017.–2019. aasta programmis ja mille näiteks on EIP toetus Agroses paiknevale asutusele Niki's Sweets ja Troodose mäestikule Küprosel.

4.8. Vabatahtlik sektor on maapiirkondades väga aktiivne, aitab koordineerida tegevusi ja inimestel koostööd teha. Sotsiaalsed ja kogukondlikud ettevõtted, näiteks 300 sotsiaalmajanduslikku ettevõtet Taanis, kellel lubatakse kasutada brändi „RSV“, st registreeritud sotsiaalmajanduslik ettevõte, või Cletwr cafe Walesi keskosas, aitavad aina rohkem kaasa kadunud avalike ja erasektori teenuste kompenseerimisele. See tegevus on kooskõlas ettevõtja sotsiaalse vastutuse ideedega. Selliste organisatsioonide nagu Plunketti fondi toetus ja nõustamine sotsiaalsete ja kogukondlike ettevõtete loomisel ja nende jätkusuutlikkuse tagamisel on väga oluline.

4.9. Need, kes elavad külades ja väikelinnades, esindavad kõiki eluvaldkondi ja nad kõik vajavad sõnaõigust oma kohalikus kogukonnas. Avaliku halduse madalaim tase, st vallavolikogud või (väikesed) omavalitsused peaksid olema kaasatud kohalike otsuste tegemisse ja neid tuleks tugevdada ja julgustada selle funktsiooni täitmisel. Inimesed on oma kohalike kogukondade üle uhked ning seda on võimalik tunnustada ressursina ja kasutada teiste osalemise julgustamiseks. Pensionile jäänud äritegelastel ning avalikus või kodanikuühiskonna sektoris töötanud inimestel on pakkuda mitmeid oskusi. Euroopa Liidu ja kohalikud programmid pakuvad projekte, mis on julgustanud kohalikke partnerluste tekkimist külades või väikelinnades ja selle protsessi käigus on esile kerkinud mitmeid kogukonna ettevõtjaid. Nad on tulnud eri sektoritest ja neist on kujunenud oma kogukonna saadikud.

4.10. Külad ja väikelinnad on oluline osa Euroopa kultuurist. Nad säilitavad sageli oma kohalikke kombeid ja traditsioone. Maapiirkonna kogukondadel on tihti pikk ajalugu ja nende hoonete arhitektuur hõlmab kohalikke ehitusmaterjale ja -stiile, mida on kasutatud mitme sajandi jooksul. Väikelinnade keskused on säilitanud rohkem kohalikke ettevõtteid ja neid ei ole üle ujutanud poekettide nõutud standardfassaadid, nagu on juhtunud suuremates linnakeskustes. Väikesed maapiirkonna kogukonnad on tihedalt seotud ümbritseva maastikuga ja see looduskeskkond on küla ja väikelinna ümbruse oluline osa, peegeldades nende väga mitmekesist päritolu – mäepealsed kaitsepositsioonid, jõgede ületuskohad, allikad, järvekaldad, saared, rannad jne. Külade ja väikelinnade kultuuriväärtused tuleks seada silmapaistvale kohale 2018. aasta kui Euroopa kultuuripärandi aasta tutvustamisel ja korraldada algatusi selle aasta raames. Eakamatel külaelanikel võib olla tähtis roll traditsiooni ja kultuuri edendamisel, mistõttu tuleks luua tingimused, et nad saaksid selles valdkonnas aktiivselt tegutseda.

4.11. Nendel küladel ja väikelinnadel on pakkuda palju väärtuslikku, millele nad saavad tugineda ja mis aitab neil oma kohalikku majandust säilitada ja parandada. Nad on põllumajanduse, metsanduse ja energiatootmise ning samuti põllumajandus- ja maaturismi, tervishoiu, kultuurifestivalide ja keskkonnakaitse ning hariduse väljundite kaudu omavahel seotud. Üle Euroopa leidub sadu näiteid, nagu Kozard Ungaris, Alston Manor Inglismaal, mida võiks tuua teistele eeskujuks. Ecovasti aruanne „The Importance of Small Towns“ („Väikelinnade tähtsus“) on samuti väärtuslik panus külade ja väikelinnade rolli kirjeldamisse ja mõistmisesse.

4.12. 2016. aasta septembris peetud Corki 2.0 deklaratsiooni konverentsil lepiti entusiastlikult kokku, et maapiirkondade poliitika peaks tulevikus aitama liikmesriikidel ja piirkondadel arendada toetavaid maapiirkondade meetmeid ja edendama projekte Euroopa programmide alusel. Cork 2.0 deklaratsioonis kirjeldatud maapiirkondade huvidega kooskõlastatuse hindamine on ELi, liikmesriikide ja piirkondade jaoks väga oluline.

4.13. ELi rahastatud LEADERi programmi metoodika ja kogukonna juhitud kohalik areng pakuvad vahendeid, et abistada maakogukondade tugevdamisel ja julgustamisel. LEADERi programm ja kohalikud algatusrühmad saavad toetada kohalikke jõupingutusi, et arendada nii eraettevõtete kui ka mittetulundusühingute asutamist ja kasvamist ning tagada kogukonna kaasatus ja toetus. LEADERi programmi on kuni 2014. aastani toetanud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond, kuid alates 2015. aastast saavad ka teised struktuuri- ja investeerimisfondid rakendada seda metoodikat mitmetest fondidest rahastamise kaudu, tehes koostööd kogukonna juhitud kohaliku arengu raames. See nõuab paremat koostööd, head näited on IRD Duhallow ja SECAD-ist Corki maakonnas ja PLANED Walesis, kes on rakendanud mitu aastat alt-üles suunatud kogukonna juhitud kohalikku arengut.

4.14. Euroopa programmide raames on mitmeid maapiirkonna projekte, mis annavad kindlat tunnistust heade tavade rohkusest väikelinnades ja külades. Head tavad näitavad ka vajadust ettevõtjaid ja väikseid tegevusrühmi toetavate vahendajate järele ja tõendavad nende väärtust.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kliimaõiglus“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/04)

Raportöör: **Cillian LOHAN**

Täiskogu otsus	23.2.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	3.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	194/12/8

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Kliimaõigluse käsitus määratleb ülemaailmseid kliimamuutusi poliitilise ja eetilise küsimusena, mitte pelgalt keskkonnaprobleemina. Tüüpiliselt käsitletakse seda vastastikuse ruumilise ja ajalise sõltuvuse globaalses kontekstis, võttes arvesse asjaolu, et kliimamuutused mõjutavad sageli enim ühiskonna kõige haavatavamaid ja vaesemaid rühmi. Samas on just need ühiskonnarühmad kõige vähem vastutavad kliimakriisi põhjustanud heitgaaside eest. Laiemalt võttes tähendab kliimaõiglus käesolevas arvamuses vajadust käsitleda kliimamuutuste sageli ebaproportsionaalset mõju kodanikele ja kogukondadele areneva **ja** arenenud majandusega riikides õigluse vaatenurgast.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kõigil kodanikel on õigus tervislikule ja puhtale keskkonnale ning õigus eeldada, et valitsused vastutavad oma riiklike kohustuste ja Pariisi kliimakokkuleppe raames riiklikult kindlaks määratud panuste eest kliimamuutuste põhjuste ja kliimamuutustega seotud ohtude käsitlemisel, võttes arvesse mitte üksnes kõige ilmsemat keskkonna- ja majanduslikku mõju, vaid ka mõju ühiskonnale.

1.3. Komitee teeb ettepaneku alustada arutelu ELi kliimaõiguste deklaratsiooni teemal, mis hõlmaks ELi kodanike ja looduse õigusi ülemaailmsest kliimamuutuste kriisist tingitud probleemide kontekstis. Tunnustades ELi juhtpositsiooni tugeva ja õiglase rahvusvahelise kliimapoliitika eest võitlemisel, innustab komitee ELi institutsioone ja riikide valitsusi kontrollima kliimaõigluse põhimõtete kohaldamist kõigil tasanditel – nii maailma, Euroopa, riigi kui ka kogukonna tasandil. Selle edasipüüdliku eesmärgi saavutamise vahendina võiks kasutada Euroopa poolaasta protsessi. Kliimaõiglus tähendab õiglust nii inimeste kui ka keskkonna jaoks, millest me sõltume – need aspektid on omavahel tihedalt seotud. Komitee meenutab selles kontekstis kahte hiljutist algatust: ülemaailmset keskkonnapakti ja inimkonna õiguste ülddeklaratsiooni projekti.

1.4. Tootmis- ja tarbimissüsteemid peavad muutuma, et kohanduda kliimamuutustega ja neid leevendada. See üleminek peab toimuma ülemaailmselt ja valdkondlikus kontekstis ning ELil võib siin olla juhtroll. Kindlaks tuleb teha kõige haavatavamad sektorid ja töötajad ning neid tuleb asjakohaselt toetada. Iseäranis tuleb üleminekul toetada toidusüsteeme ja nende sidusrühmi. Kestlik toidutarbimine peab algama juba tootmisahela alguses mulla ettevalmistamisel ning looduslike süsteemide majandamisel, mis on toiduainete tootmise nurgakivi. EL peaks võtma selgelt juhtrolli muldade jätkusuutliku majandamise ja kaitse edendamisel.

1.5. Tarbijate mõjujõudu on sellise ülemineku saavutamiseks võimalik ära kasutada üksnes juhul, kui tarbijatel on võimalus valida kestlikke eetilisi alternatiive, mis ei vähenda märkimisväärselt ei teenuse, tarbimise ega kättesaadavuse mugavust ega kvaliteeti. Tarbijate jaoks mõistlikud alternatiivid saab välja töötada uute majandusmudelite kaudu, nagu digi-, jagamis- ja ringmajandus, ning rahvusvahelise koostöö kaudu ülemaailmsel ja valdkondlikul üleminekul neile mudelitele.

1.6. Toetusmehhanisme, k.a avaliku sektori vahendeid, majanduslikke vahendeid ja stiimuleid tuleks kasutada taristu ja sobivate tugimehhanismide tagamiseks tarbijatele, kes soovivad valida vähese CO_2-heitega elustiili, mis hõlmab ka abi eetiliste, pika kasutuseaga või kestlike kaupade ja teenuste kõrgemate kulude katmiseks. Seejuures tuleb tagada konkurentsivõime säilimine.

1.7. Vaja on kaardistada töökohtade ümberpaigutumine vähese CO_2-heitega majanduses ning määratleda sellekohased võimalused nii varakult kui võimalik. See võimaldab kavandada ja rakendada kõige tõhusamaid meetmeid, et tagada töötajate kaitse ja nende elukvaliteedi säilimine õiglase ülemineku käigus.

1.8. Komitee kordab oma üleskutset luua Euroopa vaesuse vaatluskeskus, ([1]) mis koondaks kõiki sidusrühmi, et aidata määratleda Euroopa kütteostuvõimetuse näitajad. Õiglus kõigi kodanike jaoks tähendab, et tagatud on kõigi inimeste varustamine puhta, taskukohase ja kättesaadava energiaga.

1.9. Komitee kutsub üles kaotama fossiilkütuste toetused ja võtma suuna taastuvenergiale ülemineku toetamisele.

1.10. Tõhusad kestlikkuse meetmed eeldavad, et tagatud on ülemineku tugimehhanismide selge määratlemine, prioriteediks seadmine ja nõuetekohane rahastamine. Samal ajal peab EL alustama väga ulatuslikke rahvusvahelisi läbirääkimisi ülemaailmse kokkuleppe saavutamiseks, mis võib aidata leevendada kliimamuutuste põhjuseid ja toetada kestlikumat ülemaailmset majandusmudelit.

2. **Käesoleva arvamuse taust/koostamise põhjus**

2.1. Käesolev omaalgatuslik arvamus on koostatud kestliku arengu vaatlusrühma 2017. aasta töökava raames. Kliimaõiglus on teema, mis mõjutab meid kõiki, kuid sellest hoolimata ei tegeleta sellega ELi tasandil piisavalt. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on siin võimalus võtta juhtroll ja esitada esialgsed ettepanekud iseäranis Euroopat silmas pidades. Mitmeid kliimaõigluse aspekte, näiteks saastekvootide globaalse ja individuaalse jaotamise küsimust, tuleb veel põhjalikumalt arutada.

2.2. Komitee soovib kasutada oma institutsioonilist positsiooni ELi organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohtade edastamiseks arutelus, mis puudutab kliimamuutuste mõju ja seda, kuidas oleks kõige parem seda mõju ausal ja õiglasel viisil juhtida.

2.3. Rahvusvaheliselt heaks kiidetud ÜRO kestliku arengu eesmärke, Pariisi kokkulepet ja kliimamuutuste juba tajutavat mõju arvesse võttes muutub vajadus rakendada konkreetseid meetmeid kliimaõigluse saavutamiseks järjest pakilisemaks.

3. **Üldised märkused**

3.1. Kliimaõigluse käsitus määratleb ülemaailmseid kliimamuutusi poliitilise ja eetilise küsimusena, mitte pelgalt keskkonnaprobleemina. Selles võetakse arvesse asjaolu, et kliimamuutused mõjutavad sageli enim ühiskonna kõige haavatavamaid ja vaesemaid rühmi. Tüüpiliselt käsitletakse seda vastastikuse ruumilise ja ajalise sõltuvuse globaalses kontekstis, keskendudes iseäranis nende riikide vastutusele, kes on arenenud tänu loodusvarade kasutamisele.

3.2. Kestliku arengu eesmärgid lähevad oma eelkäijatest (aastatuhande arengueesmärgid) kaugemale, tunnistades vastastikust aruandekohustust, vastutust, ühist tegutsemist ja kaasavate osalusprotsesside vajadust. Tunnustades ELi juhtpositsiooni tugeva ja õiglase rahvusvahelise kliimapoliitika eest võitlemisel, innustab komitee ELi institutsioone ja riikide valitsusi võtma kliimaõigluse meetmeid kõigil tasanditel – nii maailma, Euroopa, riigi kui ka kogukonna tasandil. Selle edasipüüdliku eesmärgi saavutamise vahendina võiks kasutada Euroopa poolaasta protsessi. Seega tähendab kliimaõiglus käesolevas arvamuses vajadust käsitleda kliimamuutuste sageli ebaproportsionaalset mõju kodanikele ja kogukondadele areneva ja arenenud majandusega riikides õigluse vaatenurgast.

([1]) Arvamus „ELi kooskõlastatud tegevus kütteostuvõimetuse ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks“, ELT C 341, 21.11.2013, lk 21.

3.3. Probleemiks on vastuseis kliimamuutuste poliitikale ning arusaam, et see seab oma eelistele vaatamata ebasoodsasse olukorda tavakodanikke, konkreetseid tööstusharusid (nt põllumajanduslik toidutööstus või transport) või fossiilkütustest sõltuvaid kogukondi ja üksikisikuid.

3.4. Erinevates poliitikaalgatustes keskendutakse sektoritele ja valdkondadele, mida kliimaprobleemid suuresti mõjutavad, nt tervishoid, transport, põllumajandus, energia. Kliimaõiglus saab pakkuda üldise integreeritud lähenemisviisi tagamaks, et üleminek vähese CO_2-heitega majandusele saavutatakse ausal ja õiglasel viisil.

3.5. Oluline on märkida, et kliimaõigluse keskmes ei ole üksnes need, keda kliimamuutuste mõju otseselt puudutab, vaid ka need, keda mõjutavad kliimamuutuste põhjustajad nende sõltuvuse tõttu sellistest kaupadest, teenustest ja elustiilidest, mida seostatakse suurte heitkoguste ja vähese ressursitõhususega.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. *Sotsiaalne õiglus*

4.1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kõigil kodanikel on õigus tervislikule ja puhtale keskkonnale ning õigus eeldada, et valitsused vastutavad oma riiklike kohustuste ja Pariisi kliimakokkuleppe raames riiklikult kindlaks määratud panuste eest kliimamuutuste põhjuste ja kliimamuutustega seotud ohtude käsitlemisel, võttes arvesse mitte üksnes kõige ilmsemat keskkonna- ja majanduslikku mõju, vaid ka mõju ühiskonnale.

4.1.2. ELi sotsiaalõiguste samba eesmärk on toimida suunanäitajana uuenenud lähenemisprotsessis paremate töö- ja elamistingimuste saavutamisel liikmesriikides. See tugineb 20 põhimõttele, millest paljusid mõjutavad kas otseselt kliimamuutused või kaudselt vajadus minna üle uutele majandusmudelitele.

4.1.3. Komitee teeb ettepaneku algatada inimõiguste ja sotsiaalõiguste kontekstis arutelu kliimaõiguste deklaratsiooni koostamise üle. See hõlmaks kodanike ja looduse õigusi ülemaailmsest kliimamuutuste kriisist tingitud probleemide kontekstis. Komitee meenutab selles kontekstis inimkonna õiguste ülddeklaratsiooni projekti, mille koostas Corinne Lepage, pidades silmas COP21 konverentsi 2015. aastal.

4.1.4. Looduse õigusi tunnustatakse nüüd õigusloomeprotsessi kaudu mitmetes riikides üle maailma. Näiteks võitis valitsusväline organisatsioon, sihtasutus Urgenda, 2015. aastal Madalmaades kohtuprotsessi valitsuse vastu. Madalmaade ülemkohus toetas järjekindlalt põhimõtet, et valitsuse saab võtta vastutusele selle eest, et ta ei võta piisavalt meetmeid kliimamuutustest tingitud prognoositava kahju ennetamiseks. Belgias ja Norras valmistatakse ette sarnaseid kohtuasju. Lisaks käsitletakse algatustes, nagu 24. juunil 2017 algatatud ülemaailmne keskkonnapakt, vajadust õiglase ülemaailmse keskkonnajuhtimise järele, täiendades nn õiguste kolmandat põlvkonda üldise, valdkonnaülese ja universaalse viiteinstrumendiga.

4.1.5. On vaja tagada, et ühiskonna kõige haavatavamatel rühmadel ei lasuks ebaõiglane koormus ning et kliimaga arvestavale majandusmudelile ülemineku kulud jaotuksid ühiskonnas õiglaselt. Näiteks tuleks põhimõtet „saastaja maksab“ kohaldada neile, kes saastet tekitavad ja sellest kasu saavad, mitte lõppkasutajatele olukorras, kus neil puudub mõistlik alternatiiv. Komitee on selle olulise põhimõtte ettevaatlikku ja asjakohast rakendamist varem uurinud ([2]).

4.1.6. Inimeste ümberasumise tõttu suureneb igat liiki ränne (sh kliimapagulased) ([3]). Oleme juba näinud, kui halvasti on EL selleks ette valmistatud ning kui ebaproportsionaalselt on jaotunud koormus liikmesriikide vahel. Komitee on juba juhtinud tähelepanu sellele, kuidas tasakaalustamata majanduslikud protsessid võivad antud kontekstis ebastabiilsust suurendada ([4]).

([2]) Arvamus „COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale“, ELT C 303, 19.8.2016, lk 10.
([3]) Arvamus „Pagulaste integratsioon ELis“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 19.
([4]) Arvamus „Euroopa arengukonsensus“, ELT C 246, 28.7.2017, lk 71.

4.1.7. Euroopa Parlamendi hiljutisest kliimapagulasi käsitlenud uuringust selgus, et ELi tasandil puudub konkreetne õigusakt, mis oleks kohaldatav „keskkonna tõttu ümberasujate“ suhtes. Ajutise kaitse direktiiv on massilise pagulastevooga tegelemiseks poliitiliselt kohmakas õigusakt ning komitee toetab seisukohta, et Lissaboni leping annab piisavalt laiaulatusliku mandaadi rändepoliitika läbivaatamiseks, et reguleerida „keskkonna tõttu ümberasujate“ staatust.

4.2. *Põllumajanduslik toidutööstus*

4.2.1. Toidutootmise süsteemid ja toitumine muutuvad, et kohanduda kliimamuutustega ja neid leevendada. Kõik kodanikud sõltuvad põllumajanduslikust toidutööstusest (nt põllumajandustootjad, pered, tarneahela osad, tarbijad), seega tuleks üleminekul vähese CO_2-heitega ühiskonnale tagada, et mõjutatud ühiskonnarühmi aidatakse ja toetatakse muutustega toimetulekul. Lisaks peab see üleminek toimuma ülemaailmselt ja valdkondlikus kontekstis ning ELil võib siin olla juhtroll.

4.2.2. Kliimamuutused kujutavad endast tohutut väljakutset Euroopa põllumajandusele, mis on ühtlasi nii kliimamõju põhjustaja kui ka sektor, mida see mõju esmajoones puudutab.

4.2.3. Uuesti tuleb määratleda selle sektori panus sellistesse looduslikesse absorbeerimissüsteemidesse nagu ökosüsteemiteenused, mis võivad leevendada teatud osa kliimamuutuste mõjust. Neid põllumajandussektori pakutavaid teenuseid tuleks tunnustada ning ÜPP kaudu peaksid avaliku sektori vahendid liikuma selles suunas, et neid toetada johtuvalt nende toidutootmise eesmärgist. Seda üldist käsitust toetatakse hiljuti vastu võetud arvamuses ([5]).

4.2.4. Kestlik toidutarbimine peab algama juba tootmisahela alguses mulla ettevalmistamisel ning looduslike süsteemide majandamisel, mis on toiduainete tootmise nurgakivi. Komitee rõhutab, et vaja on algatada arutelu mulla raamdirektiivi vajaduse üle ning et EL peab võtma juhtrolli, näidates selgelt, kui oluline on edendada muldade jätkusuutlikku majandamist ja kaitset ([6]). Mulla kaitse ja selle roll ökosüsteemiteenustes on praeguse ELi Nõukogu eesistujariigi Eesti üks prioriteet ([7]).

4.2.5. Komitee toetab kestliku tootmise ja tarbimise käsitust. Üksmeele saavutamine vajaduse osas muuta suhtumist liha tarbimisse sõltub võimaluste ja toetusvahendite määratlemisest õiglaseks üleminekuks neile, kes sellest põllumajandusliku toidutootmise sektorist sõltuvad.

4.2.6. Seda sektorit mõjutavad ka kliimamuutuste põhjustajad, iseäranis sektori sõltuvuse tõttu fossiilkütustest alates toiduainete tootmisest ja töötlemisest kuni transpordi ja pakendamiseni. Meetmete kujundamisel tuleb silmas pidada olemasoleva põllumajandusliku toidutööstuse mudeli suletud olemust ning põllumajandustootjate jaoks tuleb kavandada teostatavad sammud kestliku ja kliimasõbraliku tuleviku suunas.

4.2.7. Keskkonnapoliitika ei pea olema vastuolus põllumajandussektori esmaste vajadustega, kui seda käsitletakse vähese CO_2-heitega majandusele üleminekut hõlbustava praktilise tugimehhanismina.

4.3. *Tarbijad*

4.3.1. Tarbijate mõjujõudu on sellise ülemineku saavutamiseks võimalik ära kasutada üksnes juhul, kui tarbijatel on võimalus valida kestlik eetiline alternatiiv, mis ei vähenda märkimisväärselt ei teenuse, tarbimise ega kättesaadavuse mugavust ega kvaliteeti. Tarbijate jaoks mõistlikud alternatiivid saab välja töötada uute majandusmudelite kaudu, nagu digi-, jagamis- ja ringmajandus, ning rahvusvahelise koostöö kaudu ülemaailmsel ja valdkondlikul üleminekul neile mudelitele.

4.3.2. Pahatihti rakendatakse põhimõtet „saastaja maksab“ valesti ning maksud surutakse peale tarbijatele, kellel puudub mõistlik alternatiiv. Tarbijatele tuleb pakkuda alternatiivset lahendust, enne kui kasutada hinnakujundust tõhusa vahendina mõjutamaks tarbijate käitumist soovitud suunas.

([5]) Arvamus „Ühise põllumajanduspoliitika võimalik ümberkujundamine“, ELT C 288, 31.8.2017, lk 10.
([6]) Arvamus „Ringmajandus – väetised“, ELT C 389, 21.10.2016, lk 80.
([7]) Arvamus „Maa kasutamine toiduainete jätkusuutlikuks tootmiseks ning ökosüsteemi teenusteks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 72).

4.3.3. Kilekotimaks on hea näide tarbijatelt sissenõutavast väikesest maksust, kui samas on neile jäetud alternatiivsed võimalused, näiteks võtta kaasa oma kott või kasutada müüja pakutavat kasti. Sel viisil on võimalik saavutada tarbijakäitumises ulatuslikke muutusi.

4.3.4. Seevastu võib fossiilkütuste (näiteks bensiini) maksustamine tarbija tasandil tekitada rahulolematust, kuna suurem osa kasutada olevast sissetulekust kulub kütusele. See võib kaasa tuua ka ebaseadusliku järelturu tekke, jättes samas puutumata saasteaine tootja kasumi. Olukorda halvendab veelgi see, et enamikul juhtudel ei kasutata selliseid makse sihtotstarbeliselt. Kodanikud leiavad, et kliimamuutuste poliitika seab ebaõiglaselt kehvemasse olukorda need, kellel pole muud võimalust kui tegutseda fossiilkütusemajanduses.

4.3.5. Toetusmehhanisme, k.a avaliku sektori ja majanduslikke vahendeid tuleks kasutada taristu ja sobivate tugimehhanismide tagamiseks tarbijatele, kes soovivad valida vähese CO_2-heitega elustiili, mis hõlmab ka abi eetiliste, pika kasutuseaga või kestlike kaupade ja teenuste kõrgemate kulude katmiseks. See võib toimuda avaliku ja erasektori partnerluste vormis. Autotööstus on hea näide tootjate poolt toetatud rahastamisvõimalustest, eesmärgiga parandada uute autode kättesaadavust tarbijate jaoks. Sarnast liiki tugisüsteeme võiksid pakkuda ka teised sektorid, näiteks kodumasinate soetamisel ning elu- või tööruumide renoveerimisel.

4.3.6. Kliima seisukohalt tekib vastuolu, kus ühelt poolt kasutatakse avaliku sektori raha selliste süsteemide ja taristute toetamiseks ja neisse investeerimiseks, mis suurendavad lõppkasutajate sõltuvust kliimamuutuste põhjustajatest, teiselt poolt aga tehakse jõupingutusi selleks, et kliimamuutuste mõju piirata ja leevendada. See mõjutab esmajoones tarbijaid. Kodanike seadmine valiku ette, kas maksta keskkonda saastavate võimaluste eest rohkem või jääda tühjade kätega, ei ole nende suhtes „õiglane“.

4.3.7. Jääb mulje, et kestlikku elustiili ja kestlikke tarbimisvalikuid saavad endale lubada üksnes suure sissetulekuga inimesed. Eetilised, kliimasõbralikud, kestlikud valikud ei ole kõigile võrdselt kättesaadavad. Kaupade ja teenuste kliimakulusid (näiteks ressursimahukust) arvestavat hinnakujundust tuleks toetada poliitikaraamistikuga, mis kummutaks selle arvamuse ja suurendaks kättesaadavust kõigi tarbijate jaoks.

4.3.8. ELi tarbijakaitsealased õigusaktid võeti vastu enne 1999. aastat, mil ÜRO tunnistas kestliku tarbimise tarbija üheks põhiõiguseks, mistõttu ei ole seda õigust neis aktides mainitud ([8]). Komitee kordab oma üleskutset töötada välja kestliku tarbimise poliitika. See on eriti asjakohane kestliku arengu eesmärkide ja ringmajanduse algatuse kontekstis.

4.3.9. Alternatiivi puudumisel ei ole tarbijal valikut, tema jaoks on pealesunnitud tagajärjeks vaesus, kehvad otsused ning ebatervislikud ja mittekestlikud valikud. See tekitab vimma keskkonnapoliitika vastu, mis näib seadvat ebasoodsasse olukorda lõppkasutaja. Samas need, kes sellest süsteemist kasu saavad, ei maksa, vaid teenivad rohkem kasumit ja nii suureneb ebavõrdsus – keskkonnapoliitika ettekäändel, olles vastuolus jätkusuutlikkuse põhimõttega.

4.4. *Muutused tööturul*

4.4.1. Äärmiselt oluline on kaitsta ülemineku käigus kõiki töötajaid, nii väheste või mitteülekantavate oskustega inimesi kui ka kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid. Kõige haavatavamad sektorid ja töötajad tuleb kindlaks teha ja neid asjakohaselt toetada. Töö automatiseerimine kui vähese CO_2-heitega majanduse osa võib kaasa tuua teatud töökohtade kadumise ([9]).

4.4.2. Kaitset selle vastu aitavad muu hulgas tagada ümberõpe ja koolitus. Muutuste eest ei peaks lõivu maksma töötajad, kelle töökohad kaovad kliimamuutuste tagajärjel või vajadusest lõpetada sõltuvus kliimamuutuste põhjustajatest.

([8]) Arvamus „Ühis- ehk osalustarbimine: 21. sajandi säästev mudel“, ELT C 177, 11.6.2014, lk 1.
([9]) Arvamus „Üleminek jätkusuutlikumale Euroopa tulevikule – strateegia aastaks 2050“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 44).

4.4.3. Üks osa lahendusest on määrata aegsasti kindlaks oskused, mida on tarvis täielikuks osalemiseks neis uutes majandusmudelites, kuid samas tuleks need paigutada ka olemasolevate töökohtade ja praegusest mittekestlikust mudelist sõltuvuse konteksti.

4.4.4. Oluline on võimaluse korral kaitsta ja säilitada kogukondi ning hõlbustada üleminekut, nii et see mõjutaks võimalikult vähe asjaomaste inimeste sotsiaalset ja majanduslikku heaolu.

4.4.5. Uute kavandatavate majandusmudelite, sh funktsionaalse, jagamis- ja ringmajanduse puhul avanevad selgelt uued võimalused. Sellega seoses peaks EL alustama vajalikke rahvusvahelisi läbirääkimisi, et töötada ülemaailmse majandusmudeli saavutamise nimel.

4.5. *Tervishoid*

4.5.1. Kliimamuutuste ja kliimamuutuste põhjustajatega kaasnevad tervisekulud. Neid saab mõõta näiteks õhusaastega seostatavate surma- ja haigusjuhtumite abil ning neid peavad kandma nii ühiskond kui ka riiklikud tervishoiusüsteemid. Riiklikes tervishoiusüsteemides tuleb arvesse võtta kliimamuutuste ja nende põhjustajate rolli asjaomases sektoris.

4.5.2. Tervise ja heaolu ning loodusele juurdepääsu vahel on seos (IEEP). Paljud liikmesriigid seisavad silmitsi tervishoiu- ja ühiskondlike probleemidega, nagu rasvumine, vaimse tervise probleemid, sotsiaalne tõrjutus, müra- ja õhusaaste, mis mõjutavad ebaproportsionaalselt sotsiaalselt ja majanduslikult ebasoodsas olukorras ja haavatavaid rühmi.

4.5.3. Loodusesse investeerimine aitab lahendada kliimamuutuste probleemi ühelt poolt saasteainetesse investeerimise lõpetamise kaudu ning teiselt poolt tänu investeeringutele CO_2 säilitamisse looduslikes ökosüsteemides. Sellest tulenev kasu tervisele on kahekordne: terviseprobleemide ennetamine ja aktiivse elustiili edendamine, mis toob kaasa kodanike ja kogukondade parema tervise. Selle aspekti tunnistamine aitab tagada, et poliitilised otsused on tasakaalus, asjakohased ja tõenditel põhinevad.

4.6. *Energia*

4.6.1. Taastuvenergia tootmise osakaal elektritarbimises on ajavahemikul 2004–2015 ELis rohkem kui kahekordistunud (14 %lt 29 %ni). Kütte, ehituse, tööstuse ja transpordi valdkonnas on aga energiatarve endiselt tohutu. Edusamme on, kuid need on väga tagasihoidlikud, näiteks transpordi valdkonnas tõusis taastuvenergia osakaal kütusetarbimises samal ajavahemikul 1 %lt 6 %ni.

4.6.2. Kütteostuvõimetus on probleemiks kogu Euroopas ning ehkki selle tähendus ja kontekst võib riigiti olla erinev, on see järjekordne näide vajadusest tagada, et kliimamuutuste poliitika keskenduks kõige haavatavamate rühmade kaitsele.

4.6.3. Komitee kordab oma üleskutset luua Euroopa vaesuse vaatluskeskus, ([10]) mis koondaks kõiki sidusrühmi, et aidata määratleda Euroopa kütteostuvõimetuse näitajad. Õiglus kõigi kodanike jaoks tähendab, et tagatud on kõigi inimeste varustamine puhta, taskukohase ja kättesaadava energiaga.

4.6.4. ELi kütteostuvõimetuse probleemi lahendamist toetav poliitika võib samuti aidata luua puhta energiataristu ja -varustuse, muutes toetusi ja koordineerides poliitilisi jõupingutusi.

4.6.5. Poliitika, mis otseselt või kaudselt soodustab fossiilkütuste toetamist, pöörab põhimõtte „saastaja maksab“ tagurpidi – sel juhul makstakse hoopis saastajale. Paljud neist toetustest ei ole lõppkasutajale nähtavad, kuid pärinevad lõpuks siiski avaliku sektori vahenditest. Ühes hiljutises arvamuses ([11]) on juba käsitletud keskkonnale kahjulike toetuste kaotamist ELis ning teises arvamuses ELi säästva arengu poliitika kaardistamise kohta ([12]) rõhutatakse vajadust viia ellu võetud kohustused kaotada keskkonnakahjulikud toetused ning edendada jõuliselt keskkonnamaksu reformi.

([10]) Vt joonalune märkus 1.
([11]) Arvamus „Turupõhised vahendid ressursitõhusa ja vähese CO_2-heitega majanduse saavutamiseks ELis“, ELT C 226, 16.7.2014, lk 1.
([12]) Arvamus „Säästev areng: ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine“, ELT C 487, 28.12.2016, lk 41.

4.6.6. Abi peaks olema kättesaadav kõigile, toetused peaksid keskenduma taastuvatele energiaallikatele, samas kui kliimamuutuste põhjustajatele antavad toetused tuleks kiiresti kaotada ning maksuvabastusi tuleks rakendada õiglasemalt, iseäranis ei tohiks selliseid soodustusi võimaldada neile, kes on vägagi suutelised neid kulusid kandma, või neile, kes saasteainetest kasu saavad. Rahvusvahelise Valuutafondi andmetel makstakse fossiilkütuste toetusi kogu maailmas praegu 10 miljonit USA dollarit minutis. Selliste toetuste kaotamine tõstaks valitsuste tulu 3,6 % võrra maailma SKPst, alandaks heitkoguste taset enam kui 20 %, vähendaks õhusaastest tingitud enneaegse surma juhtumeid enam kui poole võrra ja suurendaks maailma majanduslikku heaolu 1,8 triljoni USA dollari võrra (2,2 % maailma SKPst). Need arvud ilmestavad praeguse süsteemi ebaõiglust.

4.6.7. Tõhusad kestlikkuse meetmed eeldavad, et tagatud on ülemineku tugimehhanismide selge määratlemine, prioriteediks seadmine ja nõuetekohane rahastamine.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „ELi arengupartnerlused ja rahvusvahelistest maksulepingutest tulenevad probleemid“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/05)

Raportöör: **Alfred GAJDOSIK**

Kaasraportöör: **Thomas WAGNSONNER**

Täiskogu otsus	26.1.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	28.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	182/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi „komitee“) toetab arengupoliitikat, mille puhul nähakse arengut kui protsessi, milles riigid osalevad võrdsetel alustel ning mis põhineb austusel ja suveräänsetel otsustel. ÜRO tasandil kokkulepitud kestliku arengu eesmärkide rahastamine ja rakendamine nõuab ülemaailmsel tasandil kooskõlastatud jõupingutusi. Komitee rõhutab, et ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogul võiks olla veelgi suurem roll sobiva foorumi näol maksustamisega seotud küsimuste käsitlemisel. Sel viisil tagataks nii suunitlus kestliku arengu tegevuskavas aastani 2030 sisalduvatele kestliku arengu eesmärkidele kui ka kõigi riikide võrdne osalemine.

1.2. Rahvusvahelise maksuõiguse reformimist käsitlevate rahvusvaheliste kokkulepete kontekstis (nt seoses OECD maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskavaga) tuleks hinnata, millist mõju avaldavad need rahvusvahelised reformipüüdlused kestliku arengu eesmärkidele, ning nende eesmärkidega tuleks rahvusvahelise maksupoliitika edasiarendamisel rohkem arvestada. Komitee märgib, et kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks on vaja rahalisi vahendeid. Kuid maksutulude kaudu avaliku sektori tulude tekitamise vallas peavad paljud riigid tegelema oluliste probleemidega. Selle põhjusteks on arenguriikides ühelt poolt raskesti rakendatavad tulu- ja käibemaksusüsteemid. Teiselt poolt võib neile probleeme valmistada ka ülemaailmne maksukonkurents äriühingu tulumaksu valdkonnas ning topeltmaksustamise vältimise lepingute struktuur. Suutlikkuse piirangud ja ebapiisav teabe edastamine on täiendavad tegurid.

1.3. Komitee väljendab suurt heameelt selle üle, et Euroopa Liit ja selle liikmesriigid on teinud rahvusvaheliste reformipüüdluste kontekstis märkimisväärseid jõupingutusi, et tegeleda rahvusvahelise maksusüsteemi puudustega. Need jõupingutused on tervitatavad ja neid tuleb toetada, tõhusalt ellu viia ja lisaks korrapäraselt kontrollida. Neid reforme on OECD tegevuse raames edasi viinud peamiselt suured tööstusriigid. Tuleks uurida, kas mitte ÜRO ei oleks lähtuvalt oma ülemaailmsest liikmeskonnast, mis hõlmab eelkõige ka arenguriike, sobivam foorum rahvusvahelise maksupoliitika ülemaailmseks edasiarendamiseks. Komitee on muidugi kursis sellega, et ÜRO maksukomisjonil on puudus nii vahenditest kui ka töötajatest. Seepärast tuleks ÜRO-le eraldada piisavalt vahendeid.

1.4. Rahvusvahelise maksustamise läbipaistvusele ja maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskavale suunatud ELi meetmed avaldavad tulevikus mõju ka arenguriikidele. Komitee tervitab asjaolu, et Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon on juba avaldanud arvamust maksu- ja arengupoliitika kokkupuutepunktides tekkivates küsimustes. Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni rajatud hea maksuhaldustava platvormi üle. Asjaomase platvormi raames töödokumendina esitletud topeltmaksustamise vältimise lepingute ülekanduva mõju vahendite kogum on liikmesriikidele suurepärane alus, millest lähtuda arenguriikidega sõlmitud topeltmaksustamise vältimise lepingute läbivaatamisel.

1.5. Komitee märgib, et Euroopa Parlamendi 2015. aasta aruandes nõuti mitmeid parendusi, mille rakendamine ei ole aga veel aset leidnud. Selles kontekstis viitab komitee oma varasematele arvamustele, eelkõige märkustele, mis käsitlevad riigipõhist aruandlust ja rahapesuvastast võitlust ning tulusaajate avalikke registreid puudutavaid seisukohti. Komitee nendib, et praegu koostatakse koostööd mittetegevate maksujurisdiktsioonide nimekirja. Komitee kutsub üles tegema suuremaid jõupingutusi Euroopa Parlamendi ajaomaste nõudmiste rakendamiseks ja soovitab vastata valitsusvälistest organisatsioonidest lähtuvale kriitikale. Mõttekas on edendada nende meetmete ülemaailmset kasutuselevõttu rahvusvaheliste maksulepingute sõlmimisega, et parandada arenguriikide maksuasutustele kättesaadavat teavet Eesmärk peaks olema standardite ülemaailmne ühtlustumine ja arenguriikidel peab olema nende koostamisel võrdne sõnaõigus.

1.6. Komitee nõuab, et tagataks kooskõla liikmesriikide rahvusvahelise maksupoliitika ja arengupoliitika eesmärkide vahel, et vältida üksikute riikide maksupoliitika ja ühiste arenguprioriteetide vahelisi vastuolusid.

1.7. Komitee peab liikmesriikide rahvusvahelise maksupoliitika mõju hindamist vahendiks, mille abil kontrollida topeltmaksustamise vältimise lepingute ja maksusoodustuste mõju arenguriikidele. Seda tuleks julgustada ja muuta üldiseks tavaks. Kui peaksid ilmnema vastuolud Euroopa arengupoliitikaga, oleks mõttekas selliste analüüside koostamine ka Euroopa Liidu poolt. Kontrollida tuleks olemasolevaid topeltmaksustamise vältimise lepinguid ning uute lepingute sõlmimisel, mille üle läbirääkimised alles käivad, tuleb selliste kaalutlustega arvestada.

1.8. OECD topeltmaksustamise vältimise näidisleping, mida praegu kasutatakse kõige laialdasemalt, töötati välja eelkõige tööstusriikide huvidest lähtuvalt. Seetõttu soovitab komitee ELi liikmesriikidel arvestada arenguriikidega topelt-maksustamise vältimise lepingute üle läbirääkimisi pidades rohkem arenguriikide vajadustega. Komitee märgib, et OECD lepingust lähtuvalt töötati välja ka ÜRO näidisleping, millega soovitakse reguleerida arengu- ja tööstusriikide vahelist maksustamist ja anda sel moel tuluallikariikidele rohkem maksustamisõigusi.

1.9. Komitee on toetanud arengut soodustavaid erasektori investeeringuid, kui selline areng on kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega ja tagatud on põhilised majanduslikud, keskkonnaalased ja sotsiaalsed õigused ning Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni põhiliste konventsioonide ja inimväärse töö tagamise suuniste järgimine. Õiguskindlus on oluline tegur investeeringuid soodustava ettevõtluskliima toetamisel ja seega ka välismaiseid otseinvesteeringuid silmas pidades. Kuna maksustamise küsimused on põimunud kestliku arengu eesmärkidega, siis peaksid ettevõtted maksma nõuetekohaselt makse seal, kus saadakse kasu tänu lisandväärtuse loomisele (nt tootmine, toorainete ammutamine).

1.10. Komitee märgib, et EL ja selle liikmesriigid on võtnud Euroopa uue arengukonsensuse raames endale kohustuse teha oma partnerriikidega koostööd progressiivse maksustamise levitamise, korruptsioonivastaste meetmete ja ümberjagamisel põhineva poliitika valdkonnas ning võitluses ebaseaduslike rahavoogude vastu. Maksupoliitika peaks aga moodustama Euroopa arengupoliitikast veelgi olulisem osa. Komitee tervitab Euroopa Komisjoni püüdlusi piirkondlike foorumite ja maksuvaldkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamisel arenguriikides. Kodaniku-ühiskonna organisatsioonidel on arenguriikides kontrolliv ja toetav ülesanne, seda ka maksustamise valdkonnas, ning seepärast tuleks neid aktiivsemalt kaasata ja toetada. Asjakohaste maksualase suutlikkuse arendamise meetmete, sealhulgas vastastikuse õppimise ja lõuna suunal tehtava koostöö toetamisel oleks pikaajaline mõju arenguprojektidele.

1.11. Äriühingute aruandluskohustuse raames peaks hea maksuhaldustava olema ettevõtja sotsiaalse vastutuse lahutamatu osa.

1.12. Komitee soovitab kestliku arengu toetamiseks lisada heade maksuhaldustavade klauslid kõikidesse ELi ja kolmandate riikide või kolmandate piirkondade vahel sõlmitavatesse asjakohastesse lepingutesse.

1.13. Komitee soovitab jälgida, et uute või muudetud vabakaubanduslepingute sõlmimisel ELi ja arenguriikide vahel analüüsitaks ka kahepoolseid maksulepinguid. Sellise seirega peaksid kaasnema mõjuhinnangud, et teha kindlaks liikmesriikide rahvusvahelise maksupoliitika mõju arengupoliitilistele eesmärkidele.

2. **Üldmärkused**

2.1. Mitmetes uuringutes ([1]) on tõstatatud küsimus, kas liikmesriikide rahvusvaheline maksupoliitika, eeskätt kahepoolsete topeltmaksustamise vältimise lepingute arvukad sätted, on kooskõlas Euroopa arengupoliitika eesmärkidega. Sellele lisaks on arenguriigid kapitali netoeksportijad tööstusriikidesse, mis on märkimisväärses osas tingitud maksudest kõrvalehoiduvatest kapitalivoogudest. See puudutab kõige suuremal määral just madalaima sissetulekuga arenguriike, kuna neis praktiliselt puuduvad siseriiklikud rahastamisallikad.

2.2. Euroopa Liit ja selle liikmesriigid koos on ametliku arenguabi suurimad rahastajad ning rahvusvaheliste maksualaste kokkulepete ühed mõjukamad kujundajad. Nad on võtnud endale kohustuse täita ÜRO kestliku arengu eesmärke, kuigi ainult vähesed liikmesriigid on saavutanud välisabi eesmärgi, milleks on 0,7 % SKPst. Ei ole veel selge, millist mõju avaldab Euroopa arengukoostöö edasisele rahastamisele Brexit. Arengupoliitika eesmärkidega seoses kavandatakse rohkem tegevusi, et edendada erasektori investeeringuid. Ametliku arenguabi ressursid sõltuvad rahastajate poliitikast.

2.3. ÜRO kestliku arengu eesmärgid sisaldavad arenguriikide jaoks muu hulgas siseriiklike vahendite kasutuselevõttu, rahvusvahelist toetust suutlikkuse suurendamiseks maksude kogumisel, ebaseaduslike rahavoogude vähendamist ja osalemist ülemaailmsetes juhtinstitutsioonides. Sellest tuleneb, et stabiilne avalik tulubaas, ebaseadusliku ressursside väljavooluga võitlemise püüdlused ja kõigi riikide võrdne sõnaõigus ülemaailmsete maksustamiseeskirjade loomisel on kestliku arengu olulised alustalad. Edasiminekutest saavad arengumaades iseäranis kasu lapsed, naised ja teised haavatavad ühiskonnarühmad ([2]).

2.4. Ametliku arengukoostöö vahendid ei ole piisavad kestliku arengu eesmärkide rahastamiseks. Eesmärkide saavutamiseks on vaja siseriiklikke vahendeid, nii nagu see oli ka aastatuhande arengueesmärkide ([3]) puhul. Nende vahendite koondamiseks tuleb parandada maksude kogumist ning kestliku majanduskasvu ja maksubaasi laiendamise abil tuleb saavutada suurem maksutulu.

3. **Arenguriikide probleemid**

3.1. Maksustamine on stabiilsem rahastamise allikas kui teised tulude liigid, kuid paljude arenguriikide jaoks on piisava maksutulu loomine märkimisväärselt keerulisem kui arenenud riikide jaoks.

3.2. Viimastel kümnenditel on rahvusvahelise kaubanduse liberaliseerimist püütud tungivalt saavutada impordi- ja eksporditariifide vähendamise kaudu, mille eesmärk on majandusarengu, investeeringute ja üldiselt rahvastiku jõukuse soodustamine. Need põhimõtteliselt positiivsed kõrvalmõjud võimaldavad laiendada ka maksubaasi, kui maksuasutused suudavad neid ära kasutada. Kuid sellega seoses vähenesid ka arenguriikide tulud olulistest, kergesti juurdepääsetavatest allikatest. Majanduskasv ja investeeringud peavad aga kajastuma ka arenguriikide tulude struktuuris.

([1]) Eurodad, *„The State of Finance for Developing countries“*, 2014; Braun & Fuentes *„Double Taxation Treaties between Austria and developing countries“*, Viin 2014; Farny et al. *„Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens“*, Viin 2015.

([2]) Euroopa Parlamendi resolutsioon maksustamise vältimise ja maksudest kõrvalehoidumise kui arenguriikide valitsemist, sotsiaalkaitset ja arengut takistavate probleemide kohta, P8_TA(2015)0265, punkt 14.

([3]) Development Finance International & Oxfam, *„Financing the sustainable development goals“*, 2015.

3.3. Saamata jäänud tulu kompenseerimiseks võtavad arenguriigid tihti kasutusele käibemaksud, mis võivad aga avaldada regressiivset mõju. Erinevatest maksuliikidest koosnev maksusüsteem vähendab sõltuvust üksikutest maksuliikidest ja tagab stabiilse siseriikliku tulu.

3.4. Maa ja vara maksustamist on arenguriikides tihti väga raske teostada. Väikestest sissetulekutest tingituna on aga tulumaksust saadav maksutulu suhteliselt madal. Tulumaksu kogutakse eelkõige avaliku sektori töötajatelt ja rahvusvahelistes äriühingutes töötavatelt inimestelt. Peale selle on varimajandusel tihti suur osakaal.

3.5. Mbeki aruandes arvati maksudest kõrvalehoidmisest saadud tulud ebaseaduslike rahavoogude hulka ([4]). Need näivad ületavat arengukoostööst saadavate vahendite sissevoolu ([5]). Selliste ebaseaduslike rahavoogude peatamiseks on oluline ulatuslikum ametiasutustevaheline koostöö rahvusvahelisel tasandil, et soodustada läbipaistvust ja tugevdada seadusandlikke ja regulatiivseid meetmeid. Arenguriikides omandiõiguse tugevdamine on samuti kapitali väljavoolu jaoks oluline negatiivne stiimul.

3.6. Äriühingu tulumaksul on arenguriikide maksutulude struktuuris olulisem osa kui tööstusriikides. Sellest tingituna on nad haavatavamad maksudest kõrvalehoidumise strateegiate suhtes. Alates 1980. aastatest alanevad samas üle kogu maailma äriühingu tulumaksu nii nominaalsed kui ka reaalsed määrad, et meelitada ligi investeeringuid. Äriühingu tulumaks on oluline investeerimiskliima näitaja. Selle tulemusena tekkis rahvusvaheline maksukonkurents, mis tekitab maksutulude struktuurist lähtuvalt arenguriikidele rohkem probleeme kui tööstusriikidele. Rahvusvaheline Valuutafond (IMF) on juba tõstatanud maksukonkurentsi ülekanduva mõju küsimuse ([6]). Lisaks on paljudes arenguriikides vähe suuri investeerivaid äriühinguid, kes annavad märkimisväärse panuse äriühingu tulumaksu kogutulusse.

3.7. Maksuasutustel on reaalturuväärtuse põhimõtet aluseks võttes keeruline hinnata ühte gruppi kuuluvate äriühingute vaheliste piiriüleste tehingute siirdehindu. Arenguriikide suutlikkus ei ole sellega tegelemiseks piisav ja maksudest tingitud siirdehinnaga manipuleerimine on jätkuvalt oluline probleem.

3.8. Topeltmaksustamise vältimise lepingud reguleerivad lepingu allkirjastanud riikide vahelist maksustamisõigust ja maksuasutustevahelist teabevahetust ja tagavad sel viisil õiguskindluse. Ettevõtete jaoks võivad need olla seega stiimuliks välismaiste otseinvesteeringute tegemiseks ja mõjutada lõppkokkuvõttes ka majanduskasvu. Topeltmaksustamise vältimise lepingud võivad aga mõjutada ka tuluallikariikide maksustamisõigusi. Kinnipeetavad maksumäärad litsentsidele, intressidele ja dividendidele on tavaliselt madalamad kui asukohariigi maksumäärad. Mõned sätted, nagu näiteks püsiva tegevuskoha piirav määratlus, võivad maksustamisõigusi kitsendada. Arenguriigid on loomulikult huvitatud edasistest investeeringutest, aga sellega seoses võivad nad kaotada maksustamisõigusi. Kui riik soovib saada teistest jurisdiktsioonidest peamiselt maksuteavet, võivad paremaks valikuks osutuda maksustamisalase teabevahetuse lepingud.

3.9. Läbirääkimiste lähtepunktina kasutatakse kõige sagedamini OECD näidislepingut, milles aga lähtutakse eelkõige tööstusriikide huvidest ([7]). ÜRO näidisleping on mõeldud alternatiivina arenguriikidele ja see seisab jõulisemalt nende huvide eest ([8]). Üldiselt nähakse selles tuluallikariikidele ette rohkem maksustamisõigusi kui tootmisettevõtte asukohariigile.

([4]) AU/ECA, *„Illicit Financial Flows – Report of the High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa“* (lk 23jj).

([5]) Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, *„The inclusion of financial services in EU free trade and association agreements: Effects on money laundering, tax evasion and avoidance“*, PE 579.326, lk 15.

([6]) IMF *„Spillovers in international corporate taxation“*, 2014.

([7]) Owens & Lang, *„The Role of Tax Treaties in Facilitating Development and Protecting the Tax Base“*, Bloomberg Daily Tax Report, 1. mai 2013.

([8]) Lennard (2009), *„The UN Model Tax Convention as Compared with the OECD Model Tax Convention – Current Points of Difference and Recent Developments“*, Asia-Pacific Tax Bulletin, köide 49, nr 08; V. Daurer and R. Krever (2012), *„Choosing between the UN and OECD Tax Policy Models: an African Case Study“*, EUI töödokument RSCAS 2012/60.

3.10. Arenguriigid võivad maksutulust ilma jääda, kui ettevõtjad loovad erinevates riikides eriotstarbelisi üksusi, et kasutada vastastikku ära mitmeid topeltmaksustamise vältimise lepinguid eesmärgiga makse vähendada. Tuluallikariikide jaoks võib osutuda keeruliseks ka teenuste ja varade kaudse ülekandmise maksustamine topeltmaksustamise vältimise lepingu sätete alusel. Arvesse tuleks võtta soodsate tehnosiirde võimaluste soovi, mille eesmärk on kestliku majanduskasvu edendamine arenguriikides.

3.11. Koostatud on uuringuid arenguriikide saamata jäänud tulude kohta. Madalmaade valitsusvälise organisatsiooni SOMO hinnangul jääb Madalmaade ja 28 arenguriigi vahel sõlmitud topeltmaksustamise vältimise lepingutest tulenevalt aastas intresside ja dividendide arvelt saamata 554 miljonit eurot ([9]). Austrias läbi viidud uuringus jõuti järeldusele, et topeltmaksustamise vältimise lepingute kohta tuleks teha mõjuhinnang, sest need võivad ka investeeringute kasvu korral viia tulu vähenemiseni ([10]). ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverentsi 2015. aasta maailma investeerimisaruande hinnangu kohaselt maksid rahvusvahelised kontsernid arenguriikide eelarvetesse umbes 730 miljardit USA dollarit. Sellele vaatamata viidatakse sellele, et arenguriikidel jääb iga-aastaselt saamata hinnanguliselt 100 miljardit USA dollarit maksutulu, kuna välismaale tehtavateks investeeringuteks kasutatakse offshore investeerimiskeskusi ([11]). Selline tulu saamata jäämine on vastuolus eespool nimetatud kestliku arengu eesmärkidega.

4. **Meetmed riiklikul, piirkondlikul ja rahvusvahelisel tasandil – Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide panus**

4.1. Arenguriikide toetamiseks maksunduse valdkonnas tehakse suuri jõupingutusi, näiteks Addis Abeba maksualgatuse raames. Rahvusvaheline maksustamispoliitika kuulub liikmesriikide pädevusse. Topeltmaksustamise vältimise lepingud sõlmitakse kahepoolselt, ELi seadusandlikud algatused piirduvad suures osas vahenditega, mis on mõeldud siseturu väljakujundamiseks. Poliitikavaldkondade arengusidususe ([12]) (Policy Coherence for Development – PCD) vallas teevad Euroopa Liit ja selle liikmesriigid koostööd. Ka Euroopa Komisjon tunnistab rahvusvahelise maksusüsteemi mõju arengule ning tegeleb sellega ([13]). Poliitikavaldkondade arengusidususe tagamiseks on vaja kontrollida sellise ELi maksupoliitika mõju arenguriikidele, mis ei ole vastavuses arengupoliitika eesmärkidega, ja võtta vajadusel asjakohaseid meetmeid.

4.2. ÜRO tasandil tegeletakse maksustamise teemadega arengu rahastamise protsessi (Financing for Development), ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu ja ÜRO maksukomisjoni ning spetsialiseeritud asutuste, nagu ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents, raames. G20 soovil lepiti OECD-s kokku kaugeleulatuvates reformides ning projektis, millega võidelda maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastu. Põhiliselt sooviti panna piir sellistele tavadele nagu soodsaima lepingu valimine, valitsuste kahjulikud maksutavad (nagu patenditulu maksustamise erikord ja läbipaistmatud otsused), võla maksustamise hübriidsed ebakõlad ning ebatõhusad siirdehinnad ja aruandlus. Arvestades äriühingu tulumaksu olulisust arenguriikide jaoks, eeldatakse, et maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskaval on nendele riikidele positiivne mõju.

4.3. Arvukalt OECDsse mittekuuluvaid riike, seal hulgas Aafrika riigid, on ühinenud OECD maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskava ulatusliku raamistikuga. Juunis 2017 jõudsid 103 riiki kokkuleppele uue mitmepoolse maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise kokkuleppe osas, mis ühtlustab kahepoolsete maksulepingute struktuuri vastavalt maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskavale. ÜRO, OECD, IMF ja Maailmapank rajasid maksustamisalase koostöö platvormi, mille eesmärk on rahvusvahelise maksustamisalase koostöö tugevdamine. See algatus võib aidata kaasa suurema sidususe loomisele OECD ja ÜRO organite tegevuse vahel. Tuleb jälgida, kas sellega saavutatakse soovitud mõju.

([9]) Mc Gauran, *„Should the Netherlands Sign Tax Treaties with Developing Countries“*, 2013.
([10]) Vt allmärkus 1 Braun & Fuentes.
([11]) ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents, *„World Investment Report 2015“*, lk 200.
([12]) COM(2016) 740 final; vt ka EMSK arvamus uue Euroopa konsensuse kohta arengu küsimuses, ELT C 246, 28.7.2017, lk 71.
([13]) C(2016) 271 final, COM(2016) 24 final, Euroopa Komisjoni töödokument *„Collect More Spend Better“*, 2015.

4.4. Komitee tunnustab OECD jõupingutusi parema rahvusvahelise maksustamissüsteemi edasiarendamisel. Küll aga kritiseerivad kodanikuühiskonna organisatsioonid ([14]) tõsiasja, et arenguriikidel ei ole OECDs hääleõigust. Nad kutsuti osalema alles pärast seda, kui maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskava oli juba välja töötatud. Samal seisukohal oli ka Euroopa Parlament, kes nõudis ÜRO asjaomaste organite tugevdamist, et võimaldada rahvusvahelise maksupoliitika kujundamist ja reformimist võrdsetel tingimustel ([15]). IMFi töödokumendis avaldasid eksperdid kahtlust ka selle üle, millist mõju avaldab maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise tegevuskava arenguriikidele ([16]).

4.5. Selleks, et reformisammude mõju hinnata ja vajaduse korral kohandada, tuleks tugevdada ÜRO asjakohasid organeid, eelkõige ÜRO maksukomisjoni, ning eraldada neile rohkem vahendeid. Igal juhul peaks Euroopa Komisjon jälgima 2017. aasta juunis allkirjastatud mitmepoolse maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise kokkuleppe rakendamist ning jätkama jõupingutusi ÜRO, OECD ja rahvusvaheliste finantsasutuste vahelise maksustamise küsimusi käsitleva rahvusvahelise koostöö tugevdamise nimel.

4.6. *Praegused ELi meetmed avaldavad mõju arenguriikidele*

4.6.1. Maksustamise vältimise vastu võitlemise meetmepaketis käsitleti rahvusvahelise maksupoliitikaga seotud küsimusi, st mindi ELi tasandilt kaugemale ([17]). Vastavalt ELi, G20 ja OECD kehtestatud eesmärkidele koostatud riigipõhistest aruannetest ([18]) tulenev teave on oluline vahend maksuasutuste jaoks. Andmete ülemaailmne avalikustamine riikide lõikes võib võimaldada laiemal üldsusel, seal hulgas ka töötajatel ja vastutustundlikel investoritel, hinnata paremini seda, mil määral maksavad ettevõtted makse seal, kus nad teenivad oma tulu. Komitee märgib, et Euroopa Parlamendi 2015. aasta aruandes nõuti mitmeid parendusi, mille rakendamine ei ole aga veel aset leidnud. Selles kontekstis viitab komitee oma varasematele arvamustele, eelkõige märkustele, mis käsitlevad riigipõhist aruandlust ja rahapesuvastast võitlust ning tulusaajate avalikke registreid puudutavaid seisukohti. Komitee nendib, et praegu koostatakse koostööd mittetegevate maksujurisdiktsioonide nimekirja. Komitee kutsub üles tegema suuremaid jõupingutusi Euroopa Parlamendi ajaomaste nõudmiste rakendamiseks ja soovitab vastata valitsusvälistest organisatsioonidest lähtuvale kriitikale. Mõttekas on edendada nende meetmete ülemaailmset kasutuselevõttu rahvusvaheliste maksulepingute sõlmimisega, et parandada arenguriikide maksuasutustele kättesaadavat teavet Eesmärk peaks olema standardite ülemaailmne ühtlustumine ja arenguriikidel peab olema nende koostamisel võrdne sõnaõigus.

4.6.2. Maksustamisega seotud teabe automaatne vahetamine Euroopa Liidus nähti ette vastastikuse abi direktiivi tehtud muudatustega ([19]). Kuid arenguriigid peavad ikka veel sõlmima Euroopa riikidega kahepoolsed vastastikuse abi lepingud. See nõuab vastastikust andmete vahetust ja andmeturvet, mis tõstatab arenguriikide jaoks tihti suutlikkuse olemasolu küsimuse.

4.6.3. Euroopa Komisjoni teatises tõhusa maksustamise välisstrateegia kohta ([20]) käsitletakse selles arvamuses tõstatatud küsimusi. Praegu koostatakse ELi ühist nimekirja koostööd mittetegevatest maksujurisdiktsioonidest ([21]). Komitee tunneb sellise arengu üle heameelt. Valitsusvälised organisatsioonid suhtuvad aga sellise nimekirja koostamisse pigem skeptiliselt ([22]). Ka Euroopa Parlament nõudis ülemaailmselt kehtivat maksuparadiisi määratlust, mis hõlmaks ka ELi liikmesriike ja nende ülemereterritooriume ([23]).

([14]) Organisatsiooni Christian Aid 19. juuli 2013. aasta pressiteade „*OECD Action Plan on tax dodging is step forward but fails developing countries*“, Oxfam, 13. novembri 2014. aasta pressiteade „*Oxfam reaction to OECD's roadmap to include developing countries in international tax reform*“.

([15]) Vt EMSK arvamus uue Euroopa konsensuse kohta arengu küsimuses, ELT C 246, 28.7.2017, lk 71, punkt 13.

([16]) Crivelli, De Mooij, Keen, „*Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries*“, IMFi töödokument WP/15/118.

([17]) COM(2016) 25 final – 2016/010 (CNS), COM(2016) 26 final – 2016/011 (CNS), vt EMSK arvamus „Maksustamise vältimise vastane pakett“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 93.

([18]) Vt EMSK arvamus „Maksustamise läbipaistvus“, ELT C 487, 28.12.2016, lk 62.

([19]) Vt EMSK arvamus „Kapitaliturgude liidu tegevuskava“, ELT C 133, 14.4.2016, lk 17.

([20]) Vt EMSK arvamus „Maksustamise vältimise vastane pakett“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 93.

([21]) Nimekirjaga saab tutvuda veebilehel https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_de (viimati uuendatud 29.8.2017).

([22]) Näiteks Tax Justice Network, 23.2.2017, „*Verdict on Finance Ministers' blacklist: 'whitewashing tax havens'*“.

([23]) Vt allmärkus 2, punkt 10.

4.6.4. Maksulepinguid käsitlevas soovituses ([24]) on arutelu all topeltmaksustamise vältimise lepingutega seotud olulised küsimused ja selles kutsutakse liikmesriike üles kaasama oma lepingutesse sätted, mis võimaldavad võidelda kuritarvituste ja soodsaima lepingu valimise vastu. Teiselt poolt ei nõuta selles topeltmaksustamise vältimise lepingute mõju hindamist, eelkõige seoses nende mõjuga poliitikavaldkondade arengusidususele ja ülekanduva mõjuga. Nende mõjude kohta koostati töödokument ([25]) tervitatava algatuse – hea maksuhaldustava platvormi – raames. Selles tegeletakse kodanikuühiskonna organisatsioonide osalusel rahvusvahelise maksustamise küsimustega. Liikmesriigid peaksid sellega arvestama.

4.6.5. Maksustamise vältimise vastased strateegiad on sageli seotud läbipaistmatu omandiõigusega. Neljanda rahapesuvastase direktiivi ([26]) muutmise järel ei ole aga loodud ühtegi üldsusele juurdepääsetavat omanikeregistrit usaldusfondide ja teiste investeeringutega tegelevate äriühingute jaoks. Sellised registrid aitaksid arenguriikidel uurida kahtlustatava rahapesu ja maksupettuse juhtumeid.

4.6.6. EMSKs on hetkel koostamisel teine arvamus, ([27]) milles käsitletakse äriühingu tulumaksu ühtse (konsolideeritud) maksubaasi teemat. Seoses osalemisega rahvusvahelistes maksustamisalastes kokkulepetes ja olulisusega arenguriikide maksuasutuste jaoks oleks selline kokkulepe – ja sellest tulenev teave – eeskujuks ja avaldaks mõju kolmandate riikidega sõlmitud topeltmaksustamise vältimise lepingutele. Euroopasisesed andmed annaksid samuti lähtepunktid võrdlevateks arvutusteks arenguriikides. Eesmärk peaks olema standardite ülemaailmne ühtlustumine ja arenguriikidel peaks olema nende koostamisel võrdne sõnaõigus.

4.6.7. Komitee soovitab kestliku arengu toetamiseks lisada heade maksuhaldustavade klauslid kõikidesse ELi ja kolmandate riikide või kolmandate piirkondade vahel sõlmitavatesse asjakohastesse lepingutesse.

4.6.8. Komitee soovitab jälgida, et uute või muudetud vabakaubanduslepingute sõlmimisel ELi ja arenguriikide vahel analüüsitaks ka kahepoolseid maksulepinguid. Sellise seirega peaksid kaasnema mõjuhinnangud, et teha kindlaks liikmesriikide rahvusvahelise maksupoliitika mõju arengupoliitilistele eesmärkidele. Sellega saaks anda panuse ka Euroopa Parlamendi raportis esitatud nõudmiste elluviimisesse.

5. **Komitee soovitused edasiseks tegevuseks**

5.1. Kooskõlas maksustamise vältimise vastase paketiga ning liikmesriikide ja ELi poliitikavaldkondade arengusidususe eesmärgil tuleb regulaarselt teostada rahvusvahelise maksupoliitika ja liikmesriikide topeltmaksustamise vältimise lepingute mõjuhinnanguid ([28]). ELi arengupoliitika ja liikmesriikide maksupoliitika paremaks kooskõlastamiseks peaks Euroopa Komisjon tagama, et liikmesriigid, kes peavad mõne arenguriigiga läbirääkimisi topeltmaksustamise vältimise lepingu üle, võtaksid seejuures nõuetekohaselt arvesse koordineeritud ELi arengupoliitikat. Seepärast tervitab komitee Euroopa Komisjoni soovitust maksulepingute kuritarvitamise vastaste meetmete rakendamise kohta ([29]). Arengueesmärke silmas pidades tuleks suuremal määral arvestada arenguriikide vajadustega. Sellega seoses tuleks laiendada ka ELi osalust ÜRO tasandil, ÜRO maksukomisjonis, ning suurendada suutlikkust ülemaailmse foorumi loomiseks, kuhu kõik riigid oleks kaasatud võrdsetel alustel.

5.2. Tagada tuleks üleminekuperioodid, et arenguriike saaks kaasata meetmetesse, mis võimaldavad automaatset teabevahetust, samal ajal kui suutlikkust endiselt suurendatakse.

5.3. Äriühingute aruandluskohustuse raames peaks hea maksuhaldustava olema ettevõtja sotsiaalse vastutuse lahutamatu osa.

([24]) Vt EMSK arvamus „Maksustamise vältimise vastane pakett“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 93.
([25]) Euroopa Parlamendi aruteludokument hea maksuhaldustava platvormile, *„Toolbox spill-over effects of EU tax policies on developing countries“*, juuni 2017, Platform/26/2017/EN.
([26]) COM(2016) 450 final – 2016/0208 (COD), vt EMSK arvamus „Rahapesuvastane direktiiv“, ELT C 34, 2.2.2017, lk 121.
([27]) ELT C 434, 15.12.2017, lk 58.
([28]) Vt allmärkus 2, punkt 15.
([29]) Vt EMSK arvamus „Maksustamise vältimise vastane pakett“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 93.

5.4. Seoses kavaga siduda erainvestorid tihedamalt Euroopa arengupoliitikaga muutuvad olulisemaks selliste maksusoodustustega seotud küsimused, mida võimaldatakse arengutegevuses osalemise eest ([30]). Kuna maksustamise küsimused on põimunud kestliku arengu eesmärkidega, siis peaksid ettevõtted maksma nõuetekohaselt makse seal, kus saadakse kasu tänu lisandväärtuse loomisele ([31]). Selles tuleks erasektori panuse toetamisel veenduda

5.5. Sellele lisaks tuleb üldiselt silmas pidada, et maksusoodustuste võimaldamisega ei tohi ohtu sattuda kestliku arengu eesmärkide elluviimine.

5.6. Komitee viitab oma seisukohtadele seoses arveldusarvete, ettevõtete, usaldusfondide ja tehingute tegelike omanike avaliku registriga ([32]) ning peab mõttekaks edendada nende meetmete kasutuselevõttu ülemaailmsete maksulepingute sõlmimisega. Lisaks tuleks asjaomaseid meetmeid arvesse võtta eelkõige suutlikkuse suurendamise poole püüdlemisel, et toetada võitlust arenguriikidest lähtuvate ebaseaduslike rahavoogude vastu. Kuna on karta, et paljud arenguriikides tegutsevad Euroopa ettevõtted ei kuulu riigipõhise aruandluskohustuse kohaldamisalasse, siis viitab komitee oma sellekohastele seisukohtadele ([33]). Komitee soovitab hinnata ka seda, millist mõju avaldavad arenguriikidele teised vastavasisulised eeskirjad, eelkõige need, mis määratlevad oma kohaldamisala aastakäibe kriteeriumite alusel.

5.7. Komitee märgib, et EL ja selle liikmesriigid on võtnud Euroopa uue arengukonsensuse raames endale kohustuse teha oma partnerriikidega koostööd progressiivse maksustamise levitamise, korruptsioonivastaste meetmete ja ümberjagamisel põhineva poliitika valdkonnas ning võitluses ebaseaduslike rahavoogude vastu ([34]). Samal ajal kui arenguriikides arendatakse asjakohast tehnilist ja inimeste suutlikkust, et osaleda täiel määral rahvusvahelistes kokkulepetes, peaksid tahteavalduses nimetatud eesmärkide saavutamiseks juba olema olemas võimalused vastastikuseks teabevahetuseks. Komitee tunnustab Euroopa Komisjoni võetud kohustust ([35]) edendada läbi ÜRO maksukomisjoni piirkondlikke foorumeid ([36]) ja leiab, et seda tegevust tuleks intensiivistada. Tuleb silmas pidada seda, et nendes foorumites osaleks palju huvirühmi ja järgitaks usaldusväärset konsultatsiooni menetlust. Kodanikuühiskonna organisatsioonidel on arenguriikides kontrolliv ja toetav ülesanne, seda ka maksustamise valdkonnas ning seepärast tuleks neid toetada.

5.8. Arengukoostöös tuleks riigi maksusüsteemi rohkem arvesse võtta. Suutlikkuse suurendamine peab võimaldama abisaavatel riikidel ennast ise paremini aidata, suurendada maksusüsteemide tõhusust ning tugevdada riiklikku legitiimsust. Eriti head on olnud kogemused sarnaste probleemidega maksuasutuste vaheliste otsese teabevahetuse puhul (vastastikune õppimine) ja sarnaste arengutingimustega riikide (nt lõuna-lõuna suunalise) koostöö raames. Lähtuvalt sarnastest probleemidest loovad need võimaluse vastastikuseks kooskõlastamiseks ning võimaldavad parimate tavade vahetamist, mis on vastavuses ka riikide suutlikkusega.

5.9. Komitee rõhutab poliitikavaldkondade arengusidususe suurt tähtsust maksustamise valdkonnas, kuna ELis võetud meetmed avaldavad rahvusvahelisel tasandil mõju arenguriikidele. Seetõttu tuleb seda mõju arvesse võtta ja mõjutatud arenguriigid peavad olema kaasatud.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([30]) Vt EMSK arvamus „Euroopa Jätkusuutliku Arengu Fondi (EFSD) tagatise ja EFSD tagatisfondi loomine“, ELT C 173, 31.5.2017, lk 62.
([31]) Vt allmärkus 2, punkt A ja punkt 6.
([32]) Vt eelkõige punkt 1.5, EMSK arvamus „Rahapesuvastane direktiiv“, ELT C 34, 2.2.2017, lk 121.
([33]) Vt eelkõige punkt 1.11, EMSK arvamus „Maksustamise läbipaistvus“, ELT C 487, 28.12.2016, lk 62.
([34]) Vt COM(2016) 740 final; vt ka EMSK arvamus uue Euroopa konsensuse kohta arengu küsimuses, ELT C 246, 28.7.2017, lk 71.
([35]) Vt Euroopa Komisjon „Kogu rohkem, kuluta paremini“, 2015.
([36]) Näiteks African Tax Administrations Forum (ATAF), Inter-American Center of Tax Administrations (CIAT) ja Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes (Credaf).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised õigused Euroopa – Vahemere piirkonnas“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/06)

Raportöör: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Täiskogu otsus	30.3.2017
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	28.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	123/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Juba 1995. aasta Barcelona protsessis ([1]) on rõhutatud majandus- ja sotsiaalvaldkonna organisatsioonide ja üldiselt kodanikuühiskonna olulisust vajaliku tegurina rahul ja stabiilsusel rajaneva ala järkjärguliseks kujundamiseks, ühise heaolu saavutamiseks ning kultuuride ja tsivilisatsioonide vahelise dialoogi loomiseks Vahemere piirkonna eri riikide, ühiskondade ja kultuuride vahel. Tänapäeval on Vahemere piirkonna kodanikuühiskonna organisatsioonid kaasamise, osalemise ja avaliku sektori asutuste, sealhulgas kohalike omavalitsustega dialoogi pidamise foorumid, mille eesmärk on edendada majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi Vahemere piirkonnas. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab vajalikuks **tugevdada majandus- ja sotsiaalnõukogude rolli** (kui need on olemas) ja **edendada nende loomist** riikides, kus need on kadunud või kus neid ei ole loodud, tõhustades eri osalejate koostoimet. Nimetatud õiguste edendamisel tuleks nii majandus- ja sotsiaalnõukogudel kui ka majandus- ja sotsiaalvaldkonna organisatsioonidel luua partnerlusi, mille abil on nimetatud õiguste teostamine reaalsem ja tõhusam.

1.2. Naisi mõjutavad soolised stereotüübid, mis taasloovad poliitilisi, majanduslikke ja hariduslikke takistusi, millega kaasnevad tõsised tagajärjed ühiskonna arengule. Komitee kutsub üles vähendama suuri erinevusi õigusaktide ja tegelikkuse vahel. Selleks tuleb komitee hinnangul tagada kiiresti vahendid kõnealuste õigusaktide tõhusa rakendamise eest vastutavate asutuste koolitamiseks ja nende teadlikkuse suurendamiseks. Õiguste tugevdamiseks soovitab komitee kohalikel ametiasutustel teha soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas koostööd asjaomase ühiskonna eri valdkondades tegutsevate organisatsioonide, majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejate, kodanikuühiskonna ja nende võrgustikega. Samuti peavad selle töö toetamiseks andma oma panuse ülikoolid ja spetsialiseerunud uurimiskeskused.

1.3. Vägivaldse ekstremismi ohu vastu võitlemiseks tuleb tegeleda selle eri põhjuste, mitte ainult julgeolekuga. Siinkohal on oluline roll majandus- ja sotsiaalvaldkonna organisatsioonidel koostöös kultuuride- ja religioonidevahelisele dialoogile pühendunud asutuste ja võrgustikega, et saavutada suurem mõju ning hõlmata oma tegevusse **kultuuripärand, kunstilised väljendusvormid ja loomemajandus**. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja Vahemere Liidu liikmesriike üles edendama neid kultuuridevahelise dialoogi alaseid tegevusi ka sotsiaalpartnerite hulgas, tugevdades omakorda palju aastaid Vahemere piirkonnas tegutsenud spetsialiseerunud organisatsioone, nagu Anna Lindhi Fond ([2]). Komitee kutsub üles tegema tihedamat koostööd, et kaitsta kultuuripärandit, mida tänapäeval ohustavad relvakonfliktid ja vägivaldsed organisatsioonid.

([1]) http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/ .
([2]) http://www.annalindhfoundation.org/.

1.4. **Majanduslikud, tööalased ja sotsiaalsed õigused** on majanduse ja demokraatliku ühiskonna arenguks hädavajalikud. Nende hulgas on kesksed elemendid ettevõtlusvabadus, ühinemis- ja kollektiivse aktsiooni vabadus, kollektiivläbirääkimised ning sotsiaalkaitse sellistes valdkondades nagu tervishoid, haridus või vanaduspõlv. Nagu on juba märgitud ILO asutamisdokumentides ja Philadelphia deklaratsioonis, peab majanduskorralduse aluseks olema sotsiaalne õiglus. See peaks olema ka kogu riikliku ja rahvusvahelise poliitika keskne eesmärk. Philadelphia deklaratsioonis märgitakse, et majandus ja rahandus on inimeste teenistuses olevad vahendid.

1.5. Meedial on oluline roll vastastikuste nägemuste ja arusaamade kujundamises ning see on oluline vahend kultuuridevahelise dialoogi parandamiseks ning austuse, sallivuse ja vastastikuse mõistmise edendamiseks. Seepärast väljendab komitee heameelt selliste projektide käivitamise üle, millega edendatakse mitmekesisuse austamist ning soodustatakse eelarvamuste-, stereotüüpide- ja moonutustevaba teabe levikut. Samuti julgustab komitee jälgimis-, koolitus- ja teadlikkuse suurendamise vahendite ulatuslikumat kasutamist rassismi ja islamifoobia vastu võitlemiseks meedias ning kutsub üles arendama nii kutsealasele eetikale kui ka väljendusvabaduse kaitsmisele suunatud koostöömehhanisme ja ametialasele arengu ühisplatvorme.

1.6. Haridus on peamine viis sotsiaal-majandusliku liikuvuse saavutamiseks ning sellest tulenevalt elukvaliteedi võimalikuks parandamiseks. Ebavõrdsed võimalused hariduses seavad aga ohtu piirkonna stabiilsuse ja julgeoleku. Seepärast soovitab komitee teha koostööd, et parandada põhi- ja keskhariduse, kõrghariduse ja kutsehariduse kvaliteeti kogemuste vahetamise kaudu õppekavade koostamise ja metoodikaalase innovatsiooni vallas. Samas peab komitee väga oluliseks ületada teadmiste lõhe Vahemere kahe kalda vahel ning soovitab sel eesmärgil edendada teadmusvõrgustikke ja ühisuuringuid, mis soodustaksid teadmiste edasiandmist ja ringlust, ning toetada õpetajate, õpilaste, teadlaste ja uurijate liikuvust ning nende töö tõlkimist, eelkõige araabia keelest ja araabia keelde.

1.7. Mitteformaalne haridus on vajalik täiendus, arvestades selle väärtust kaasavama ja mitmekesisema ühiskonna kujundamisel. Komitee peab vajalikuks suurendada koostoimet formaalse ja mitteformaalse hariduse vahel ning soodustada seda tüüpi haridust kui vahendit, mis aitab edendada rahukultuuri ja elukestvat õpet. Seepärast soovitab komitee eraldada mitteformaalsele haridusele rohkem rahastamisvahendeid ning edendada kogemuste ja teadmiste edasiandmist Euroopa ja Vahemere lõunapiirkonna riikide vahel.

1.8. Selleks et arendada kaasavat ja konkurentsivõimelist majandust, tuleb toetada inimeste tehnoloogilist ja e-kaasatust. Selleks rõhutab komitee vajadust toetada piirkondlikke ja kohalikke projekte, mille abil suurendatakse kodanike oskusi uute tehnoloogiate kasutamisel, ettevõtlusetegevuses ja digivaldkonnas, ning tugevdada algatusi, mis edendavad kodaniku-ühiskonna osalust, digiharidust ja inimväärsete töökohtade loomist, näiteks linnade sotsiaalse ja digitaalse innovatsiooni algatused (nn laborid).

2. **Taust**

2.1. 2011. aastal raputas Araabia riikide noorte soov muutuste järele poliitilisi süsteeme, mis seati ootamatult tugeva kahtluse alla. Tuneesias, Egiptuses, Liibüas ja Jeemenis tagandati riigijuhid, kuid nende riikide edasine saatus viis nad väga erinevatele radadele: Tuneesias toimus järkjärguline üleminek, mida soodustas riigi dünaamiline kodanikuühiskond, Egiptuses vahetus režiim ning Liibüas ja Jeemenis leidsid aset otsesed relvakonfliktid. Süürias algas verine sõda, mis on nüüdseks omandanud piirkondliku ja rahvusvahelise mõõtme. See on põhjustanud traagilist sundrännet ja ennenägematuid rändevooge, mis on destabiliseerinud kogu Euroopa – Vahemere piirkonna.

2.2. Lisaks režiimivahetusele oli eesmärgiks võrdsema ja kaasavama süsteemi loomine, poliitilised vabadused, sotsiaalne õiglus, võimalused ja inimväärikus. Need ootused nurjusid ega leidnud sotsiaalvaldkonnas väljundit. Nurjumisele aitasid kaasa revolutsioonivastased jõud nii asjaomastes riikides kui ka väljaspool. Kuus aastat hiljem on majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi puudutavad õigustatud nõudmised ikka veel aktuaalsed ja lahendamata ning jätkuvalt piirkonna potentsiaalne ebastabiilsuse allikas.

2.3. Seetõttu peab komitee äärmiselt prioriteetseks rahu ja demokraatia saavutamist kogu piirkonnas ning kõigi piirkonnas elavate inimeste inim- ja põhiõiguste austamist.

2.4. Võõrandamatud põhiõigused

2.4.1. Komitee kutsub Vahemere lõuna- ja idapiirkonna riike üles järgima kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti ([3]) ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartat ([4]). Samuti rõhutab komitee ilmalikkuse põhimõtete ja väärtuste olulisust ning rahvuslike, etniliste, religioossete ja keeleliste vähemuste ([5]) hulka kuuluvate isikute õiguste kaitse tähtsust.

2.4.2. Komitee toonitab kõikidele inimestele inimväärse elukvaliteedi tagamise keskset tähtsust. Komitee rõhutab vajadust tagada piisavas koguses ja taskukohase hinnaga joogivee ja toidu kättesaadavus, piisav juurdepääs energiale, et vältida energiavaesust nii üksikisiku kui ka kogukonna tasandil, ja tervishoiu areng ning edendada inimväärset elukeskkonda.

2.4.3. Võttes arvesse piirkonna erilist olukorda, tuleb üksikisikutele ja perekondadele tagada nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil õigus inimväärsele eluasemele või selle puudumisel inimväärsele varjupaigale. Komitee peab samuti vajalikuks tagada õigus laastatud piirkondade kaasavale ja inimväärsele taastamisele sõltumata sellest, kas piirkond on laastatud loodusõnnetuste või relvakonfliktide tõttu.

2.5. Õigus inimväärsele tööle: sotsiaalse stabiilsuse ja progressi tegur

2.5.1. Komitee on seisukohal, et naaberriikide ühiskonnad peaksid tegema ühiseid jõupingutusi, et suurendada kaasatust ja ühtekuuluvust. Samuti tuleks reformida ja uuendada nende majandust, et luua inimväärseid töökohti, mis on jätkusuutliku arengu oluline osa.

2.5.2. Samas rõhutab komitee vajadust tagada õigused, millele eespool toodud põhimõtted peavad tuginema. Sellega seoses tuleb nendes riikides tagada õigus inimväärsele tööle isiku olukorrast, religioonist või rahvusest sõltumata.

2.5.3. Komitee peab vajalikuks võtta meetmeid, et edendada inimväärset tööd kui viisi tagada sotsiaalne stabiilsus kui vaesuse vältimise vahend, nagu on toetatud ILO deklaratsioonis aluspõhimõtete ja põhiõiguste kohta tööl ja selle järelmeetmetes ([6]) ning majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelises paktis, ([7]) ning kutsub üles kõnealustele dokumentidele alla kirjutama. Seepärast on oluline kaitsta tööalaseid põhiõigusi, nagu ühinemisõigus, õigus asutada ametiühing või sellega ühineda, streigiõigus, kollektiivläbirääkimiste õiguse tegelik tunnistamine ning õigus teatud töötervishoiu ja tööohutuse tingimustele ning õigus saada töötasu.

2.5.4. Samuti, nagu ILO on soovitanud, tuleb välja töötada õigus eluasemele, et kaitsta kogu elanikkonda ning eeskätt elanikkonna kõige haavatavamaid osi. Samuti on väga oluline võidelda põhiõiguste rikkumiste vastu, nagu laste ärakasutamine või sunniviisiline töö, ning edendada naiste ja puuetega inimeste juurdepääsu tööle.

2.6. Ettevõtlus: majandusarengut hoogustav tegur

2.6.1. Euroopa Liit on seisukohal, et viis põhitegurit rahu, stabiilsuse, turvalisuse ja jõukuse saavutamiseks Euroopa – Vahemere piirkonnas on järgmised: majandusareng majanduse ajakohastamise ja mitmekesistamise kaudu; ettevõtluskeskkonna ja innovaatilise ettevõtluse tugevdamine; töökohtade loomine kvalifitseeritud väljaõppe kaudu, eelkõige noorte jaoks; erasektori, eeskätt väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate areng ning energia- ja keskkonnasäästlikkus ([8]). EL rõhutab kvaliteetsete töökohtade loomist kui majandusliku jõukuse alust ning naiste ettevõtluse ja ettevõtlusalase koostoime suurendamist Vahemere mõlemal kaldal.

Komitee leiab omakorda, et need tegurid on sotsiaalse arengu lahutamatu osa, sest stabiilsus, turvalisus ja jõukus põhinevad alati integratsioonil ja sotsiaalsel ühtekuuluvusel.

([3]) http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx.
([4]) http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=ET.
([5]) http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx.
([6]) http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang–en/index.htm.
([7]) http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx.
([8]) http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_en.pdf.

2.6.2. Ühisteatises rõhutatakse nende riikide majandusarengu ühe määrava tegurina vajadust lubada eraettevõtlust ja tagada selleks õiglased tingimused. Seepärast tuleb kindlustada õigusraamistik, millega tagatakse õigus eraomandile ja selle puutumatusele, mis sõltub õigusraamistikust.

2.6.3. Samuti peab komitee oluliseks, et ametiasutused kaitseksid vaba ja õiglast konkurentsi, millega tagatakse ettevõtjatele võrdsed tingimused. Seetõttu on oluline tagada võrdne juurdepääs rahastamisvõimalustele ja mikrofinantsteenuste võrdne kättesaadavus ning kindlustada, et haldusasutused oleksid korruptsioonivabad ja pühendunud rahva teenimisele.

2.7. Loomis- ja innovatsiooniõigus: mitmekesise ja lisandväärtust loova majanduse tagatis

2.7.1. Vahemere Liidu ministrite deklaratsioonis digitaalse majanduse kohta ([9]) märgitakse vajadust edendada uute tehnoloogiate kaasavat ja üldist mõju kultuuri-, sotsiaal-, majandus-, valitsemis- ja julgeolekuvaldkonnas.

2.7.2. Komitee toetab samuti ühisteatises väljendatud seisukohta vajaduse suhtes mitmekesistada ja arendada Vahemere piirkonna riikide majandust jätkusuutlikul ja kaasaval viisil.

2.7.3. Seoses uute programmide kavandamisega toonitab komitee vajadust luua ELi programme Euroopa – Vahemere piirkonna jaoks, et edendada innovatsiooni arengut, mis võimaldab edendada piirkonna majandusarengut, säilitades samas individuaalse ja kollektiivse loomis- ja innovatsiooniõiguse. See õigus eeldab, et tunnustatakse intellektuaalomandi õigust, innovatsiooni jagamise ja levitamise õigust ning uutele tehnoloogiatele ligipääsu õigust.

2.7.4. Komitee tunnustab e-kaasatust ja vaba juurdepääsu internetile nii individuaalse kui ka kollektiivse õigusena, mis on innovatsiooniga lahutamatult seotud.

2.8. Õigus kvaliteetsele haridusele: inimarengu nurgakivi

2.8.1. Haridus on peamine viis sotsiaal-majandusliku liikuvuse saavutamiseks ning elukvaliteedi võimalikuks parandamiseks. ÜRO Arenguprogrammis ([10]) rõhutatakse, et kuigi põhiharidus on paljudes kõnealuse piirkonna riikides saavutanud üldise taseme ning olulisi edusamme on tehtud ka keskhariduse valdkonnas, on hariduse kvaliteet puudulik. Maailmapank on koostöös teiste ametitega koostanud programme kõnealuse piirkonna jaoks ning ka Euroopa Komisjon peaks selles vallas tegutsema. Samuti märgitakse, et haridusvõimaluste märkimisväärne ebavõrdsus kahjustab ühiskondlikku lepet Araabia riikides.

2.8.2. Vahemere Liidu tegevuskavas ([11]) rõhutatakse vajadust tugevdada haridust kui põhitegurit jätkusuutlike ja kvalifikatsiooni nõudvate töökohtade loomisel, eelkõige töötute noorte jaoks, kes on halbade tööharjumuste tekkimise ohus, ning soodustada teadust ja innovatsiooni kui majanduse ajakohastamise alust ja kestlikkust kui valdkonnaülest lähenemist kaasava sotsiaalse ja majandusliku arengu tagamiseks.

2.8.3. Sotsiaalkapitali tugevdamine on üliioluline piirkonna stabiilsuse ja julgeoleku tagamiseks. Seepärast on vaja soodustada põhi- ja keskharidust, kõrgharidust, juurdepääsu teadusele ja teaduslike teadmiste kättesaadavust, tööalast konkurentsivõimet, tervishoidu, noorte võimestamist ja liikuvust, soolist võrdõiguslikkust, arutelufoorumeid ja sotsiaalset kaasatust.“

2.8.4. Hoolimata mõningatest probleemidest seoses hariduse kättesaadavuse ja universaalseks muutmisega ning vajadusest parandada põhi- ja keskhariduse kvaliteeti, seisneb peamine probleem hariduse ja tööhõive vahelise lõhe ületamises. Sellega seoses on väga oluline edendada struktuure tööturu ja haridussüsteemi ühendamiseks, et tagada noorte täielik kaasamine ühiskonda. Komitee peab siinkohal oluliseks edendada kogemuste vahetamist õppekavade koostamisel ja metoodikaalase innovatsiooni valdkonnas, soodustades kogemuste ja tavade levitamist, et saavutada tööturu jaoks vajalikud oskused ja pädevus, ning edendada ja väärtustada kutseharidust ja -õpet, võttes arvesse väljakutset luua järgmise kümnendi jooksul Araabia riikides 60 miljonit töökohta.

([9]) http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf.
([10]) http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016–youth-and-the-prospects-for-/.
([11]) http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf.

2.8.5. Sotsiaalpartnerid ja teised spetsialiseerunud organisatsioonid on rõhutanud mitteformaalse hariduse keskset rolli olulise vahendi ja pikaajalise lahendusena võitluses radikaliseerumise ja äärmusluse vastu ning selle panust riskirühmade, eelkõige noorte ja naiste integreerimisse.

2.8.6. Komitee väljendab heameelt mitteformaalse hariduse tähtsuse tunnistamise üle formaalse hariduse täiendusena ning on seisukohal, et nendevahelist koostoimet tuleks tugevdada. Nii on komitee seisukohal, et mitteformaalse hariduse osas tuleks võtta rohkem poliitilisi kohustusi ja eraldada selleks suurem eelarve, sest mitteformaalne haridus soodustab noorte arengut ja sotsiaalset kaasatust ning õpetab neile aktiivset osalust ja demokraatlikke väärtusi, lisaks on see hea vahend rahukultuuri tugevdamiseks.

2.9. Liikuvus teadus- ja haridusvaldkonnas: teadmiste lõhe ületamine

2.9.1. Noorte liikuvusel on oluline osa Vahemere piirkonna ees seisvatele väljakutsetele vastamisel. Ränne on Araabia riikides kõrgelt kvalifitseeritud noorte sotsiaalse tõrjutuse tunnus. Seetõttu tuleb soodustada nii lähte- kui ka sihtriikide jaoks kasulikku rännet. Selleks on vaja laiemalt tunnustada kvalifikatsioone ja diplomeid, soodustada liikuvust teadusvaldkonnas ja parandada õigusraamistikku, millega reguleeritakse naaberriikide kodanike uurimistöö, õpingute, õpilasvahetuse, koolituse ja vabatahtlikus teenistuses osalemise eesmärgil ELi sisenemise ja ELis elamise tingimusi.

2.9.2. Samas on üks suurimaid lõhesid Vahemere kahe kalda vahel teadmiste lõhe. Seepärast peab komitee vajalikuks võtta meetmeid, et edendada teaduslike ja akadeemiliste teadmiste loomist ja ringlust, ning teeb ettepaneku luua ja edendada Euroopa – Vahemere piirkonna ühiseid teadmiste ja uurimisvõrgustikke. Samuti peab komitee oluliseks soodustada asjakohaste akadeemiliste ja teadustööde tõlkimist, eelkõige araabia keelest ja araabia keelde.

2.9.3. Lisaks rõhutab komitee vajadust toetada õpilaste, õpetajate, uurijate, teadurite ja teadlaste liikuvust eri programmide, vahetuste ja praktikaperioodide raames, sest see on oluline viis akadeemilise kvaliteedi ja noorte tööalase konkurentsivõime edendamiseks, tugevdades programmi „Erasmus+“ tõhusat rakendamist ja tulemuste saavutamist Euroopa – Vahemere piirkonna riikides, ning samuti teadmiste ringluse ja kultuuridevahelise dialoogi soodustamiseks.

2.10. Meedia ja kultuuridevaheline dialoog: sallivuse alused

2.10.1. Kohalike meediaväljaannete mitmekesisus, sõltumatus ja professionaalsus on sotsiaalse arengu tagatised ning aitavad kiirendada naaberriikides toimuvaid muutusi.

2.10.2. Komitee rõhutab vajadust soodustada Euroopa – Vahemere piirkonnas meediaväljaannete dialoogi ja koostööd, et parandada ja tugevdada kutsestandardeid ja nende õigusraamistikke. Samuti on ülimalt oluline anda panus meedia- ja väljendusvabaduse tagamisse ja kaitsmisse.

2.10.3. Siinkohal on oluline tunnustada meedia rolli kultuuridevahelise dialoogi parandamises ning vastastikuse austuse, sallivuse ja mõistmise soodustamises. Praeguses olukorras, kus sageneb läänevastane retoorika Vahemere lõunapiirkonna riikides ning ksenofoobiat õhutav populistlik retoorika Euroopas, on olulisem kui kunagi varem teha jõupingutusi, et võidelda selliste narratiividega ja seista vastu vaadetele, mis vastandavad mustvalgel ja välistaval moel rahvaid, kultuure ja religioone.

2.10.4. Sellega seoses väljendab komitee heameelt selliste projektide käivitamise üle, millega püütakse tagada Euroopas juba eksisteeriva mitmekesisuse austamist ning soodustada eelarvamuste-, stereotüüpide- ja moonutustevaba teabe levikut, nagu näiteks Hispaania meediamaastikul tegutsev Observatorio de la islamofobia, ([12]) mis propageerib rassismivaba teavet. Samas innustab komitee selleteemaliste valdkonnaüleste projektide käivitamist.

2.10.5. Lisaks julgeolekuvaldkonnale võib võimaluste puudumine, eelkõige noorte seas, olla üks ebastabiilsuse allikaid ja anda omapoolse panuse radikaliseerumise põhjustesse. On selge vajadus võidelda äärmusluse ja rassismiga ning neid ära hoida kultuuridevahelise dialoogi edendamise kaudu. Näiteks peaksid kultuuride- ja religioonidevahelise dialoogiga tegelevad asutused ja võrgustikud tugevdama oma koostoimet ja täiendavust, et saavutada suurem mõju.

([12]) http://www.observatorioislamofobia.org/.

2.10.6. Vahemere piirkonna majandus- ja sotsiaalnõukogud, majandus- ja sotsiaalvaldkonna osalejad ja kogu kodanikuühiskond peavad olema kaasatud radikaliseerumise ja vägivaldse äärmusluse ennetamisse. Selleks on vaja teabevahetuse ja koostöö mehhanisme koos selleks eraldatud eelarvega ning tegeleda õigluse, soolise ebavõrdsuse, vihakõne, noorte tööpuuduse ja kirjaoskamatuse küsimustega, et anda panus laiemasse radikaliseerumisvastasesse töösse, mis hõlmab ka kultuuridevahelise dialoogi soodustamist. Sellega seoses tuleb rõhutada tööd, mida teevad radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik ([13]) ja selle tippkeskus.

2.10.7. Komitee peab väga oluliseks soodustada kõnealuse piirkonna haritlaste, kunstnike ja kultuuritegelaste vahetusi, kuna nemad on sotsiaalse muutumise protsesside peamised vedajad. Selleks tuleks edendada ühisprojekte, mis soodustavad dialoogi ja vastastikust mõistmist. Samas kutsub komitee üles tihedamale kooskõlastamisele ja koostööle kultuuripärandi kaitse valdkonnas ning tutvustama ja esile tõstma kultuuri ja kunsti eri distsipliine ja iseärasusi, mis Euroopa – Vahemere piirkonnas koos eksisteerivad kui tähtsad ühtekuuluvuse ja üksteise tundmise elemendid.

2.11. Kodanikuühiskond ja sotsiaalvaldkonna sidusrühmade koostoime: kaasamise ja arutelu foorumid

2.11.1. Majanduskriis ja ksenofoobia Vahemere põhjaranniku riikides, kuid ka väljendusvabaduse taotlemine ja võitlus inimõiguste eest lõunarannikul, mõjutavad otsustavalt majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste saavutamist Euroopa – Vahemere piirkonna riikide ühiskonnas.

2.11.2. Sellega seoses märgitakse Euroopa Parlamendi 2015. aasta novembri inimõiguste edendamise raportis, ([14]) et kodanikuühiskond vajab suuremat toetust. Sellest hoolimata on lõunapiirkonna riikide kodanikuühiskonna organisatsioonide nähtavus ikka veel ebapiisav, arvestades nende jõupingutusi ja aeg-ajalt võetavaid riske ning nende rolli sotsiaalsete muutuste soodustamises. Vahemere piirkonna majandus- ja sotsiaalnõukogudel võib olla oma roll kohtumis-, arutelu- ja levitamisplatvormide pakkumisel.

2.11.3. Komitee märgib, et kaasamisse annab oma panuse vabatahtlike sektor. Samuti peab komitee vajalikuks, et Euroopa Komisjon suurendaks toetust projektidele, mida organiseeritud kodanikuühiskond korraldab oma majandus- ja sotsiaalvaldkonna organisatsioonide, ühenduste ja nende moodustatavate võrgustike kaudu, ning tõhustaks partnerlust ja koostoimet eri osalejate vahel.

2.11.4. Komitee leiab, et Euroopa – Vahemere piirkonna ministrid peaksid tegema konkreetsetes projektides koostööd Vahemere piirkonna majandus- ja sotsiaalnõukogude ning samalaadsete institutsioonide tippkohtumisega, ilma et see piiraks toetust kodanike- ja kultuuriühendustele.

2.12. **Naised:** majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste kese

2.12.1. Kolmel Euroopa – Vahemere piirkonna ministrite konverentsil, millel käsitleti naise rolli suurendamist ühiskonnas ning mis toimusid Istanbulis ([15]) (2006), Marrakechis ([16]) (2009) ja Pariisis ([17]) (2013), kohustusid valitsused täitma konverentsil heakskiidetud ülesanded saavutada naiste ja meeste vahel võrdsed võimalused osaleda poliitilises, majanduslikus, ühiskondlikus ja sotsiaalses elus, võidelda igasuguse naiste ja tütarlaste vastase vägivalla ja diskrimineerimise vastu ning tegeleda hoiakute ja käitumise muutmisega, et saavutada sooline võrdõiguslikkus eesmärgiga edendada naiste võimestamist mitte üksnes õiguste mõttes, vaid ka tegelikkuses.

2.12.2. Vahemere lõunapiirkonna riikides vastu võetud seadusemuudatustest hoolimata leitakse ÜRO Arenguprogrammis, et majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste valdkonnas ollakse naiste võrdõiguslikkuse saavutamisest veel kaugel.

2.12.3. Komitee märgib suurt erinevust ametlike sõnaavalduste, ametiasutuste ettepanekute ja isegi kehtivate õigusaktide ning selle vahel, mida naised iga päev kogukondades kogevad, ning toonitab vajadust ühtlustada riikide õigusaktid põhiseadustega ja täita õiguslüngad, mis võimaldavad naisi diskrimineerivate tavade jätkumist.

([13]) https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network.
([14]) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//ET.
([15]) https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society.
([16]) https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society.
([17]) https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society.

2.12.4. Sellega seoses rõhutab komitee vajadust tagada vahendid õigusaktide tõhusa rakendamise eest vastutavate asutuste – kohtud, õiguskaitseorganid, ettevõtjad ja haridustöötajad, ajakirjandus, institutsioonid nagu majandus- ja sotsiaalnõukogud jne – koolitamiseks ja nende teadlikkuse suurendamiseks.

2.12.5. Selleks et tugevdada õigusi ja saavutada paremaid tulemusi, soovitab komitee kohalikel ametiasutustel teha koostööd soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonidega, sest neil on parem ülevaade elanikkonna probleemidest ja vajadustest. Eri osalejate ühistööd saab toetada teadusmaailma (ülikoolide ja spetsialiseerunud uurimiskeskuste) panusega. Üks asjakohane näide on Euroopa – Vahemere piirkonna naiste fond, ([18]) mis korraldas koostöös naiste õiguste liigade föderatsiooni, Marrakechi kohalike ametiasutuste, Cadi Ayyadi ülikooli, piirkondliku inimõiguste komisjoni ja muude kohalike organisatsioonidega teavituskampaania varajaste abielude vastu.

2.12.6. Komitee palub Vahemere Liidu liikmesriikide ministritel võtta neid valdkondi arvesse järgmisel ministrite konverentsil ning eraldada piisavaid rahastamisvahendeid selliste ettevõtmiste ja kampaaniate elluviimiseks.

2.12.7. Komitee on seisukohal, et eeltoodud punktide arvestamata jätmisel on ulatuslikud tagajärjed. Varajased abielud, haridustee varajane katkestamine ning sellest tulenev naiste vähene väärtustamine tööturul ja poliitikas on mõned ilmingud, mis mõjutavad negatiivselt õiguste, eelkõige naiste ja tütarlaste õiguste tagamist.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([18]) https://www.euromedwomen.foundation/.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Üleminek kestlikumale Euroopa tulevikule – strateegia aastaks 2050“

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/07)

Raportöör: **Brenda KING**

Kaasraportöör: **Lutz RIBBE**

Täiskogu otsus	14.7.2016
Õiguslik alus	kodukorra artikli 29 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav allkomitee	„Üleminek kestlikumale Euroopa tulevikule – strateegia aastaks 2050“
Vastuvõtmine allkomitees	21.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	185/8/6

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Nagu igal pool mujal maailmas, seistakse Euroopas silmitsi kolme olulise probleemiga: 1) Maa loodusvarde ammendumine, sh kliimamuutused ja elurikkuse kadumine; 2) sotsiaalne ebavõrdsus, sh noorte töötus, inimeste hättajäämine hääbuvate tööstusharudega piirkondades, ning 3) sellest tingituna avalikkuse vähenev usaldus valitsuse, poliitilise ladviku, ELi ja selle juhtimisstruktuuride ning teiste institutsioonide vastu.

1.2. Neid kolme suurt teemat tuleb mõista digiteerimise (valdav suundumus) ja globaliseerumise taustal, kuna need on oluliselt mõjutanud Euroopa tööturge ja tulevikus nende mõju isegi tugevneb. Eelkõige digiteerimine võib kõnealuse kolme probleemiga tegelemist kas hõlbustada või neid süvendada. Kas digiteerimine avaldab positiivset või negatiivset mõju, sõltub selle poliitilisest juhtimisest.

1.3. Nende kolme olulise teema ja digiteerimise vaheliste vastasmõjude põhjalikule analüüsile tuginedes kutsub komitee komisjoni üles esitama Euroopa kestliku arengu pikaajaline strateegia eesmärgiga edendada meetmeid Euroopa majanduse tugevdamiseks, mis tooksid kasu ühiskonnale ja keskkonnale. Käesoleva arvamuse eesmärk on tuua välja teemad ja teave, mida pikaajalise strateegia ettevalmistamisel arvesse võtta.

Mõned inimesed on muutuste vastu. Pidevate tehnoloogiliste murrangute keskel on mõned inimesed huvitatud senise olukorra säilimisest. Teised jällegi võivad end püüdlustes kohaneda pidevalt muutuva ühiskonnaga ebakindlalt tunda. Mõnede jaoks ei ole muutused piisavalt kiired (nt rohelise energia pooldajad). Poliitikakujundajad peaksid neid hirme arvesse võtma ja probleemiga otseselt tegelema, mitte olukorraga leppima. Esimese sammuna tuleks käivitada nende küsimuste üle avatud arutelu ja tugevdada osalusdemokraatiat, sh Euroopa kodanikualgatust.

1.4. Tegevusetus ei tule kõne alla. Muutuste õiges suunas juhtimiseks on vaja poliitilist tahet. Majandusarengu, keskkonnakaitse ja sotsiaalpoliitika vahel on vaja tugevamaid vastastikuseid seoseid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et kestliku arengu eesmärkide rakendamine ja elluviimine koos Pariisi kokkuleppega ning hästi juhitud üleminek vähese CO_2-heitega majandusele ja digitaalmajandusele lahendab peamised Euroopa ees seisvad küsimused ja teeb Euroopast uue tööstusrevolutsiooni võitja. Komitee soovitab komisjonil töötada kiiresti välja edasisi samme käsitlevas dokumendis (komisjoni talituste töödokument) ([1]) esitatud meetmed ja keskenduda rohkem kestliku arengu eesmärkide ning Pariisi kokkuleppe täielikule lõimimisele Euroopa poliitikaraamistikku ja komisjoni praegustesse prioriteetidesse, et luua visioon õiglase ja konkurentsivõimelise Euroopa jaoks aastaks 2050.

1.5. Vajadust mõjusa poliitilise panuse järele ei tohi valesti mõista. Ehkki asjakohane õigusraamistik on ülemineku suunamisel asendamatu, vajab Euroopa tegevuskava, mis puudutab kogu ühiskonda, kuna selles pürgitakse õiglase globaliseerumise poole, püütakse suurendada Euroopa konkurentsivõimet ja teha Euroopast uute tehnoloogiate valdkonna liider, püütakse mitte kedagi tagaplaanile jätta, võideldakse vaesusega ja luuakse keskkond, mis taastab inimeste usalduse poliitiliste süsteemide ja mitmepoolsete juhtimisvormide vastu ([2]). Lisaks suuna näitamisele mitmetes valdkondades peab poliitiliste strateegiatega püüdma ergutada kodanikuühiskonna tohutut potentsiaali. Sotsiaalne ettevõtlus, kodanikualgatused ja ühiskondlik töö on vaid mõned näited sellest, kuidas saab kestlikku arengut alt üles lähenemisega ellu viia, eriti mis puudutab vajalikku nihet vähese CO_2-heitega ja ringmajanduse poole. Siinkohal on parim võrdlusalus detsentraliseeritud taastuvenergia.

1.6. Komisjon ja komitee peaksid lähitulevikus tegema täiendavat koostööd käesolevas arvamuses analüüsitavate peamiste strateegiliste poliitikavaldkondade alal, näiteks:

— ELi konkurentsivõime muutuvas maailmas;

— digiteerimise mõju tööturule (sh inimväärsele tööle) ja keskkonnale;

— jätkusuutlik rahastamine ja maksustamine;

— uute majandusmudelite arenguga seotud väljakutsed;

— energiatootmise detsentraliseerimise takistused;

— elukestev õpe uuel digitaalajastul ja vähese CO_2-heitega majandusele ülemineku kontekstis;

— paljude sidusrühmade ühenduste edendamine;

— demokraatia defitsiit ELi õigusloomeprotsessis ja kodanikuühiskonna osalemise korduv väljakutse;

— sõltumatute eksperditeadmiste hõlmamine poliitikakujundamisse koos vajadusega tugevdada kodanikuühiskonna osalemist;

— uus Euroopa mehhanism kestliku arengu strateegia tarbeks.

1.7. Selle poliitikameetmete kombinatsiooni elluviimiseks on vaja ulatuslikku ja sidusat strateegiat. Komitee soovitab, et see strateegia keskenduks pikemale perioodile, oleks sõnaselge, horisontaalselt ja vertikaalselt integreeritud, hallatav ja osalusel põhinev. Seepärast on komitee arvates väga oluline tagada, et 2050. aastasse jõudmine oleks kavandatud ja ellu viidud kodanikuühiskonna esindajate täielikul kaasamisel. Osalusdemokraatia tugevdamiseks peaks komisjon mõtlema oma seadusandliku ainuõiguse üle.

([1]) SWD(2016) 390 final.
([2]) ÜRO peasekretäri märkused 2017. aasta juulis toimunud kestliku arengu kõrgetasemelisel poliitilisel foorumil.

2. **Sissejuhatus**

2016. aastal avaldas komisjon teatise „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“. Oma arvamuses annab komitee omapoolse panuse soovitustega Euroopa probleeme käsitleva strateegia kohta. Arvamuses palutakse tungivalt rakendada inimestekeskset lähenemisviisi, milles võetakse arvesse arengu majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõõdet pikas perspektiivis. See lähenemisviis peaks aitama vältida ELi praegustes strateegiates valdavat lühikestele perioodidele keskendumist ja kapseldunud mõtlemist.

3. **Üks põhisuundumus ja kolm globaalset küsimust**

Digiteerimise (põhisuundumus) kontekstis peab kestliku arengu strateegia andma vastused peatükis 1 viidatud kolmele olulisele küsimusele, millel on globaalne ulatus ja mis mõjutavad ühtmoodi nii Euroopat kui ka teisi maailmajagusid.

1) Kuidas tulla toime planeedi taluvuspiiride ja üldiste keskkonnaprobleemidega, sh kliimamuutustega ja elurikkuse vähenemisega?

2) Kuidas reageerida suurenevale sotsiaalsele ebavõrdsusele globaliseerunud maailmas?

3) Ja kuidas takistada seda, et avalikkuse toetus valitsustele ja institutsioonidele üha väheneb?

Nende probleemide lahendamiseks on vaja poliitikakujundajate, poliitikute ja kodanikuühiskonna ühiseid jõupingutusi. Lisaks tuleb erilist tähelepanu pöörata digiteerimisega seotud ohtudele ja võimalustele. Käesolevas peatükis esitatakse küsimused, mida tuleks kolmele olulisele probleemile lahenduste otsimisel kaaluda ([3]).

3.1. Üks põhisuundumus: majanduse ja ühiskonna globaalne muutumine digiteerimise tulemusena

3.1.1. Platvormimajandus, tehisintellekt, robootika ja asjade internet – neis valdkondades toimub laiaulatuslik ja üha kiirenev globaalne areng, mis mõjutab varem või hiljem kõiki majanduse ja ühiskonna valdkondi. Digitaaltehnoloogia on muutumas kättesaadavaks suurele osale ühiskonnast, kuid mõnel rühmal ei pruugi olla juurdepääsu nendele äärmiselt võimsatele digitaalsetele vahenditele.

3.1.2. Digitaaltehnoloogia kaasamine nanotehnoloogiasse, biotehnoloogiasse, materjaliteadusesse, taastuvenergia tootmisse ja säilitamisse ning kvantelektroonilisse arvutitehnoloogiasse võib kaasa tuua uue tööstusrevolutsiooni ([4]). Selleks et Euroopast saaks uue ülemaailmse tehnoloogilise ja majandusliku konkurentsi liider, on vaja tohutuid investeeringuid ja uusi algatusi.

3.1.3. Digiteerimisel on palju eeliseid. See toob kaasa uued tarbijatele kasulikud tooted ja teenused. See võib aidata saavutada mõnda kestliku arengu eesmärki, suurendades ülemaailmse sissetuleku tasemeid, parandades inimeste elukvaliteeti, luues võimalusi kaasavamate demokraatiamudelite kasutuselevõtuks ning suurendades kvaliteetsete töökohtade arvu ja ELi üldist konkurentsivõimet – nagu toimus ka eelmiste tööstusrevolutsioonide puhul. On olemas ka ohud – uuringud toovad esile võimaluse, et digiteerimine võib hävitada palju rohkem töökohti kui see neid loob.

3.1.4. Digitaaltehnoloogia lähendab oluliselt tootmist ja tarbimist, viies ületootmise miinimumini. Selle abil on võimalik vähendada ELi keskkonnajalajälge. Otsene kauplemine majanduslike hüvedega kas vastastikku tehtavate tehingute või jagamismajanduse kaudu võib vähendada ressursside tarbimist. Näiteks toetab digitaaltehnoloogia uute jagatud transporditeenuste ja isejuhtivate sõidukite levikut, mis võib suurendada meie liikuvussüsteemide keskkonnasäästlikkust.

3.1.5. Ent digiteerimine ise ei ole kestlik. On tõkkeid turule sisenemisele ja mastaabisäästule, mis võivad takistada kodanikel selle potentsiaali ära kasutamast. Digitaaltehnoloogiale üleminek võib suurendada ebavõrdsust, pidades eelkõige silmas võimalust, et see toob kaasa murrangulise muutuse tööturul, ja selle kalduvust tekitada polariseerumist paljude

([3]) Esimene asepresident Frans Timmermans Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee täiskogu istungil 15. detsembril 2016.
([4]) EMSK arvamus teemal „Kodaniku seadmine kaasava digitaalse siseturu keskmesse: tegevuskava edu saavutamiseks“, ELT C 161, 6.6.2013, lk 8.

madala ja keskmise oskustasemega töökohtade suhtes, mis võidakse automatiseerida. Robotiseerimine ja platvormimajandus võivad paljusid Euroopa töökohti tõsiselt ohustada ning need toovad kaasa uusi riske, kuna suurem osa asjakohasest tehnoloogiast toimib andmete, sealhulgas isikuandmete põhjal.

3.1.6. Uutest jõukuse saavutamise võimalustest saavad sageli kasu üksnes teatud inimrühmad: haritud, heade sotsiaalsete oskuste ja kõrge riskitaluvusega inimesed. Digitaalsest innovatsioonist saavad üldjuhul enim kasu intellektuaalse, rahalise ja füüsilise kapitali pakkujad: uuendajad, aktsionärid, investorid ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajad. Kardetakse, et digitaaltehnoloogiast saab üks peamisi põhjuseid, miks sissetulekud jäävad samale tasemele või isegi vähenevad.

3.1.7. Digiteerimisega seotud võimaluste ärakasutamiseks on vaja aktiivset ja laiaulatuslikku poliitikat, kus käsitletakse ka eespool kirjeldatud kolme olulist probleemi. Ka digiteerimisega seotud ohte tuleb kontrollida ja hallata. Komitee peaks jätkama aktiivset tööd nende teemadega.

3.2. Planeedi taluvuspiirid ja üldised ökoloogilised väljakutsed

3.2.1. Olles pühendunud globaalsele võitlusele kliimamuutuste vastu (st Pariisi kokkulepe) ja toetades loodusvarade kaitset, peab Euroopa kiiresti oluliselt vähendama oma majanduse keskkonnajalajälge. Ökoloogiline kriis on meid juba tabanud. Rahvastiku kasv, fossiilkütustel põhinev pikaajaline majanduskasv ning ressursside ja maa mittesäästev kasutamine avaldavad kogu maailmas keskkonnale üha suuremat survet. Üks peamine väljakutse, mida kajastavad ka kestliku arengu eesmärgid, on tagada, et majandusarengu ja -kasv austavad planeedi taluvuspiire olgu siis seoses kliimamuutuste leevendamise, ressursside kasutamise ja majandamise ning õhu- ja veekvaliteediga või maa ja mere elurikkuse kaitsega.

3.2.2. Majanduse CO_2-heite ulatuslik vähendamine toob kaasa vajaduse paljusid majandusharusid kiiresti muuta. Fossiilkütustelt taastuvatele energiaallikatele üleminekuks on vaja suuremat energiaalast paindlikkust ja energiaalaseid teadmisi. ELi energiapoliitika oluline ja jätkusuutlik osa peaks olema ka tootvate tarbijate ([5]) energia üldine arendamine ([6]). Transpordisüsteemide jaoks on vaja struktuurilisi muutusi elektrifitseerimise ja autode ühiskasutuse teel. Hooneid ja taristut tuleb uuendada. Arenenud biomajandus võib olla oluline tõukejõud majanduse keskkonnahoidlikumaks muutmisel.

3.2.3. Euroopa peab praeguselt lineaarselt majandusmudelilt, mille põhimõte on „võta, tooda, tarbi ja viska ära“, üle minema ringmajanduse mudelile, mis on oma olemuselt taastav ning mille puhul kasutatakse võimaluse korral looduslikke taastuvaid energiaallikaid ning toodete, materjalide ja ressursside väärtust hoitakse majanduses nii kaua kui võimalik. Selles kontekstis võib olla oluline osa digiteerimisel (vt punkt 3.1.4).

3.2.4. Üleminek vähese CO_2-heitega keskkonnahoidlikule ringmajandusele annab ELile võimaluse suurendada oma konkurentsi- ja vastupanuvõimet. Selle abil saab parandada Euroopa kodanike elukvaliteeti ja suurendada heaolu. Sellega vähendatakse ka sõltuvust fossiilkütuste ja olulise tooraine impordist ning luuakse kindel alus majanduslikule heaolule.

3.2.5. Ent CO_2-heite vähendamise ja keskkonnasäästlikule kütusele üleminekuga kaasnevad sotsiaalsed probleemid, ([7]) kuna suure keskkonnajalajäljega tööstusharudes jääb töökohti vähemaks. Tuleb võtta strateegiliseks poliitiliseks ülesandeks täielikult ära kasutada potentsiaal, mida CO_2-heite vähendamine ja keskkonnasäästlikule kütusele üleminek seoses uute töökohtade loomise ja sotsiaalkaitse parandamisega kaasa toovad, nii et lõpptulemus oleks võimalikult positiivne.

([5]) Aktiivsed energiatarbijad, kes nii tarbivad kui ka toodavad elektrit.
([6]) EMSK arvamus teemal „Tootvate tarbijate energia ja tootvate tarbijate energiaühendused: võimalused ja väljakutsed ELi riikides“, ELT C 34, 2.2.2017, lk 44.
([7]) EMSK arvamus teemal „Kliimaõiglus“, NAT/712 (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk22).

3.2.6. Üleminekut vähese CO_2-heitega ringmajandusele on ajendanud kodanike, kohalike omavalitsuste, tarbijate ja innovaatiliste ettevõtjate alt ülespoole suunatud algatused nii energia kui ka toidu valdkonnas. Kuid asjakohaste algatuste edendamise ja kogu Euroopas kriitilise massi loomise asemel, millel oleks tööturule ja sotsiaalkaitsele positiivne mõju, takistavad edasist arengut pahatihti haldus- ja õigussüsteemid. Sageli ei mõisteta, et alt ülespoole suunatud algatused võivad olla võimas vahend, lahendamaks CO_2-heite vähendamise ja keskkonnasäästlikule kütusele üleminekuga seotud sotsiaalseid probleeme. Selle potentsiaali vallandamiseks on vaja kaotada struktuurilised takistused, mis ei lase ressursipuuduse all kannatavatel inimestel vajalikke ressursse (eelkõige kapitali ja asjakohast teavet) kasutada.

3.3. Suurenev sotsiaalne ebavõrdsus

3.3.1. Ehkki globaliseerumine ja tehnoloogia areng on märkimisväärselt suurendanud globaalset kaubandust ja jõukust, on globaliseerumise ja tehnoloogia arengu kombinatsioon aidanud kaasa ka sotsiaalse (ja keskkonnaalase) ebavõrdsuse suurenemisele. Oxfami andmetel kuulub vaid kaheksale inimesele (neist kõik mehed) sama palju vara kui kogu vaesemale poolele maailma rahvastikust.

3.3.2. Euroopas suureneb ebavõrdsus. OECD hiljutise uuringu kohaselt on sissetulekute ebavõrdsus Euroopas praegu jätkuvalt rekordiliselt suur. 1980ndatel oli 10 % ühiskonna kõige rikkamate inimeste keskmine sissetulek seitse korda suurem kui 10 %-l kõige vaesematel inimestel. Praegu on see 9,5 korda suurem. Jõukuse ebavõrdsus on veelgi suurem: 10 % kõige jõukamatele majapidamistele kuulub 50 % kogu jõukusest, samas kui 40 % kõige vähem jõukatele kuulub vaid veidi üle 3 % ([8]).

3.3.3. Üks põhjus, miks ebavõrdsus Euroopas süveneb, on majanduskasvu lahutamine netotulust. Euroala SKP kasvas aastatel 2008–2015 üle 16 % (EL 28 puhul üle 17 %), kuid kodumajapidamiste kasutada olev netotulu jäi samale tasemele, tõustes EL 28 puhul vaid 2 %.

3.3.4. 24 OECD riigis on tootlikkus alates 1995. aastast tõusnud 27 %, samas kui keskmine töötasu on sellest maha jäänud, tõustes vaid 22 %. Mis veelgi halvem – madalama netopalgaga ühiskonnarühmas on töötasu märgatavalt vähem tõusnud. Selline palgaebavõrdsus on viimase 20 aasta jooksul suurenenud kõigis Euroopa riikides, v.a Hispaanias. Eriti ilmne on see suundumus Ungaris, Poolas, Tšehhi Vabariigis ja Ühendkuningriigis ([9]).

3.3.5. On oht, et töö olemuse muutumine suurendab seda lõhet. Näiteks võib keerukate tööstusprotsesside automatiseerimine robootika abil vähendada nõudlust keskmise oskustasemega või isegi üsna kõrge oskustasemega teenistujate järele, kes praegu neid keerulisi ülesandeid täidavad. See põhjustab tõenäoliselt tööturu veelgi suuremat polariseerumist, sest loodavad uued töökohad on kas (veelgi) kõrgema oskustasemega (nende toodete ja teenuste väljatöötamine ning haldamine) või rohkem teenindusele orienteeritud madalama oskustasemega. OECD andmetel võidakse automatiseerida 9 % töökohtadest ja veel 25 % tööülesannetest muutub oluliselt.

3.3.6. Valitsused reageerivad digiteerimise mõjule pigem tagantjärele kui ennetavalt ja keskenduvad pigem digiteerimise kõrvalmõjude leevendamisele kui selle võimalike eeliste ärakasutamisele. Valitsuste tegevuses tuleb paremini arvesse võtta töötajate esindatuse ja osalemise väljakutset, mis on tähtis inimkapitali investeerimise aspekt areneval tööturul. Komitee võiks jätkata põhjalikke analüüse selle kohta, millist mõju avaldab digiteerimine tööturule.

3.4. Valitsused ja institutsioonid kaotavad üldsuse toetust

3.4.1. Vaid osaliselt globaliseerumisest ja tehnoloogia arengust tingitud ebavõrdsuse suurenemine on põhjustanud usalduse vähenemise valitsuste, poliitilise ladviku, rahvusvaheliste organisatsioonide, asutuste ja globaalse juhtimise vastu. Lisaks on see hoogustanud populistlikke liikumisi ja traditsiooniliste erakondade langust. Eriti suurt muret tekitab noorte valimisleigus (rääkimata protestihääletamisest): 2015. aastal osales 15–30aastastest eurooplastest valimistel üksnes 63 % ([10]).

([8]) OECD „Understanding the Socio-Economic Divide in Europe“. Taustaaruanne 2017.
([9]) Schwellnus, C., Kappeler, A. ja Pionnier, P., OECD töödokumendid. *„Decoupling of Wages from Productivity: Macro-Level Facts“*.
([10]) Eurobaromeeter.

3.4.2. Paljud Euroopa kodanikud tunnevad, et on võõrandunud poliitiliste otsuste tegemisest riigi ja Euroopa tasandil. Nad arvavad, et traditsioonilised demokraatlikud protsessid ei võimalda neil oluliste otsuste tegemist mõjutada. Sidusrühmade paljususel põhinev lähenemisviis (nt ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 raames) on kaasav demokraatiamudel, mis võib aidata sellest usaldamatusest üle saada.

3.4.3. Üleminekut kestlikkusele ei saa ega tohi peale suruda üksnes nö ülaltpoolt; muutus on edukas ainult siis, kui selle alus on enamiku ettevõtjate, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, töötajate ning kodanike ulatuslik toetus ja aktiivne osalemine. See peab olema alt üles ja ülalt alla suunatud koostöö. Kestliku arengu tegevuskava 2030 koostamisel kasutati mitme sidusrühma liite, mis on tekkimas ka kliimameetmete valdkonnas ([11]). Need võivad anda eeskuju kaasava demokraatliku valitsemismudeli loomisel, mida rakendataks kõigis poliitikavaldkondades ning mis hõlbustaks murrangulisi muutusi ja innovatsiooni.

3.4.4. Eelkõige just noorem põlvkond nõuab ebatraditsioonilisi poliitilise kaasatuse vorme vastandina traditsioonilistele erakondadele ja asutustele. Alternatiivsed poliitilise kaasatuse vormid on näiteks energiakogukonnad, kodanike ja omavalitsuste partnerlused energiatõhususe suurendamiseks (nt alltöövõtu mudelite kaudu) või jäätmemajanduse edendamiseks, üleminekulinnade algatused, kogukonna toetatav põllumajandus, poliitilised blogid ja muud veebipõhised formaadid ning isegi kohaliku vääringuga seotud algatused. Need ei asenda kindlasti traditsioonilist poliitilist tööd, kuid võivad oluliselt kaasa aidata poliitilisele sotsialiseerumisele ja sotsiaalsele integratsioonile.

3.4.5. Interneti potentsiaali ärakasutamine on samuti paljulubav viis poliitilistest ummikutest pääsemiseks. Teave pole kunagi olnud nii vabalt kättesaadav kui ilma traditsioonilise kontrollita detsentraliseeritud võrgus. See toob ühiskonnale kaasa uued probleemid, nagu on näidanud tõejärgsete ja võltsuudiste nähtus. Samas oleme tunnistajaks alternatiivsete mittehierarhiliste tegevusvormide sagenemisele ja veebipõhiste sotsiaalvõrgustike rohkele kasutamisele kodanike, eelkõige noorte hulgas.

3.4.6. E-valitsus võib viia valitsusmudeliteni, mida iseloomustab avalikkuse ennenägematult suur osalemine poliitika kujundamises. EL peaks võtma eeskujuks sellised liikmesriigid nagu Eesti, kus on selles valdkonnas juba suuri edusamme tehtud. Digitaaltehnoloogiale üleminek võimaldab kodanikel osaleda otsuste tegemise protsessides üsna väikeste kuludega. Kuid kogemused näitavad, et ka e-osaluse puhul esineb keskklassi ülekaal (keskklassi liikmete suurem esindatus osalusfoorumites). Komiteel on head võimalused osaleda selleteemalises dialoogis kodanikuühiskonna tasandil.

4. **Euroopa, mida me tahame**

Seistes silmitsi eespool kirjeldatud kolme suure teema ja üldise digiteerimise suundumusega, peab EL

— kasutama parimal viisil ära digitaalset revolutsiooni, et luua uus konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik majandus;

— liikuma vähese CO_2-heitega keskkonnahoidliku ringmajanduse suunas, tagades kõigile õiglase ülemineku;

— looma vastupidava Euroopa sotsiaalmudeli;

— tagama suuremal määral kodanike juhitud ja detsentraliseerituma demokraatliku süsteemi, kasutades ära õiglase globaalse majanduskoostöö eeliseid.

4.1. Komitee on seisukohal, et kestliku arengu eesmärgid ja Pariisi kokkulepe (COP21) annavad uut hoogu visioonile „Euroopa, mida me tahame“, ([12]) ([13]). Komisjon peab nende kokkulepete rakendamist hoogustama, töötades välja edasisi samme käsitlevas teatises esitatud poliitikastrateegiad ning lõimides need täielikult Euroopa poliitikaraamistikku ja komisjoni praegustesse prioriteetidesse. Visioonis „Euroopa, mida me tahame“, nagu ka kestliku arengu tegevuskavas 2030

([11]) EMSK arvamus teemal „Koalitsiooni loomine Pariisi kokkuleppe eesmärkide täitmiseks“, ELT C 389, 21.10.2016, lk 20.
([12]) „Building the Europe We Want“, sidusrühmade foorumi uuring Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, 2015.
([13]) „Common appeal to European leaders by European Civil Society Organisations and Trade Unions“, 21. märts 2017.

(st kestliku arengu eesmärkides) seatakse üksikisik ühiskonnas ja majanduses kesksele kohale ning soovitakse anda kõigile võimalus otsustada, kuidas nad soovivad oma vajadusi täita, kooskõlas sotsiaalse ja ökoloogilise keskkonnaga. See idee ei ole utoopiline. Tegelikkuses on Euroopal nüüd tehnoloogilised ja majanduslikud vahendid selle visiooni elluviimiseks: asjade internet ja suurandmed, keerukate protsesside juhtimine mobiilsete rakenduste kaudu, tootvad tarbijad tootmise mastaabi ja tootmiskulude vähendamise kaudu (nt taastuvenergia, 3D-printimine), uued tehingu- ja makseviisid (plokiahel, e-raha ja nutilepingud), tarbijate ühistegevus ja jagamismajandus kui uued ärikontseptsioonid ning muud uuendused.

4.2. Kõigil nendel uuendustel on potentsiaali see visioon tegelikkuseks muuta, kuid selleks on vaja strateegiat, mis pakub lahendusi kolmele innovatsiooniga seotud väljakutsele. See strateegia hõlmab uut, väljapoole SKP raame jäävа heaolu mõistet, mille puhul püüeldakse majandusliku õitsengu, sotsiaalse kaasatuse, keskkonnaalase vastutuse ja kodanike võimestamise poole integreeritud viisil.

4.3. Tegevusetus ei tule kõne alla. Kui EL ei soovi või ei suuda välja töötada ja rakendada kõikehõlmavat strateegiat, tekib Euroopal muidki probleeme kui kestliku arengu tegevuskava 2030 ja visiooni „Euroopa, mida me tahame“ eesmärkide saavutamata jäämine. Tegevusetuse korral on suur oht, et ühtegi neist olulistest probleemidest ei lahendata: Euroopa töökorraldus hävib, CO_2-heite vähendamine ja ressursside kaitse lõppeb, kuna keskkonnasäästlikule kütusele ülemineku sotsiaalseid kulusid peetakse liiga kõrgeks, ning suurenevad sotsiaalne ebavõrdsus ja võõrandumine, mis ohustab demokraatiat.

4.4. On äärmiselt oluline, et strateegia sisaldaks täpseid poliitikasoovitusi Euroopa ees seisva kolme olulise väljakutse lahendamiseks, et visioonist „Euroopa, mida me tahame“ võiks saada tegelikkus.

5. **Kuus poliitilist lähenemist, mis aitavad saavutada sellise Euroopa, mida me tahame**

Siinkohal soovitab komitee peamisi poliitilisi lähenemisviise, mis aitavad leida lahendusi kolmele globaalsele küsimusele (planeedi taluvuspiirid, sotsiaalne ebavõrdsus, üldsuse toetuse vähenemine) ja digiteerimise põhisuundumusele. Kõik need lähenemisviisid hõlmavad kuni kuuest osast koosnevat poliitikameetmete kombinatsiooni:

— innovatsioon;

— reguleerimine ja juhtimine;

— sotsiaalpoliitika;

— avatud juurdepääs;

— haridus ja koolitus;

— teadustegevus.

Seda poliitikameetmete kombinatsiooni tuleks kohaldada vähemalt neljas poliitikavaldkonnas: õiglane, digitaalne ja roheline majandus (5.1), uued juhtimisvormid (5.2), kestlikkus ja finantssektor (5.3) ning kestlikkuse edendamine rahvusvahelise kaubanduse kaudu (5.4). Komitee tõstatab teemasid ja annab panuse, mida ELi institutsioonid ja sidusrühmad peaksid tulevikus põhjalikumalt arutama.

5.1. **Õiglane, digitaalne ja keskkonnasäästlik majandus, mis loob õitsengut ja heaolu**

5.1.1. Innovatsioon: uus tööstusrevolutsioon on Euroopa jaoks võimalus saada tehnoloogiavaldkonna liidriks ja suurendada oma konkurentsivõimet globaliseerunud turgudel. Majandusliku kasu loomine ilma suurte väliskuludeta peab saama standardseks ärimudeliks. Meil on vaja, et innovaatilised ja kasumlikud äriühinguid ja ettevõtjaid investeeriksid säästvasse tootmisse, et luua kvaliteetseid töökohti ja rajada heaolule majanduslik alus. Et innovatsioon aitaks saavutada säästvamat Euroopat, tuleb välja arendada raamistik, mis soodustab sellist majandustegevust, millel ei ole välist jalajälge või mille väline jalajälg on äärmiselt väike või mille ressursitarbimine on piiratud. See võimaldab säästvatel innovaatoritel (olgu need kodanikud, ettevõtjad, linnad või piirkonnad) tõhusalt konkureerida suure ressursitarbimise ja/või keskkonnajalajäljega ärimudelitega. Innovaatoritele, kes pakuvad uudseid lahendusi keskkonna- ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks ning tegutsevad varaste kasutuselevõtjatena, tuleb pakkuda ka ennetavat tuge, nt teha VKEdele, kodanikele, kodumajapidamistele,

kogukonnaalgatustele, sotsiaalsetele ettevõtetele ja mikroettevõtjatele kättesaadavaks mikrokrediit ([14]). Kasuks võiks tulla ühtne Euroopa patent, eeldusel et taotlemiskulud pole takistavalt suured ([15]). VKEdega seoses tuleks läbi vaadata teise võimaluse meetmed, et vähendada praegust suurt riskikartlikkust ELis ([16]). Poliitika peab jätma ruumi katsetamiseks kogu Euroopas, eriti liikuvuse, jäätmekäitluse, energeetika-, põllumajandus-, haridus- ja tervishoiusektoris. On võimalik leida uusi turgusid, minnes riigihangetes üle digitaalsetele, vähese CO_2-heitega, taaskasutusele keskenduvatele ja keskkonnahoidlikele teenustele, mida osutatakse sotsiaalselt kaasaval viisil.

5.1.2. Reguleerimine: õigusraamistik peab täitma kolme eesmärki. Esiteks tuleb välismõjude kulusid võimalikult täpselt hinnata, et oleks võimalik välja töötada ärimudelid, mis aitavad saavutada kestlikkusega seotud eesmärke ([17]). Teiseks peavad määrused tagama, et hästi arenenud digitaalset taristut rakendatakse kogu Euroopas, sealhulgas maapiirkondades, ja et kõigil oleks võimalus seda (sh nutiküte, nutikad elektrivõrgud ja elektripõhise liikuvuse võrgud) kasutada. Neid teenuseid tuleks õiguslikult käsitleda avalike teenustena. Kolmandaks, kuna digiteerimise puhul on platvormid sageli eelisolukorras, on suurematel digitaalsetel turgudel oht monopolide tekkeks. Seepärast on vaja aktiivset monopolidevastast poliitikat ([18]). Komitee on ka soovitanud, et komisjon peaks kaaluma viise, kuidas edendada ELi platvorme sellisel moel, et lisaväärtus jääks kohalikku majandusse ([19]). Turujõu tasakaalustamisel võib olulist osa täita digitaalsete platvormide jaoks mõeldud sõltumatu Euroopa reitinguagentuur, kellel oleks kõikides liikmesriikides ühesugune pädevus ning kes hindaks nende platvormide juhtimist konkurentsi, tööhõive ja maksustamise valdkonnas ([20]).

5.1.3. Sotsiaalpoliitika: CO_2-heite vähendamisest ja digiteerimisest tulenev muutus (vt peatükk 3) toob sotsiaalkindlustussüsteemidele kaasa väljakutse, kuidas tulla toime töökohtade kaotuse ja maksutulu vähenemisega. Seepärast tuleks uurida ja arendada uusi lähenemisi ja mudeleid, eesmärgiga tagada liikmesriikides sotsiaalkindlustussüsteemide jätkusuutlikkus, reageerida tuleviku töö erinevatele tingimustele ja toetada töötajaid ja kogukondi üleminekust mõjutatud sektorites ja piirkondades. Komitee on käsitlenud tuleviku tööga seotud väljakutseid arvamuses Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta ning nõudnud sidusat Euroopa tööhõivestrateegiat, milles käsitletaks järgmisi teemasid: investeeringud ja innovatsioon; tööhõive ja kvaliteetsete töökohtade loomine; õiglased töötingimused kõigile; õiglased ja sujuvad üleminekud, mida toetab aktiivne tööturupoliitika; kõigi sidusrühmade, eriti sotsiaalpartnerite osalus. Avaliku sektori investeeringud peaksid toetama kogukondi, piirkondi ja töötajaid sektorites, mida see üleminek juba mõjutab, samuti aitama prognoosida ja hõlbustada tulevast ümberkorraldamist ning üleminekut keskkonnasäästlikumale ja kestlikumale majandusele ([21]).

5.1.4. Avatud juurdepääs: digiteerimise potentsiaali ärakasutamiseks rohelise ja õiglase majanduse loomise eesmärgil on eelkõige vaja üldist avatust majanduses, mis võimaldaks inimestel tehnoloogia arengus aktiivselt osaleda ja selle pakutavatest võimalustest kasu saada (nt digitaalsete energeetikaandmete kombineerimine detsentraliseeritud energiatootmisega). Seepärast on äärmiselt oluline kaotada avatud turgude, avatud andmete, avatud lähtekoodiga mudelite ja avatud standardite abil tõkked majanduses osalemiselt. Igaühte neist elementidest tuleb käsitleda poliitikaprogrammide juhtpõhimõttena strateegilistes sektorites – energeetika, transport, logistika ja tootmisprotsessid. Euroopa õiguses tuleb välja töötada ja kehtestada andmesuveräänsuse mõiste: Euroopa kodanikel peab olema õigus kasutada oma andmeid isiklikel eesmärkidel, selgitada välja, milliseid isikuandmeid kasutavad kolmandad isikud, otsustada, kuidas andmeid kasutatakse, olla teavitatud andmete kasutamisest ja omada selle üle täielikku kontrolli ning andmeid kustutada.

([14]) EMSK koostamisel olev arvamus uute kestlike majandusmudelite teemal: „Uued jätkusuutlikud majandusmudelid“, SC/048 (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 57).
([15]) EMSK arvamus teemal „Uudetud konsensuse poole intellektuaalomandi õiguskaitsel: ELi tegevuskava“, ELT C 230, 14.7.2015, lk 72.
([16]) EMSK arvamus teemal „Euroopa uued liidrid: idu- ja kasvufirmade algatus“, ELT C 288, 31.8.2017, lk 20.
([17]) EMSK arvamus teemal „Säästev areng: ELi sise- ja välispoliitika kaardistamine“, ELT C 487, 28.12.2016, lk 41.
([18]) EMSK arvamus teemal „Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia“, ELT C 71, 24.2.2016, lk 65.
([19]) EMSK arvamus teemal „Töösuhete olemuse muutus ja mõju äraelamist võimaldava töötasu säilitamisele“, ELT C 303, 19.8.2016, lk 54.
([20]) EMSK arvamus teemal „Euroopa jagamismajanduse tegevuskava“, ELT C 75, 10.3.2017, lk 33.
([21]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 10.

5.1.5. Haridus ja koolitus: nii keskkonnasäästlik majandus kui ka digitaalne majandus nõuavad erioskusi, eriti kuna tulevikus saab digitaaltehnoloogiast oluline vahend Euroopa majanduse CO_2-heite vähendamiseks (vt punktid 3.1.4 ja 3.2.3). Koolitus vajalike formaalsete ja informaalsete oskuste omandamiseks, sh sellistes valdkondades nagu koostöö ja kogukonnatöö ning ettevõtlus, ([22]) tuleb lõimida üldharidusse ja elukestva õppe strateegiatesse. Sel teemal on vaja pidada rohkem dialoogi ja teha analüüse. Et tagada tõhus toetus tegelemiseks praeguse puudujäägiga keskkonnasäästlikkuses ja digitaaloskustes, on soovitatav sihtotstarbeliselt kasutada struktuurifonde, eriti piirkondades, kus üleminek juba toimub või hakkab tulevikus toimuma. Euroopa haridussüsteemide ressursse tuleb suunata haridusele ja oskuste arendamisele valdkondades, kus tehisintellekti süsteemid ei saa asendada inimoskusi või kus nende süsteemide rakendamiseks on vaja inimesi (nt ülesanded, mille puhul on esiplaanil inimsuhtlus, inimene ja masin töötavad koos või mille puhul soovime, et need jääksid inimeste pärusmaaks) ([23]).

5.1.6. Teadustegevus: tulevikus toimivate majandusmudelite etalon on digitaalne, keskkonnasäästlik ja õiglane majandus. Sellist majandust aitab saavutada sihipärane teaduspoliitika, mis põhineb uuenduste, eriti digitaalsete uuenduste keskkonna- ja sotsiaalse mõju analüüsimisel. Seda silmas pidades peab teadus- ja arendustegevuseks ette nähtud rahastus olema kättesaadav innovaatoritele, kes töötavad välja uut digitaaltehnoloogiat ja uusi digitaalteenuseid, mis aitavad lahendada keskkonna- ja/või sotsiaalseid probleeme. Nende toetamiseks tuleb luua inkubaatorite võrgustik.

5.2. **Uued valitsemise vormid**

5.2.1. Innovatsioon: demokraatia peamine element on osalus. Valimised ja esindamine on üks viis osaluse korraldamiseks, kuid vaja on ka uusi uuenduslikke lähenemisviise, sh e-osalust. Oluline on avada traditsiooniline poliitika kujundamine mittehierarhilistele, sotsiaalselt paindlikele ja vähem formaalsetele poliitilise tegevuse vormidele ning edendada kodanikuühiskonna ajendatud ja alt üles suunatud algatusi.

5.2.2. Juhtimine: muutused toovad kaasa vajaduse läbipaistvate ja vabalt juurdepääsetavate mitme sidusrühma dialoogide järele kõigis ELi õigusloomeprotsessis ELi ja kohalikul tasandil. Mõiste „kodanikuühiskond“ ei tohiks piirduda üksnes organiseeritud kodanikuühiskonnaga, vaid peaks hõlmama kõiki kodanikke. Kliimameetmete ja ressursside kaitse seisukohalt on eriti olulised uued liidud ([24]). Osalusdemokraatia tugevdamiseks tuleb tagada, et õigus teha seadusandlikke algatusi ei kuuluks peaaegu monopoolselt Euroopa Komisjonile nagu praegu, vaid selle asemel peaks Euroopa Parlament tegema rohkem algatusi, millele lisanduksid alt üles suunatud algatused. Seda saaks saavutada näiteks Euroopa kodanikualgatusega ([25]) seoses tekkivate tehniliste, õiguslike ja bürokraatlike takistuste kõrvaldamise teel.

5.2.3. Avatud juurdepääs: selliste struktuuriliste takistuste kõrvaldamiseks, mis muudavad kodanikele ELi otsustusprotsessis osalemise raskeks, on sobiv lähenemine nn rahvalt tellimise meetmete kasutamine kõigi ELi õigusaktide puhul. Selle lähenemisviisi väljatöötamisel tuleks erilist tähelepanu pöörata juurdepääsule, kaasavusele ja usaldusväärsusele. Juurdepääsu poliitikale ja poliitikastrateegiatele saab veelgi avatumaks muuta kõikide ELi tegevuste ja andmete veebipõhise ja kasutajasõbraliku avaldamise teel.

5.2.4. Koolitus ja haridus: keskklassi ülekaalu (vt punkt 3.4.6) vähendamiseks on vaja kodanike võimestamise programme. Selliste programmide eesmärk peaks olema kaasata neid rahvastikurühmi, kes pigem hoiduvad aktiivsest poliitikas, majanduses ja ühiskonnas osalemisest kõrvale. Üldhariduses tuleb rõhutada demokraatia aluseks olevat teadlikkust ja osalemisvõimalusi. Tähelepanu tuleks juhtida sellele, et aktiivne osalemine poliitilise tahte kujundamise protsessides on kasulik nii ühiskonnale kui ka eraisikule, sest tema huvisid ja seisukohti võetakse arvesse. Vaja on suuremat rahastust kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes tegelevad kõrvale jäänud rahvastikurühmadega ja tegutsevad kestliku arengu eesmärkide nimel.

5.2.5. Teadustegevus: sotsiaalteaduses tuleks rohkem keskenduda alternatiivsetele demokraatiatavadele. Üks näide on prototüübimetoodika võimalik rakendamine poliitikas. Selle lähenemise puhul töötataks poliitikalahendused välja lühema

([22]) EMSK arvamus teemal „Loovuse, ettevõtluse ja liikuvuse edendamine hariduse ja koolituse valdkonnas“, ELT C 332, 8.10.2015, lk 20.
([23]) EMSK arvamus teemal „Tehisintellekt“, ELT C 288, 31.8.2017, lk 1.
([24]) EMSK arvamus teemal „Koalitsiooni loomine Pariisi kokkuleppe eesmärkide täitmiseks“, ELT C 389, 21.10.2016, lk 20.
([25]) EMSK arvamus teemal „Euroopa kodanikualgatus“, ELT C 389, 21.10.2016, lk 35.

aja jooksul, seejärel rakendataks neid katseliselt ning nende mõju hinnataks kodanikelt ja muudelt asjakohastelt sidusrühmadelt saadud tagasiside põhjal. Mõjuhinnangu põhjal tehakse poliitikalahendustesse enne nende tegelikku kasutuselevõtmist asjakohased muudatused.

5.2.6. Üldisemalt on vaja täiendavaid teadusuuringuid selle kohta, kuidas käsitleda seost (teadusliku) ekspertiisi ja poliitika kujundamise vahel ning kuidas ühendada omavahel täiesti läbipaistva, sõltumatu ekspertiisi lõimimine poliitikakujundamisse ning vajadus suurendada kodanike osalust.

5.3. **Kestlikkus ja finantssektor**

5.3.1. Innovatsioon: digitaalne, keskkonnasäästlik ja õiglane majandus eeldab väga suuri investeeringuid nii erarajatistesse (nt taastuvenergiat tootvad käitised või elektrisõidukite laadimisjaamad) kui ka avalikku taristusse (nt elektri- ja liikuvussüsteemide digiteerimine). Finantssektor peab seega täitma keskset rolli, et selline innovatsioon teoks saaks. Rahalised vahendid, sealhulgas avaliku sektori vahendid, tuleb suunata kestlikku ümberkujundamist toetavatesse investeeringutesse. Kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks tuleb innovaatiliste rahastamisvahenditega hoogustada erasektori investeeringuid, mida muidu ei tehtaks ([26]) ([27]).

5.3.2. Reguleerimine: poliitika eesmärk peab olema ehitada üles kestlikum erasektori finantssüsteem, kaasates finantsriski hindamisse kestlikkuse tegurid, laiendades finantsasutuste vastutust investeerimisotsuste mitterahanduslikele mõjudele ning suurendades läbipaistvust investeerimisotsuste keskkonna- ja sotsiaalsete mõjude osas ([28]). Poliitika peaks ergutama investoreid võtma vabatahtlikult kohustusi investeerida kestlikkuse põhimõtetele vastavatesse objektidesse. Pangastandardite keskkonnahoidlikumaks muutmine on väga oluline, et juhtida erarahastamine tavapärastelt investeeringutelt CO_2-heite vähendamise ja kliimakindlate investeeringute suunas. Keskpangad peaksid suunama kapitali jaotamist rahapoliitika ning mikro- ja makrotasandi poliitika, sh kestlikkuse standardite abil.

5.3.3. Sotsiaalpoliitika: digiteerimine ja CO_2-heite vähendamine avaldab survet kodumajapidamistele. Seepärast on vaja põhjalikku maksureformi, et suurendada kodumajapidamiste netotulu ja kombineerida seda eesmärki CO_2-heite vähendamise eeldustega. Komitee palub tungivalt luua progressiivne maksusüsteem, mis põhineb keskkonnakulude arvessevõtmisel ning selle täiendava tulu kasutamisel tööjõu maksukoormuse vähendamiseks. Üleminek tööjõu maksustamiselt ressursside kasutamise maksustamisele aitab korrigeerida turutõrkeid, luua uusi kestlikke ja kohalikke töökohti, suurendada kodumajapidamiste netotulu ning stimuleerida ökouuenduslikke investeeringuid ([29]).

5.3.4. Teadustegevus: digiteerimise ja fossiilkütuste tarbimise vähendamise mõju riigi rahandusele (maksubaasi kahanemine) on praeguseni suures osas teadmata. Teadustegevus peaks keskenduma sellele aspektile, samuti strateegilise rahanduspoliitika võimalikule üldisele panusele kestlikku arengusse.

5.4. **Kestlikkuse edendamine rahvusvahelise kaubanduse kaudu**

5.4.1. Innovatsioon ja ettevõtlusvõimalused: pidades silmas kolme suure teema globaalset mõõdet, ei piisa sellest, et Euroopa muudetakse kestlikumaks selge innovatsioonipoliitika abil. Euroopa peab koostöös kaubanduspartneritega töötama välja innovatsioonikontseptsioonid, mis on üle kantavad ka maailma teistele piirkondadele. Siin võib abi olla kaubandusest, kuna kestlikkuse aspektid on rahvusvahelise kaubanduspoliitika, sh mitmepoolsete ja kahepoolsete kaubanduslepingute põhikriteerium. Erilist rolli peaks täitma Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO), kes peaks võtma rohkem arvesse rahvusvahelist keskkonnapoliitikat, nagu Pariisi kokkulepe või Aichi elurikkuse mitmekesisuse eesmärgid. Kui asjaomased standardid on paigas, saavad Euroopa ettevõtjad, kodanikud, kogukonnaalgatused, linna- ja piirkondlikud

([26]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 57.

([27]) EMSK arvamus teemal „Turupõhised vahendid ressursitõhusa ja vähese CO_2-heitega majanduse saavutamiseks ELis“, ELT C 226, 16.7.2014, lk 1, punkt 3.9.4.

([28]) ÜRO Keskkonnaprogrammi (UNEP) aruanne „Building a Sustainable Financial System in the European Union“, UNEP Inquiry ja 2° Investing Initiative, märts 2016; vt ka teised aruanded kestliku rahanduse kohta veebilehel http://web.unep.org/inquiry.

([29]) EMSK arvamus teemal „Turupõhised vahendid ressursitõhusa ja vähese CO_2-heitega majanduse saavutamiseks ELis“, ELT C 226, 16.7.2014, lk 1, punkt 1.3.

omavalitsused välja töötada olulisi uuendusi (tooteid ja teenuseid), mida saab vastavalt CO_2-heite vähendamise vajadusele eksportida, kasutades ära üldise digitaaltehnoloogiale ülemineku suundumuse pakutavaid võimalusi. Neist võib kujuneda rahvusvaheliselt edukas eksport. Eelkõige peaks Euroopa Komisjon tegema koostööd WTO ja oma põhipartneritega, et kasutada kaubanduslepinguid CO_2-heitkoguste ja mis tahes muude kestlikku innovatsiooni kahjustavate välismõjude hinnakujunduse edendamiseks.

5.4.2. Reguleerimine: üks meie majandusharude aina suurema keskkonnajalajälje põhjus on üha pikem vahemaa toodete tootmise, töötlemise, tarbimise ja mõnikord kõrvaldamise/taaskasutamise kohtade vahel. Rahvusvahelise kaubanduse vastavusse viimine kestliku arenguga nõuab arukat regulatiivset lähenemisviisi liberaliseerimisele, mis võtab arvesse ja tugevdab kohalikke väikesemahulisi tootmissüsteeme. Ringmajanduse poliitika edendamine ja toetamine peaks tagama vastupidavad, väikesed, kohalikud ja puhtad süsteemid. Teatud tööstuslike tegevuste puhul võivad ringid olla suured ([30]). Reguleerimine peab tagama sellele probleemile lahenduse kahepoolsete ja mitmepoolsete kaubanduslepingute kaudu.

5.4.3. EL peaks innustama Maailmapanka ja Rahvusvahelist Valuutafondi täitma olulist osa maksu- ja rahandussüsteemi reformide edendamisel, et loodaks keskkond, mis aitaks arenguriikidel oma ressursse rohkem ära kasutada. See peaks hõlmama riigisisest maksureformi, kuid see tähendab ka rahvusvahelise kogukonna koondamist ühiseks võitluseks maksudest kõrvalehoidumise, rahapesu ning ebaseaduslike kapitalivoogude vastu, mille tagajärjel läheb arengumaadest rohkem raha välja, kui ametliku arenguabi kaudu sisse tuleb. Täpsemalt peaks Euroopa Komisjon kasutama kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mis tugineb 17 kestliku arengu eesmärgile, raamistikuna kõigi ELi rahastatavate välispoliitika valdkondade ja programmide jaoks ([31]).

5.4.4. Sotsiaalpoliitika: üks viis kestliku arengu eesmärkide elluviimiseks ja kõigile kasu toova edumeelse kaubanduspoliitika edendamiseks on rakendada paljude sidusrühmade lähenemisi vastutustundlikule ettevõtlusele. Nende lähenemiste puhul määratlevad ettevõtjad, valitsusvälised organisatsioonid, ametiühingud ja valitsused koos, kuidas saab tegelikkuses täita inimõiguste austamise kohustust. Järjest suureneb mure inimõiguste rikkumise pärast tarneahelates, eriti konfliktipiirkondadest pärit mineraalide puhul, näiteks koobalt, mida kasutatakse mobiiltelefonides, sülearvututes, elektrisõidukites, lennukites ja mootortööriistades kasutavates laetavates akudes. Arvestades kohustust minna üle vähese CO_2-heitega majandusele, pidevat liikumist digiteerimise suunas ja vastutustundliku ettevõtluse keerukust rahvusvahelistes tarneahelates, peitub võti paljude sidusrühmade koostöös. Seepärast tervitab komitee Madalmaade valitsuse algatust, millega tal on hea meel ühineda, suurendada teadlikkust sellest, kuidas paljude sidusrühmade tegevus saab luua teadlikkust mõtestatud vastutustundlikust ettevõtlusest, eriti keerukate tarneahelate puhul, kus kasutatakse laps- või orjatööd või millel on ohtlikud tingimused.

5.4.5. Avatud juurdepääs: uued kaubanduslepingud peavad põhinema uute demokraatlike protsesside kaudu saadud heakskiidul, kusjuures nii, et üha rohkem kodanikke osaleks ühises otsuste tegemises. ELi kehtivate kaubanduslepingute kaubanduse ja kestliku arengu peatükid ei toimi nii hästi kui nad peaksid. Esiteks peaksid kaubanduse ja kestliku arengu peatükid hõlmama globaalseid mitmepoolseid lepinguid (2030 tegevuskava ja Pariisi kokkulepe). Teiseks tuleks tugevdada kodanikuühiskonna järelevalvemehhanisme ja lisada tuleks analüüs kodanikuühiskonna vaatenurgast. Kolmandaks peavad jõustamismehhanismid kehtima ka kaubanduse ja kestliku arengu peatükkidele ([32]).

5.4.6. Teadustegevus: on vaja rohkem empiirilisi tõendeid, hindamaks mõju, mida avaldab uute tarbimis- ja tootmisviiside kiire teke rahvusvahelises kaubanduses, mis on üha hoogsamalt laienemas rahvusvahelisteks teenusteks, ja eelkõige nende mõju rahvusvahelisele maksundusele. See peaks olema alus otsusele, kas lisada need WTO üldiste eeskirjade hulka või kahepoolsetesse ja piirkondlikesse lepingutesse, nagu on tehtud inimväärse töö tegevuskava puhul.

([30]) EMSK arvamus teemal „Ringmajandus“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 98, punkt 1.3.
([31]) EMSK arvamus teemal „Tegevuskava aastani 2030 – ülemaailmsele säästvale arengule pühendunud Euroopa Liit“, ELT C 34, 2.2.2017, lk 58.
([32]) EMSK arvamus teemal „Kaubandus kõigile: vastutustundlikuma kaubandus- ja investeerimispoliitika poole“, ELT C 264, 20.7.2016, lk 123, punkt 1.9.

5.4.7. Komitee tuletab komisjonile meelde oma varasemat soovitust, et komisjon koostaks täieliku mõjuhinnangu tõenäolise mõju kohta, mida kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi kokkuleppe rakendamine avaldab ELi kaubanduspoliitikale.

6. **Euroopa kestliku tuleviku strateegia koostamine** – neli kriteeriumi

6.1. Jaotises 5 on esitatud mõned valdkonnad, kus on vaja võtta poliitikameetmeid, et ehitada põhjalikult muutuvas sotsiaal-majanduslikus kontekstis üles kestlikum Euroopa. Euroopa kestliku arengu strateegia kohta saab välja tuua neli kriteeriumi. See peab olema

— pikaajalise suunitlusega,

— selge,

— horisontaalselt ja vertikaalselt lõimitud,

— juhitav.

Neid nelja kriteeriumi käsitletakse põhjalikumalt allpool.

6.2. Pikaajaline suunitlus

6.2.1. Strateegiline mõtlemine tähendab pikaajalise prognoosi väljatöötamist peatükis 4 kirjeldatud visiooni põhjal Euroopast, mida me tahame, ja otsustamist, milliseid samme peab Euroopa selle visiooni elluviimiseks tegema. Peatükis 3 kirjeldatud globaalsete probleemide ja digiteerimise hiigeltrendiga kaasnevate sotsiaalsete muutuste ilmnemiseks kulub kuni kolm aastakümmet. Paljude oluliste otsuste, sh investeerimisotsuste jõustumine võtab aega. Seepärast näib, et Euroopa kestliku arengu strateegia jaoks võiks sobiv ajavahemik olla kolmkümmend aastat. Asjakohased eesmärgid ja vastavad poliitikameetmed tuleb kavandada seda ajavahemikku silmas pidades ([33]). See nö tagasiprognoosimine tähendab, et võrdluspunkti käsitletakse kui 2050. aasta parimat stsenaariumi ja kõik selle parima olukorra elluviimiseks vajalikud sammud järeldatakse sellest stsenaariumist. Parimale stsenaariumile keskendumine võimaldab arendada positiivset narratiivi. CO_2- ja ressursimahukalt majanduselt ning 20. sajandi tsentraliseeritud ühiskonnalt edasi liikumises ei tohiks näha karistust ega progressi lõppu, vaid uut positiivset ajajärku, mis pakub kodanikele atraktiivseid võimalusi.

6.3. Selgus

6.3.1. Kestliku arengu strateegia pikaajaline suunitlus ei tähenda, et lähiperioodil pole vaja poliitikameetmeid võtta. Pigem peaks kestlikkuse strateegia keskne element olema 2050. aastaks kavandatud eesmärkide täitmiseks vajalike poliitikameetmete ahela väljatöötamine alates poliitilistest programmidest, mis hakkavad mõjuma pikas perspektiivis, keskpikas perspektiivis mõjuvatest poliitikakavadest ja konkreetsetest meetmetest, mis on suunatud lühiajalisele perspektiivile. Selleks, et saavutada võimalikult suur tõhusus, tuleb poliitikaprogrammide, poliitikakavade ja poliitikameetmete hierarhia selgelt kindlaks määrata. Varasemates lähenemistes kestlikkusele, eelkõige Lissaboni strateegia ja Euroopa 2020. aasta strateegia raames välja töötatud lähenemistes puudus selgus konkreetsete poliitikameetmete osas. Seda silmas pidades tuleks Euroopa kestlikkuse strateegia puhul võtta eeskujuks Göteborgi kestliku arengu strateegia ([34]) koos selle selge keskendumisega poliitikameetmetele, mida uuendati komisjoni teatises „Säästva arengu strateegia läbivaatamisest. Tegevusprogramm“ ([35]).

6.4. Horisontaalne ja vertikaalne lõimimine

6.4.1. Mis puudutab peatükis 5 kirjeldatud poliitiliste lähenemiste elluviimist ja peatükis 5 esitatud erinevate poliitikameetmete rakendamist, siis tuleb väga tõsiselt suhtuda sellesse, et kolm globaalset probleemi ja digiteerimise põhisuundumus on omavahel väga tihedalt seotud. Edukas strateegias peab seetõttu vältima kapseldunud mõtlemist ja see peab olema horisontaalselt lõimitud, hõlmates kõiki kuut poliitikavaldkonda. Selline kõikehõlmav pikaajaline strateegia võiks olla jätk praegusele strateegiale „Euroopa 2020“, ühendades omavahel 17 üldise kestliku arengu eesmärgi rakendamist, kajastades tugevat pühendumist Pariisi kliimakokkuleppe järgimisele, ning Euroopa Komisjoni tööprioriteete ([36]).

([33]) Pariisi kokkuleppega kaasnevas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni otsuses mainitakse pikaajalisi arengustrateegiaid, mille eesmärk on saavutada sajandi keskpaigaks kasvuhoonegaaside heite madal tase (punkt 35).

([34]) Komisjoni teatis „A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development“, COM(2001) 264.

([35]) Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile „Säästava arengu strateegia läbivaatamisest. Tegevusprogramm“, COM(2005) 658 final.

([36]) EMSK arvamus teemal „Euroopa jätkusuutliku tuleviku järgmised sammud“, ELT C 345, 13.10.2017, lk 91.

6.4.2. Edukas kestliku arengu poliitika peab olema ka vertikaalselt lõimitud. Kestlik areng vajab tuge kõikidel asjaomastel poliitikatasanditel (kohalikul, piirkondlikul, riiklikul, Euroopa ja globaalsel tasandil). Seega on vaja selgelt määratleda, millistel poliitikatasanditel strateegilises raamistikus sätestatud asjaomased sammud teha tuleb. Komitee soovitab luua strateegia kõrvale juhtimise ja koordineerimise raamistiku, et tagada tsentraliseeritud ja detsentraliseeritud meetmete kooskõla ning kaasata riigi ja piirkonna tasandil organiseeritud kodanikuühiskonda. Euroopa poolaastat tuleks edasi arendada, et lisada sinna mehhanism kestliku arengu eesmärkide täitmise vertikaalseks koordineerimiseks.

6.5. Juhitavus

6.5.1. Kestlik areng vajab poliitilist juhtimist. 2050. aastaks kavandavate mõõdetavate eesmärkide põhjal (vt punkt 6.2) tuleks seada vahe-eesmärgid, mis on verstapostid. Vaja on pidevat hindamist, et jälgida, kas selgete poliitikameetmete ahel (vt punkt 6.3) annab soovitud tulemused. Kui tulemused ei küündi seatud eesmärkide ja sihtideni, tuleb tagada poliitikameetmete viivitamatu kohandamine.

6.5.2. Et hinnata pikaajalise strateegilise raamistiku ja 2050. aasta parima stsenaariumiga seoses tehtud edusamme, on vaja ulatuslikku tulemuskaarti, mis kajastaks käesolevas arvamuses kirjeldatud keerukat, mitut valdkonda hõlmavat lähenemist. See tulemuskaart peaks hõlmama näitajaid kõigist kuuest poliitikavaldkonnast, et kajastada peatükis 2 kirjeldatud kolme globaalse probleemi ja digiteerimise hiigeltrendi omavahelist seotust. Tõeline strateegiline kestlikkusele suunatud lähenemine on võimalik üksnes siis, kui täidetud on äärmiselt analüütiline ülesanne määrata asjakohased näitajad ja lisada need terviklikule tulemuskaardile. Kestliku arengu poliitika vertikaalset ja horisontaalset koordineerimist (vt punkt 6.4) tuleb samuti juhtida. Nende kolme ülesande (järelevalve ja hindamine, poliitikameetmete vastavusse viimine ning horisontaalse ja vertikaalse lõimimise koordineerimine) täitmiseks on vaja haldusorganeid, kes selle eest vastutaksid. Üks lahendus võib olla peadirektoraat ELi tasandil ja sarnased asutused riiklikul tasandil.

6.5.3. Komitee nendib ka, et kiiresti muutuvas maailmas tuleb kogukondi hinnata muude näitajate põhjal kui majanduskasv. Seepärast on komitee soovitanud kasutada uut võrdlusalust – ühiskonna progressi. Selle meetme puhul võetakse kogukonna arengu hindamisel arvesse muid tegureid kui majanduskasv. Ühiskonna progressi tuleks käsitleda majanduskasvu kõrval täiendava näitajana, mis annab kogukonna olukorrast laiema pildi ([37]).

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([37]) EMSK arvamus teemal „SKP täiendamine – kodanikuühiskonna kaasamine täiendavate näitajate valimisse“, ELT C 181, 21.6.2012, lk 14.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Uued jätkusuutlikud majandusmudelid“

(ettevalmistav arvamus)

(2018/C 081/08)

Raportöör: **Anne CHASSAGNETTE**

Kaasraportöör: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 7.2.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav	allkomitee „Uued jätkusuutlikud majandusmudelid“
Vastuvõtmine allkomitees	25.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	187/3/4

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopat mõjutavate majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaprobleemide tohutu suurenemine seab kahtluse alla materjali hankimisel, tootmisel, omamisel ja äraviskamisel põhineva majandusmudeli.

1.2. Oleme tunnistajad majanduse hübriidvormi tekkimisele, milles traditsiooniline turustruktuur konkureerib paljude uute mudelitega, mis muudavad tootjate, turustajate ja tarbijate vahelisi suhteid.

1.3. Lisaks majanduslikule tasuvusele püüavad – või kavatsevad – teatud uued mudelid, nagu funktsionaalne majandus, jagamismajandus ja vastutustundlik rahastamine, tegeleda muude inimeste ja maailma jaoks oluliste ja kestliku arengu jaoks võtmetähtsusega väljakutsetega, nagu

— sotsiaalne õiglus;

— kaasav juhtimine;

— loodusressursside ja -kapitali säilitamine.

1.4. Euroopa Liidu jaoks on nende innovaatorite toetamine võimalus võtta juhtpositsioon innovatiivsete majandusmudelite puhul, mis muudavad lahutamatuks majandusliku heaolu, kvaliteetse sotsiaalkaitse ja keskkonnasäästlikkuse mõisted ning määratlevad nn Euroopa kaubamärgi. Seega peavad ELil olema nimetatud küsimuses kaugeleulatuvad eesmärgid.

1.5. Selle saavutamiseks esitatakse käesolevas arvamuses **kümme soovitust**.

1.5.1. **Tagada ELis jätkusuutliku majanduse alase tegevuse parem koordineerimine, luues uue jätkusuutliku majanduse alalise struktuuri.** Struktuurile eraldataks hindamis- ja teabevahetusvahendid, et jälgida kestliku arengu potentsiaaliga uute majandusmudelite arengut ja käesolevas dokumendis sisalduvate soovituste rakendamist. Selline struktuur soodustaks dialoogi eri sidusrühmade vahel Euroopa tasandil. Komitee võiks neile jõupingutusele kaasa aidata ning luua uue majanduse vaatlusrühma, nagu mitmetes arvamustes on juba soovitatud.

1.5.2. **ELi ametiasutused peaksid toetama teadusuuringuid, eelkõige vastutustundlikke teadusuuringuid ja vastutustundlikku innovatsiooni,** ([1]) **et**

— paremini mõista uute majandusmudelite tegelikku mõju jätkusuutlikkusele kogu olelusringi vältel ning jätkata uute mudelite väljatöötamisel esinevate takistuste uurimist;

— töötada välja näitajad uute majandusmudelite jälgimiseks ja nende nähtavuse suurendamiseks.

1.5.3. **Tuleb tagada, et uued mudelid vastaksid jätkusuutlikkuse kriteeriumidele.** Uue jätkusuutliku majandusmudeli käsituste raames töötavad mõned osalejad välja mudeleid, mis ei pruugi olla kõikides aspektides jätkusuutlikud. Komisjon peab arvesse võtma mitte üksnes teatavate uute majandusmudelite pakutavaid võimalusi, vaid ka võimalikke riske ja soovimatut kõrvalmõju, eelkõige sotsiaalküsimuste, tööõiguse ja ebaausa maksukonkurentsi seisukohast.

1.5.4. **EL peab julgustama ja toetama haridust, koolitust ja teabe jagamist, et parandada kõigi sidusrühmade teadmisi uute jätkusuutlike majandusmudelite ning jätkusuutliku rahastamise rolli kohta.** Eesmärk on rõhutada kooskõla ning jätkusuutlikkuse väljakutsete ja majandusliku tasuvuse vahelisi võimalikke pingeid ja kompromisse.

1.5.5. **Komisjon peaks analüüsima ja täiendama (kuid mitte asendama) erasektori algatusi, mille eesmärk on tutvustada parimaid tavasid ja kogemusi innovaatorite vahel** internetivõrgustikes ja -platvormides, konverentsidel jne. Komitee juba toetab selliseid algatusi, juhtides koos Euroopa Komisjoniga uut ringmajanduse platvormi.

1.5.6. **ELi ametiasutused peavad tagama, et uute ja tõeliselt jätkusuutlike majandusmudelite arendajatel oleks juurdepääs rahastamisele mudelite esmases arendusetapis ja ka hiljem.** Vahendid ja määratlused on vajalikud, et anda neile eelistatud juurdepääs riiklikele rahastamisvahenditele ja/või hõlbustada sotsiaalselt vastutustundlikel investoritel nende rahastamist.

1.5.7. **Euroopa Komisjon võiks soodustada uute jätkusuutlike mudelite katsetamist sihtotstarbelise innovatsiooni rahastamise fondi kaudu**, mis oleks avatud avaliku ja erasektori partnerlustele. Seda silmas pidades soovitab komitee koostada katseprojekte, et luua ühist väärtust ja integreerida uue majanduse võrgustikud.

1.5.8. **ELi ametiasutused peavad kaasama ELi olemasolevatesse valdkondlikesse poliitikasuundadesse uusi majandusmudeleid arendavad sidusrühmad, et suurendada nende nähtavust ja luua finantsvõimendust nende kasutuselevõtu toetamiseks.** Näiteks praegu ettevalmistatavas liikuvuspaketis oleks ehk kasulik toetada uusi koossõidu- või ühisauto kasutamise mudeleid, et täiendada ühistranspordi pakkumist.

1.5.9. **Üldisemalt peab EL kehtestama poliitika-, maksu- ja õigusraamistiku, et toetada nende uute jätkusuutlike mudelite ulatuslikku kasutamist ning samuti selleks, et:**

— lahendada probleem poliitilisel tasandil ja töötada välja selge visioon, mille kohaselt on jätkusuutlikkus oma sotsiaalse ja majandusliku mudeli ajakohastamise alustala;

— innustada sotsiaalsete ja keskkonnaga seotud väliskulude sisestamist majanduskäsitlusse ja suunata liikmesriikide maksusüsteeme ökoloogilise maksustamise poole. Kuni need väliskulud ei sisaldu hindades, valitsevad meie majanduses jätkuvalt lineaarse majanduse tooted ja teenused;

— töötada välja õigusraamistik, millega edendatakse säästvat tarbimist ja tootmist, suurendades nii olemasolevate kui ka tekkivate sektorite läbipaistvust ja vastutust, nii et sotsiaalset ja keskkonnamõju võetaks arvesse kogu väärtusahela ulatuses.

1.5.10. **Finantssektori toimimine tuleb läbi vaadata, et muuta see jätkusuutlikuks ja määratleda uuesti riski mõiste, et hõlmata mikro- ja makrotasandil pikaajalised, keskkonnaalased, sotsiaalsed ja juhtimisküsimused.** Selles ümberkorralduses peavad osalema kõik finantsväärtusahela osalejad (tarbijad, pangad, investorid, seadusandjad, valitsused). See võimaldab investeeringute ja laenutulemusi paremini kohandada vastutustundlike tarbijate ootustele. Komitee teeb

([1]) Näiteks üheksanda raamprogrammi (2021–2027) (FP9) raames.

ettepaneku luua platvorm (keskus), mis annaks tarbijatele objektiivset teavet sellistes küsimustes orienteerumiseks.

2. **Üldised märkused: vajadus eelistada innovaatoreid, kes pakuvad Euroopas jätkusuutlikke uusi majandusmudeleid.**

2.1. Üha enam arutatakse **meie majandusmudeli jätkusuutlikkuse** ehk selle võime üle vastata praeguste põlvkondade vajadustele, seadmata ohtu tulevaste põlvkondade suutlikkust vastata oma vajadustele ([2]).

2.2. **Majanduslikus mõttes** peegeldab mõnes riigis püsiv massiline tööpuudus raskusi, mida elanikkonnarühmad kogevad kiiresti muutuvale tööturule sisenemisel. Ostujõu langus ja mõnede arenenud riikide vähene majanduskasv tõstatavad küsimusi selle kohta, millised peaksid olema meie majandusmudeli eesmärgid.

2.3. Sotsiaalses mõttes on ebavõrdsuse suurenemine tõstatanud küsimuse (majanduslike ja looduslike) ressursside võrdse jaotamise ja jagamise kohta. See, et üks ühiskonnaosa jäetakse majanduskasvu eelistest ilma, tähendab vajadust vaadata läbi meie **juhtimisviisid**, et kehtestada **kaasavam ja suuremat osalemist soodustav majandusmudel**.

2.4. **Keskkonna tasandil** seatakse kliimamuutustega seotud ohtude tõttu kahtluse alla meie sõltuvus suure CO_2-heitega kütustest. Meie tootmis- ja tarbimissüsteemide lineaarsus viib loodusvarade ülekasutamiseni ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemiseni. Majandustegevusest tulenev saaste mõjutab nii keskkonda kui ka inimeste heaolu.

2.5. **Siinkohal konkureerib praegune majandusmudel paljude uusi majandusmudeleid pakkuvate innovaatoritega.**

2.5.1. Need uued mudelid, mis võivad põhineda uuel tehnoloogial ja eeskätt digitehnoloogial, muudavad suhteid tootjate, turustajate ja tarbijate vahel, kellest mõnikord saavad tootvad tarbijad. Neis vaidlustatakse teatud tavapärased mõisted, nagu palgatöö, pakkudes paindlikumaid ja jagatud töövorme. Kuigi neid loetakse uuteks mudeliteks, võivad need tegelikult olla endiste tavade uuendused.

2.5.2. Käesolevas arvamuses käsitletakse kõiki uusi majandusmudeleid, millega soovitakse **või kavatsetakse** lisaks majandusliku tasuvuse saavutamisele vastata ka muudele kestliku arengu küsimustele, nagu:

— **sotsiaalne õiglus** (inimväärikuse austamine, kaupadele ja teenustele juurdepääsu laiendamine, ressursside õiglane jaotamine, õiglane hind, solidaarsus);

— **kaasavam juhtimisviis** (töötajate ja tarbijate suurem osalemine ettevõtte tegevuses ja strateegilises juhtimises, tootmis- ja tarbimisviis, mis on paremini seotud elanikkonna tegelike vajaduste ja kohaliku olukorraga);

— **loodusvarade ja -kapitali säilitamine** (majandusliku jõukuse ja ressursside kasutamise vahelise seose kaotamine, negatiivse keskkonnamõju arvestamine).

2.5.3. Innovatiivsed ettevõtjad, kes pakuvad **uusi majandusmudeleid**, mis on väidetavalt jätkusuutlikumad, koonduvad **paljude käsituste** alla, nagu ringmajandus, funktsionaalne majandus, jagamismajandus, majandus ühise heaolu nimel, vastutustundlik rahastamine. Need rikastavad juba struktureeritud ettevõtjate ökosüsteemi, sotsiaalmajandust, mille tegevuse keskmes on juhtimisküsimused ning ühiskondlik ja keskkonnaalane kasulikkus. Sotsiaalmajandust ei saa pidada uueks ega jätkusuutlikuks majandusmudeliks, kuid see uueneb sellegipoolest innovaatorite tegevuse tulemusena. **Kuigi nimetatud uute mudelite eesmärgid ei ole alati samad** (mõned keskenduvad keskkonnaalastele, teised sotsiaalsetele aspektidele), siis **on need suunatud mitmete** (majanduslike, sotsiaalsete ja keskkonnaalaste) **väärtuste loomisele** ning **seetõttu ei tohiks neid käsitleda eraldi seisvatena**.

2.6. EL **peaks kasutama võimalust võtta jätkusuutliku majandusmudeli edendamisel juhtpositsioon**. **Euroopa majandusmudel peab jätkama enda taasavastamist**, et vastata pikaajalistele probleemidele ning muuta majandusliku heaolu ja jätkusuutlikkuse mõisted lahutamatuks.

([2]) SC/047 „Üleminek jätkusuutlikumale Euroopa tulevikule – strateegia aastaks 2050“ (koostamisel) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 44).

2.6.1. **Euroopa tarbijad on aina teadlikumad tarbimise sotsiaalsest ja keskkonnamõjust. Tootvate tarbijate** tekkimine, eeskätt taastuvenergia sektoris, aitab kaasa uute suhete kujundamisele väärtusahelas ning tootjate, turustajate ja tarbijate vahel. **See kehtib ka ettevõtjate kohta. Näiteks finantssektoris laiendatakse riski mõistet, et hõlmata ka mitterahalisi kriteeriume, eelkõige varade hindamisel.** Mõned varahaldurid soovivad seetõttu innustada ettevõtjaid täpsustama lisaks oma õigusjärgsetele kohustustele teatavaid ettevõtja sotsiaalse ja keskkonnaalase vastutuse elemente. See protsess on praegu veel algusjärgus ning seda tuleb jätkata ja tugevdada, lähtudes tegelikust vastutusest ([3]). Jätkusuutliku rahastamise arendamine on parim viis Euroopa finantssüsteemi liikumiseks lühiajalise stabiliseerimise käsitlusest pikaajalise mõju saavutamisele.

2.6.2. Euroopa võib uue majanduse edendamise juhtpositsioonist suurt kasu saada.

2.6.3. **EL saab kasutada neid uusi mudeleid konkreetsetele probleemidele lahenduste leidmiseks.** Ühisauto kasutamine, mis on transpordiliike uuendanud, võib soodustada kaasavamat ja keskkonnasõbralikumat liikuvust. Ärimudelid, mille eesmärk on raskustes isikute uuesti tööle aitamine, aitavad parandada teatava elanikkonnaosa juurdepääsu tööturule.

2.6.4. **ELi jaoks võib majandusmudeli jätkusuutlikkusest saada ka eristav tegur, mis võimaldab kehtestada nn Euroopa kaubamärgi.**

2.6.5. **ELil on vahendid, et arendada neis valdkondades juhtivaid projekte.** Teatud ettevõtjatele pakub majandusliku tasuvuse ja jätkusuutlikkuse kriteeriumide mudeli ühendamine edaspidi – või juba nüüd – tõelist suhtelist eelist uute turgude võitmiseks.

2.6.6. **Rõhutades majanduse ajakohastamise püüdlustes ja poliitilistes huvides jätkusuutlikkuse mõistet**, võib EL kaasata liikmesriigid ühisprojekti (pärast Brexiti šokki) ning asetada inimesed Euroopa projekti keskmesse.

3. **Kuigi selliste uute jätkusuutlikkust lubavate uute mudelite esiletõus on ELi jaoks tõeline võimalus, tuleb saada sellest suurejoonelisest vajadusest hea arusaam ja ülevaade, et teha kindlaks muutuste algatajad ja neid julgustada.**

3.1. **Funktsionaalses majanduses** asendatakse näiteks kauba müümise põhimõte kauba kasutamise müümisega. Üksiktarbija ei osta enam sõidukit, vaid liikuvusteenust teenuseosutajalt. Jätkusuutlikkuse seisukohast võimaldab omandilt kasutusele üleminek a priori: julgustada tarnijaid lihtsustama toodete hooldust, pikendama nende kasutusiga, kasutama ökodisaini ja neid ringlusse võtma; pakkuda paljudele tarbijatele sama vara kasutamist, suurendades seeläbi juba toodetud ja mõnikord alakasutatud kaupade kasutamist; pakkuda neid kaupu juurdepääsuhinnaga, mis on omamise hinnast madalam.

3.2. **Jagamismajandus** on mõiste, mille sisu ei ole veel kinnistunud ([4]). Üldiselt kohaldatakse seda mõistet ettevõtjate suhtes, kes arendavad digitaalplatvorme, kus eraisikutel on võimalik kaupu või teenuseid vahetada: koossõit, kaupade rent, kasutatud kaupade ostmine, laenamine, annetamine jne. Selle määratluse üle käivad siiski arvukad arutelud: mõnede arvates hõlmavad need ka selliseid kasutajalt kasutajale vahetussüsteeme, mis ei põhine digitaalplatvormidel, mõned lisavad sinna ettevõtjad, kes üürivad välja endale kuuluvaid kaupu, ning mõned välistavad kõik algatused, mis pärinevad ettevõtjatelt, kelle eesmärk on kasumi teenimine.

3.3. **Ringmajandus omalt poolt** töötati välja lineaarse mudeli vastandina ([5]). See tugineb nn positiivse väärtuse suletud ahelate loomisele, milles kaasatakse tooted või materjal kasutusaja lõpus uuesti tootmisprotsessi. Ideaalses ringmajandusmudelis kasutatakse kaupade puhul ökodisaini, neid toodetakse taastuvatest või ringlusse võetud vahenditest või teiste sektorite jäätmetest, neid taaskasutatakse, parandatakse, täiustatakse ja võetakse viimaks ringlusse. Ringmajanduse eelised on järgmised: riskide ja kulude vähendamine, lisaväärtus, tarbijate lojaalsus ja töötajate motiveeritus.

3.4. **Kõik uued nn jätkusuutlikud majandusmudelid ei ole hõlmatud üksnes kolme eespool toodud käsitusega,** kuid need viimased võimaldavad siiski esile tuua uute majandusmudelite kirjeldamiseks kasutatavate **teatud mõistete ebaselgust**, peegeldades arutelusid jagamismajanduse raamistiku või selle tiheda seose üle koostöömajandusega. Mõned käsitused võivad ka kattuda ning funktsionaalset ja jagamismajandust võidakse pidada ringmajanduse osaks.

([3]) Kõnealusel teemal vt ELT C 21, 21.1.2011, lk 33, kus selgitatakse üksikasjalikult sotsiaalselt vastutustundlikke finantstooteid.
([4]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 36.
([5]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 98.

3.5. Tuleb ka rõhutada **neid uusi majandusmudeleid arendavate ettevõtjate mitmekesisust**: oma tegevust uuendavad suurettevõtjad tegutsevad kõrvuti idufirmade (kes soovivad saavutada hüppelist kasvu), sotsiaalsete ettevõtjate (kes võivad olla sotsiaalmajanduse osa), vabatahtlike ühenduste ja kodanikualgatustega.

3.6. Lisaks, kuigi mõned ettevõtjad taotlevad korraga nii majanduslikku tasuvust kui püüavad vastata ka keskkonnaalastele, sotsiaalsetele ja juhtimisalastele väljakutsetele – ning asetavad jätkusuutlikkuse oma projekti keskmesse ja hindavad selle mõju eesmärgiga seda parandada –, ei jaga teised seda nn tahtlikku jätkusuutlikkust. Nende esmane eesmärk on kasum ning nad leiavad, et nende majandusmudelil on ülejäänud ühiskonnale positiivne välismõju, ilma et nad seda mõõdaksid ja püüaksid parandada.

3.7. Nendes uutes mudelites ei seata tingimata eesmärgiks jätkusuutlikkust kõigis aspektides. **Ettevõtjad, kes arendavad majandusmudeleid, võttes eeskujuks ringmajanduse, keskenduvad tavaliselt oma äritegevuses rohkem keskkonnaküsimustele ning suurendavad ressursside säästmist.** Kuid selleks, et süsteem oleks ka sotsiaalselt jätkusuutlik, peab ringmajanduslik valik olema jätkuvalt taskukohane ja tarbijale kättesaadav. Lisaks, isegi kui loodud tootmisahelad võivad olla kohalikud ning soodustada nii kohalikke vahendeid ja töökohti, ei ole välistatud, et kasutatavaid ressursse, näiteks ringlussevõetud materjale, transporditakse pikkade vahemaade tagant. **Vastukaaluks võib jagamismajanduse esmane eesmärk olla suurendada kasutajate juurdepääsu kaubale, kohaldamata seejuures keskkonnanõudeid.**

3.8. **Samuti on oluline meeles pidada, et uute n-ö jätkusuutlike majandusmudelite tegeliku mõju suhtes tuleb ettevaatlik olla.** Jagamismajanduse platvormide keskkonnamõju üle käivad veel arutelud. Platvormid, mis võimaldavad üksikisikutel saada uue kauba ostmise asemel juurdepääsu teiste inimeste kaupadele, avaldavad sageli keerukamat keskkonnamõju, kui esialgu näib ([6]). Näiteks suure vahemaa puhul konkureerib koossõit sageli auto üksikkasutamise asemel vahetult rongitranspordiga. Teisalt ei omanda üksikisikud teiste üksikisikute kaupu selleks, et vähendada uute kaupade ostmist, vaid selleks, et suurendada oma tarbimist. Üldisemalt võttes **ei piisa omandilt kasutusele üleminekust tarbimise keskkonnajalajälje vähendamiseks või kulu vähendamiseks tarbija jaoks**. Nii on nutitelefonide müügi asemel nende rentimist pakkuvatel ettevõtjatel kalduvus pakkuda oma kasutajatele toodete sagedase uuendamise võimalust ning nad ei rakenda tingimata ringlussevõtu- ega taaskasutussüsteemi.

3.9. Viimaks tuleb märkida, et jagamismajandus tekitab olulisi küsimusi monopolide tekkimise, andmekaitse, tööõiguse, tehingute maksustamise ja traditsiooniliste majandusmudelitega konkureerimise valdkonnas, nagu peegeldub kasutajalt kasutajale majutuse platvormide üle peetavatest aruteludest.

3.10. **Kuigi ametiasutused peavad toetama ettevõtjaid, kes tegelevad innovatsiooniga nimetatud põhimõtetele tuginedes, siis peavad nad seejuures säilitama kriitilise suhtumise nende tegelike kavatsuste ja mõju suhtes** ning teadvustama nende ettevõtjate mitmekesisust ja nende tegevuse aluseks olevate põhimõtete ebaselgust.

4. **Arvamuse viimases peatükis esitatakse põhimeetmete loetelu, mis võimaldavad ELil ergutada uute mudelite kasutuselevõttu ja nende jätkusuutlikkust.**

4.1. Kõigepealt on vaja hinnata uute majandusmudelite toetamiseks Euroopa tasandil juba tehtud algatusi. **See küsimus on juba tõmmanud avaliku sektori otsuselangetajate tähelepanu liikmesriikides ja liidu tasandil.** Otsuselangetajad on hakanud jälgima nende arengut, küsima küsimusi nende uute mudelite kestlikku arengusse antava tegeliku panuse kohta ning kaaluma, milliste avaliku sektori poliitikavahenditega saaks toetada suurima mõjuga mudeleid.

4.1.1. **Euroopa Komisjonil** on käimas mitu algatust seoses arukat, innovatiivset ja jätkusuutlikku tööstust käsitleva teatisega, milles sedastatakse kavatsus võtta vastu tööstuse konkurentsivõime terviklik strateegia, ühendades kõigi sidusrühmade aktiivsed rollid, ning võimestada üksikisikuid. Algatused on järgmised:

— ringmajanduse meetmepakett, ([7]) mis sisaldab ettepanekuid jäätmealaste õigusaktide läbivaatamise kohta ning üksikasjalikku ringmajanduse tegevuskava, hõlmates meetmeid kuni 2018. aastani;

— ringmajanduse sidusrühmade Euroopa platvorm, et soodustada heade tavade tutvustamist ja nähtavust sidusrühmade vahel ning nende võrgustiku loomist;

([6]) Kestliku arengu ja rahvusvaheliste suhete instituut (IDDRI): „Jagamismajandus: väljakutsed ja võimalused keskkonnahoidlikule majandusele üleminekul".

([7]) http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.

— koostöömajanduse ([8]) ja veebiplatvormide ([9]) Euroopa tegevuskava;

— uuringud jagamismajanduse jätkusuutlikkuse või tööstusökoloogia kohta;

— riigihangete pakkumismenetluste vabatahtlike suuniste väljatöötamine;

— jätkusuutliku rahastamise kõrgetasemelise eksperdirühma soovituste koostamine 2017. aasta jooksul, et jätkusuutlik rahastamine kaasataks selgelt arusaadaval viisil ELi strateegiasse ning kapitaliturgude liitu.

4.1.2. **Komitee on juba vastu võtnud mitmesuguseid arvamusi, milles käsitletakse funktsionaalset majandust,** ([10]) **jagamismajandust ja sarnast koostöömajanduse mõistet,** ([11]) **ringmajandust,** ([12]) **innovatsiooni uute majandusmudelite hoogustajana** ([13]) **ning majandust ühise heaolu nimel** ([14]). Neis arvamustes on esile toodud:

— nende uute mudelite jätkusuutlikkuse potentsiaal ning vajadus analüüsida paremini nende tegelikku mõju;

— vajadus eelistada ettevõtjaid, kes tegelikult kasutavad territoriaalseid, koostööl põhinevaid, ökoloogilisi ja sotsiaalseid mudeleid.

4.2. **Neis arvamustes tehakse ettepanekuid sektori võetavate meetmete kohta**, et toetada uusi ja jätkusuutlikke majandusmudeleid kasutavate ettevõtjate arengut. **Need meetmed on esitatud allpool ja neile on lisatud ideid, mis on tekkinud käesoleva arvamuse raames korraldatud kuulamiste käigus.**

4.2.1. Kõigepealt on vaja luua **alaline struktuur, mis keskendub** jätkusuutlikkuse potentsiaaliga **uutele majandusmudelitele** ja mille ülesanne on jälgida nende arengut ja käesolevas arvamuses esitatud soovituste rakendamist. See struktuur peab hõlmama ELi institutsioone, eelkõige Euroopa Komisjoni ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed, samuti innovatiivsete ettevõtjate ühendusi, ametiühinguorganisatsioone, ühinguid ja teadlasi.

4.2.2. Lisaks **peavad Euroopa ametiasutused aitama neid arenguid paremini mõista ja jälgida**.

4.2.2.1. Selles osas võiks komisjon suurendada oma panust teadusuuringutesse, sealhulgas vastutustundlikesse uuringutesse, et **paremini mõista uute majandusmudelite tegelikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju** ning nende arengut takistavaid tegureid. See aitaks ka selgitada mitmete sageli ebamääraste käsituste määratlusi. Seda tööd tuleks teha koos teadusuuringute ja innovatsiooniga tegelevate sidusrühmadega, et kasutada ära nende kogemusi.

4.2.2.2. On oluline, et Euroopa tasandil koos Eurostatiga ja liikmesriikide tasandil koos nende statistikaametitega **töötataks välja näitajad ja koostataks statistika**, et jälgida nende mudelite arengut ja **suurendada nende nähtavust**.

4.2.2.3. **Uute majandusmudelite väljatöötamise üks oluline tegur on eri sidusrühmade hariduse ja koolituse edendamine, et parandada teadlikkust neist mudelitest ja muuta need nähtavamaks.** Uued jätkusuutlikud majandusmudelid esindavad praegu ikka veel üksnes väikest osa Euroopa majandusest. Sidusrühmad kasutavad sageli väljakujunenud põhimõtteid ja mehhanisme, samuti puudub neil arusaam oma probleemidest. Seepärast oleks oluline töötada välja koolitusprogrammid

— **avaliku sektori otsuselangetajatele ja nende asutuste töötajatele** pakkumiskutsete väljatöötamiseks, et innustada uusi ja jätkusuutlikke majandusmudeleid kasutavaid ettevõtjaid;

([8]) COM(2016) 356 final.
([9]) COM(2016) 288 final.
([10]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 1.
([11]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 33; ELT C 303, 19.8.2016, lk 36; ELT C 177, 11.6.2014, lk 1.
([12]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 98 ja ELT C 230, 14.7.2015, lk 91.
([13]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 28.
([14]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 26.

— **innovatiivsetele ettevõtjatele**, et julgustada äriinkubaatoreid pakkuma koolitusi jätkusuutlikkuse, näiteks toodete taaskasutuse teemal;

— **kõigile ettevõtjatele, eeskätt VKEdele**, et suurendada nende teadlikkust uuenduslikest ja jätkusuutlikest majandusmudelitest;

— **enesearendamise/ümberõppe sektoris tegutsevatele töötajatele**, et aidata neil omandada uute majandusmudelite ja jätkusuutlikkuse väljakutsete jaoks vajalikke oskusi;

— **üldsusele ja tarbijatele** teadlikkuse suurendamise programmi kaudu, et teavitada neid uutest majandusmudelitest ja nende toodetest.

4.2.3. **Lisaks nende mudelite järelevalvele ja paremale mõistmisele on vaja kasutada ka muid vahendeid.**

4.2.3.1. Hädavajalik samm on **heade tavade ja kogemuste vahetamise edendamine innovaatorite vahel – ja teadusringkondadega –** internetivõrgustike ja -platvormide kaudu. Mõne uue majandusmudeli puhul on juba käivitatud erasektori algatusi. Komisjon peaks analüüsima võimalusi neid algatusi toetada ja täiendada ilma neid asendamata ning neis osalema, et neid uuendusi paremini mõista ja innovaatoritega arutada. Teiste majandusmudelite puhul on selliseid algatusi keeruline luua, seda eeskätt inim- ja finantsressursside puudumise tõttu. Komisjon peaks neid rohkem toetama ja kaasama.

4.2.3.2. Selliste võrgustike üks ülesanne peaks olema ka **hõlbustada innovaatorite juurdepääsu Euroopa toetusmehhanismidele, millele neil on õigus**. Uusi majandusmudeleid kasutavad ettevõtjad on sageli VKEd, kes kurdavad ELi menetluste keerukuse üle.

4.2.3.3. Komisjon võib **jätkusuutlike majandusmudelite puhul soodustada rahastamisele juurdepääsu konkreetselt innovatsioonile suunatud pakkumismenetluste kaudu**. Samuti peaks ta tagama, et riigihanke-eeskirjad ei kujuta endast ebaproportsionaalset takistust uusi jätkusuutlikke majandusmudeleid kasutavatele ettevõtjatele, ning nägema ette erandimehhanismi, et kaitsta neid konkurentsi eest, millele neil on võimatu vastata. Lisaks ei tunne innovatsiooni tavapärased (nii avaliku kui ka erasektori) rahastajad neid uusi mudeleid hästi ning on seetõttu nende toetamisel kõhklevad ega hinda nende sotsiaalset ja keskkonnaalast kasu. Euroopa Komisjon peab paremini analüüsima rahastamisele juurdepääsu raskusi uute jätkusuutlike majandusmudelite puhul ning koostama soovitused nende ületamiseks. Samuti võiks ta kaaluda alternatiivse (virtuaalse, sotsiaalse) raha tekkimist ja selle võimalikku rolli nende mudelite toetamisel.

4.2.3.4. **Uute ja jätkusuutlike majandusmudelite arendamiseks on vaja neid katsetada.** Mõnel juhul, näiteks liikuvuse või tööstusökoloogia valdkonnas, tuleb neid katseid ellu viia koostöös avaliku sektori asutustega. Komisjon võiks soodustada uute jätkusuutlike mudelite katsetamist sihtotstarbelise innovatsiooni rahastamise fondi kaudu, mis oleks avatud avaliku ja erasektori partnerlustele. Eelkõige peaks komisjon tagama, et neid katsed hõlmavad ka maa- ja äärelinnapiirkondi, mitte ainult suuri linnakeskusi.

4.2.3.5. Katsetustest saadav tagasiside peaks võimaldama tuvastada **uue standardimisvajaduse ning teha kindlaks normid ja eeskirjad, mis takistavad teatud innovatiivsete ja jätkusuutlike mudelite tekkimist**. Normid ja eeskirjad tuleb viia innovatsiooniga kooskõlla, nagu on tehtud ehitussektori uute toodete ja teenuste heakskiitmise menetluse puhul. Suurem osa uute majandusmudelite taga olevaid ettevõtjaid on VKEd, kellel ei ole alati vahendeid, et tulla toime normide kehtestamisest tuleneva töökoormusega.

4.2.3.6. **Teine oluline vahend, et toetada uute mudelite arendamist, on nende integreerimine ELi poliitikavaldkondadesse.** Seega tuleb kasutajalt kasutajale suunatud kauplemiskohti ja funktsionaalse majanduse ettevõtteid käsitleda jäätmetekke vältimise teguritena ja neid tuleb toetada ringmajandust käsitleva ELi poliitika raames. Tegemist ei ole uute valdkondlike algatuste või valdkondlike eeskirjade loomisega, vaid uute majandusmudelite kaasamisega uude tööstusstrateegiasse ([15]) ja olemasolevatesse valdkondlikesse poliitikasuundadesse.

4.2.3.7. **Komisjon peab võtma arvesse teatud uute majandusmudelite võimalikku soovimatut kõrvalmõju, eelkõige sotsiaalküsimuste, tööõiguse ja ebaausa maksukonkurentsi seisukohast.** Koostöömajanduse osas peab Euroopa Liit jätkama oma jõupingutusi Euroopa järelevalve ja ühtlustamise valdkonnas.

([15]) COM(2017) 479 final.

4.2.4. Üldiselt saavad uued jätkusuutlikud majandusmudelid areneda üksnes juhul, kui ettevõtted ja ettevõtjad on veendunud, et see on ELis 2030. või 2050. aastal majanduslikult asjakohane. Seepärast tuleks **jätkusuutlikkust käsitleda ELi valdkonnaülese eesmärgina. ELi poliitika-, maksu- ja õigusraamistik peab tagama suurema nähtavuse, et suunata majandustegevuses osalejate, avalik-õiguslike asutuste ja kodanikuühiskonna tegevust.** Seda silmas pidades soovitatakse käesolevas arvamuses järgmist:

— **kõrvaldada takistused poliitilisel tasandil, käsitledes jätkusuutlikkust valdkonnaülese kriteeriumina, mis võimaldab ajakohastada Euroopa majandust.** See tähendab, et ELi poliitikasuunad tuleb kooskõlastada jätkusuutlikkuse kriteeriumidega ja kriteeriumid lisada õigusaktidesse. Seega võiks iga uut õigusakti kontrollida rangema jätkusuutlikkuse seisukohast. Poliitilisel tasandil peab EL välja töötama tugeva sõnumi, et näidata oma toetust kestlikule arengule ja oma juhtpositsiooni. See peab toimuma kestliku arengu eesmärkide Euroopa uude 2030. aasta strateegiasse lisamise kaudu, võttes vastu ELi tulemusnäitajate ja SKPd täiendavate näitajate koondtabeli ja lisades selle Euroopa poolaasta raamistikku;

— **sisestada sotsiaalsed ja keskkonnaga seotud väliskulud majanduskäsitlusse, innustades liikmesriike hõlmama paremini ökoloogilist maksustamist** ([16]) **ja kaotama keskkonnakahjulikud toetused.** CO_2-hinnasignaali tuleb tugevdada Euroopa tasandil, eelkõige heitkogustega kauplemise süsteemi reformi või täiendavate riikliku tasandi meetmete võtmise abil energiasektoris, mis põhjustab 60 % CO_2-heitest. See väliskulude sisestamine võimaldaks suurendada selliste jätkusuutlike toodete ja tehnoloogiate konkurentsivõimet, mille eesmärk on piirata selliseid väliskulusid ja mida on mõnikord kallim toota;

— **töötada välja jätkusuutlikku tarbimist ja tootmist soosiv õigusraamistik** (ökodisaini standardid, kaupade kasutusea pikendamine, energiamärgised, jäätmetekke vältimise eesmärgid, reostusevastane võitlus, hoonete energiatõhususe standardid jne). Praegu ei lähe näiteks ökodisaini käsitlevad õigusaktid piisavalt kaugele ([17]). Norme tuleks kohandada VKEde konkreetse olukorraga (VKE test).

4.2.4.1. **Finantssektori toimimine tuleb ümber korraldada, et muuta see jätkusuutlikuks ning kaasata keskkonna- ja sotsiaalprobleemid selgelt investeerimisvalikutesse ja riski mõistesse** usaldatavusnõuete ja maksevõimestandardite raames. See protsess on juba käimas sotsiaalselt vastutustundlike investorite ja teatud suurettevõtjate puhul koos integreeritud mõtteviisiga, mida kasutatakse strateegiliste ja juhtimisotsuste tegemisel ([18]). Praktikas võib selline arutelu kaasa tuua ka

— lühiajalise lähenemisviisi kasutamise vähenemise, näiteks suunates rohkem hoiustajaid omandama pikaajalist vara,

— avatud lähtekoodiga lahenduste ja tarkvara kasutuselevõtmise toetamise finantssektoris, et edendada tervistavat konkurentsi,

— FinTechi kriteeriumide ja jätkusuutlikkuse kriteeriumide vastavusse viimise,

— ettevõtjate ja finantseerimisasutuste jätkusuutlikkust puudutava aruandluse paranemise (keskkonnareitingute/sertifikaatide toetamine) (vt kliimaga seotud finantsteabe avalikustamise rakkerühma soovitusi sel teemal),

— jätkusuutlikkuse kriteeriumide lisamise usaldussuhtest tulenevatesse kohustustesse,

— jätkusuutlikkuse kontrollimise tulevastes Euroopa finantseeskirjades.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([16]) ELT C 226, 16.7.2014, lk 1.
([17]) Ökodisaini tööplaan aastateks 2016–2019.
([18]) Jätkusuutliku rahastamise kõrgetasemelise eksperdirühma töö.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jagamismajanduse maksustamine – jagamismajanduse arenguga seotud võimalike maksumeetmete analüüs“

(ettevalmistav arvamus eesistujariigi Eesti taotlusel)

(2018/C 081/09)

Raportöör: **Giuseppe GUERINI**

Kaasraportöör: **Krister ANDERSSON**

Konsulteerimistaotlus	ettevalmistav arvamus (eesistujariigi Eesti taotlusel), 17.3.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	168/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on seisukohal, et digitaalmajanduse keskkonnas sotsiaalset väärtust luues võib jagamismajandus pakkuda Euroopa Liidu liikmesriikide jaoks uut majanduskasvu ja arenguvõimalust, sest see võimaldab koondada kasutamata ressursse ja annab algatuse üksikisikute kätte. Komitee eristab selgelt jagamismajandust, digitaalmajandust ja platvormimajandust, sest nende kaasavuse ja koostöö mõõde on erineva tugevuse ja ulatusega.

1.2. Kuigi jagamismajanduse levimist soodustab ja võimendab uute info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate levik, mille suurepärane vahend on digitaalsed platvormid ja nutitelefonide ulatuslik levik, peab komitee vajalikuks hinnata jagamismajandust tervikuna ja mitte samastada seda täielikult digitaalmajandusega.

1.3. Komitee on arvamusel, et EL ei saa käest lasta võimalust, mida pakub jagamismajandus institutsioonide, ettevõtjate, kodanike ja turgude suhete süsteemi uuendamiseks. Ent arvestades iseäranis asjaomase sektori sujuvat ja kiiret arengut, on hädavajalik, et fiskaalkorralduse süsteeme ja maksustamissüsteeme kohandatakse arukalt ja paindlikult uue jagamismajanduse ja üldisemalt digitaalmajanduse kontekstiga.

1.4. Komitee ei pea vajalikuks uut eraldi süsteemi jagamismajanduse ettevõtjate maksustamiseks. Seevastu peab komitee hädavajalikuks suurendada liikmesriikide ja liikmesriigisiseste eri haldusasutuste koostööd, et avaliku sektori asutused suudaksid digitaalmajanduse ja jagamismajanduse kiiruse ja dünaamilisusega sammu pidada.

1.5. Komitee soovitab, et jagamismajanduse maksustamise süsteem järgiks neutraalsuse põhimõtet (st, et see ei tohi häirida turu arengut). Selleks tuleb välja selgitada maksustamismehhanismid, mis oleksid asjakohased ja õiglased eri ettevõtjatüüpide jaoks, kes tegutsevad jagamismajanduse raames või tavapärastes vormides.

1.6. Komitee loodab, et kiiresti kujundatakse välja ühtne ja integreeritud Euroopa süsteem, mis tagaks eri liikmesriikides ühised digitaalmajandust käsitlevad eeskirjad, arvestades digitaalvõrkude loomulikku kalduvust toimida piiriüleselt. Seega oleks sel kahjulik mõju, kui igas riigis kujuneksid õigusraamistikud erinevaks – tarvis on tõelist Euroopa lähenemisviisi.

1.7. Komitee kutsub Euroopa ametivõime üles tegema kõik võimaliku, et luua vormid rahvusvaheliseks koostööks väljaspool Euroopat. Nende eesmärk oleks määrata kindlaks mõned digitaalmajanduse aluspõhimõtted, sest digitaalvõrkude potentsiaal võimaldab praegu digitaalse platvormi abil, mis asub ühes ainsas maailma paigas, hallata teenuste pakkumist ja kaupade vahetamist kogu maailmas.

1.8. Komitee leiab samuti, et tuleks kohandada olemasolevaid eeskirju ja põhimõtteid uue olukorraga, mis erineb varasemast muu hulgas uute tehnoloogiate loodud võimalustest tulenevalt, selleks et tagada kõigi majandustegevuses osalejate – nii tavapärasel viisil kui ka digitaalmajanduse raames tegutsejate – ühetaoline ja proportsionaalne kohtlemine.

1.9. Komitee innustab komisjoni ja liikmesriike tegema koostööd selle nimel, et võtta vastu digitaalmajandust käsitlev üldine õigusraamistik, millega saaks kooskõlastada ja ühtlustada asjaomastele uutele majandusvormidele kohaldatavad fiskaaleeskirjad.

1.10. Komitee leiab, et muu hulgas maksustamissüsteemi hõlpsama haldamise ja eelkõige käibemaksustamise lihtsustamise huvides võib osutuda kasulikuks katsetada püsiva virtuaalse organisatsiooniga, arvestades, et digitaalne majandus ja jagamismajandus arenevad üha rohkem piiriüleses ja üha vähem konkreetse piirkonnaga seotud keskkonnas.

1.11. Komitee arvates on samuti oluline meenutada, et lisaks asjakohasele fiskaalsüsteemile on vaja tagada, et kaitstakse: i) tarbijaõigusi, ii) privaatsust ja isikuandmete töötlemise eeskirjade järgimist, iii) töötajaid ja teenuseosutajaid, kes on seotud uute ärimudelite ja koostööplatvormide tegevusega.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Mitmed andmed näitavad, et jagamismajandus on üha kaalukam ja areneb kiiresti. 2015. aastal olid jagamismajandusega seonduvad tulud Euroopa Liidus hinnanguliselt 28 miljardit eurot (vaid üks aasta varem ulatusid need tulud ainult pooleni sellest).

2.1.1. Alates 2015. aastast on suuremate platvormide märkimisväärsed investeeringud selle sektori arengut veelgi hoogustanud: tulevikus võib jagamismajanduse käive kogu Euroopa Liidus hinnanguliselt jääda vahemikku 160–572 miljardit eurot.

2.2. Arvandmed osutavad, et jagamismajandus levib üha rohkematesse sektoritesse ja sel on potentsiaal tekitada lisaväärtust, luua eri tasandi töökohti ja tagada Euroopa tarbijatele tõhusaid teenuseid konkurentsivõimeliste hindadega.

2.3. Samas seonduvad jagamismajandusega mitmed probleemid Euroopa seadusandja jaoks, kellelt nõutakse selge ja prognoositava õigusraamistiku kujundamiseks vajalike põhimõtete ja normide tagamist ([1]). Reguleerivad meetmed ei tohiks aga õõnestada selles valdkonnas seni ilmnenud suurt innovatsioonipotentsiaali.

2.4. Mõisteid „jagamismajandus“ ja „ühistarbimine“ kasutatakse tihti sünonüümidena: 2015. aastal sisestati sõnaraamatusse „Oxford English Dictionary“ muu hulgas kirje „ühistarbimine“ (*sharing economy*), mille määratlus on järgmine: „majandussüsteem, milles eraisikud jagavad vara või teenuseid kas tasuta või tasu eest, tavaliselt interneti abil“.

2.5. Käesolevas arvamuses kasutatakse mõistet „jagamismajandus“ selliselt, nagu selle võttis vastu Euroopa Komisjon oma 2. juuni 2016. aasta teatises Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa jagamismajanduse tegevuskava“.

2.6. Täpsemalt viitab jagamismajandus ärimudelitele, milles tegevust hõlbustavad koostööplatvormid, mis loovad võimaluse selliste kaupade või teenuste ajutiseks kasutamiseks, mida tihti pakuvad eraisikud.

([1]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 36, punkt 8.2.4.

2.6.1. Jagamismajandus hõlmab kolme liiki osalisi: i) teenuseosutajad, kes jagavad varasid, vahendeid, aega ja/või oskusi: need võivad olla nii eraisikud kui ka kutselised teenuseosutajad; ii) nende teenuste kasutajad; iii) vahendajad, kes ühendavad veebiplatvormi abil teenuseosutajad kasutajatega (koostööplatvormid). Jagamismajanduse tehingud ei hõlma üldiselt omandiõiguse muutumist ning neid võidakse teha kasumi teenimise või mittetulunduslikul eesmärgil.

2.7. Täpsemalt loob jagamismajandus võimaluse pääseda ühendus- ja koostööplatvormide abil senisest lihtsamini ja tõhusamalt ligi kaupadele ja teenustele, mistõttu on lihtsam ühitada tarbijate nõudlust kaupade ja teenustega, mida võivad osutada kas kutselised või mittekutselised teenuseosutajad.

2.8. Tõhusa tehnoloogia ja koostööplatvormide kasutamine on täielikult muutnud paljusid sektoreid, näiteks lühi- ja pikamaavedude sektor, samuti hotellinduse või siis üürimajade või -tubade haldamise sektor, mis võimaldavad korraldada teenuseid nõudluse ja pakkumise ühitamiseks väga tõhusalt ja kiiresti.

2.8.1. Selles raamistikus on kanda kinnitanud mitmeid suuri ettevõtjaid, kes asuvad peamiselt väljaspool Euroopa Liitu ja on selge näide jagamismajanduse kasvavast konsolideerumisest. Neist näidetest ilmneb selle sektori suur kasvupotentsiaal, kuid samas toovad need esile ka õiguslikud probleemid, mida jagamismajandus põhjustab seadusandjatele maksustamissüsteemi tasandil ja seoses töösuhete reguleerimise ning töötajate sotsiaalkindlustuse ja kindlustamisega.

2.9. Peale nende sektorite liitub jagamismajandusega üha rohkem ka muid sektoreid, näiteks teatavad finantsteenused, hooldus- ja tervishoiuteenused. Nendele lisandub lähiaastatel teisigi sektoreid, mis asetab jagamismajanduse veelgi tähelepanuväärsemale kohale: seega on selge, et põhjalik arutelu jagamismajanduse õigus- ja fiskaalaspektide üle ei ole mitte ainult kasulik, vaid ka hädavajalik.

3. **Jagamismajandus ja uued ärimudelid**

3.1. Tänu info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite ja asjade interneti levikule on tekkinud palju uusi tehnoloogiaettevõtteid. Praegu on digitaalmajanduse ja jagamismajanduse sektoris kujunemas hulgaliselt uusi ärimudeleid. Need mudelid eristuvad oma struktuurilt ja ettevõtja mõõtmetelt, samuti oma sihtturgude ulatuselt, tehnoloogia kasutamise viisidelt ja organisatsioonimudelilt. Maksustamistingimuste poolest võib aga tuvastada kolm eri rühma:

— mudel, mis hõlmab ülisuuri ettevõtjaid, kes täidavad veebi vahendusel erinevaid digitaalfunktsioone ja saavad suurema osa oma tuludest kogutud andmete müügist ja haldamisest ning reklaamist (nt Google);

— mudel, mis hõlmab platvorme nõudmise ja pakkumise ühitamiseks ja haldamiseks ning põhineb tarbijate ja teenuseosutajate kokkuviimisel, kasutades ühendamisvahendina digitaalseid platvorme, ja kus tehingutest saavad tulu nii ühendav platvorm kui ka lõplik teenuseosutaja (nt Airbnb, Uber);

— mudel, mis hõlmab inimeselt inimesele kauplemise platvorme, kus teoorias rahalisi majandustehinguid ei tehta, ent kus võimaldatakse kaupade ja teenuste vahetamist võrdsetel alustel kasutajate ja pakkujate vahel.

3.2. Mudel, mis hõlmab suuri platvorme üldisteks veebiotsinguteks, võimaldab töödelda andmeid ja luua lisaväärtust, mille saab seejärel kohandada konkreetse tarbija vajadustele vastavaks ja müüa.

3.3. Sellega seoses soovib komitee juhtida tähelepanu andmete – mida on klassifitseeritud ka n-ö uue valuutana – erilisele väärtusele ([2]). Lisaväärtus on käibemaksuga maksustatav ja sellele kohaldatakse sihtriigi põhimõtet. Siiski on keeruline hinnata väärtusloome suurust eri etappides ja seega määrata kindlaks maksukohustusi.

([2]) Rohkema teabe saamiseks vt Maailma Majandusfoorumi artikkel https://www.weforum.org/agenda/2015/08/is-data-the-new-currency/.

3.4. Uute ärimudelite kiire kasvu tõttu on vaja üldiselt hinnata väärtusloomet ja maksukohustusi.

3.5. Seoses nõudluse ja pakkumise ühitamise platvormidega (Uberi mudel) on oluline eelküsimus võimalus kehtestada turulepääsuks õigusnormid ja nõuded, mis kehtiksid jagamismajanduse valdkonnas tegutsevatele digitaalsetele platvormidele ja eelkõige selliseid platvorme kasutavatele teenuseosutajatele.

3.5.1. Turulepääsunõuded võivad hõlmata halduslube ettevõtja tegutsemiseks, litsentsikohustusi või kvaliteedi miinimumnõudeid (nt ruumide suurus või auto liik, kindlustus- või deposiidikohustus jms). Tekkivat tulu hinnatakse ja see jaotatakse isikule või ettevõttele, kelle suhtes kehtib ettevõtte tulumaksu kohustus.

3.6. Teenuste direktiiviga sätestatakse, et eri liikmesriikides kehtestatud turulepääsunõuded peavad olema põhjendatud ja proportsionaalsed, võtma arvesse asjaomase ärimudeli ja innovatiivsete teenuste eripära ning mitte eelistama üht ärimudelit teisele (neutraalsuse põhimõte).

3.7. Komitee nõustub komisjoni 2016. aasta iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud märkusega, mille kohaselt suurendaks teenuste turgude, sh jagamismajanduse teenuste turgude paindlikum reguleerimine tootlikkust ja võiks hõlbustada uute osaliste turulepääsu, vähendada teenuste hinda ja tagada laiema valiku tarbijate jaoks.

3.8. Seega on jagamismajandusele kehtestatud turulepääsunõuded (juhul kui need on eri riikide õigussüsteemides olemas) loodetavasti kooskõlas teenuste direktiiviga ja tagavad: i) võrdsed tingimused erinevate majandustegevuses osalejate jaoks sektorites, kus kõrvuti eksisteerivad tavapärane ja jagamismajandus; ii) selged ja lihtsad regulatiivsed nõuded, mis soodustavad innovatsioonipotentsiaali ja võimalusi, mida jagamismajandus võib pakkuda üha rohkematele inimestele.

4. **Institutsiooniline raamistik**

4.1. Kuna jagamismajandus koosneb digitaalsete platvormide kaudu pakutavatest internetipõhistest teenustest, ulatub see vähemalt osaliselt kaugemale territoriaalsuse mõistest, mis iseloomustab tavapärast majandustegevust. Seega on tähtis arendada ka jagamismajanduse tarbeks välja asjakohane ja selge õigusraamistik, mis kajastaks Euroopa Komisjoni üldist eesmärki maksustada kasumit selle tekkekohas.

4.2. Komitee märgib, et õiguskindlust toetaksid eeskirjad, mille alusel loetaks, et jagamismajandusteenuseid pakkuvatel või edendavatel ettevõtjatel on maksuseos Euroopaga. Seoses sellega ja pidades silmas digitaalettevõtjate erijooni, arutatakse praegu võimalust töötada püsiva virtuaalse organisatsioonina määratletud ettevõtjate jaoks välja virtuaalne püsiasukoht. See on kasulik lähenemisviis, mille abil lahendada seda laadi tegevuse puhul asukoha kindlaksmääramise probleem, ent see nõuab põhjalikku kaalumist ja asjakohast uurimist lähiaastatel. Nii saaks ELis määrata kindlaks asukoha digitaalsel turul tegutsemiseks, tagades, et tehingute majanduslik väärtus maksustatakse Euroopas ja üldisemalt seal, kus see väärtus loodi.

4.3. Jagamismajandus võib koostööplatvormide kaudu tehtavate maksete digitaliseerimise ja taoliste maksete täieliku jälgitavuse tulemusena lihtsustada riiklike maksuhaldurite tööd. Maksesüsteemide ülesehitus võib jagamismajanduses osalejate jaoks lihtsustada maksukohustuste täitmist, nagu näiteks Eestis, kus koostöös digitaalsete platvormidega on sõidukijuhtide ja teatavate teenuseosutajate jaoks lihtsustatud maksude deklareerimise protsessi.

4.4. Kokkuvõttes loodab komitee, et täpse ja jälgitava teabe vahetamine maksuhaldurite, ettevõtjate ja koostööplatvormide vahel aitab vähendada jagamismajanduse valdkonnas maksude maksmisega seonduvat halduskoormust ja finantsjärelevalveasutuste koormust maksude sissenõudmisel ning et selle koostöö muudab lihtsamaks tehnoloogiline keskkond, kus tehinguid tehakse.

5. **Jagamismajanduse maksustamine**

5.1. Seoses jagamismajanduse maksustamisega tuleb juhtida tähelepanu sellele, et Euroopa Komisjoni loodud digitaalmajanduse maksustamist käsitlev eksperdirühm järeldas oma 28. mai 2014. aasta aruandes, et ei digitaalmajanduse ega -ettevõtjate jaoks ei peaks kehtestama eri maksustamiskava, asjakohasemaks peetakse kehtivate eeskirjade ja maksumudelite kohandamist uue olukorraga, kasutades maksukohustuse täitmise haldamiseks jagamismajanduse platvormidel tehtavate tehingute ulatuslikku jälgitavust.

5.2. Praktilisel tasandil peavad Euroopa Komisjon ja riiklikud maksuhaldurid pöörama erilist tähelepanu uutele ärimudelitele, eriti siis, kui platvormid asuvad väljaspool ELi, et püüda jaotada loodud majanduslikust väärtusest tulenev maksukoormus õiglaselt ja proportsionaalselt eri osalejate – teenuseosutajate, kasusaajate ja vahendusplatvormide vahel.

5.3. Komitee leiab, et jagamismajanduse maksustamist käsitlevate üldiste eeskirjade ja põhimõtete vastuvõtmisel tuleks kasutada mõistlikku ja proportsionaalset lähenemisviisi. See lähenemisviis peaks tagama sektori ettevõtjatele selged ja prognoositavad eeskirjad, nii et nende järgimisega ei kaasneks liigseid kulusid, mis võiksid seada ohtu hiljuti väljakujunenud sektori arengu, mille tulevikuväljavaated on paljulubavad, kuid mitte täielikult prognoositavad ega mõõdetavad.

5.4. Iga tulevase Euroopa algatuse puhul, mis käsitleb digitaalmajanduse ärimudelite maksustamist, tuleks võtta arvesse Euroopa Komisjoni viimaste aastate erinevaid maksustamise vältimise vastaseid algatusi, nii et kõik reguleerivad sammud oleksid kooskõlastatud kõikehõlmava ja järjepideva tegevuskava osana.

5.5. On vaja kooskõlastatud digitaalmajanduse maksustamise algatust, et tugevdada Euroopa siseturgu ja edendada selle arengut, kuna see on valdkond, mis juba praegu moodustab märkimisväärse osa Euroopa majandusest ja mille roll muutub järgmistel aastatel veelgi tähtsamaks.

5.5.1. Sellega seoses pakuvad aluslepingu artiklid 113 ja 115 kindlat õiguslikku alust, mille põhjal kavandada jagamismajanduses nii otseseid kui ka kaudseid maksustamiseeskirju, mille abil konsolideerida siseturgu ja parandada selle toimimist.

5.6. Mõned liikmesriigid on otsustanud luua digitaalmajanduse maksustamiseks uued siduvad õigusaktid, samas kui teised on kiitnud heaks selle valdkonna ettevõtjatele suunatud juhised. Nagu juba märgitud, oleks siiski tarvis Euroopa tasandi algatust digitaalmajanduse maksustamise kohta.

5.7. Komitee loodab seega, et Euroopa tasandil on võimalik võtta seadusandlikke meetmeid, mis käsitlevad digitaalmajanduse maksustamist, nähes ette asjakohase kooskõlastamise liikmesriikide vahel ja nende kaasamise, et tugevdada siseturgu ja kasutada täielikult ära digitaalmajandusest tulenevaid võimalusi.

5.8. Jagamismajanduse raames teenuste osutajad on kahtlemata maksukohuslased, siiski on raskusi maksumaksjate väljaselgitamisega, muu hulgas seetõttu, et nad võivad tegutseda nii kutselisel (nt pidevalt teenust pakkudes) kui ka mittekutselisel (lisasissetuleku saamiseks, ilma et teenuse osutamisest saaks elukutse) tasandil. Peale raskuse maksumaksjate kindlaksmääramisel on tihti keeruline ka maksustatavat tulu täpselt mõõta.

5.9. Sellega seoses arvab komitee, et miinimumsissetuleku piirmäärade kehtestamine on kasulik viis otsustamaks, kas konkreetset tegevust peetakse kutseliseks või mitte. Komitee loodab siiski, et selliste piirmäärade valik on nõuetekohaselt tõendatud või põhjendatud.

5.10. Seoses uute ärimudelitega on topeltmaksustamise ja maksustamise kuritarvitamise vältimiseks vaja kooskõlastamist ELi tasandil. Iseäranis nõudluse ja pakkumise platvormide abil tegutsevate ettevõtjate jaoks peavad liikmesriigid kasutusele võtma maksustamismudelite parimad tavad ja neid rakendama. Euroopa Komisjon peab tagama õigusnormide kooskõla, määrates direktiivi abil kindlaks mõned ühised eeskirjad.

5.11. Samal ajal kutsub komitee riiklikke finantsasutusi üles avaldama suuniseid, et pakkuda selgeid juhiseid jagamismajanduses tegutsevatele teenuseosutajatele. Kuna teenuseosutajad on tihti eraisikud, tuleb neile kindlasti anda teavet maksukohustuste kohta, sest sageli nad ei tea, kui nad muutuvad maksukohuslaseks.

5.12. Komitee loodab, et Euroopa ja riigi tasandi eeskirjades sätestatakse mehhanismid, millega edendada jagamismajanduses tegutsejate ja maksuhaldurite koostööd. Tänu kindlate ja jälgitavate andmete kasutamisele võib see koostöö soodustada maksustamise lihtsustamist ja läbipaistvust, jõudmaks mõne tegevuse puhul võimaluseni, et digitaalplatvormid võivad koostöös maksuhalduritega ise toimida maksu kinnipidajana.

5.12.1. Sellega seoses rõhutab komitee, et maksukindlusele tuleb pöörata erilist tähelepanu uute ärimudelite kiire arengu ja kasvu ajal, mis suurendab muret maksustamisteemadega seotud ebakindluse ja selle mõju pärast piiriülesele kaubandusele ja investeerimisele, eelkõige rahvusvahelise maksustamise kontekstis ([3]).

5.13. Komitee märgib, et jagamismajandus võib laiendada riiklikku maksubaasi, luues uusi töökohti ja tuues majandusse uusi vahendeid. Asjaomase uue aluse kasutamist silmas pidades peaksid riikide pädevad asutused arendama välja tõhusamad teabe vahetamise ja jagamise süsteemid. Need andmed kombinatsioonis uute tehnoloogiliste võimalustega võivad suurendada maksukindlust ja vähendada nii teenuseosutajate kui ka maksuhaldurite kulusid. Kuna digitaalne platvorm, teenuseosutaja ja klient võivad asuda eri liikmesriikides, tuleb küsimust ELi tasandil põhjalikult uurida, et pühendada asjakohast tähelepanu andmete piiriülesele kaitsele.

6. **Käibemaks**

6.1. Seoses tegevusega jagamismajanduse valdkonnas ja sellega, kas selle suhtes kohaldada käibemaksu, tuleb esmalt eristada erinevate uute ärimudelite tegevused, nt otseselt koostööplatvormide kaudu toimuvad tegevused, neist tegevustest, mida pakuvad üksikud teenuseosutajad, kes on sellistele platvormidele registreerunud, ja mudelitest, mille puhul platvormide kaudu arendatakse eri tegevusi, nt pinna või kasutajaandmete müük reklaamteadeteks.

6.2. Viimati nimetatud juhtudel kohaldatakse ettevõtete suhtes juba ettevõtte tulumaksu. Nad koguvad kasutajatelt teavet – iga kord, kui kasutaja sisestab midagi otsingumootorisse, koguvad ettevõtjad teavet, mille nad võivad müüa reklaami edastajatele ja muudele huvitatud pooltele. Kui tekib tulu, tuleks andmevahetuse (andmete kogumine ja müük) eest tasuda käibemaksu.

6.3. Mudelite puhul, mis põhinevad nõudluse ja pakkumise ühitamisel, võib järeldada, et need loovad lisaväärtust, pakkudes teenuseid ja võimaldades klientide ja sõidukijuhtide tehinguid/vahetust; seega peaks see lisaväärtus olema käibemaksuga maksustatav.

6.4. Üldjoontes tuleb käibemaksustamise eesmärgil eristada kolme erinevat olukorda, mis on seotud jagamismajanduse raames pakutavate teenuste eest tasumise meetoditega: i) juhud, kui osutatavate teenuste eest tuleb maksta teatav rahasumma; ii) juhud, kui teenuste eest ei tasuta rahaga, vaid tasuks on teine teenus või on tasu mitterahaline, ja iii) juhud, kui teenust osutatakse tasuta ja igasuguse vastuteeneta.

6.5. Eespool punktis i kirjeldatud juhtudel kehtivad käibemaksueeskirjad saab tuletada eeskirjadest ja põhimõtetest, mille on sätestanud Euroopa Liidu Kohus, samas kui punktis ii nimetatud juhud võivad mitte kuuluda praegu kehtivate käbemaksueeskirjade kohaldamisalasse.

6.5.1. Seoses praktiliste asjaoludega, mis võivad kaasneda punktis ii kirjeldatud juhtudega, kutsub komitee üles uurima, kas jagamismajanduse platvormide tegevusvaldkondade suhtes kehtib käibemaksukohustus. Seda valdkonda reguleeriv õigusraamistik on praegu tõesti ebaselge, eelkõige teenuste puhul, mille eest, nagu eespool mainitud, ei tasuta rahas, vaid kasutatakse kaubanduslikul eesmärgil andmeid tarbijate, nende eelistuste ja harjumuste kohta.

([3]) Teabe saamiseks vt IMFi/OECD aruannet G20 rahandusministritele maksukindluse kohta.

6.6. Komitee arvates peab komisjon oma tegevuskavas käsitlema ja reguleerima käibemaksuküsimust jagamismajanduses, rakendades võimaluse korral alla teatava piiri jäävate käibekünniste puhul lihtsustatud eeskirju ja põhimõtteid – nagu mõnes riigis on juba tehtud –, selleks et piirata eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning aeg-ajalt teenuseid osutavate eraisikute kulusid seoses õigusnormide järgimisega.

6.7. Euroopa Komisjon ja riiklikud maksuhaldurid peaksid edendama koostööd ja kooskõlastamist käibemaksueeskirjade rakendamisel jagamismajanduse valdkonnas.

7. **Lõppmärkused**

7.1. Komitee toetab Euroopa Parlamendi raportit Euroopa jagamismajanduse tegevuskava kohta, milles parlament märgib, et Euroopa ettevõtjatel on kalduvus luua koostööplatvorme sotsiaalsetel eesmärkidel, ja tunnistab üha suurenevat huvi koostööpõhistele ettevõtlusmudelitele tugineva jagamismajanduse vastu ([4]).

7.2. Jagamismajanduse konkreetsed omadused, selle innovatsioonipotentsiaal ja vajadus viia maksustamiseeskirjad kooskõlla selle valdkonna üha kiirema arenguga räägivad selle kasuks, et kaasata kodanikuühiskonna organisatsioonid Euroopa Komisjoni konsulteerimis- ja analüüsimistegevusse, mille eesmärk peaks olema tuua kokku jagamismajanduse sidusrühmad, ELi institutsioonide ja riiklike finantsasutuste esindajad ning teadlased, et alustada jagamismajanduse maksustamise küsimusi käsitlevat arutelu.

7.3. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles esitama täiendavaid soovitusi, kuidas parandada teabevahetust riiklike maksuhaldurite vahel ja kohaldada teenuseosutajate suhtes võrdseid maksustamistingimusi. Komitee peab vajalikuks võtta vastu täiendav arvamus, et hinnata täiendavalt maksupoliitika nõudeid ning digitaalmajanduse maksustamise mõju ja tulemusi.

7.4. Seoses jagamismajanduses osalevate töötajate ja tarbijate õigustega viitab komitee arvamusele „Ühistarbimine ja iseregulatsioon“ ([5]). Samas tuleb sel taustal meenutada, et jagamismajandus avaldab tööturule väga suurt mõju, mis nõuab eritähelepanu pööramist töötajate kaitsele, iseäranis sotsiaalmaksete ning ravi- ja sotsiaalkindlustusmaksete osas.

7.4.1. Sellega seoses rõhutab komitee veel kord vajadust arvestada jagamismajanduse mõju tööturule ja juhib tähelepanu sellele, et töötajate ja teenuseosutajate täielik kaitse on eesmärk, mida ELi ja riikide seadusandjad peavad pidevalt meeles pidama.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([4]) 11. mai 2017. aasta raport Euroopa jagamismajanduse tegevuskava kohta (2017/2003(INI).
([5]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 36, punkt 8.2.4.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maa kasutamine toiduainete jätkusuutlikuks tootmiseks ning ökosüsteemi teenusteks“

(ettevalmistav arvamus eesistujariigi Eesti taotlusel)

(2018/C 081/10)

Raportöör: **Roomet SÕRMUS**

Konsulteerimistaotlus	Eesti Vabariigi peaministri kiri, 17.3.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Juhatuse otsus	28.3.2017
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	3.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	126/0/2

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Põllumajandusmuldade jätkusuutliku kasutamise ja kaitsmise seisukohalt on võtmeroll ELi ühtsel võrdlusraamistikul, et jälgida andmete kogumise ja kasutamise edusamme ning aidata kaasa mulla hea seisundi, ühtsete mõistete ja ühtlustatud monitooringu parameetrite, prioriteetide ja erinevate poliitikameetmete rolli määratlemisele muldade hea seisundi saavutamisel.

1.2. Põllumaa kadumine mulla degradeerumise, maade hülgamise, kliimamuutuste ja põllumajandusmaa linnastumise tõttu on kõikides liikmesriikides märkimisväärne probleem. Komitee teeb seepärast ettepaneku ajakohastada olemasolevat ELi raamistikku toidutootmise ja teiste ökosüsteemi teenuste pakkumise seisukohalt väärtusliku põllumaa ning selle viljakuse kaitsmiseks liikmesriikides, parandades monitooringut ja usaldusväärse teabe esitamist.

1.3. Põllumajandustootjatel on nii põllumajandusmaa omanike kui ka kasutajatena ökosüsteemi teenuste pakkumisel eriline roll, mida tuleb tunnustada ja toetada. Muld pakub peamisi ökosüsteemi teenuseid. Muld on aluseks suuremale osale maailmas toodetud toidule ja vajalik biomassi tootmiseks. Muld seob süsinikku ja võib aidata leevendada kliimamuutusi.

1.4. ÜPP moderniseerimisel peaks eesmärk olema muu hulgas põllumaa ning muldade tervise ja viljakuse kaitsmise jätkamine, millel põhineb põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse säilitamine ning edasine tõstmine.

1.5. Arvestades kliimakokkuleppeid, tuleks toetada olemasolevaid ja uusi algatusi muldade süsinikutsükli tasakaalustamiseks viisil, mis ei ohusta toidutootmist. Süsinikusisalduse suurendamiseks mullas teeb komitee ettepaneku integreerida ELi poliitikameetmetesse jätkusuutliku muldade majandamise põhimõtted. Soodustada tuleks biomassi tootmist vee kättesaadavuse ning teiste mulla tingimuste (mulla struktuuri ja aeratsiooni, toitainete kättesaadavuse, pH taseme, mulla

bioloogilise aktiivsuse) parandamise kaudu, minimeeritud mullaharimist, karjatamist ja rohumaade jätkusuutlikku majandamist, integreeritud põllumajandustootmist, sh mahe- ja tavapõllumajanduse parimaid tavasid, nagu viljavaheldus, liblikõieliste kasvatamine, orgaaniliste väetiste ja komposti kasutamine, põldudele talvise taimkatte rajamine jms. Süsinikurikkaid muldasid ja rohumaid tuleb majandada jätkusuutlikult, et soodustada süsiniku sidumist muldade ja taimede poolt.

1.6. Liikmesriike tuleks ka ÜPP teise samba raames julgustada ja motiveerida rakendama asjakohaseid mullakaitse meetmeid.

1.7. Jätkusuutlikuks maa ja muldade kasutamiseks tuleb soodustada täiendavaid investeeringuid keskkonna- ja kliimasõbralikesse tehnoloogiatesse ning maaparandussüsteemidesse.

1.8. Toetada on vaja teadmistepõhist põllumajandust (sh täppisviljelus ja agroökoloogilised lähenemised). Ressursse, muldasid ja keskkonda säästva täppisviljeluse potentsiaal avaldub mulla-, väetamis-, taimekaitse-, ilma- ja saagiandmete integreerimise kaudu, mille eeldus on muu hulgas riiklikes andmebaasides sisalduvate heade andmete kättesaadavuse, liikuvuse ja kasutusmugavuse parandamine, tunnustades põhimõtet, et põllumehed on loodud andmete omanikud. Kõige selle eeldus on juurdepääs Internetile ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine põllumajandustootjate poolt.

1.9. Suurendada tuleks mullaandmestiku kasutamist poliitikakujundamisel ja maakasutust puudutavate otsuste langetamisel. Samas tuleks parandada muldasid puudutavate andmete kvaliteeti ja kättesaadavust, eriti nendes valdkondades, kus täna pole veel piisavalt tehtud uuringuid. ELi tasandil tuleb kokku leppida harmoniseeritud mullaseire korraldamises.

1.10. Muldade rolli puudutavat teadlikkust oleks vaja nüüdisaegsete õppeviiside abil parandada kõikides haridusastmetes, integreerides muldade teema erinevate haridustasemete õppekavadesse.

1.11. Lisaks on suur tähtsus meetmetel põllumajandustootjate teadlikkuse suurendamiseks erinevate muldade ja heade põllumajandustavade kohta. Selleks on üliloluline nõuandeteenistuse kaasamine.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Tuginedes ELi eesistujariigi Eesti konsulteerimistaotlusele, koostab komitee käesoleva arvamuse, et rõhutada maa ([1]) ja muldade ([2]) jätkusuutliku kasutamise olulist rolli toidutootmisel ja ökosüsteemi teenuste pakkumisel.

2.2. Komitee vaatleb eesistujariigi Eesti palvel, kuidas on põllumajandusmuldade teema kajastatud erinevates ELi poliitikavaldkondades. Samuti seda, kuidas oleks võimalik soodustada muldade kui toidutootmiseks ja teiste ökosüsteemi teenuste pakkumiseks vajaliku ressursi jätkusuutlikku ja efektiivset kasutamist ELis nii poliitilisel kui ka ettevõtete tasandil.

2.3. ELi tasandil on hetkel mulla kaitsmiseks palju reegleid. Kuigi erinevad ELi poliitikavaldkonnad aitavad kaitsta muldasid ja soodustada põllumajandusmaa jätkusuutlikku majandamist, siis enamasti pole nende peamine eesmärk muldade kaitsmine. Komitee on seisukohal, et praegu on sobiv aeg alustada arutelu selle üle, kuidas saaks erinevaid meetmeid ELi tasandil paremini koordineerida.

([1]) Maa tähistab planeedi Maa pealispinna osa, mis ei ole kaetud veega.

([2]) Mullaks võiks nimetada maakoore pindmist kihti, mille moodustavad mineraalide osakesed, orgaaniline aines, vesi, õhk ja elusorganismid. See puutub kokku maakoore, õhu ja veega ning on elu- ja toitekeskkonnaks valdavale osa biosfäärist. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231].

2.4. Nii EL kui ka liikmesriigid peavad poliitikameetmete kujundamisel lähtuma rahvusvahelisel tasemel kokku lepitud ÜRO säästva arengu eesmärkidest aastani 2030, ([3]) mis hõlmavad järgmist: soodustada ökosüsteemide säästvat kasutamist, võidelda kõrbestumisega, peatada ja pöörata ümber mullaseisundi halvenemine, saavutada loodusvarade säästev majandamine ja tõhus kasutamine ning integreerida kliimameetmed riiklikku poliitikasse, strateegiatesse ja kavandamisse. Jätkusuutliku põllumajanduse vältimatu eeldus on põllumajandusmuldade kaitse ning põllumajandusmaa säästlik kasutamine, sest muld on piiratud ja sisuliselt taastumatu ressurss.

2.5. Samuti on loodud mitmeid algatusi, ([4]) mille eesmärk on edendada muldade jätkusuutliku majandamise valdkonda või näidata, et põllumajandusmuldadel on oluline roll nii toidujulgeoleku tagamisel kui ka kliimamuutuste leevendamisel.

2.6. Komitee avaldab ka tunnustust planeedi taluvuspiiride kontseptsioonile, mille abil püütakse määratleda keskkonna jaoks ohutu inimtegevuse piirid, ning tõdeb, et kolmes valdkonnas üheksast on see piir juba ületatud (kliimamuutused, elurikkuse kadu, lämmastikuringe) ([5]). Samal ajal tunnistab komitee, et ülemaailmne toiduga kindlustatus on samuti suur väljakutse, mida Euroopa peab oma ülemaailmse vastutuse raames arvesse võtma.

3. **Peamised probleemid maa ja muldade kasutamisel põllumajandustootmises**

3.1. Toidu vajadus lähemate aastakümnete jooksul maailmas kasvab. See avaldab osades maailma piirkondades survet põllumajandusmaa intensiivsemaks kasutamiseks, millel võib olla negatiivne mõju muldadele ja keskkonnale laiemalt, kui maade kasutusel ei järgita ökoloogia reegleid. Selleks et tagada piisavas koguses toitu, on vaja hoida olemasoleva põllumajandusmaa tootlikkust ja kaitsta mulla viljakust nii bioloogilises, keemilises kui füüsikalises mõttes.

3.2. Komitee arvamuses „Jätkusuutlikumad toidusüsteemid“ ([6]) märgitakse, et ebaõigete majandamispraktikate kasutamine toidutootmisel põhjustab bioloogilise mitmekesisuse kadu, mulla degradeerumist, vee ja õhu saastet ning kasvuhoonegaaside heiteid. Seega on vajalik kõigi nende ressursside tõhus ja jätkusuutlik majandamine, et tagada inimeste jätkuv varustamine toiduainetega. See peaks olema ka osa terviklikust toidupoliitikast, nagu on kirjeldatud valmivas komitee arvamuses teemal „Kodanikuühiskonna panus tervikliku toidupoliitika kujundamisse ELis“.

3.3. Ka kliimamuutused mõjutavad peamiste loodusvarade – vee ja mulla –kättesaadavust. Kuigi kliimamuutuste vastu võitlemiseks on rakendatud mitmeid meetmeid, osutavad pinnaseandmed, et süsiniku sisaldus muldades jätkab aja jooksul vähenemist. Täpsustavad andmed sügavamate kihtide kohta kajastaksid suundumust siiski realistlikumalt.

3.4. Euroopa Keskkonnaagentuuri (EEA) 2015. aasta hinnangus Euroopa keskkonna seisundi ja väljavaadete kohta ([7]) märgitakse, et muldade võime pakkuda selliseid ökosüsteemi teenuseid nagu toidu tootmine, elurikkuse säilitamine ning süsiniku, vee ja toitainete sidumine, on üha suurema surve all. Eri piirkondade puhul märgitakse aruandes peamiste probleemidena mulla erosiooni, orgaanilise aine kadu muldades, pinnase reostumist ja katmist. Aga ka linnastumise, maade hülgamise ja põllumajandustootmise intensiivsuse kasvu mõju looduslikele ja poollooduslikele aladele. Veel üks tõsine üldteada oht on mullaviljakuse kadu.

([3]) http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/

([4]) Sellised algatused on näiteks rahvusvaheline muldade kümnend, ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) algatus „Global Soil Partnership“, Prantsusmaa algatus „4 ‰: Mullad toidujulgeoleku ja kliima jaoks“, Euroopa kodanikualgatus „People4Soil“ jne.

([5]) J. Rockström jt, 2009, „Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity, Ecology and Society“, vol 14, https://www.consecol.org/vol14/iss2/art32/main.html

([6]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 64.

([7]) https://www.eea.europa.eu/soer.

4. **Põllumajandusmuldade teema erinevates ELi poliitikavaldkondades**

4.1. Euroopa Komisjoni tellitud raportis on analüüsitud ELi ja 28 liikmesriigi muldade kaitsmiseks võetud poliitikameetmeid ([8]). Analüüsi käigus tuvastati 35 ELi tasandi ja 671 liikmesriikide poolt rakendatud poliitikameedet muldade kaitsmiseks. ELi tasandi meetmed hõlmavad endas nii strateegilisi dokumente, direktiive, määruseid kui ka erinevaid toetusmeetmeid. Liikmesriikide tasandil on 75 % meetmetest enamasti siduva iseloomuga regulatiivsed meetmed.

4.2. Meetmete paljusus liikmesriikides on võimalus käsitada mulda paremini selle keerukuses ning parandada koordineerimist. Osaliselt on ELi õiguses väärtuslikud ja tugevad eeskirjad muldade kaitsmiseks, kuid siiski on süsteemis puudujääke. Liikmesriikide poliitika ei suuda järjepidevalt katta puudujääke ELi õigustikus ja nõuded muldade kaitsmiseks liikmesriikides erinevad oluliselt.

4.3. 2014. aasta alguses jõustunud ELi seitsmendas keskkonnaalases tegevusprogrammis peetakse muldade degradeerumist tõsiseks väljakutseks ning seatakse eesmärgiks, et 2020. aastaks saavutatakse ELis maade jätkusuutlik majandamine, tagatakse muldade adekvaatne kaitse ja saastunud pindade puhastamisel on saavutatud edasiminek. Samuti võtavad EL ja liikmesriigid kohustuse suurendada jõupingutusi muldade erosiooni vähendamiseks ja mulla orgaanilise aine suurendamiseks.

4.4. Muldade seisukohalt võib muu hulgas esile tuua järgmisi olemasolevaid ja suhteliselt hästi toimivaid ELi poliitikameetmeid: tööstusheite direktiiv, keskkonnavastutuse direktiiv, veekaitse eeskirjad (veepoliitika raamdirektiiv, nitraadidirektiiv, ÜPP nõuetele vastavuse süsteem ning maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisund). Muldade olukorra parandamiseks on võimalik muuta nende meetmete rakendamist veelgi tõhusamaks, kui võtta paindlikult arvesse kohalikke tingimusi ja suurendada meetmete omavahelist kooskõla.

4.5. Häid võimalusi mullakaitse teema edendamiseks pakuvad ka erinevad rahastamisinstrumendid ühtekuuluvusfondi, Euroopa Regionaalarengu Fondi, Life+ ja programmi „Horisont 2020“ raames.

4.6. ÜPP esimese samba otsetoetused, mis hõlmavad umbes 90 % ELi põllumajanduslikust maast, on oluliseks majanduslikuks stiimuliks maakasutust ja majandamist puudutavate otsuste langetamisel põllumajandustootjate poolt. Otsetoetuste maksmine on rangelt seotud maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise, nõuetele vastavuse ning rohestamise nõuete järgmisega ÜPP alusmäärustes pakutud raamides. Seejuures on liikmesriikidel teatud valikuvabadus. 30 % otsetoetustest on kohustuslikult seotud keskkonnasäästlikkuse nõuetega, mille eesmärgiks on parandada mulla kvaliteeti, kaitsta elurikkust ja soodustada CO_2 sidumist ([9]). Oluline on tagada, et rohestamise meetmetest saadavat kasu ei sööks ära selle meetme rakendamisega kaasnev suur bürokraatia.

4.7. Maaelu arengu programmid ÜPP teise samba raames pakuvad samuti võimalusi rakendada liikmesriikide kohalikele oludele vastavaid meetmeid põllumajandusmuldade kaitsmiseks ELis.

4.8. Muldade kaitsmiseks ning kliimamuutuste mõjude leevendamiseks ja nendega kohanemiseks pakuvad võimalusi ka mitmed kavandatavad meetmed (nt kliima- ja energiapakett, maakasutuse ja maakasutuse muutuse ja metsanduse määrus (LULUCF), jõupingutuste jagamise määrus (ESR) jt).

4.9. Põllumajandusmuldade teema edendamisel on oluline roll arutuse all oleva ringmajanduse paketi raames väetisi käsitleva ELi määruse ajakohastamisel, et lihtsustada orgaaniliste ja jäätmetest toodetud väetiste kasutamist. Mullaparanduseks või väetisena kasutatav ringlussevõetud tooraine ei tohi aga sisaldada ohtlikke aineid (võõraineid). Kuigi komisjoni ettepanekus seatakse piirid saasteainete kontsentratsioonidele nii mineraal- kui ka orgaanilises väetises, on

([8]) „Mullakaitsepoliitika instrumentide uuendatud inventuur ja hinnang ELi liikmesriikides“, http://ecologic.eu/14567
([9]) https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening_en

jätkuvalt vajadus uute puhta tehnoloogia lahenduste järele, et toota maakasutuses ohutuid väetisi ja mullaparandajaid, mõjutamata esmast tootlikkust. Komitee tunnustas oma arvamuses seda komisjoni algatust, märkides, et mullaviljakus ja -kaitse on määruse muutmisel kesksel kohal ([10]).

5. **Ettepanekud muldade kui toidutootmiseks vajaliku ressursi jätkusuutliku kasutamise ja ökosüsteemi teenuste pakkumise soodustamiseks Euroopa Liidus**

5.1. Põllumajandusmuldade jätkusuutlikul kasutamisel ja kaitsmisel on võtmeroll ELi ühtsel võrdlusraamistikul, et jälgida andmete kogumise ja kasutamise edusamme ning aidata kaasa ühtsete mõistete, mulla hea seisundi, prioriteetide, erinevates mullastiku- ja kliimatingimustes monitooringu parameetrite ning mitmesuguste poliitikameetmete rolli määratlemisele muldade hea seisundi saavutamisel. See on eelduseks, et hinnata adekvaatselt muldade olukorda ja rakendada vajalikke meetmeid.

5.2. Põllumaa kadumine mulla degradeerumise, maade hülgamise, kliimamuutuste ja põllumajandusmaa linnastumise tõttu on kõikides liikmesriikides märkimisväärne probleem. Põllumajanduspiirkonnad taanduvad ja nende asemel tegeletakse tehispinnase arendamisega. Aastatel 2006–2012 oli maa hõivamise tempo Euroopa riikides keskmiselt 107 000 ha/aastas. Enimkasutatud maaliik tehispinnase arendamisel oli viljelusmaa ja pikaajaliste kultuuride all olev maa, millele järgnesid karjamaad ja segapõllumaa ([11]). Komitee teeb seepärast ettepaneku ajakohastada olemasolevat ELi raamistikku toidutootmise ja teiste ökosüsteemi teenuste pakkumise seisukohalt väärtusliku põllumaa ja selle viljakuse kaitsmiseks liikmesriikides. Selleks tuleks tugevdada tehnoloogilisi võimalusi, mis parandavad monitooringut ning usaldusväärse ja kasuliku teabe esitamist.

Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika

5.3. ÜPP moderniseerimist silmas pidades tuleb järgmisel eelarveperioodil tagada põllumajandusmaa efektiivne ja jätkusuutlik kasutamine. Eesmärk peaks olema muu hulgas põllumaa ja muldade tervise ning viljakuse kaitsmise jätkamine, millel põhineb põllumajanduse tootlikkuse ja jätkusuutlikkuse säilitamine ning edasine tõstmine.

5.4. ÜPP esimese samba rohestamise meetmete raames tuleks leida paremad lahendused muldade olukorra parandamiseks. Eelkõige tuleks soodustada viljavaheldust, kasutades kas liblikõielisi või heintaimi. Rohestamise tõhususe üle peetavates aruteludes on peamiselt rõhutatud elurikkuse aspekte, kuid senisest enam tuleks väärtustada liblikõieliste kultuuride kasvatamise positiivset mõju mullaviljakusele ([12]).

5.5. Põllumajandus ei aita toota pelgalt kvaliteetset toitu, vaid ka luua elurikkust ja avatud maastikke. Lisaks on sel oluline roll kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel. Nende avalike hüvede pakkumise tagavad eelkõige lisaväärtust loovad meetmed loodusressursside kestlikuks majandamiseks, mis tegelevad põllumajanduse mõjuga mullale, veele ja elurikkusele.

5.6. Liikmesriike tuleks julgustada ja motiveerida rakendama mullakaitse meetmeid ka ÜPP teise samba raames, mis pakub liikmesriikidele kõige paindlikumaid võimalusi kohalike olude, erinevate tingimuste (sh mullatüüpide) ja spetsiifiliste probleemidega arvestamiseks.

5.7. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles võtma seejuures senisest enam arvesse liikmesriikide spetsiifilisi ettepanekuid muldade olukorra parandamiseks ja kestlikuks kasutamiseks (nt lupjamise toetamine muldade hapestumise leevendamiseks ja niisutus- või kuivendustööd, et saada üle veenappusest või liigniiskusest), et luua paremad tingimused taimede kasvuks. Turvasmuldade majandamisel ei tohiks välistada ühtegi alternatiivi, kuid mullakaitseks ja -hoolduseks tuleks pakkuda eri meetmeid.

([10]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus väetiste kohta ELT C 389, 21.10.2016, lk 80.
([11]) https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-2/assessment-1
([12]) Paljude liblikõieliste kultuuride (ristikhein, mesikas, lupiin, hernes, uba jt) juurtel tegutsevad mügarbakterid on kõige tähtsamaks õhulämmastiku sidujaks, mis on oluline mullaviljakuse säilitamisel.

5.8. Jätkusuutlikuks maa ja muldade kasutamiseks tuleb soodustada täiendavaid investeeringuid keskkonna- ja kliimasõbralikesse tehnoloogiatesse. Jätkusuutlikuks toidutootmiseks tuleks edendada teadmistepõhist põllumajandust (sh täppisviljelus ja agroökoloogilised lähenemised), mis tagaks põllumajandussisendite kasutamise õiges koguses, õiges kohas ja õigel ajal. Võtmetähtsusega on seejuures nii mulla bioloogilise aktiivsuse suurendamine orgaanilise materjali lisamise kaudu kui ka toitainete tasakaalu saavutamine mullas – toitainete ülejääk tekitab keskkonnariski toitainete leostumise näol, toitainete puudujääk viib aga mullaviljakuse languseni. Ühtlasi tuleks järgida toitainete miinimumseadust, ([13]) sest ühe toitaine puudus (nt fosfor) suurendab teiste toitainete leostumise riski.

5.9. Kariloomadel on maakasutuses oluline ja tihti asendamatu roll toitainete ringluses, mullaviljakuse säilitamisel ([14]) ning süsiniku sidumisel. ELis on palju põllumajandusmaad, sh rohumaad, mis sobib üksnes karjakasvatuseks või rohusööda tootmiseks, mistõttu tuleb teatud piirkondades jätkuvalt soodustada loomakasvatust, et hoida ära maade hülgamist põllumajandustootjate poolt. Mõnes ELi piirkonnas laialt levinud püsirohumaade hooldamine pelgalt niitmise teel ei paku ei toidutootmise, ressursitõhususe ega muldade perspektiivist alternatiivi loomade karjatamisele. Seetõttu tuleb ÜPP raames tagada meetmed loomakasvatuse tasuvuse kindlustamiseks ELi erinevates piirkondades ja leida lahendused, mis soosiksid aktiivset ja jätkusuutlikku maakasutust toidutootmise eesmärgil.

5.10. Osades ELi piirkondades on suur probleem amortiseerunud maaparandussüsteemid, mistõttu tuleks muutuvates kliimatingimustes põllumaade toidutootmises hoidmiseks ja mullaviljakuse säilitamiseks senisest enam panustada pikaajalistesse põllumajandustaristu investeeringutesse, nt maaparandussüsteemide uuendamisse. Maakasutus ja ökosüsteemi teenused

Maakasutus ja ökosüsteemi teenused

5.11. 2005. aastal valminud millenniumi ökosüsteemide hindamise aruande ([15]) kohaselt mõistetakse ökosüsteemi teenuste all keskkonnakaitselisi, sotsiaalseid ja majanduslikke hüvesid, mida ökosüsteemid inimkonnale pakuvad. Mullateke kuulub ökosüsteemi teenuste hulka, mis on eelduseks kõikide teiste ökosüsteemi teenuste pakkumisele, sh näiteks toidu tootmisele. Jätkusuutlik toidutootmine pole seega ilma muldade kaitseta võimalik.

5.12. Põllumajandustootjatel on ökosüsteemi teenuste pakkumisel oluline roll, mida tuleb tunnustada ja toetada. Muld pakub peamisi ökosüsteemi teenuseid ([16]). Muld on mikroobide, taimede ja loomade elu aluseks ning elurikkuse peamine varasalv, muld puhastab vett ja talletab taimede kasvuks vajalikku vett, reguleerib üleujutusi, salvestab toitaineid ja muudab need taimedele taas kättesaadavaks ning on võimeline muundama saasteaineid. Muld on aluseks suuremale osale maailmas toodetud toidule ja vajalik biomassi tootmiseks. Muld seob süsinikku ja võib aidata leevendada kliimamuutusi.

5.13. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata maakasutusele, mis mõjutab ökosüsteemide toimimist ja seega ökosüsteemi teenuste pakkumist. Mullaviljakuse vähenemine, jätkusuutmatu maakasutus ning elupaikade killustumine linnastumise, ehitustegevuse ja teedeehituse tõttu seavad ohtu mitmete peamiste ökosüsteemi teenuste pakkumise, see ohustab elurikkust, vähendab Euroopa vastupanuvõimet kliimamuutustele ja loodusõnnetustele. Samuti soodustab see mulla degradeerumist ja kõrbestumist ([17]). Ülaltoodud probleemide leevendamiseks tuleks laiemalt teadvustada Euroopa Komisjoni 2012. aasta suunistes toodud põhimõtteid mulla katmise piiramise, leevendamise ja kompenseerimise parimate tavade kohta ([18]).

([13]) https://en.wikipedia.org/wiki/Liebig%27s_law_of_the_minimum
([14]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Jätkusuutlikumad toidusüsteemid“, ELT C 303, 19.8.2016, lk 64.
([15]) http://www.millenniumassessment.org/en/index.html
([16]) http://www.iuss.org/index.php?article_id=588
([17]) https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/3-naturalcapital
([18]) http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/EN%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf

5.14. Mulla funktsioonide ja muldade pakutavate ökosüsteemi teenuste teemat on õigusaktides vaid vähesel määral käsitletud, sest nendel teenustel puudub turg ja ühiskond ei tunnusta neid vajalikul määral. Näiteks on ÜPP otsetoetuste alusmääruses küll viiteid mulla kvaliteedile, kuid puuduvad viited mulla elurikkusele ja selle sünergiatele esmase tootlikkusega. Lisaks muldade keemilistele ja füüsikalistele omadustele sõltuvad muldade võtmefunktsioonid mulla mikroorganismide ja loomastiku seisundist ning nende pakutavatest bioloogilistest protsessidest, sh lämmastiku sidumine, süsiniku sidumine, vee filtreerimine ja võime tulla toime toitainete lekkega. Lisaks mulla omadustele on oluline ka põllukultuuride tervis, et kasutada täiel määral ära muldade potentsiaal toidutootmisel ja süsiniku sidumisel.

5.15. Nii nagu märgitakse komitee arvamuses ÜPP ümberkujundamise kohta, ([19]) peaksid ÜPP teise samba keskkonna, kliimamuutuste ja elurikkusega seotud meetmed senisest enam soodustama põllumajandustootjate poolt ökosüsteemi teenuste pakkumist. Muldade ja maakasutuse perspektiivist tuleks keskenduda toetustele, mis soodustavad rohumaade ja turvasmuldadega maade sellist majandamist, mis soodustaks süsiniku sidumist muldade poolt. Muldade seisukohalt tuleks soodustada minimeeritud maaharimise praktikaid, kuid toitainete akumuleerimise tõttu kultiveerimata mullapinnas tuleks toitainete juurteni jõudmiseks mulda natuke harida, et vähendada toitainete lekke ohtu. Ka muldade tihenemine nõrgendab mulla võimet takistada toitainete leket.

5.16. Mõnes ELi piirkonnas tuleks soodustada haritava maa osalist muutmist rohumaaks, võimalusi vähendada rohumaade loomkoormust, säilitades samas minimaalse loomkoormuse, toetada turbaalade säilitamist või meetmeid mullaerosiooni piiramiseks ning kuivade alade kõrbestumise vähendamiseks.

5.17. Osades ELi piirkondades on põllumajanduses peamiseks väljakutseks põldude elurikkuse säilitamine, säästlike majandamispraktikate jätkamise soodustamine ja tootmise majandusliku tasuvuse suurendamine ilma tootmisintensiivsuse suurendamiseta. Teistes piirkondades on peamine väljakutse surve vähendamine maakasutusele, muldadele ja looduslikele kooslustele. Lõunapoolsemates piirkondades on lisaks väljakutseks ka veepuuduse leevendamine.

5.18. Neid ökosüsteemi jaoks väga olulisi põllumajandustootmise aspekte tuleb ÜPP ja muude poliitikameetmete kujundamisel ning ümberkujundamisel arvesse võtta.

Mullad ja kliimamuutused

5.19. Muld on maailma suurim süsinikuvaramu maismaal, ([20]) mistõttu on muldadel oluline roll kliimamuutuste leevendamisel ja süsiniku sidumisel. Rahvusvahelises kliimaraamistikus on muldade säästlikul majandamisel võtmeroll nii muldade orgaanilise aine sisalduse stabiliseerimisel kui ka suurendamisel, mis aitab säilitada mulla funktsioonid ja ennetada mulla degradeerumist. Arvestades kliimakokkuleppeid (COP 21) tuleks toetada olemasolevaid ja uusi algatusi muldade süsinikutsükli tasakaalustamiseks viisil, mis ei ohusta toidutootmist, nagu on sätestatud ka Pariisi kliimakokkuleppe artiklis 2.

5.20. FAO Maailma Mulla Harta ([21]) üheksanda põhimõtte kohaselt pakuvad kõik mullad ökosüsteemi teenuseid, mis on olulised ülemaailmse kliimamuutuse reguleerimisel. Süsinikusisalduse suurendamiseks mullas teeb komitee ettepaneku integreerida ELi poliitikameetmetesse 2016. aastal heaks kiidetud FAO vabatahtlikes juhistes jätkusuutliku muldade majandamise kohta ([22]) toodud põhimõtted. Muu hulgas tuleks soodustada biomassi tootmist vee kättesaadavuse parandamise kaudu (nt niisutussüsteemide rajamine, arvestades kohalikke keskkonnatingimusi), minimeeritud mullaharimist, karjatamist, integreeritud tootmist, mahepõllumajandust, viljavaheldust, liblikõieliste kasvatamist, orgaaniliste väetiste ja komposti kasutamist, põldudele talvise taimkatte rajamist jms. Süsinikurikkaid muldasid ja rohumaid tuleks majandada jätkusuutlikul viisil.

5.21. Olulisi kliimamuutustega seotud algatusi tuleks toetada ELi tasandil. Siiski tuleb silmas pidada, et muldade olukord erineb liikmesriigiti oluliselt, mistõttu tuleb olemasolevate ja uute meetmete puhul arvestada piirkondlike erinevustega.

([19]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 10.
([20]) Mullad sisaldavad umbes kaks korda rohkem süsinikku kui atmosfäär ja kolm korda rohkem süsinikku kui kasvavad taimed vegetatsiooniperioodil.
([21]) http://www.fao.org/soils-2015/news/news-detail/en/c/293552/
([22]) http://www.fao.org/documents/card/en/c/5544358d-f11f-4e9f-90ef-a37c3bf52db7/

Muldasid puudutavate andmete kättesaadavus ja nende kasutamine

5.22. Teadmistel põhineva poliitika rakendamiseks ja maakasutuse planeerimiseks liikmesriikide, piirkondade ja kohalikul tasandil tuleks suurendada mullaandmestiku kasutamist poliitikakujundamisel ning maakasutust puudutavate otsuste langetamisel. Andmete jagamist tuleks andmete omandiõigust austades koordineerida kokkulepitud regulatiivsetes raamides.

5.23. Samas tuleks parandada muldasid puudutavate andmete kvaliteeti ja kättesaadavust, eriti nendes valdkondades, kus täna pole veel piisavalt tehtud uuringuid (näiteks andmed mulla süsinikusisalduse kohta). Andmete kättesaadavuse parandamiseks on tarvis selgemaid eesmärke lühemas ja pikemas perspektiivis.

5.24. Muldasid puudutavate andmete kättesaadavuse ja kasutamise parandamiseks tuleb uuendada mullakaarte ning veelgi tõsta liikmesriikidele esitatavaid minimaalseid standardeid mullastikukaartide ruumilise skaala osas. Siiski tuleb meeles pidada Euroopa Liidu mõnes piirkonnas esinevaid probleeme mullastiku kaardistamisel.

5.25. ELi tasandil tuleb kokku leppida harmoniseeritud ja pidevas mullaseire korraldamises, mis oleks seotud piiratud hulga indikaatoritega muldade seisundi muutumise ja mullakaitsemeetmete rakendamise tõhususe kohta.

5.26. Põllumajandustootjad seisavad iga päev silmitsi väga komplekssete otsustega tootmise korraldamiseks. Ilma info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamiseta pole mõeldav ressursse, muldasid ja keskkonda laiemalt säästva täppisviljeluse rakendamine. Selle eeldus on digitaalsete lahenduste kasutamine põllumeeste hulgas, pakkudes mullastiku- ja kliimatingimustele vastavaid alternatiive ja paindlikkust.

5.27. Täppisviljeluse potentsiaal avaldub mulla-, väetamis-, taimekaitse-, ilma- ja saagiandmete integreerimise kaudu, mille eeldus on muu hulgas riiklikes andmebaasides sisalduvate andmete kättesaadavuse, liikuvuse ja kasutusmugavuse parandamine. Soodustada tuleks lahendusi, mis võimaldaks riiklikes andmebaasides sisalduvate suurandmete kasutamist põllumeeste igapäevases majandustegevuses, kasutades selleks era- või riigisektori pakutavaid tarkvaralisi lahendusi, sh koostöös nõuandeteenistusega. Näiteks on vaja muuta haldustarkvara pakkujatele kasusaaja nõusolekul lihtsasti kättesaadavaks võimalikult täpsed andmed põllumuldade ja mullaproovide kohta. Põllumeestele peaks jääma omandiõigus oma loodud andmetele.

Teadmusbaasi suurendamine ning teadusuuringute ja innovatsiooni rakendamine

5.28. Teadlastel on oluline roll uute teadmiste loomisel, innovatsiooni edendamisel, tehnoloogiate arendamisel ja tingimuste loomisel maa ja muldade jätkusuutlikuks kasutuseks. Komitee nõustub Viini Mulladeklaratsioonis ([23]) toodud soovitusega, et mullateaduste fookuses peaks olema inimtegevuse ja muldade omavahelised seosed ning nende mõju keskkonna erinevatele elementidele. Samuti on oluline mullateaduse sidumine teiste teadusvaldkondadega.

5.29. Muldasid ja toidutootmist puudutava teadustegevuse rahastamiseks on suhteliselt head võimalused loodud ELi programmi „Horisont 2020“ raames, millega tuleks jätkata ELi üheksanda teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi ettevalmistamisel.

5.30. Erilist rõhku tuleb panna teadus- ja arendustegevuse tulemuste ettevõtetele ülekandmisele, mis tagaks maa ja muldade kasutamisel jätkusuutliku toidutootmise. Komitee kutsub teadlasi, põllumajandustootjaid, nõustajaid ja teisi sidusrühmi üles tegema koostööd selle valdkonna edendamiseks, kasutades muu hulgas Euroopa innovatsioonipartnerluse (EIP-AGRI) võimalusi.

([23]) http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

5.31. Põllumajandustootmises kasutatakse mulla struktuuri, taimede toitainete omastamise, veega varustatuse, saagi ja selle kvaliteedi parandamiseks üha laialdasemalt erinevaid biostimulaatoreid. Arvestades iga mulla unikaalset ja pidevalt muutuvat kooslust, on biostimulaatorite kasutamise mõju mulla bioloogilisele tasakaalule liialt vähe uuritud, mistõttu tuleks tõhustada sõltumatute teadusuuringute läbiviimist selles valdkonnas.

Teadlikkuse suurendamine

5.32. Põllumajandustootjate, poliitikakujundajate ja teiste osapoolte teadlikkuse suurendamiseks põllumajandusmuldade tähtsusest jätkusuutlikul toidutootmisel ja ökosüsteemi teenuste pakkumisel, on vajalik laiapõhjaline ja erinevaid osapooli tõhusalt kaasav arutelu muldade seisundi ja nende kaitsmise võimaluste üle. Parem teadlikkus aitab suurendada investeeringuid jätkusuutlikuks muldade kasutamiseks, samuti teadusarendustegevusse.

5.33. Muldade rolli puudutavat teadlikkust oleks vaja parandada kõikides haridusastmetes ning seda peaks toetama praktilise kogemuse võimaldamine. Maakasutuse ja mullakaitsega seonduvate teemade käsitlemiseks tuleks kasutada nüüdisaegseid õppemeetodeid.

5.34. Võtmetähtsusega on meetmed põllumajandustootjate teadlikkuse suurendamiseks erinevate muldade omaduste, heade põllumajandustavade, viljavahelduse tähtsuse, väetamise jms kohta. Üliloluline on nõuandeteenistuse kaasamine ja nõustamisteenuste pakkumine.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi õigusaktide kohaldamise järelevalve“

(Euroopa Kontrollikoja ülevaatearuanne)

(omaalgatuslik arvamus)

(2018/C 081/11)

Raportöörid: **Bernd DITTMANN, Denis MEYNENT ja Ronny LANNOO**

Juhatuse otsus	30.5.2017
Õiguslik alus	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kodukorra artikli 29 lõige 2
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	176/0/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Selleks et õigusaktid oleksid asjakohased Euroopa Liidu lepingu artikli 3 eesmärkide saavutamiseks, juhib komitee tähelepanu järgmiste põhimõtete olulisusele: nõuetekohase ja õigeaegse rakendamise põhimõte, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte, ettevaatuspõhimõte, prognoositavuse põhimõte, põhimõte „kõigepealt mõtle väikestele“, konkurentsivõime välismõõde ja siseturu testi põhimõte.

1.2. Euroopa õigusloome eesmärk peab alati olema sellise õigusraamistiku loomine, mis võimaldaks ettevõtjatel ja kodanikel siseturu eeliseid ära kasutada ning tarbetut halduskoormust vältida. Seepärast on komitee arvates oluline jälgida kohaldamist kohapeal. Samuti toetab ta kohanemisvõimelist õigusloomet. Komitee märgib, et kohanemisvõimeline peab olema mitte ainult õigusaktide sisu, vaid ka õigusloomeprotsess ise, et see vastaks ettevõtjate ja kodanike vajadustele.

1.3. Sellepärast leiab komitee, et Euroopa Liidu õiguse kohaldatavust tuleb arvesse võtta alates seadusandliku tsükli algusest, mil viiakse läbi mõjuhinnangud, ning et Euroopa mõjuhinnangute ökosüsteemi tuleb veel edasi arendada.

1.4. Komitee rõhutab siiski, et parem õigusloome ei asenda poliitilisi otsuseid ega tohi mingil juhul viia reguleerimise vähendamiseni või vähendada sotsiaalkaitset, keskkonnakaitset ja põhiõigusi.

1.5. Enamik Euroopa Liidu õiguse kohaldamise ja elluviimise probleemidest tuleneb direktiivide puudulikust ülevõtmisest. Seepärast toetab komitee oma arvamustes üldiselt pigem määruste kui direktiivide kasutamist.

1.6. Komitee arvates on oluline parandada viisi, kuidas komisjon sidusrühmadega konsulteerib, et koostada õigusaktid, mida on liikmesriikidel ja sidusrühmadel lihtne ellu viia.

1.7. Selles kontekstis võib komiteel olla kasulik roll vahendajana ELi seadusandjate ja õigusaktide kasutajate vahel. Komitee kohandab omalt poolt pidevalt oma töömeetodeid. Seega otsustas komitee hiljuti täita aktiivset osa seadusandliku tsükli hindamisel, viies läbi liidu õigustiku omapoolse järelhindamise.

2. **Sissejuhatus**

2.1. 21. detsembril 2016 saatis Euroopa Kontrollikoja liige Pietro Russo kirja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee asepresidendile Michael Smythile, andes teada kontaktide loomistest haldustasandil seoses kontrollikoja algatatud ülevaatearuandega, milles käsitletakse Euroopa Komisjoni poolset ELi õiguse kohaldamise järelevalvet vastavalt tema

kohustustele. Euroopa Kontrollikoja taotletud kontrollimine põhineb Euroopa Liidu lepingu artikli 17 lõikel 1, milles sedastatakse: *„Komisjon edendab liidu üldisi huve ja teeb sel eesmärgil asjakohaseid algatusi. Komisjon tagab aluslepingute ja institutsioonide poolt aluslepingute alusel võetud meetmete rakendamise. Komisjon teostab järelevalvet liidu õiguse kohaldamise üle Euroopa Liidu Kohtu kontrolli all […].“*

2.2. 3. mail 2017 esitas Euroopa Kontrollikoja liige Leo Brincat Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peasekretärile dokumendi, mis sisaldas kolme küsimustekogumit.

2.3. Võttes arvesse selle toimiku poliitilist tähtsust, teavitas komitee peasekretär sellest juhatust, kes otsustas moodustada kolmeliikmelise ajutise töörühma. Töörühmale tehti ülesandeks koostada vastus omaalgatusliku arvamuse vormis vastavalt komitee kodukorra artikli 29 lõikele 2. Euroopa Kontrollikoda peab saama komitee panuse, et lisada see kontrollikoja enda aruandesse, mis peab valmima maiks 2018.

2.4. Sisuliselt soovib Euroopa Kontrollikoda kuulata komitee arvamust selles osas, kas Euroopa Komisjoni astutud sammud ELi õiguse jõustamiseks andsid vastuse Euroopa kodanike mureküsimustele. Kontrollikoda soovib teada, millised konkreetsed aspektid õigusaktide kohaldamise järelevalves pälvisid komitee eritähelepanu.

3. **Kontrollikoja küsimused**

3.1. Kontrollikoda sõnastas kolm küsimustekogumit, et saada teada komitee seisukoht seoses alljärgnevaga:

a) komisjoni **tähtsaimad algatused**, mille eesmärk on ELi õiguse parem kohaldamine („Parem õigusloome“ ja „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“), iseäranis mis puudutab algatuste tähtsust, kodanikuühiskonna reaktsioone ja nende algatuste võimalikke esialgseid positiivseid mõjusid);

b) **tähtsaimad teemad**, mis on seotud ELi õiguse parema kohaldamisega, iseäranis mis puudutab ELi õiguse kohaldatavust ja läbipaistvust ja üldsuse sellekohase teadlikkuse suurendamist;

c) komisjoni **tähtsaimad kohustused** seoses ELi õiguse parema kohaldamisega, iseäranis asjaolu, kuidas komitee kasutab komisjoni esitatud teavet ja aruandeid, ([1]) ning komitee märkused ja ettepanekud selle kohta, kuidas parandada õiguse kohaldamist käsitlevate aruannete koostamist.

3.2. Käesolevas arvamuses – mis ei pretendeeri täielikkusele – antud vastused põhinevad komitee mitmetes arvamustes väljendatud seisukohtadel ([2]).

4. **Üldised märkused**

4.1. Liidu eesmärgid on esitatud ELi lepingu artiklis 3. Konkreetsemalt on sätestatud järgmine: *„Liit taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalustatud majanduskasvul, hindade stabiilsusel ja kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress, samuti kõrgetasemelisel keskkonnakaitsel ja keskkonna kvaliteedi parandamisel. […] Liit edendab majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust ja liikmesriikide vahelist solidaarsust“*.

4.2. Siinkohal tuletab komitee meelde, kui olulised on juba määratletud põhimõtted eelnimetatud eesmärkide saavutamiseks sobivate õigusaktide koostamisel. Muu hulgas on kõne all õigeaegse rakendamise põhimõte, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõte, ettevaatuspõhimõte, prognoositavuse põhimõte, põhimõte „kõigepealt mõtle väikestele“, konkurentsivõime välismõõtme ja siseturu testi põhimõte ([3]).

([1]) Vt komisjoni aruanne „Euroopa Liidu õiguse kohaldamise järelvalve 2015. aasta aruanne [COM(2016) 463 final].

([2]) ELT C 132, 3.5.2011, lk 47, ELT C 18, 19.1.2011, lk 100, ELT C 277, 17.11.2009, lk 6, ELT C 248, 25.8.2011, lk 87, ELT C 24, 31.1.2006, lk 52, ELT C 325, 30.12.2006, lk 3, ELT C 43, 15.2.2012, lk 14, ELT C 230, 14.7.2015, lk 66, ELT C 383, 17.11.2015, lk 57, ELT C 13, 15.1.2016, lk 192, ELT C 303, 19.8.2016, lk 45, ELT C 487, 28.12.2016, lk 51.

([3]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 51 (punkt 2.14).

5. **Konkreetsed märkused**

5.1. **Märkused, mis puudutavad komisjoni tähtsaimaid algatusi seoses ELi õiguse parema kohaldamisega** („Parem õigusloome“ ([4]) ja „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“ ([5]))

5.1.1. Komitee on pikka aega tegelenud „Parema õigusloome“ küsimusega, avaldades sel teemal märkimisväärse hulga arvamusi ja teabearuandeid ([6]) ning korraldades arvukalt arutelusid, seminare, uuringuid ja kuulamisi ([7]).

5.1.2. Mis puudutab „Parema õigusloome“ põhimõtete rakendamist, siis usub komitee, et õigusloome ise ei ole takistus, vaid vastupidi – see on oluline aluslepingus kindlaks määratud eesmärkide saavutamiseks. Komitee tervitab seepärast asepresident Frans Timmermansi korduvaid meeldetuletusi, et REFITi programm ei tohiks viia reguleerimise vähendamiseni ega vähendada sotsiaalkaitset, keskkonnakaitset ja põhiõigusi ([8]).

5.1.3. Komitee on seisukohal, et parem ja seega arukas õigusloome on kõikide Euroopa Liidu institutsioonide ja liikmesriikide ühine ülesanne, pidades silmas kodanike, ettevõtjate, tarbijate ja töötajate heaolu. Komitee rõhutab siiski, et parem õigusloome ei asenda poliitilisi otsuseid.

5.1.4. Seega arvamuses teatise „Parem õigusloome“ kohta Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ([9]):

— väljendas heameelt selle üle, et parema õigusloome meetmed hõlmavad õigusakti olelusringi tervikuna ning et seega pööratakse samavõrd tähelepanu nii eel- kui ka järelmeetmetele;

— nõudis ELi nõuandvate institutsioonide kaasamist institutsioonidevahelisse parema õigusloome kokkuleppesse;

— toetas sidusrühmade täielikku kaasamist konsultatsioonide kaudu poliitilise algatuse kogu olelusringi vältel;

— rõhutas vajadust valida sobivaid sidusrühmi ja nõudis suuremat sõltumatust, erapooletust ja läbipaistvust eri organite ekspertide valikul;

— nõudis mitteametlike kolmepoolsete kohtumiste suuremat läbipaistvust ning selle vahendi piiratud kasutamist;

— kutsus komisjoni üles keskenduma rohkem ELi õigusaktide ülevõtmise ja rakendamise puudujääkidele liikmesriikides ning toetas sellega seoses määruste kasutamist direktiivide asemel.

5.1.5. Võttes vastu komisjoni kutse osaleda REFITi platvormis ja sõnastades ettepanekud selle platvormi paremaks toimimiseks, ([10]) näitas komitee lisaks oma pühendumist ELi õigusraamistikule, mis võimaldab ettevõtjatel ja kodanikel saada kasu siseturu eelistest ja vältida ebavajalikku halduskoormust.

5.1.6. Oma tegevuse raames REFITi platvormi sidusrühmade rühmas on komitee aktiivselt panustanud mitme REFITi platvormi arvamuse koostamisse, mida on kasutatud ja kasutakse ka edaspidi Euroopa Komisjoni iga-aastases tööprogrammis. Komitee prioriteedid on põhinenud tema sektsioonide panustel, hõlmates muu hulgas lihtsustamisettepanekut seoses kattuvuste ja korduvate nõuete probleemidega, mis tulenevad erinevatest ELi õigusaktidest, ning vajadust selgete ja täielike Euroopa standardite järele ehitustoodete alal (ehitustoodete määrus). Komitee on samuti aidanud välja

([4]) COM(2016) 615 final.
([5]) ELT C 18, 19.1.2017, lk 10.
([6]) Vt järgmised arvamused: „Parem õigusloome paremate tulemuste saavutamiseks“ (raportöör: Bernd Dittmann, ELT C 13, 15.1.2016, lk 192); „Hinnang Euroopa Komisjoni konsultatsioonidele sidusrühmadega“ (raportöör: Ronny Lannoo, ELT C 383, 17.11.2015, lk 57); „REFIT“ (raportöör: Denis Meynent, ELT C 303, 19.8.2016, lk 45); „Parem õigusloome: rakendusaktid ja delegeeritud õigusaktid“ (teabearuanne, ELTs veel avaldamata, raportöör: Jorge Pegado Liz).
([7]) Näiteks Euroopa tarbijapäev 2016 „Parem õigusloome tarbijatele?“, arutelu komisjoni asepresidendi Frans Timmermansiga 18. märtsi 2017. aasta täiskogu istungil, uuring „Parema õigusloome rakendamine – Stoiberi aruande mõju“ ja kodanikuühiskonna päev 2015 „Kodanikuühiskonna dialoog: vahend õigusloome parandamiseks üldistest huvidest lähtuvalt“.
([8]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 45 (punkt 2.2).
([9]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 192.
([10]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 45 (punkt 2.12.1).

töötada terviklikku loetelu ettepanekutest selle kohta, kuidas parandada Euroopa Komisjoni sidusrühmade konsulteerimise mehhanisme, mis annavad panuse parema õigusloome suuniste ja töövahendi käimasolevasse läbivaatamisse.

5.2. **Märkused, mis puudutavad tähtsaimaid teemasid seoses ELi õiguse parema kohaldamisega** (õigusaktide kohaldatavus, läbipaistvus ja üldsuse teadlikkuse suurendamine)

5.2.1. **Kohaldatavus**

5.2.1.1. Komitee kohandab pidevalt oma töömeetodeid, et aidata hinnata ELi õiguse kohaldamise kvaliteeti. Vähem kui kaks aastat tagasi otsustas komitee täita aktiivset osa seadusandliku tsükli hindamisel, viies läbi ELi õigustiku omapoolse järelhindamise.

5.2.1.2. Sellepärast leiab komitee, ([11]) et ELi õiguse kohaldatavust tuleb arvesse võtta alates seadusandliku tsükli algusest, mil viiakse läbi mõjuhinnangud. Hoolimata juba saavutatud edusammudest tuleb Euroopa mõjuhindamise ökosüsteemi veel edasi arendada. Komitee pakub välja mitmed parandamist vajavad valdkonnad mõjuhinnangute kvaliteedi edendamiseks, sh mõjuhinnangute jaoks tehtavate uuringute läbipaistev, kättesaadav ja pluralistlik kirjeldus, Euroopa mõjuhinnangute registri laiendamine ning kvalitatiivne käsitlus ja ühtlustatud metoodiline lähenemine uuringumaatriksi tasandil Euroopa Liidu eri institutsioonide vahel. Tulevikus peaks komitee samuti analüüsima mõningaid mõjuhinnanguid (mis puudutavad teemasid, milles komiteel on tugev seisukoht), vaatama läbi metodoloogilised aspektid ja avaldama arvamust majandusliku, sotsiaalse, keskkonnaalase või territoriaalse mõõtme võimaliku arvessevõtmise kohta seadusandliku tsükli kõige viimases etapis. See töö aitaks koostada ka komitee võimalikke nõuandvaid arvamusi nimetatud mõjuhinnangute alusel välja töötatud õigusaktide eelnõude kohta.

5.2.1.3. Komitee jaoks ([12]) peab Euroopa õigusloome eesmärk alati olema sellise õigusraamistiku loomine, mis võimaldaks ettevõtjatel ja kodanikel kasutada ära siseturu eeliseid ning vältida tarbetut halduskoormust. Seepärast on komitee arvates oluline jälgida kohaldamist kohapeal. Samuti toetab ta kohanemisvõimelist õigusloomet.

5.2.1.4. Euroopa õigusaktid peavad olema kindla eesmärgiga, alati kooskõlas aluslepingus sätestatud eesmärkidega ja paindlikud nende ülevõtmise osas riiklikku õigusse ([13]). Komitee pooldab selles kontekstis subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte selgitamist.

5.2.1.5. Lisaks märgib komitee, et kohanemisvõimeline peab olema mitte ainult õigusaktide sisu, vaid ka õigusloomeprotsess ise, et vastata ettevõtjate ja kodanike vajadustele ([14]). Sellega seoses soovitab komitee ([15]):

a. kohaldada rangemalt parem õigusloome tegevuskava põhimõtteid;

b. koostada õigusaktid läbipaistvamalt kõigil tasanditel;

c. töötada välja süstemaatilisem järelevalvesüsteem direktiivide ülevõtmiseks riiklikul tasandil;

d. võtta arvesse Lissaboni lepinguga liikmesriikide parlamentidele antud uut rolli ja suuremaid volitusi;

e. komisjonil sagedamini kasutada tõlgendavaid teatisi;

f. teha suuremaid jõupingutusi õigusaktide lihtsustamiseks ja kodifitseerimiseks.

5.2.1.6. Enamik ELi õiguse ebarahuldava kohaldamise ja elluviimise probleemidest tuleneb direktiivide puudulikust ülevõtmisest. Seepärast toetab komitee oma arvamustes üldiselt pigem määruste kui direktiivide kasutamist ([16]).

([11]) ELT C 434, 15.12.2017, lk 11, punkt 4.6.1.
([12]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 51, (punkt 1.7).
([13]) Samas (punkt 1.11).
([14]) Samas (punkt 2.7).
([15]) ELT C 248, 25.8.2011, lk 87 (punkt 3.6).
([16]) ELT C 204, 9.8.2008, lk 9 (punkt 2.1).

5.2.1.7. Samamoodi on komisjon õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi REFIT raames teada andnud, et konsultatsioone tuleb kasutada hindamiste, toimivuskontrollide ning delegeeritud õigusaktide ja rakendusaktide koostamise korral. Sellega seoses peaks komisjon võtma samuti ulatuslikumalt arvesse Euroopa Komisjoni õiguskontrollikomitee arvamust, kes vastutab nüüd ka järelhindamiste eest.

5.2.1.8. Komitee arvates on oluline parandada viisi, kuidas komisjon sidusrühmadega konsulteerib, et koostada õigusaktid, mida on liikmesriikidel ja sidusrühmadel lihtne ellu viia. Sellega seoses on komitee juba sõnastatud ettepanekud, mille abil struktuuriliselt parandada konsulteerimisprotsessi ja tagada selle järelevalve ([17]).

5.2.1.9. Komiteel oli võimalus väljendada kahetsust selle pärast, et parema õigusloome paketi meetmetes ei võeta piisavalt arvesse komiteele aluslepingutes ettenähtud rolli, ülesandeid ja representatiivsust ning seetõttu jääb kasutamata võimalus kasutada selle liikmete eriteadmisi ja asjatundlikkust ning täita komitee ülesandeid. Kahjuks ei kajasta komitee osalemine REFITi platvormis (*ex post* valdkond) piisavalt tema ülesandeid ega vastutust demokraatliku legitiimsuse ja institutsioonide tõhususe suurendamisel ([18]).

5.2.1.10. Komitee on seisukohal, et ELi õigustiku kohaldamine kannatab sageli ka seetõttu, et liikmesriikide ametiasutustel puudub poliitiline tahe täita eeskirju ja tagada selliste eeskirjade täitmine, mida ei peeta liikmesriigi seaduste ja riigi tavadega kokkukuuluvaks, ning et püsib suundumus lisada ELi eeskirjadesse uusi, ebavajalikke regulatiivseid mehhanisme või valida neist eeskirjadest vaid mõni osa, kuid mitte teisi osi ([19]).

5.2.1.11. Lõpetuseks on komitee seisukohal, et *EU Pilot*'i süsteem (komisjoni ja liikmesriikide mitteametlik dialoog ELi õiguse täitmata jätmise teemal enne ametliku rikkumismenetluse algatamist) on järjekordne samm õiges suunas, kuid selle toimimist tuleb veel hinnata. Lisaks ei tohiks seda süsteemi kasutada rikkumismenetluste asendamiseks.

5.2.2. **Läbipaistvus**

5.2.2.1. Komitee ([20]) on veendunud, et kõik õigusaktid peavad olema avalike poliitiliste arutelude tulemus. Komitee leiab, et Euroopa õigusloomeprotsessi peaks Lissaboni lepingu raames ja vajaduse korral ka uue lepingu raames läbi vaatama, et Euroopa poliitikameetmed annaksid paremaid tulemusi. Komitee soovib rõhutada õigusaktide kvaliteeti, legitiimsust, läbipaistvust ja kaasavat olemust.

5.2.2.2. Nõukogu koosseisude kohtumised, kus hääletamine toimub kvalifitseeritud häälteenamuse alusel, peaksid läbipaistvuse ja demokraatia kaalutlustel olema avalikud. Komitee on seisukohal, et kolmepoolse kohtumise raames kasutatavat kiirendatud seadusandlikku menetlust tohiks rakendada vaid kiireloomulistel juhtudel, mis on vastavuses ka aluslepingu tingimustega ([21]).

5.2.2.3. Erinevalt Euroopa Parlamendi komisjonidest ei ole kolmepoolsed kohtumised ei läbipaistvad ega juurdepääsetavad. Seadusandliku protsessi piiramine ühele lugemisele viib kodanikuühiskonna osaluse piiramiseni ([22]).

5.2.2.4. Euroopa Parlament ja sellised organid nagu Euroopa Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tuleb paremini integreerida Euroopa poolaasta tsüklisse ([23]).

5.2.2.5. Delegeeritud õigusaktide puhul peab Euroopa Komisjon muutma oma otsuste tegemise protsessi läbipaistvamaks (vt ELi toimimise lepingu artikkel 290), nagu komitee on korduvalt toonitanud ([24]).

5.2.2.6. Lisaks on tegevuskavade ja programmide nimetuste rohkus (Parem õigusloome, Arukas reguleerimine, Kõigepealt mõtle väikestele jne) tekitanud teatavat segadust. Nende programmide ja projektide hierarhiat ja omavahelist koostoimet tuleb selgitada, et üldsus saaks aru, kellele need on suunatud ([25]).

([17]) ELT C 383, 17.11.2015, lk 57.
([18]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 192 (punkt 2.6).
([19]) ELT C 18, 19.1.2011, lk 100 (punkt 3.5).
([20]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 51 (punktid 1.9 ja 2.6).
([21]) Samas (punkt 3.11).
([22]) Samas (punkt 3.15).
([23]) Samas (punkt 3.16).
([24]) Samas (punkt 3.17).
([25]) ELT C 230, 14.7.2015, lk 66 (punkt 5.2).

5.2.2.7. Lisaks nõuab komitee läbipaistvuse ja legitiimsuse huvides, ([26]) et komisjoni konsultatsioon ei mõjutaks kodanikuühiskonna struktureeritud dialoogi (ELi lepingu artikli 11 lõige 2) või konkreetsetes raamistikes toimuvaid konsultatsioone, nagu tööturu osapooltega konsulteerimine sotsiaaldialoogi raames (ELi toimimise lepingu artikkel 154) või nõuandeorganitega, nagu komitee, konsulteerimist (ELi toimimise lepingu artikkel 304).

5.2.3. **Üldsuse teadlikkuse suurendamine**

5.2.3.1. Vaja on edendada ja parandada üldsusega suhtlemist. Suhtlus äratab huvi, mis omakorda suurendab mõistmist. Euroopa uus narratiiv peaks algama komisjoni ja liikmesriikide ühise teabevahetus- ja lihtsustamisstrateegiaga. Seoses sellega oleks kasulik korrata seda, mida komitee rõhutas arvamuses „Ühtse turu akt": parteidel, meedial, haridusasutustel ja kõigil sidusrühmadel on ajalooline vastutus selle eest, et EL suudaks edukalt toime tulla globaalsete väljakutsetega, tuginedes meie sotsiaalset turumajandust siiani iseloomustanud väärtustele ([27]).

5.2.3.2. Seni ei olda endiselt piisavalt teadlikud komisjoni loodud tugivõrgustikest. Iseäranis kehtib see SOLVITi võrgustiku kohta, mille eesmärk on aidata üksikisikuid ja ettevõtjaid juhul, kui nende õigusi rikuvad teise liikmesriigi ametiasutused. Komitee tervitab komisjoni algatust seda võrgustikku paremini propageerida.

5.2.3.3. Üks lahendus oleks, ([28]) et komisjon paneb rohkem rõhku üldsuse teavitamisele rikkumistest, sest kokkuvõttes on liikmesriikide valitsused need, kes ELi õigust üle ei võta või teevad seda valesti või hilinemisega. Nemad kiitsid asjaomased õigusaktid nõukogus heaks. Nemad vastutavad ELi õigustiku üldise ebapiisava rakendamise eest, mida aruanded ühenduse õiguse kohaldamise kohta igal aastal kajastavad. Peale selle peaks komisjon süstemaatiliselt analüüsima, millised meetmed on vajalikud praeguse olukorra põhjalikuks muutmiseks, ning võtma arvesse komitee varasemaid ettepanekuid ([29]) selles küsimuses.

5.3. **Märkused, mis puudutavad komisjoni tähtsaimaid kohustusi seoses ELi õiguse parema kohaldamisega** (ELi õiguse kohaldamise järelevalve ([30]) ja ELi õiguse järgimine liikmesriikides)

5.3.1. Komitee on arusaadavalt mures ELi õiguse kohaldamise järelevalve pärast ja on koostanud sel teemal konkreetsed arvamused ([31]). Samuti on ta seda teemat käsitlenud muudel teemadel avaldatud arvamustes („Arukas reguleerimine", „Parem õigusloome", „REFIT" jne) ning sellele teemale pühendatud aruteludel ja seminaridel (peaasjalikult oma ühtse turu vaatlusrühma raames).

5.3.2. Selles kontekstis on komitee sageli ärgitanud komisjoni taotlema temalt arvamust aastaaruande kohta, et võtta arvesse organiseeritud kodanikuühiskonna seisukohti ELi õiguse kohaldamise teemal ja õiguse kohaldamist seega toetada ([32]).

5.3.3. Komitee on seisukohal, et ta võib etendada kasulikku rolli vahendajana ELi seadusandjate ja õigusaktide kasutajate vahel. Ta võib näiteks anda teatud panuse Euroopa Parlamendi omaalgatuslikku raportisse, mis käsitleb iga-aastast aruannet ELi õigusaktide rakendamise kohta liikmesriikides, keskendudes liikmesriikide tehtud täiendustele õigusaktide ülevõtmisel ([33]).

5.3.4. Samuti on komitee ([34]) pakkunud välja rea meetmeid direktiivide ülevõtmise parandamiseks. Muu hulgas

— tuleks juba varem valida ülevõtmisel kasutatav normdokument;

— tuleks kiirendada ülevõtmisprotsessi pärast direktiivi avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*, usaldades sisemise kooskõlastamise riiklikule kontaktpunktile, kelle käsutada on sel otstarbel loodud andmebaas;

— tuleks täpsete ja kohustuslike sätete või määratluste puhul soosida sõna-sõnalist ülevõtmist;

([26]) ELT C 383, 17.11.2015, lk 57 (punkt 2.1.2).
([27]) ELT C 132, 3.5.2011, lk 47 (punkt 1.7).
([28]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 192 (punkt 4.4.9).
([29]) ELT C 230, 14.7.2015, lk 66.
([30]) COM(2016) 463 final.
([31]) ELT C 204, 9.8.2008, lk 9 ja ELT C 347, 18.12.2010, lk 62.
([32]) ELT C 347, 18.12.2010, lk 62 (punkt 1.10).
([33]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 45 (punkt 3.2.4).
([34]) ELT C 204, 9.8.2008, lk 9 (punkt 5).

— võiks lubada ülevõtmist konkreetse viitega direktiivi normatiivsetele/kohustuslikele sätetele, näiteks nimekirjadele, tabelitele direktiivis käsitletavate toodete, ainete või objektide nimekirjadega, lisatud näidisvormidele või sertifikaatidele;

— tuleks riiklikke ülevõtmisviise kohandada vastavalt direktiivi ulatusele, kasutades kiirendatud menetlust, jätmata samas kõrvale kohustuslikke sisekonsultatsioone normatiivtekstide vastuvõtmisel.

5.3.5. Samal ajal leiab komitee, et ELi küsimuste sobiv järelevalve liikmesriikides kergendaks samuti märkimisväärselt komisjoni tööd ning parandaks selle kvaliteeti ([35]).

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([35]) ELT C 325, 30.12.2006, lk 3 (punkt 6.1.13).

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

KOMITEE TÄISKOGU 529. ISTUNGJÄRK 18. JA 19. OKTOOBRIL 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Vastavuspakett:

a) „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „SOLVITi tugevdamise tegevuskava: ühtse turu hüvede toomine kodanike ja ettevõteteni““

[COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final],

b) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühtne digivärav teabe ja menetluste ning abi- ja probleemilahendamisteenuste pakkumiseks ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012“

[COM(2017) 256 final – 2017/0086(COD)],

c) „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse tingimused ja kord, mille kohaselt võib komisjon paluda ettevõtjatel ja ettevõtjate ühendustel esitada teavet siseturu ja sellega seotud valdkondade kohta“

[COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]“

(2018/C 081/12)

Raportöör: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Konsulteerimistaotlus	a) Euroopa Komisjon, 5.7.2017
	b) Euroopa Parlament, 12.6.2017
	nõukogu, 14.6.2017
	c) Euroopa Parlament, 31.5.2017
	nõukogu, 10.10.2017
Õiguslik alus	a) Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
	b) ELi toimimise lepingu artikli 21 lõige 2, artikkel 48 ja artikli 114 lõige 1
	c) ELi toimimise lepingu artikli 43 lõige 2, artiklid 91, 100, 114 ja 192 ning artikli 194 lõige 2 ja artikkel 337
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	4.10.2017

Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	184/0/5
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee väljendab heameelt Euroopa Komisjoni kavatsuse üle luua ühtsel turul eeskirjade järgimise ja aruka jõustamise kultuur, sest see pakub palju võimalusi inimestele, kes soovivad elada ja töötada teises liikmesriigis, ning ettevõtjatele, kes soovivad laiendada oma turge.

1.2. Komitee toetab komisjoni tegevuskava, et parandada SOLVITi võrgustiku kvaliteeti ja tõhusust. Samuti soovitab ta komisjonil tihedas koostöös kõigi kodanikuühiskonna organisatsioonidega suurendada teadlikkust võrgustiku olemasolust, et võimaldada kõigil SOLVITi teenustest suuremat kasu saada. Ettevõtjad peaksid neid ühtse turu majandusvabaduste kontekstis rohkem kasutama, mistõttu tuleks vahendit tugevdada.

1.3. Komitee toetab ühtset digiväravat käsitlevas määruse ettepanekus esitatud algatust, mis võimaldab kodanikele ja ettevõtjatele lihtsa juurdepääsu igakülgsele teabele. Komitee peab positiivseks asjaolu, et nimetatud portaal võimaldab juurdepääsu teabele, menetlustele ning tõhusatele abi- ja probleemilahendusteenustele ühekordsuse põhimõtte ja kogu valitsemist hõlmava lähenemisviisi alusel.

1.4. Mis puutub määruse ettepanekusse, milles kehtestatakse teabe taotlemise tingimused ja kord, siis on eri kodanikuühiskonna organisatsioonide seisukohad väga erinevad. Osad üksused pooldavad seda, samas kui teised, nagu ettevõtjate esindajad, väljendavad tõsist muret. Juhul kui määruse ettepanek võetakse vastu kavandatud ajakava jooksul, palub komitee komisjonil kasutada seda vahendit vajaduse korral maksimaalse proportsionaalsusega tugeva piiriülese mõõtmega juhtumite puhul ning tagades asjaomaste isikute põhiõiguste järgimise, eriti konfidentsiaalse teabe kaitse puhul. Mis puutub komisjonile kättesaadavasse teabesse ühtse turu takistustega tegelemiseks, siis on juba olemas palju teabekanaleid, mida võiks rohkem ja süsteemsemalt uurida, et tuvastada tõkked ühtsel turul, sealhulgas ELi õigusaktide mittejärgimine. Igal juhul loodab komitee, et viie aasta jooksul hinnatakse kohustuslikus korras määruse toimimist.

1.5. Komitee ergutab ELi liikmesriike tegema suuremaid edusamme e-valitsuse valdkonnas, eriti e-ID ja välismaiste isikut tõendavate dokumentide tunnustamise osas, kuna pakutavaid teenuseid ei hinnata piisavaks.

1.6. Komitee kutsub komisjoni üles kaasama sellesse protsessi kodanikuühiskonna, tuginedes selle jõupingutustele ja töötulemustele kui ELi siseturu olukorra hindamise vahendile. Igal juhul on komitees esindatud organisatsioonidel kogemused, vahendid ja võimekus teha SOLVITiga koostööd eesmärgiga tõhustada ühtset digiväravat käsitlevas ettepanekus sedastatud tegevusi, mis on suunatud inimeste teadlikkuse suurendamisele SOLVITist ja selle kvaliteedi seirele. Seda tuleks teha, andes samal ajal panuse vajalikuks peetavatesse hindamistesse.

2. **Komisjoni ettepanekud**

2.1. Euroopa Parlament, nõukogu ja Euroopa Komisjon kordasid 13. detsembri 2016. aasta ühisavalduses ELi 2017. aasta seadusandlike prioriteetide kohta taas oma pühendumust edendada olemasolevate õigusaktide nõuetekohast rakendamist. Samal päeval esitas komisjon teatise „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“, milles kirjeldatakse, kuidas komisjon kavatseb tõhustada oma jõupingutusi, et tagada ELi õigusaktide rakendamine kõigi hüvanguks. Eelkõige ühtse turu strateegias seati 10 komisjoni prioriteeti eesmärgiga luua ühtse turu eeskirjade järgimise kultuur, asetades erilise rõhu SOLVITi tugevdamisele.

2.2. Praegu ([1]) toimib SOLVIT keskuste võrgustikuna, mille on asutanud liikmesriigid (ja Euroopa Majanduspiirkonna riigid) oma riiklike haldusasutuste sees eesmärgiga pakkuda kiire ja mitteametlik vahend nende probleemide lahendamiseks, millega üksikisikud ja ettevõtjad oma õiguste kasutamisel ühtsel turul kokku puutuvad.

2.2.1. SOLVITi juhtumid on piiriülesed probleemid, mis tulenevad siseturgu käsitlevate liidu õigusaktide võimalikust rikkumisest riigiasutuse poolt, niivõrd kui sellise rikkumise suhtes ei kohaldata kohtumenetlust liikmesriigi või ELi tasandil.

2.2.2. SOLVIT on riigi ametiasutuse osa ja tegutseb ainult mitteametlikult. SOLVIT ei saa sekkuda järgmistel juhtudel:

— ettevõtjatevahelised probleemid,

— tarbija õigused,

— kahju hüvitamine,

— kohtumenetlused.

2.3. Komisjoni vastavuspakett koosneb järgmistest dokumentidest.

2.4. SOLVITi tugevdamise tegevuskava ([2]).

2.4.1. Komisjon on võtnud endale kohustuse võtta koos liikmesriikidega täiendavaid meetmeid, et **tugevdada SOLVITi strateegilist rolli** eesmärgiga parandada ühtse turu praktikas toimimist kodanike ja ettevõtjate hüvanguks.

2.4.2. See täiendab Euroopa sotsiaalõiguste samba ja sellega seotud algatuste eesmärke, peegeldades komisjoni prioriteeti edendada sotsiaalset õiglust ja võrdseid võimalusi ELis.

2.4.3. Teatise eesmärk on edendada SOLVITit kolmel viisil:

i. parandada selle kvaliteeti,

ii. tutvustada seda senisest intensiivsemalt,

iii. suurendada selle rolli ELi õiguse jõustamisel.

2.4.4. Strateegilisem teavitustegevus SOLVITi teemadel ja struktureerituma koostöö arendamine vahendusorganisatsioonide ja asjaomaste võrgustikega **tugevdab SOLVITi rolli kasuliku tagasiside ja tõendusmaterjali pakkujana** selle kohta, kuidas ühtne turg praktikas toimib: see tagab juhtumite suurema kriitilise massi, hõlmates suuremat arvu ettevõtjaid.

2.4.5. Kooskõlas ELi e-valitsuse tegevuskavaga **uurib komisjon ühekordsuse põhimõtte teostatavust**. See aitaks vältida olukorda, kus kodanikud ja ettevõtjad, kes soovivad lahenduseta jäänud SOLVITi juhtumi järel esitada komisjonile esimest korda kaebuse, peavad uuesti esitama teabe, mis on SOLVITis juba olemas.

2.5. Ettepanek: määrus, millega luuakse ühtne digivärav ([3]).

2.5.1. Kõnealuses määruse ettepanekus kehtestatakse õigusnormid ühtse digivärava loomiseks ja toimimiseks, et pakkuda kodanikele ja ettevõtjatele lihtsat juurdepääsu põhjalikule ja kvaliteetsele teabele, tulemuslikele abi- ja probleemilahendamisteenustele ning tõhusatele menetlustele seoses liidu ja riiklike õigusnormidega, mida kohaldatakse kodanike ja ettevõtjate suhtes, kes kasutavad või kavatsevad kasutada oma liidu õigusest tulenevaid õigusi siseturu valdkonnas.

2.5.2. Samuti tehakse ettepanek hõlbustada menetluste kasutamist teistest liikmesriikidest pärit kasutajate jaoks, toetatakse ühekordsuse põhimõtte rakendamist ja kehtestatakse õigusnormid siseturu takistustest teavitamiseks, tuginedes kasutajate tagasisidele, siseturu toimimise kohta esitatud aruandlusele ja digiväravaga hõlmatud teenuste kohta kogutud statistikale.

([1]) Komisjoni 17. septembri 2013. aasta soovitus (ELT L 249, 19.9.2013, lk 10).
([2]) COM(2017) 255 final.
([3]) COM(2017) 256 final.

2.5.3. Kõnealuse määruse lisades on toodud 13 põhimenetluse loetelu teise liikmesriiki liikuvate kodanike ja ettevõtjate jaoks ning loetelu siduvate ELi õigusaktidega kehtestatud abi- ja probleemilahendamisteenustest, millele on võimalik portaali kaudu ligi pääseda.

2.5.4. Kodanikega seotud teabevaldkonnad: liidu piires reisimine; liidu piires töötamine ja pensionile jäämine; sõidukid liidus; teises liikmesriigis elamine; õpingud või praktika teises liikmesriigis; tervishoid; perega seonduvad piiriülesed õigused, kohustused ja õigusnormid ning tarbijad piiriülestes olukordades.

2.5.5. Ettevõtjatega seotud teabevaldkonnad: ettevõtte asutamine, juhtimine ja tegevuse lõpetamine; töötajad; maksud; kaubad; teenused; ettevõtte rahastamine; riigihankelepingud; töötervishoid ja tööohutus.

2.6. Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles sätestatakse tingimused ja kord, mille kohaselt võib komisjon paluda ettevõtjatel ja ettevõtjate ühendustel esitada teavet siseturu ja sellega seotud valdkondade kohta ([4]).

2.6.1. Kõnealuse määruse ettepaneku eesmärk on aidata komisjonil jälgida siseturu eeskirju ja tagada nende täitmine, võimaldades tal saada valitud turuosalistelt rangelt piiritletud teabenõuete abil õigeks ajaks põhjalikku ja usaldusväärset kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet.

2.6.2. Ettepanek, mille kohaldamisalast jäetakse välja mikroettevõtjad, ei põhjusta täiendavat halduskoormust, kuna selles kehtestatakse erandlik ja täiendav menetlus vajaliku teabe saamiseks juhtudel, kui võib esineda tõkkeid, mis takistavad siseturu toimimist. Kõnealuse algatusega loodav teabevahend on viimane abinõu, mida kasutatakse, kui muud teabe hankimise võimalused ei ole tulemusi andnud.

2.6.3. Ettepanekuga kehtestatakse kord, mida tuleb järgida teabe küsimisel, otsus, millega see heaks kiidetakse, konfidentsiaalse teabe ja ametisaladuse kaitse ning võimalus kohaldada trahve tahtliku päringule vastamatajätmise või raskest hooletusest tuleneva ebaõige, ebatäieliku või eksitava vastuse korral. Igal juhul reguleerib kohtulikku kontrolli Euroopa Kohus.

2.6.4. Ettepaneku kohaselt võimaldab ühtse turu tõrkeid puudutava usaldusväärse teabe kättesaadavus komisjonil ja riiklikel ametiasutustel tagada ühtse turu eeskirjade parema järgimise ja ELi poliitikameetmete parema kavandamise. Komisjoni sõnul suurendaks see tarbijate usaldust ühtse turu vastu ja aitaks selle potentsiaali maksimaalselt ära kasutada.

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee rõhutab vajadust lisada komisjoni esitatud vastavuspaketti mõned elemendid, et suurendada õigusakti ettepaneku legitiimsust, vastata selle tulevase rakendamisega seotud kõigi institutsioonide ja asutuste ootustele ning saavutada määruse tõhus rakendamine kõigis sihtriikides.

3.2. Nimetatud paketi peamist eesmärki – tugevdada SOLVITit – on rõhutanud nii liikmesriigid konkurentsivõime nõukogu koostatud ja komisjonile suunatud konkreetsete taotluste kaudu kui ka Euroopa Parlament ning see annab kõnealusele õigusakti ettepanekule tugeva demokraatliku legitiimsuse.

3.2.1. Oleks asjakohane laiendada ja täpsustada nende institutsioonide ja asutuste korraldust ja ülesandeid, kes vastutavad kõnealuse õigusraamistiku tulevase rakendamise eest, ning täpsemalt määruse eest, milles sätestatakse tingimused ja kord, mille kohaselt võib komisjon paluda ettevõtjatel ja ettevõtjate ühendustel esitada teavet siseturu ja sellega seotud valdkondade kohta.

3.2.2. Sellega seoses toob komitee esile vajaduse muuta komisjoni ettepaneku fookust, kuna ühelt poolt ei sisalda see viidet komitee rollile määruse rakendamise etapis ja teiselt poolt näib, et selle peamine eesmärk on suurendada komisjoni rolli kohustuste täitmata jätmisega seotud menetlusele eelnevas haldusetapis.

([4]) COM(2017) 257 final.

3.2.2.1. Esiteks nõrgestab nimetatud ettepanek liidu funktsionaalse subsidiaarsuse legitiimsust, takistades komiteel täita ülesandeid, milleks talle on aluslepingutes antud konkreetsed volitused ja millele ta on edukalt pühendanud olulise osa tema tegevusest.

3.2.2.2. Komiteel on kogemused, vahendid ja võimekus aidata suurendada teadlikkust sellest, kuidas SOLVIT toimib. Lisaks jäetakse komitee kõrvale igasugusest koostööst kavandatud määruste rakendamise järelevalve ja hindamise valdkonnas.

3.2.2.3. Ühtset digiväravat käsitleva ettepaneku sellist lähenemisviisi tuleb muuta, sest praegusel kujul ei ole see kooskõlas ELi lepingu artikli 11 lõike 2 institutsionaalse mõõtmega ning see vähendab komitee rolli organiseeritud kodanikuühiskonna huvide esindajana ja kahjustab osalusdemokraatia põhimõtte funktsionaalset mõõdet, muutes määruse rakendamise tulevikus vähem tõhusaks.

3.2.2.4. Ühtne digivärav peab aitama kiirendada tõhusa, koostalitlusvõimelise ja kõigile juurdepääsetava e-valitsuse elluviimist. Komitee toetab ühekordsuse põhimõtte rakendamist ja kordab ([5]) kogu valitsemist hõlmava lähenemisviisi aluspõhimõtet, mis seisneb erinevate avaliku sektori asutuste koostöös, ulatudes kaugemale nende vastavate pädevusvaldkondade piiridest, et taotlejale annaks tervikliku vastuse üks asutus.

3.2.3. Teiseks sisaldab SOLVITi tugevdamist käsitleva tegevuskava III punkt olulisi meetmeid selleks, et suurendada SOLVITi rolli ELi õigusaktide jõustamise vahendina vastusena konkurentsvõime nõukogu ja Euroopa Parlamendi korduvatele üleskutsetele.

3.3. Samuti on vaja teha mõned märkused, et teatise ettepanekut võimalikult tõhusalt rakendada.

3.3.1. Esiteks tuleks SOLVITi edendamise kavatsuse seisukohast käsitleda kahte küsimust, mida komisjoni tegevuskavas ei ole.

3.3.2. Ühelt poolt kahandab eeldatavalt 2019. aasta keskel toimuv Ühendkuningriigi EList väljaastumine oluliselt nimetatud tegevuskava II punktis viidatud mõiste „turg“ sisu. Kui selleks ajaks ei ole sõlmitud lepingut, millega reguleeritakse Ühendkuningriigi ja ELi kahepoolseid suhteid, ja see riik ei kuulu Euroopa Majanduspiirkonda, vabastatakse riigi valitsus automaatselt igasugustest tegevuskava täitmisega seotud kohustustest. See mõjutab negatiivselt tema kodanikke ja nende liikmesriikide kodanikke, kus SOLVITi keskuste võrgustik toimib.

3.3.3. Teiselt poolt, arvestades, et ELi õigust ja eelkõige majanduslikke põhivabadusi kohaldatakse ka väljaspool liidu territooriumi ning sellega kaasnevad hüved ja kohustused kolmandate riikide kodanikele ja nende riikide asutustele, tuleks tulevikus kaaluda keskuste loomist ja SOLVITi kohaldamist nende riikide territooriumidel, kellega EL on sõlminud rahvusvaheliste lepingute kaudu erisuhted, näiteks lepingud, mida käsitletakse ELi toimimise lepingu artikli 218 lõike 6 punkti a esimeses kolmes alapunktis. Sellest oleks selge kasu nii kodanikele ja ettevõtjatele kui ka selliste kolmandate riikide kodanikele ning sellega parandataks ELi õiguse kohaldamist.

3.4. Teiseks on vaja luua stiimuleid selliste liikmesriikide riigiasutustele, kes vajavad digilõhe tõttu või muudel põhjustel teistest rohkem vahendeid, et rakendada määrust ühtse digivärava loomise kohta.

3.4.1. Komisjon võiks kaaluda ettepanekut majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisele suunatud meetme võtmiseks. See meede näib põhjendatud ka selleks, et ergutada asjaomaseid ettevõtjaid, võttes arvesse eespool nimetatud komisjoni tegevuskava III punktis esitatud andmeid, mille kohaselt esinevad ebaproportsionaalsed erinevused SOLVITi keskuste juhtumite arvus ning neid erinevusi ei saa seletada üksnes osalevate riikide erineva demograafilise ja majandusliku olukorraga.

3.5. Lõpuks on vaja kehtestada kohustus kõigis riikides, kus SOLVITi võrgustik toimib, et sobiva ja stabiilse töötajaskonna valimine keskustele esitatud juhtumite lahendamiseks toimuks võimalikult kiiresti avatud ja läbipaistvate konkursside kaudu.

([5]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 99.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. **SOLVIT**

4.1.1. Komitee toetab konkreetseid jõupingutusi, et parandada SOLVITi tööd. SOLVIT võib olla kasulik vahend, sest see pakub kodanikele ja ettevõtjatele platvormi väga mitmesuguste siseturuga seotud probleemide lahendamiseks. Komisjon peaks veelgi suurendama SOLVITi üldist nähtavust.

4.1.2. Õigusaktide parem rakendamine toob kasu nii kodanikele kui ka ettevõtjatele. Arvud näitavad, et aastate jooksul on kodanike poolt SOLVITile esitatud juhtumite osakaal võrreldes ettevõtete juhtumitega suurenenud, eriti sotsiaalkindlustuse valdkonnas. Teiselt poolt oli ettevõtete esitatud juhtumite lahendamise määr (80 %) väiksem kui võrgustiku keskmine (89 %). Komisjon peab võtma asjakohaseid meetmeid, et kõik kasutajad saaksid kasutada võrgustiku pakutavaid võimalusi. Vahendi tugevdamine on oluline ning komitee loodab, et täidetakse SOLVITi tugevdamise tegevuskava ootused eeskätt seoses ettevõtete jaoks apellatsioonimenetluse kasutuselevõtuga kaupade vastastikuse tunnustamise kontekstis ning samuti seoses vahetuma ja tulemuslikuma õigusabiga võrgustikule, kasutades täiustatud vahendeid mitteametliku õigusnõu pakkumiseks ja interaktiivseid koolitusvahendeid ning võimalust hallata eriarvamusi.

4.2. **Määruse ettepanek ühtse digivärava kohta**

4.2.1. Komitee toetab määruse ettepanekus sisalduvat ühtse digivärava algatust. Portaal peaks andma kodanikele ja ettevõtjatele igakülgset teavet ja abi, mida nad kogu siseturul tegutsemiseks vajavad. Hea kavandamise korral saab vahend aidata nii teises ELi liikmesriigis elavaid kodanikke kui ka neid ettevõtjaid, eeskätt VKEsid ja idufirmasid, kes soovivad kasutada mistahes majandusvabadusi teises liikmesriigis.

4.2.2. Sageli ei ole kodanikud ja ettevõtjad täielikult teadlikud oma õigustest ja võimalustest ühtsel turul. Ühtne digivärav peaks täiustama olemasolevaid vahendeid ja need omavahel ühendama ning aitama ettevõtjatel täita haldusmenetlusi ja -formaalsusi, mida kasutatakse kõige rohkem veebis. Portaal peaks suurendama ühtse turu läbipaistvust, turvalisust ja usaldusväärsust.

4.2.3. On väga tähtis, et ühtne digivärav pakuks igakülgset teavet ja abi, mida ettevõtjad vajavad, et lihtsustada piiriülest ettevõtlust. See hõlmab ajakohast ja kvaliteetset teavet turu kohta, probleemide lahendamist ja vaidluste lahendamise mehhanisme, nagu ka elektroonilisi menetlusi nende ettevõtjate jaoks, kes soovivad osaleda piiriüleses tegevuses.

4.3. **Määruse ettepanek ühtse turu teabevahendi kohta**

4.3.1. Kavandatud määruse osas, milles sätestatakse tingimused ja kord, mille kohaselt võib komisjon paluda ettevõtjatel ja ettevõtjate ühendustel esitada teavet siseturu kohta, valitsevad komitees esindatud kodanikuühiskonna eri organisatsioonide, eeskätt ettevõtjate organisatsioonide hulgas väga erinevad seisukohad.

4.3.2. Ettevõtjaid esindavad organisatsioonid seavad ettepaneku kahtluse alla, kuna see on suunatud peamiselt ettevõtjatele, kuid ühtse turu tõkete püsimise eest on vastutavad just liikmesriigid.

a) Kokkulepitud eeskirjade parem jõustamine on vajalik ühtse turu tõhusamaks toimimiseks. See algab liikmesriikide suunamise ja toetamisega eeskirjade riiklikesse õigusaktidesse ülevõtmisel ja rakendamisel. Komisjonil peaks olema jõustamisprotsessis suurem roll, tagades, et kõik ettevõtjad järgivad eeskirju, ning eeskirjade mittejärgimise korral ei tohiks ta kõhelda käivitamast katseprojekte või rikkumismenetlusi.

b) Mis puutub komisjonile kättesaadavasse teabesse ühtse turu takistustega tegelemiseks, siis on juba olemas palju teabekanaleid, nagu Euroopa ettevõtlusvõrgustik, internetipõhine vaidluste lahendamise platvorm, TRIS, siseturu infosüsteem ja REFITi platvorm. Neid kanaleid võiks rohkem ja süsteemsemalt uurida, et tuvastada tõkked ja killustatus ühtsel turul, sealhulgas ELi õigusaktide mittejärgimine.

c) Ettevõtjate mure ja hirm halduskoormuse suurenemise pärast uue kohustuse tõttu avaldada trahvide ja karistuste ohus konfidentsiaalset äriteavet ja ettevõtete tundlikke andmeid (hinnapoliitika, äristrateegia).

4.3.3. Seevastu kodanikuühiskonna organisatsioone esindavad organisatsioonid väljendavad kavandatud määruse üle heameelt, kuna nende arvates on oluline

a) tagada õigeaegne juurdepääs usaldusväärsetele andmetele, sest lisaks läbipaistvuse suurendamisele parandab see siseturu toimimist, andes juurdepääsu asjakohasele, kasulikule ja sidusale teabele, mis on eriti vajalik teatud meetmete vastuvõtmiseks komisjonis;

b) saada valitud turuosalistelt rangelt piiritletud teabenõuete abil õigeks ajaks põhjalikku ja usaldusväärset kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet;

c) aidata komisjonil tagada, et kodanike ja ettevõtjate ühtse turu õigusi austatakse, ning aidata tugevdada koostööd liikmesriikidega.

4.3.4. Seega, juhul kui määruse ettepanek võetakse vastu kavandatud ajakava jooksul, palub komitee komisjonil kasutada seda vahendit vajaduse korral maksimaalse proportsionaalsusega tugeva piiriülese mõõtmega juhtumite puhul ning tagades asjaomaste isikute põhiõiguste järgimise, eriti konfidentsiaalse teabe kaitse puhul.

4.3.4.1. Lisaks tuleks ettepaneku seletuskirjas esitatud hindamise ettepanek viia üle õigusteksti osasse, et muuta see siduvaks õigusnormiks. Hindamine tuleb läbi viia viie aasta jooksul pärast määruse vastuvõtmist eesmärgiga analüüsida nimetatud jälgimismeetmete toimimist.

5. **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll protsessis**

5.1. ELi ühtse turu väljakujundamine ja selle normide nõuetekohane kohaldamine on üks komitee peamisi prioriteete.

5.2. Sageli ei ole kodanikud ja ettevõtjad täielikult teadlikud siseturu pakutavatest õigustest ja võimalustest. Ühtne digivärav peaks täiustama olemasolevaid vahendeid ja need omavahel ühendama ning aitama ettevõtjatel täita haldusmenetlusi ja -formaalsusi, mida kasutatakse kõige sagedamini veebis. Kõnealune portaal peaks suurendama siseturu läbipaistvust, turvalisust ja usaldusväärsust.

5.3. Komitee on kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajana valmis andma sellesse algatusse oma panuse. Sellega seoses pakub komitee oma abi ühtset digiväravat käsitleva määruse rakendamise järelevalves ja hindamisel.

5.4. Komitee kutsub komisjoni üles tihedale koostööle, et kasutada ära kõigist 28 liikmesriigist pärit komitee liikmete teadmisi ja kogemusi.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus uute raskeveokite CO_2-heite ja kütusekulu seire ja aruandluse kohta“

[COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]

(2018/C 081/13)

Raportöör: **Dirk BERGRATH**

Kaasraportöör: **Mihai MANOLIU**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 15.6.2017
	nõukogu, 22.6.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõige 1
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	4.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	188/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Komitee on seisukohal, et ELi poliitika peamine eesmärk peaks olema töökohtade loomine ning Euroopa taasindustrialiseerimisele, majanduskasvule, puhtale energiale üleminekule, uutele ärimudelitele ja tipptasemel tehnoloogiatele suunatud investeeringud.

1.2. Komitee leiab, et transpordiettevõtjad on jätnud kasutamata võimalused vähendada kütusele tehtud kulutusi, mis moodustavad neljandiku nende tegevuskuludest. Kütusesäästlikkus on ostuotsuste tegemisel põhiline tegur ning kütusekulu vähendamine aitaks vähendada kütuseimpordi maksumust. ELil on vaja sertifitseerimise, kütusekulu hindamise ning kütusekulu ja heitenorme ning see peaks olema innovatsiooni hoogustav tegur. Elektrisõidukeid käsitlevad poliitikasuunad ja -kavad on tekitanud sõidukitootjate vahel suure konkurentsi. Transpordisektor peab koos ehitus-, põllumajandus- ja jäätmesektoriga andma oma panuse heitkoguste vähendamisse.

1.3. ELi meetmed on õigustatud, võttes arvesse kliimamuutuste piiriülest mõju ning vajadust kaitsta kütuse, sõidukite ja transporditeenuste ühtset turgu. Transporditurru killustumine ja läbipaistvuse vähenemine, erinevused õigusaktides ja lahknevad poliitilised seiretavad ning seireandmete ühise andmebaasi puudumine avaldavad sotsiaalsest ja majanduslikust seisukohast märkimisväärset mõju.

1.4. Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et uus määruse ettepanek hõlbustab äsja ELis registreeritud raskeveokite CO_2-andmete seiret ja levitamist ning annab klientidele, kellest suurem osa on VKEd, selget teavet tarbimise kohta.

1.5. Komitee kiidab heaks asjaolu, et määruse ettepanekus tehti valik kolmanda variandi kasuks, mis hõlmab ühist aruandlust, kuna sellega tagatakse digitaalne teabevahetus ja andmete kogumine nii riiklikul kui ka ELi tasandil ning sellega kaasnevad väikesed halduskulud.

1.6. Komitee rõhutab, et sellised olulised turud nagu USA, Kanada, Jaapan ja Hiina on viimastel aastatel rakendanud sertifitseerimise ja kütusesäästlikkuse meetmeid kütusekulu ja/või heitenormide kujul, et ergutada innovatsiooni ja parandada kiiresti sõidukite tõhusust. Euroopa raskeveokitootjate konkurentsivõime sõltub seetõttu nendele normidele vastamisest.

1.7. Kuigi on tõsi, et turg avaldab tootjatele põhimõtteliselt survet jätkuvalt vähendada ELi veoautode kütusekulu, on transpordiettevõtjatel, kellest suurem osa on VKEd, sageli raskusi kütusesäästlikumate raskeveokite kõrgema ostuhinna rahastamisega.

1.8. Komitee soovitab, et komisjon seaks raskeveokitele võimalike CO_2 piirmäärade kehtestamisel eesmärgiks tagada tasakaal lühikeses kuni keskpikas perspektiivis saavutatavate eesmärkide ja heitevaba maanteetranspordi pikaajalise eesmärgi vahel. See tähendab, et tuleks soodustada olemasoleva tehnoloogiaga seotud innovatsiooni, piiramata investeeringuid heitevabadesse sõidukitesse.

1.9. Selles kontekstis leiab komitee, et CARS 21 kõrgetasemelise töörühma lõpparuande kohta koostatud komitee arvamuses tehtud soovitusi võiks kohaldada ka raskeveokitele, eriti rakendamise ajakava osas.

1.10. Komitee rõhutab avaliku sektori investeeringute ja reguleerimise osa maanteetranspordi heitkoguste, sealhulgas raskeveotranspordist tulenevate heitkoguste vähendamises.

1.11. Komitee rõhutab, et iga reguleeriva tegevusega peavad kaasnema arvukamad poliitikameetmed, et vähendada nõudlust maanteetranspordi ja sealhulgas raskeveotranspordi järele, minnes üle muudele transpordiliikidele (raudtee-, siseveeteedetransport jne), mis tekitavad vähem kasvuhoonegaaside heidet.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Määruse ettepaneku eesmärk on sätestada Euroopa Liidus registreeritud uute raskeveokite CO_2-heite ja kütusekulu seire ja aruandluse nõuded. Määrus kehtib üksnes reisijate- või kaubaveoks konstrueeritud ja valmistatud raskeveokitele ning haagistele ([1]).

2.2. Transport ja liikuvus on Euroopa majanduse ja konkurentsivõime jaoks äärmiselt olulised. Seda peegeldab ka lai valik muid poliitikaraamistikke, mis seda sektorit tugevalt mõjutavad. Energialiidu, digitaalse ühtse turu ning töökohtade, majanduskasvu ja investeerimise tegevuskava prioriteetide elluviimine aitab liikuvusele ja transpordisektorile igal juhul kaasa.

2.3. 2014. aasta oktoobris seadsid ELi riigi- ja valitsusjuhid ([2]) siduva eesmärgi vähendada 2030. aastaks kogu ELi majanduse tekitatud heitkoguseid 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 40 %. See eesmärk põhineb üleilmsetel prognoosidel, mis on kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppe (COP21) ([3]) keskpika ajakavaga. Komisjon on teatanud, et kehtestab uutele raskeveokitele kütusesäästlikkuse normid.

2.4. Ettevõtjate andmete põhjal tekitas veoautode eksport 2015. aastal kaubandusbilansi ülejäägi 5,1 miljardi euro väärtuses. See sektor kuulub autotööstusesse, mis loob Euroopas 12,1 miljonit otsest ja kaudset töökohta, moodustades 5,6 % ELi kogutööhõivest.

([1]) Sõidukite kategooriad on määratletud direktiivis 2007/46/EÜ, mida viimati muudeti määrusega (EÜ) nr 385/2009: M1-, M2-, N1- ja N2-kategooria raskeveokid, mille mass on suurem kui 2 610 kg ning mis ei kuulu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 715/2007 kohaldamisalasse, lisaks kõik M3-ja N3-kategooria sõidukid ning O3- ja O4-kategooria sõidukid.

([2]) Euroopa Ülemkogu 24. oktoobri 2014. aasta järeldused, EUCO 169/14, lk 2.

([3]) FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

2.5. Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegias (veebruar 2015) ([4]) sätestati olulise tegevusvaldkonnana üleminek energiatõhusale ja vähese CO_2-heitega transpordisektorile. Praegu viiakse ellu vähese heitega liikuvuse strateegias (juuli 2016) ([5]) sätestatud meetmeid, mis said indu Pariisi kliimakokkuleppest. Euroopa investeerimiskava osana peaksid taristuinvesteeringud tulevikus soodustama puhta, konkurentsivõimelise ja ühendatud liikuvuse loomist Euroopas.

2.6. 1990. ja 2014. aasta vahel suurenes ELi kergsõidukite CO_2-heide märkimisväärselt rohkem kui sõiduautode heide. Kergsõidukite CO_2-heide suurenes ligikaudu 25 % ning sõiduautode heide üksnes umbes 12 %. Veoautodelt ja bussidelt pärineb ligikaudu neljandik ELi maanteetranspordi CO_2-heitest. Nende heitkoguste osa kasvab jätkuvalt, samal ajal kui sõiduautode ja kaubikute heide väheneb tänu üha rangematele CO_2 piirmääradele.

2.7. Praegu tarbib tüüpiline Euroopa 40-tonnine 4x2 veduk pikas katsetsüklis umbes 33,1 liitrit kütust 100 km kohta. Tüüpiline Euroopa 12-tonnine 4x2 kaubaauto tarbib linnaveo katsetsüklis umbes 21,4 l kütust 100 km kohta ([6]).

2.8. Raskeveokeid toodetakse tavaliselt mitmes etapis ning üldiselt on saadaval üksnes tellimustooted. Šassii toodab üks tootja ning järgmises etapis saadakse kere teiselt tootjalt. See tähendab, et valmissõiduki kütusekulu ja seega ka selle CO_2-heidet mõjutavad mitmed erinevad tootjad.

2.9. Raskeveokite ostjad on enamjaolt kaubaveoettevõtjad. Kütusele tehtud kulutused võivad nende jaoks moodustada rohkem kui neljandiku nende tegevuskuludest ning kütuse ostmisel on peamiseks kriteeriumiks kütusesäästlikkus. Viimastel kümnenditel on raskeveokite kütusesäästlikkus küll paranenud, kuid paljudel rohkem kui poolest miljonist transpordiettevõttest, kes on enamasti VKEd, ei ole ikka veel juurdepääsu standarditud teabele, mille alusel hinnata kütusesäästlikke tehnoloogiaid, võrrelda veoautosid parimal teabel põhineva ostuotsuse tegemiseks ning vähendada kütusekulusid. Olukorda raskendab veelgi ühiselt kokkulepitud kütusekulu mõõtmise meetodi puudumine.

2.10. Läbipaistvuse puudumine turul tähendab, et ELi raskeveokite tootjatele avaldatakse vähem survet täiendavate jõupingutuste tegemiseks sõidukite tõhususe suurendamiseks ning innovatsiooni investeerimiseks niivõrd suure konkurentsiga üleilmsel turul. Sellega kaasneb oht, et ELi tootmissektor võib kaotada oma praeguse juhtpositsiooni sõidukite kütusesäästlikkuse valdkonnas.

2.11. Läbipaistvus sõidukite kütuse ja CO_2-heitega seotud tulemuslikkuse vallas soodustaks samuti konkurentsi ELi turul, kus komisjon tuvastas 2016. aastal veoautode tootjate kartelli, mis tegutses aastatel 1997 kuni 2011.

3. **Määruse ettepanek**

3.1. Määruse ettepanek on osa „Säästva liikuvuse“ paketist, mille eesmärk on parandada liiklusohutust, edendada õiglasemaid teemakse, vähendada CO_2-heidet, õhusaastet, liiklusummikuid ja liigset bürokraatiat ettevõtjate jaoks, võidelda ebaseadusliku tööhõive vastu ning tagada töötajatele inimväärsed tingimused ja puhkeajad.

3.2. Pikas perspektiivis on neil meetmetel transpordisektorist kaugemaleulatuv positiivne mõju. Nende abil edendatakse tööhõivet, majanduskasvu ja investeeringuid, tugevdatakse sotsiaalset õiglust, laiendatakse tarbijate valikuvõimalusi ja esitatakse Euroopale selge viis heitkoguste vähendamiseks.

([4]) COM(2015) 80 final.
([5]) COM(2016) 501 final.
([6]) Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., „Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020–2030 timeframe“, Rahvusvaheline Puhta Transpordi Nõukogu (ICCT), ICCT valge raamat, Berlin, juuli 2017.

3.3. Järgmise 12 kuu jooksul täiendatakse seda paketti edasiste ettepanekutega, mis hõlmavad sõiduautode ja kaubikute ning esmakordselt ka raskeveokite heitenorme pärast 2020. aastat. Nende ettepanekutega hoogustatakse veelgi innovatsiooni, suurendatakse konkurentsivõimet, vähendatakse CO_2-heidet, parandatakse õhu kvaliteeti, rahvatervist ja liiklusohutust.

3.4. Teadmiste lõhet vähendatakse modelleerimistarkvara abil, mis on tõhus vahend kütusekulu ja -hinna arvutamiseks. Uus (tüübikinnituse) sertifitseerimismäärus CO_2-heite mõõtmise kohta põhineb individuaalsetel tulemusandmetel ning sisendandmete hankimise ja haldamise sertifitseeritud protsessil.

3.5. Selle määruse ettepanekuga rakendatakse 2014. aasta teatist raskeveokite kütusekulu ja CO_2-heite vähendamise strateegia kohta. Raskeveokite strateegias tehti teatavaks rakendusmeede, millega nähakse ette menetlus uute ELi turule lastud raskeveokite VECTO-modelleerimisvahendi abil arvutatud CO_2-heite sertifitseerimiseks, ning kõnealuse heite seiret ja aruandlust käsitleva õigusakti ettepanek.

3.6. Kuna VECTO on üksnes modelleerimisvahend, siis peaks järgmine pakett hõlmama kütusekulu maanteekatseid, nagu komisjon kavatseb teha sõiduautode ja väikeste kergsõidukite puhul. Tuleb luua metoodika, mille alusel kehtestada uutele raskeveokitele erinevad taristu kasutamise maksud vastavalt nende CO_2-heitele (Eurovignette'i direktiivi ja energiatõhususe direktiivi läbivaatamine).

3.7. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja liikmesriike üles leppima kokku kolmandatele osapooltele (teadusasutused, transpordiettevõtjad, valitsusvälised organisatsioonid) juurdepääsu tagamises ametlikele VECTO andmetele kütusekulu kohta, et andmeid oleks võimalik kontrollida sõltumatu katsetamise teel. Tuleks korraldada kvaliteedikontroll ja esitatud andmete kontroll, et tegeleda võimalike puudujääkide või ebakõladega. Need kontrollid tuleks läbi viia kooskõlas põhiõigustega.

3.8. Ettepanekuga rakendatakse ka Euroopa 2016. aasta vähese heitega liikuvuse strateegiat, mille eesmärkide hulka kuulub maanteetranspordi kasvuhoonegaaside heite vähendamine 2050. aastaks vähemalt 60 % võrreldes 1990. aasta tasemega ning õhusaasteainete heite märkimisväärne vähendamine. Strateegias märgitakse lisaks, et komisjon kiirendab CO_2-heite normide kujundamise eri võimaluste analüüsi, et valmistada ette õigusakti ettepanek praeguse komisjoni ametiajal.

3.9. Seire eesmärgil peavad alates 2020. aastast liikmesriikide pädevad asutused esitama andmed ELis eelneval aastal esmakordselt registreeritud uute sõidukite kohta ning raskeveokite tootjad peavad esitama andmed sõidukite kohta, mille tootmise kuupäev jääb eelnevasse kalendriaastasse. Selle iga-aastase aruandluse tähtaeg on 28. veebruar. Esitatavad andmed on sätestatud määruse ettepaneku I lisa A ja B osades.

3.10. Euroopa Keskkonnaamet haldab komisjoni nimel esitatud andmete andmebaasi, mis on avalikult kättesaadav (välja arvatud teatavad tundlikud andmed).

3.11. Pädevad asutused ja tootjad vastutavad enda esitatud andmete täpsuse ja kvaliteedi eest. Komisjon võib aga ise esitatud andmete kvaliteeti kontrollida ning võtta vajaduse korral vajalikke meetmeid keskregistris avaldatud andmete parandamiseks. VKEdel ja mikroettevõtjatel ei ole otsest aruandluskohustust.

3.12. Komisjon koostab aastaaruande koos liikmesriikide ja tootjate eelneva kalendriaasta kohta edastatud andmete analüüsiga. Analüüs peab sisaldama vähemalt andmeid kogu liidu ning iga tootja raskeveokitepargi keskmise kütusekulu ja CO_2-heite kohta. Samuti võetakse selles võimaluse korral arvesse andmeid uue ja kõrgetasemelise tehnoloogia kasutuselevõtu kohta CO_2-heite vähendamiseks.

3.13. Komisjonil on delegeeritud õigusaktide kaudu õigus määruse ettepaneku lisades sätestatud andmeid käsitlevaid nõudeid muuta ning teha muudatusi seire- ja aruandlusprotsessis.

4. **Üldmärkused**

4.1. Sarnaselt varasemate arvamustega komisjoni seadusandlike ettepanekute kohta CO_2-heite vähendamiseks kinnitab komitee taas oma toetust ELi algatustele, mille eesmärk on saavutada kasvuhoonegaaside heite vähendamise erieesmärgid, mis on oluline aspekt kliimamuutuse vastases võitluses. Selleks ei tohi kõrvale jätta ühtegi võimalikku meedet, mis aitab vähendada ka kergsõidukite heitkoguseid, kuna need moodustavad kogu sõidukipargist üle 10 %.

4.2. Lisaks on valitud õigusakt – ELi määrus – kõige asjakohasem õigusakt, et tagada vastuvõetud sätete vahetu täitmine ja hoida ära konkurentsimoonutusi, mis võivad kahjustada siseturgu.

4.3. CO_2-heidet ja kütusekulu käsitlevad andmed saadakse modelleerimistarkvara VECTO (sõiduki energiatarbimise arvutamise vahend) abil.

4.3.1. Enne selle vahendi väljatöötamise otsust kaaluti alternatiivseid katsemenetlusi, sealhulgas mootori katsestendid, veojõustendi katsed ja pardakatsed tegelikes liiklusoludes, kasutades mobiilseid heitemõõtmissüsteeme (PEMS). Peamised põhjused modelleerimise eelistamiseks teistele katsemenetlustele olid järgmised:

1) võrreldavus: erinevat liiki raskeveokite katsetulemused on vahetult võrreldavad;

2) kulutõhusus: katserajatised on modelleerimisega võrreldes väga kulukad;

3) võime saada hakkama suure varieeruvusega: raskeveokite tooteseeriad on väga väikesed, kuna nende sõidukite valmistamisel juhindutakse suuresti lõppkasutajate ettekirjutustest;

4) korratavus: modelleerimine pakub katsete korratavuse jaoks parimaid võimalusi;

5) täpsus: väikest kokkuhoidu võib täheldada ühe komponendi optimeerimisel;

6) terviklikkus: modelleerimist saab kasutada kogu sõiduki konfiguratsiooni optimeerimiseks, et saavutada madalam kütusekulu, kuna see hõlmab kõiki komponente (kabiin, rehvid, mootor, jõuülekanne jne). See käsitlusviis kinnitati 2014. aasta raskeveokite strateegias.

4.3.2. Kohustus VECTO andmeid töödelda ja teha need kättesaadavaks kõikidele uutele raskeveokitele võimaldab ostjatel võrrelda erinevaid sõidukimudeleid, kütusekulutehnoloogiaid ja erinevaid sõidukikeresid – nt kraana, külmutusseadmed –, aga ka erinevate üksikute komponentide kombinatsioone. Erinevalt sõiduautodest kasutatakse raskeveokite erinevaid mudeleid nende keretüübist sõltuvalt väga mitmesugustel viisidel, mis põhjustab märkimisväärseid erinevusi nende kütusekulus ja CO_2-heites. Lisaks suurendab võrdlusvõimalus konkurentsi nii sõidukitootjate kui ka sõidukikerede tootjate vahel.

4.3.3. Komitee väljendab heameelt asjaolu üle, et uus määruse ettepanek hõlbustab äsja ELis registreeritud raskeveokite CO_2-andmete seiret ja levitamist ning annab klientidele, kellest suurem osa on VKEd, selget teavet tarbimise kohta.

4.3.4. Komitee mõistab, et tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste mõõtmine mobiilsete heitemõõtmissüsteemide abil on parem kui veojõustendil heite mõõtmine ehk – nagu siinkohal soovitatakse – kasutada tuleks modelleerimistarkvara. Pärast tutvumisperioodi ja VECTO süsteemi kasutamisest saadud kogemuste arvesse võtmist peaks komisjon analüüsima, kas ja kuidas on tegelikus liikluses tekkivate heitkoguste mõõtmise katsed raskeveokite puhul elluviidavad.

4.4. Mõju hindamise ajal katsetas komisjon andmete kogumiseks ja Euroopa Keskkonnaametile aru andmiseks kolme varianti: 1) andmed esitavad riigi ametiasutused; 2) andmed esitavad raskeveokite tootjad; ning 3) andmed esitavad nii riigi ametiasutused kui ka raskeveokite tootjad.

4.4.1. Komitee kiidab heaks asjaolu, et määruse ettepanekus tehti valik kolmanda variandi kasuks, mis hõlmab ühist aruandlust, kuna sellega tagatakse digitaalne teabevahetus ja andmete kogumine nii riiklikul kui ka ELi tasandil ning sellega kaasnevad väikesed halduskulud.

4.4.2. Komiteel on heameel märkida, et pädevate riiklike ametiasutuste ja raskeveokite tootjate komisjonile esitatud andmed tehakse ka üldsusele kättesaadavaks. Andmekaitset ja konkurentsi tagamist silmas pidades tunneb komitee heameelt ka ettepaneku üle jätta avalikustamata valmistajatehase tähis (VIN-kood) ning teatavate tarnitud osadega (jõuülekanne, teljed ja rehvid) seotud andmed.

4.5. Komitee leiab, et tuleks kaaluda raskeveokitele CO_2-heitel põhinevate teekasutusmaksude kehtestamist. Selle võimaldamiseks tuleks siduda keskregistri andmed (VIN-kood ja CO_2-heite andmed) registreerimisandmetega (numbrimärk) ja jagada neid teekasutusmaksude haldajatega.

4.5.1. Komitee on korduvalt ([7]) heaks kiitnud komisjoni kavatsuse luua Euroopa tasandil ühtne teekasutusmaksude süsteem, tuginedes „saastaja maksab“ põhimõttele. Avalikult hallatav ühtne teekasutusmaksude süsteem oleks kasulik ka andmekaitse seisukohast.

4.6. Komisjon käsitleb oma määruse ettepanekut vajaliku sammuna raskeveokite CO_2-heite normide rakendamise ja täitmise tagamiseks tulevikus. Seire- ja aruandlussüsteem on eriti vajalik sellistele tulevastele normidele vastavuse hindamiseks, nagu juba tehakse sõiduautode ja kaubikute puhul.

4.6.1. ELis kehtivad siduvad CO_2 piirmäärad sõiduautodele alates 2009. aastast ja kaubikutele 2011. aastast. Samal ajal ei ole raskeveokitele siiani võrreldavaid CO_2 piirmäärasid kehtestatud. Ent komisjonil on 2018. aastal kavas esitada seadusandlik ettepanek, millega kehtestatakse kohustuslikud CO_2 piirmäärad ka neile sõidukitele.

4.6.2. Sellised olulised turud nagu USA, Kanada, Jaapan ja Hiina on viimastel aastatel rakendanud sertifitseerimise ja kütusesäästlikkuse meetmeid kütusekulu ja/või heitenormide kujul, et ergutada innovatsiooni ja suurendada kiiresti sõidukite tõhusust. Euroopa raskeveokitootjate konkurentsivõime sõltub seetõttu nendele normidele vastamisest.

4.7. On tõsi, et turg avaldab tegelikult tootjatele survet vähendada jätkuvalt ELi veoautode kütusekulu: kütusekulud on selgelt suurim üksik kuluartikkel (umbes 30 %) pikamaavedude kulustruktuuris. Raskeveokite ostjatena on transpordiettevõtjad seetõttu huvitatud veoautodest, mis tarbivad võimalikult vähe kütust.

4.7.1. Teisalt nähtub kogemustest, et mittesiduvatest eesmärkidest ja turujõududest üksi ei piisa, et uute sõidukite kütusekulu ja seega ka CO_2-heidet märkimisväärselt vähendada.

4.7.2. Transpordisektoris domineerivad VKEd. VKEde üks kõige suurem probleem on rahastamisele juurdepääsemine. Seetõttu on transpordiettevõtjatel sageli raskusi kütusesäästlikumate raskeveokite kõrgema ostuhinna rahastamisel.

4.7.3. Komitee soovitab, et komisjon seaks raskeveokitele võimalike CO_2 piirmäärade kehtestamisel eesmärgiks tagada tasakaal lühikeses kuni keskpikas perspektiivis saavutatavate eesmärkide ja heitevaba maanteetranspordi pikaajalise eesmärgi vahel. See tähendab, et tuleks soodustada olemasoleva tehnoloogiaga seotud innovatsiooni, piiramata investeeringuid heitevabadesse sõidukitesse.

4.7.4. Selles kontekstis leiab komitee, et CARS 21 kõrgetasemelise töörühma lõpparuande ([8]) kohta koostatud komitee arvamuses tehtud soovitusi võiks kohaldada ka raskeveokitele. Need soovitused hõlmasid tööstusettevõtjatele piisava aja jätmist, et uuendada tehnoloogiat, mis on vajalik rangemate nõuete täitmiseks, ilma et sellega kaasneks olulist toodete hinnatõusu ega selle tagajärjel sõidukipargi uuendamise aeglustumist.

([7]) EESC-2017-02887 (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 181), EESC-2017-02888 (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 188), EESC-2017-03231 (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 195).

([8]) ELT C 10, 15.1.2008, lk 15.

4.7.5. Seda silmas pidades võib Ameerika Ühendriikide eeskirja uute raskeveokite, vedukite, haagiste ja mootorite kohta käsitleda ennetava rakendamise positiivse näitena. Teises etapis hakatakse mudeliaastaid 2014 kuni 2018 hõlmavate esimese etapi normide alusel rakendama eeskirju mudeliaastate 2018 kuni 2027 kohta.

4.8. Komitee rõhutab avaliku sektori investeeringute ja reguleerimise osa maanteetranspordi heitkoguste, sealhulgas raskeveotranspordist tulenevate heitkoguste vähendamises.

4.8.1. Üks tulevikus võimalik alternatiiv on nn elektri-kiirtee süsteem, kus peamistes kaubaveokoridorides liikuvad hübriidveokid saaksid toidet õhuliinidest, nagu praegu trammid, rongid ja trollibussid. Elektriliiniga ühendatult saavad veokid liikuda täiel määral elektri jõul. Liinilt maha sõites liiguvad sõidukid diisel- või elektrimootori abil vastavalt sõidukile paigaldatud akuvõimsusele.

4.8.2. Veokite kolonnis sõitmine võib vähendada CO_2-heidet ligikaudu 10 %. Sel juhul sõidavad veokid tihedalt üksteise järel, hoides tipptasemel ühendustehnoloogia ja juhtimise tugisüsteemide abil kindlaksmääratud vahemaad. Kolonni esimene sõiduk toimib juhina. Kui see sõiduk pidurdab, siis pidurdavad kõik kolonni veokid. Reageerimisaeg on kõikide veokite puhul peaaegu sama. Tänu kolonnis sõitmisele tarbitakse vähem kütust ja suureneb ohutus, kuid vajalikuks võivad osutuda regulatiivsed muudatused.

4.8.3. Direktiivis (EL) 2015/719 ([9]) tutvustati viimaks uusi muudatusi raskeveokite eeskirjades, tänu millele saab Euroopa teedele tuua sõidukid, mille konstruktsioon on aerodünaamilisem ning parandatud on energiatõhusust ja heitega seotud tulemuslikkust. Muudatused hõlmavad erandeid raskeveokite maksimaalsest kogupikkusest, võimaldades paigaldada olemasolevatele veokitele tagumised aerodünaamilised tuulesuunajad ning valmistada uued veokid nende aerodünaamiliste lisaosadega, aga ka ümarama ja pikema kabiiniga. Haagiste tootjad on aga teatanud probleemidest registreerimisasutustega nende uute eeskirjade kohaldamisel.

4.9. Komitee rõhutab, et iga reguleeriva tegevusega peavad kaasnema arvukamad poliitikameetmed, et vähendada nõudlust maanteetranspordi ja sealhulgas raskeveotranspordi järele, minnes üle muudele transpordiliikidele (raudtee-, siseveeteedetransport jne), mis tekitavad vähem kasvuhoonegaaside heidet.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([9]) ELT L 115, 6.5.2015, lk 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele digitaalse ühtse turu strateegia rakendamise vahekokkuvõtte kohta. Ühendatud digitaalne ühtne turg kõigile“

[COM(2017) 228 final]

(2018/C 081/14)

Raportöör: **Antonio LONGO**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	4.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	111/0/0

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ettepanekut vaadata läbi *digitaalse ühtse turu strateegia*, tunnustades samal ajal Euroopa Komisjoni jõupingutusi seadusandliku algatuse raames, et saavutada Euroopa Liidu eesmärgid tehnoloogilise, majandusliku ning sotsiaalse arengu valdkonnas.

1.2. Komitee väljendab siiski muret viivituste pärast 35 esitatud meetme ja seadusandliku algatuse vastuvõtmisel ja rakendamisel, sest see võib suurendada ELi tehnoloogilist ja konkurentsivõime mahajäämust üleilmsete konkurentide suhtes.

1.3. Komitee toetab komisjoni ettepanekut täiendada digitaalse ühtse turu strateegiat kolme uue seadusandliku algatusega veebiplatvormide, Euroopa andmemajanduse ja küberjulgeoleku kohta. Komitee soovitab sellega seoses terviklikku lähenemist, milles võetaks arvesse vajadust tugevdada konkurentsivõimet ja kaitsta digitaalõigusi siseturul ja ka suhetes kolmandate riikidega.

1.4. Komitee kordab vajadust tugevdada digitaalse ühtse turu strateegia *sotsiaalset mõõdet* ([1]). Ainult sellise Euroopa tasandi valitsemise kaudu, kuhu kaasatakse liikmesriikide valitsused, sotsiaalpartnerid ja kogu kodanikuühiskond, on võimalik tegeleda digipöördest tingitud probleemide ja ohtudega, kaitstes haavatavaid tarbijaid ning pakkudes kodanikele ja ettevõtjatele rohkem võimalusi.

1.5. Komitee loodab, et arvestades seejuures liikmesriikide pädevust antud valdkonnas, edendab EL ulatuslikku digitaalharidus- ja -koolituskava, millega pakkuda kõigile kodanikele teavet, et saada üleminekuga hakkama võimalikult hästi. Kava peaks hõlmama iga haridusliiki ja -taset alates õpetajakoolitusest kuni õppekavade ja õppemetoodika läbivaatamiseni ning see peaks olema tihedalt seotud elukestva õppe süsteemiga, mille eesmärk on ajakohastada töötajate oskusi või nad ümber õpetada. Eritähelepanu tuleks pöörata ka juhtidele, algatades kõrgema taseme koolitusi koostöös ülikoolidega.

([1]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 10, punktid 3.8 ja 3.9.

1.6. Digipööre muudab töö kõiki aspekte: korraldust, paika, ülesandeid, aegu, tingimusi ja lepinguid. Komitee leiab, et sotsiaaldialoogil võib seejuures olla võtmeroll, ning kutsub komisjoni üles leidma koos sotsiaalpartneritega võimalus, kuidas uurida keskpikka ja pikka perspektiivi ning määratleda vastupidavad meetmed, mis tagavad inimväärse palga, kvaliteetsed töökohad, töö ja eraelu ühitamise ning laialdase juurdepääsu sotsiaalkindlustusele.

1.7. Komitee tunneb heameelt digivaldkonnas tehtud edusammude üle, kuid soovitab Euroopa ja riiklikel institutsioonidel viia ellu järelevalvet määruste täieliku ja nõuetekohase rakendamise üle (näide: *rändlustasude kaotamine*) ning jätkata tööd killustatuse ja moonutuste vähendamiseks. Sel eesmärgil soovitab komitee komisjonil avaldada esimesel võimalusel määruse, millega võimaldatakse veebisisu kaasaskantavus.

1.8. Komitee rõhutab, kui oluline on võimalikult kiiresti vähendada taristuga seotud, territoriaalset ja kultuurilist digitaalset lõhet, mis takistab praegu ELi majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning tekitab kodanikele ja ettevõtjatele ebavõrdseid elutingimusi ja võimalusi. Kõigi ELi arenguga seotud vajaduste katmiseks on siiani ette nähtud märkimisväärne, kuid ebapiisav rahastamine.

1.9. Komitee kordab, et juurdepääs internetile on kodanike põhiõigus ja vajalik vahend sotsiaalse kaasatuse ja majanduskasvu edendamiseks, mistõttu tuleb see kiiremas korras lisada universaalteenuste hulka.

1.10. Komitee teeb komisjonile ettepaneku rakendada kiiremini e-valitsuse ja e-tervise strateegiaid, võttes arvesse, et need kujutavad endast Euroopa digitaalse arengu hädavajalikku eeldust, ning positiivset mõju, mis neil võib olla teenuste ja inimeste elu kvaliteedile.

1.11. Komitee leiab, et täiendavalt tuleks toetada VKEsid, kuna digitehnoloogia kasutamine on juba praegu turule jäämise hädavajalik eeldus. Lisaks ettevõtjate toetamisele ei saa kõrvale jätta idufirmade sihtstrateegiat, mis põhineb kolmel olulisel eesmärgil: eeskirjade lihtsustamine, võrgustike moodustamine ja parem juurdepääs rahalistele vahenditele.

1.12. Komitee palub komisjonil tugevdada digiteenuste tarbijate õiguste kaitset kogu ELis, vältides seejuures seda, et eri õigusaktide ühtlustamine tooks kaasa kaitse nõrgenemise, kus see juba on olemas ja rahuldavalt tagatud.

1.13. Komitee peab riikide küberturvet Euroopa suveräänsuse ja konkurentsivõime seisukohast prioriteediks, kuna see hõlmab kõiki digitehnoloogia kasutamise rakendusalasid. Komitee soovitab komisjonil esitada oma ettepanekus sätted, millega mõislikult parandada standardeid ennetuse, tõkestuse, reageerimise, kriiside ohjamise ja vastupanuvõime valdkonnas Euroopa Liidu põhiõiguste seisukohast, tagades nii aluse tulevaseks koostööks liikmesriikide vahel ja kolmandate riikidega.

2. **Digitaalse ühtse turu hetkeseis**

2.1. Alates 2015. aasta maist on Euroopa Komisjon koostanud 35 seadusandlikku ettepanekut, mis on ette nähtud digitaalse ühtse turu strateegias, ([2]) ent millest paljusid ei ole veel rakendatud, kuna nende üle toimuvad komisjoni, parlamendi ja nõukogu vahel läbirääkimised või neid ei ole veel teatud liikmesriikides tõhusalt kohaldatud. Teatises digitaalse ühtse turu strateegia vahekokkuvõtte kohta esitatakse esimene ülevaade tehtud algatustest ja saavutatud tulemustest.

2.2. Kõige märkimisväärsemate rakendatud või rakendatavate algatuste hulka kuuluvad järgmised algatused:

— *rändlusteenuste lisatasude kaotamine* ([3]) alates 15. juunist 2017;

([2]) COM(2015) 192 final.
([3]) COM(2016) 399 final.

— *veebisisuteenuste piiriülene kaasaskantavus* ([4]) alates 2018. aasta esimestest kuudest;

— tarbijaid kahjustava *põhjendamatu asukohapõhise piiramise kõrvaldamine* ([5]).

2.3. Komisjon leiab, et on oluline viia ellu *ühenduvuspakett,* ([6]) mis aitab kaasa kvaliteetse digitaalse taristu rajamisele kogu ELis, et digipöörde hüved jõuaksid kõigi ettevõtjate ja eraisikuteni.

2.4. Piiriülese e-kaubanduse edendamiseks on oluline võtta vastu komisjoni ettepanekud *digilepinguid reguleerivate sätete* ühtlustamiseks, ([7]) tugevdada riiklike tarbijakaitseasutuste koostööd, ([8]) muuta piiriüleste kättetoimetamisteenuste hinnad taskukohaseks, ([9]) lihtsustada käibemaksu deklareerimismenetlusi, ([10]) võidelda ebaõiglaste kaubandustavade vastu ja kaitsta intellektuaalomandi õigust, sealhulgas autoriõigust ([11]).

2.5. Et tugevdada *andmekaitset* ([12]) ja suurendada *elektrooniliste vestluste konfidentsiaalsust,* ([13]) võttis komisjon vastu kaks vastavat määrust, mida tuleks hakata kohaldama 2018. aastal.

2.6. Audiovisuaalvaldkonna õigusraamistikku ([14]) kohandatakse digiajastu vajadustele *autoriõiguse eeskirjade* ([15]) läbivaatamise kaudu, et hõlbustada piiriülest juurdepääsu materjalidele ja laiendada võimalusi autoriõigusega kaitstud materjalide kasutamiseks hariduse, teaduse ja kultuuri valdkonnas.

3. **Komisjoni uute ettepanekute kokkuvõte**

3.1. Loomulikul teel arenevas digimaailmas, mis tähendab pidevaid taristu ja eeskirjade muudatusi, on põhiline tagada kõigile kasutajatele turvaline, avatud ja õiglane digitaalkeskkond. Need tingimused on olulised, et suurendada usaldust, mille puudumine piirab siiani digitaalse ühtse turu laienemist ([16]).

3.2. Komisjon on määratlenud kolm põhivaldkonda, kus läheb tarvis ELi otsustavamat tegutsemist, ja loodab esitada selleks peagi seadusandlikud algatused järgmistel teemadel: 1) **veebiplatvormid**, 2) **Euroopa andmemajandus**, 3) **küberjulgeolek**.

3.3. *Veebiplatvormid* ([17]) kujundavad digitaalse ühtse turu ümber, võttes endale *internetivalvurite* rolli, sest nad kontrollivad juurdepääsu teabele, sisule ja tehingutele. Seetõttu koostab komisjon 2017. aastal algatuse veebiplatvormide kaasamiseks ja neile võrgu haldamise eest vastutuse andmiseks. Eelkõige pööratakse tähelepanu ebaõiglaste lepingutingimuste ja ebaausate kaubandustavade probleemile platvormide ja ettevõtjate suhetes. Lisaks hakatakse ka kiiremini ja tõhusamalt eemaldama ebaseaduslikku infosisu, võttes kasutusele teavitamise ja kõrvaldamise ametliku süsteemi.

3.4. *Andmemajanduse* osatähtsus ettevõtjate, kodanike ja avalike teenuste jaoks suureneb üha enam. Komisjon avaldab 2017. aastal kaks seadusandlikku algatust *isikustamata andmete piiriülese vaba liikumise* ning avaliku sektori ja avaliku sektori rahastatud *andmete* kättesaadavuse ja *taaskasutamise* kohta. Lisaks selleks, et valmistada digitaalset turgu ette *asjade interneti* arenguks, tuleb määratleda põhimõtted, et tuvastada vastutus kahjude korral, mida võivad põhjustada andmemahukad tooted.

([4]) COM(2015) 627 final.
([5]) COM(2016) 289 final.
([6]) COM(2016) 587 final, COM(2016) 588 final, COM(2016) 589 final, COM(2016) 590 final, COM(2016) 591 final.
([7]) COM(2015) 634 final ja COM(2015) 635 final.
([8]) COM(2016) 283 final.
([9]) COM(2016) 285 final.
([10]) COM(2016) 757 final.
([11]) COM(2016) 593 final.
([12]) Määrus (EL) 2016/679.
([13]) COM(2017) 10 final.
([14]) COM(2016) 287 final.
([15]) COM(2016) 593 final ja COM(2016) 594 final.
([16]) Eurobaromeetri eriuuring 460.
([17]) COM(2016) 288 final.

3.5. 2017. aastal vaatab komisjon taas läbi ELi *küberjulgeoleku strateegia* ([18]) ning Euroopa Liidu Võrgu- ja Infoturbeameti (ENISA) volitused, et neid kohandada uutele probleemidele ja ohtudele. Lisaks esitatakse edasisi meetmeid eeskirjade, sertifitseerimise ja märgistamise kohta küberjulgeoleku valdkonnas, et kaitsta ühendatud seadmeid paremini küberrünnakute eest. Selle protsessi kaudu tugevdatakse avaliku ja erasektori partnerlust.

3.6. Digitaaloskuste ja tööalase konkurentsivõime parandamiseks nõuab komisjon *Euroopa oskuste tegevuskava* ([19]) ning *digitaaloskuste ja töökohtade koalitsiooni* ([20]) viivitamatut rakendamist. Lisaks käivitab komisjon 2018. aastal projekti „Digitaalne võimalus", et anda koolilõpetajatele võimalus piiriüleseks tööpraktikaks digisektoris.

3.7. *Euroopa tööstuse digitaliseerimise strateegia* ([21]) soodustab koostööd ja heade tavade vahetamist. Selles algatuses kasutatakse programmile „Horisont 2020" (5,5 miljardit eurot) eraldatud vahendeid ning era- ja riiklikke investeeringuid, tuginedes avaliku- ja erasektori partnerlusele. Mõned olulised sektorid, nagu energeetika, transport ja rahandus, tuleb olulisel määral ümber korraldada säästlikkuse ja energiatõhususe kriteeriumite kohaselt.

3.8. *E-valitsuse 2016.–2020. aasta* tegevuskava ([22]) hõlbustab avalike teenuste digiüleminekut liikmesriikide ja Euroopa tasandil. Komisjon loodab, et tänu õigusele saada ravi igas ELi liikmesriigis (e-tervisekaardid ja e-retseptid) toimuvad tervishoiusektoris suured muutused ja et arstide toetamiseks kasutatakse üha rohkem tehnoloogiat (analüüside, operatsioonide tegemisel, ravis jne).

3.9. Selleks et tugevdada oma positsiooni üleilmsel tasandil, on EL suurendanud toetust teadusuuringutele ja innovatsioonile ning käivitanud kaks olulist tehnoloogiaga seotud algatust: *pilvandmetöötlus*, et jagada ja taaskasutada omandatud teadmisi, ning *kvantandmetöötlus*, et lahendada keerulisemaid arvutusprobleeme kui need, mille lahendamiseks kasutatakse praegu superarvutit.

3.10. Komisjon leiab, et digitaalse ühtse turu strateegial on tulevikus ELi ja kolmandate riikide suhetes üha olulisem roll. Selle raames kaitstakse uusi digitaalõigusi, võideldakse digitaalse protektsionismi vastu ja edendatakse algatusi digitaalse lõhe vähendamiseks üleilmses mastaabis.

4. **Üldised tähelepanekud**

4.1. Komitee tunnustab komisjoni tehtud suuri jõupingutusi seadusandliku algatuse raames, et saavutada digitaalse ühtse turu strateegia eesmärgid: tehnoloogiline ja majanduskasv ning sotsiaalne kaasatus. Komitee peab vahekokkuvõtet väga oluliseks, et hõlbustada strateegia rakendamist, eelkõige vähendades selle killustatust ja moonutusi.

4.2. Komitee on rahul hiljuti saavutatud tulemustega, nagu rändlusteenuste lisatasude kaotamine, ([23]) veebisisuteenuste piiriülene kaasaskantavus ([24]) ja põhjendamatu asukohapõhise piiramise kõrvaldamine ([25]). Need algatused aitavad parandada ELi mainet, ehkki siiani on veel palju probleeme, mida tuleb lahendada, et tagada tarbijaõigused ja ettevõtjate aus konkurents.

4.2.1. Komitee märgib siiski, et paljudes liikmesriikides on rändlusteenuste lisatasude kaotamine killustatud ja ebaühtlane, kahjustades selgelt tarbijaid ja ELi mainet. Tarbijakaitseühingud eri riikides mõistavad hukka katsed rändlustasude kaotamisest kõrvale hoida, peamiselt gigabaitide piiramise kaudu veebis navigeerimisel. Komitee soovitab komisjonil kõnealust tegevust rangelt jälgida, lühendades rakendustähtaegu ja tugevdades rakendusmeetodeid.

([18]) JOIN (2013) 1.
([19]) COM(2016) 381 final.
([20]) 2016/C484/01.
([21]) COM(2016) 180 final.
([22]) COM(2016) 179 final.
([23]) ELT C 24, 28.1.2012, lk 131; ELT C 34, 2.2.2017, lk 162.
([24]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 86.
([25]) ELT C 34, 2.2.2017, lk 93.

4.2.2. Veebisisuteenuste piiriülese kaasaskantavuse osas loodab komitee, et nõukogu ja komisjoni ajutine kokkulepe, mille Euroopa Parlament 18. mail 2017 heaks kiitis, viiakse kiiresti ellu. Kokkuleppega nähakse ette määrus, mille kohaselt käsitletakse ELis veebisisuteenuste piiriülest kaasaskantavust ühtemoodi, et võimaldada kasutajatel pääseda ligi ja kasutada neid teenuseid ka siis, kui nad on ajutiselt mõnes teises liikmesriigis, mitte oma elukohariigis.

4.3. Komitee väljendab muret, et digitaalse ühtse turu strateegia raames on tegelikku rakendust leidnud vaid mõned komisjoni esitatud seadusandlikest ettepanekutest. See on tõsine piirang nii strateegia üldise hindamise kui ka ELi majanduskasvu ja konkurentsivõime realistlike väljavaadete seisukohast. Komitee kutsub kõiki *kaasotsustusprotsessi* kaasatud institutsioone lühendama läbirääkimiste aega ja loodab, et liikmesriigid kohaldavad eeskirju õigeks ajaks ja järjekindlalt.

4.4. Komitee on seisukohal, et digipööre muudab põhjalikult kodanike elu ja ettevõtjate äritegevust, tootmist ja turustamist ning sellel on pikaajaline ja praegu ennustamatu mõju eelkõige tööturule ja tööhõivele. Digitehnoloogia muudab töökorraldust, -paika, -ülesandeid, -aegu, -tingimusi ja -lepinguid. Komitee kordab seega vajadust tugevdada digitaalse ühtse turu strateegia *sotsiaalset mõõdet* ([26]). See on ainus võimalus, kuidas uurida kõiki digipöördega kaasnevaid probleeme ja ohte, et pakkuda kõigile sellest tulenevaid hüvesid ja võimalusi.

4.5. Komitee peab esmatähtsaks käivitada võimalikult kiiresti ulatuslik Euroopa digitaalharidus- ja -koolitusprogramm, millega tagada kõigile kodanikele vahendid, et saada üleminekuga hakkama võimalikult hästi. Olles teadlik liikmesriikide konkreetsest pädevusest antud valdkonnas, loodab komitee eelkõige, et programm algab koolis ja sellega suurendatakse õpetajate teadmisi, kohandatakse õppekavasid ja õppemetoodikat digitaaltehnoloogiale (sh e-õpe) ning pakutakse kõigile õpilastele hea kvaliteediga koolitust. See programm laieneks loomulikult elukestvale õppele, et töötajaid ümber õpetada või ajakohastada nende oskusi ([27]).

4.6. Komitee arvates peab ärimaailm kiiresti oma digitaaloskusi kohandama, pöörates eritähelepanu küberjulgeoleku küsimustele. Komitee on veendunud, et EL peaks toetama ettevõtteid selles, et pakkuda juhtidele koostöös akadeemiliste ringkondadega kõrgel tasemel koolitusi, et suurendada teadmisi ja teadlikkust ohtudest, mis on seotud andmevarguste ja küberkuritegudega. Lisaks peab komitee tähtsaks toetada turvalisuse eest vastutavate IT-spetsialistide koolitust, pakkudes sobivaid kohti küberrünnakute simuleerimiseks ja nende reageerimisvõime testimiseks.

4.7. Komitee märgib, et hoolimata juba 2015. aastal esitatud soovitustest ([28]) ei ole digitaalse ühtse turu mõne põhiprobleemiga veel piisavalt tegeldud. Digitaaloskuste levik, arvutikirjaoskus, ettevõtete digiteerimine ja e-valitsus on endiselt laiahaardelise, jagatud ja tasakaalustatud arengu põhilised eeltingimused.

4.8. EL on investeerinud ja investeerib jätkuvalt miljardeid teadusuuringutesse ja innovatsiooni, samuti digitaalvaldkonda. Kuid komisjoni hinnangu kohaselt oleme veel kaugel piisavast investeeringutasemest (umbes 155 miljardit eurot), et tagada digisektori tugev ja tasakaalustatud areng ning pidada sammu ülemaailmsete konkurentidega. Seetõttu on komisjon sageli selgitanud oma soovi kasutada avaliku ja erasektori partnerlusi, et investeeringulõhet vähendada.

4.8.1. Komitee arvates on avaliku ja erasektori partnerlused kindlasti olulised arengut ja innovatsiooni hoogustavad tegurid, kuid neid ei saa pidada üldiseks lahenduseks kõikidele probleemidele. Seetõttu kutsub komitee Euroopa institutsioone üles olema meetmete ja rahastamisega rohkem kohal *vähem turule suunitletud* piirkondades ning algatuste puhul, millega luuakse suure lisandväärtusega taristuid, kuid mille tulemused ilmnevad alles pikas perspektiivis (Euroopa Ühendamise Rahastu programm).

([26]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 10, punktid 3.8 ja 3.9.
([27]) ELT C 434, 15.12.2017, lk .30.
([28]) ELT C 71, 24.2.2016, lk 65, „Euroopa digitaalse ühtse turu strateegia“, punktid 1.1, 1.2, 1.3 ja 1.8.

4.9. Pikka aega on käinud tihe arutelu digitaalsete hargmaiste ettevõtjate maksustamise üle, samuti on sellega seotud tugevad institutsioonilised algatused. Tundub, et eelkõige liikmesriikide maksusüsteemide raames ei suudeta alati õigesti maksustada kasumit, mida ettevõtjad ELis loovad. Komitee palub komisjonil leida lahendusi, mis tagaksid kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega tasakaalu kasumi õiglase maksustamise ning innovatsiooni ja arengu takistamise vältimise vahel.

4.10. Komitee kordab taas, kui oluline on vähendada digitaalset lõhet, millest on saamas üks peamisi majandusliku, tööalase ja sotsiaalse tõrjutuse tegureid. Sellega seoses tuleb kiiresti rakendada ELis digihariduse ja -koolituse valdkonnas ette nähtud strateegiaid (*Euroopa oskuste tegevuskava* ning *digitaaloskuste ja töökohtade koalitsioon*). Seetõttu kutsub komitee komisjoni üles tagama selle, et liikmesriigid rakendavad need strateegiad kiiresti ja nõuetekohaselt.

4.11. Komitee kordab põhimõtet, mille kohaselt on juurdepääs internetile kodanike põhiõigus ning vajalik vahend sotsiaalse kaasatuse ja majanduskasvu edendamiseks. Seetõttu on kiire internetiühenduse lisamine universaalteenuste hulka paratamatu ([29]). Komitee leiab samuti, et digipööret saab reguleerida ainult siis, kui sellesse kaasatakse aktiivseid kodanikke, kes on teadlikud internetis leiduvatest võimalustest ja ohtudest.

4.12. Seetõttu on oluline, et EL toetaks iga-aastast interneti haldamise foorumit ja osaleks seal aktiivselt. Järgmine foorum toimub 2017. aasta detsembris Genfis nimega „Shape Your Digital Future!“ ning seal arutletakse, kuidas saab interneti kasutamise võimalusi suurendada, võttes arvesse ilmnevaid ohtusid ja probleeme.

4.13. Komitee toetab *ühenduvuspaketti* ([30]) ning pooldab eelkõige territoriaalse digitaalse lõhe vähendamise (Wifi4EU) ja digitaalse side (5G) kvaliteedi tagamisega seotud algatusi. Komitee peab eeskätt oluliseks Wifi4EU projekti, et digitaalne ühtne turg oleks kõigi jaoks tõeliselt ühendatud turg. Seetõttu loodab komitee, et kõnealune katseprojekt, millele on praeguse seisuga ette nähtud 125 miljoni euro eraldamine, muutuks ELi poliitikas struktuurseks, kohandades selleks eelarvet nii, et kõigile kodanikele, sealhulgas neile, kes elavad vähem turule suunitletud piirkondades (saared, mägi- ja äärepoolseimad alad), tagatakse kvaliteetne internetiühendus.

4.14. Komitee nõustub ettepanekuga kaasata **veebiplatvormid** laiaulatuslikku projekti, et muuta need interneti õiglase ja läbipaistva ökosüsteemi eest vastutavateks osalejateks. Selles protsessis ei saa siiski kõrvale jätta vajadust vähendada seadusandlikku killustumist, võttes arvesse mõju ettevõtjatele (ebaaus konkurents), töötajatele (lepingud) ja tarbijatele ([31]) (piiriülesed kohtuvaidlused), ning säilitada tuleb saavutatud standardid.

4.15. Komitee leiab, et **Euroopa andmemajandus** on üks valdkondi, kus valitseb märgatavam lõhe ELi ja ülemaailmsete digitaalse innovatsiooni liidrite vahel. Komitee nõustub ettepanekuga luua reguleeriv raamistik, tingimusel et see sobitatakse ka *pilvandmetöötluse,* ([32]) *tehisintellekti* ja *asjade internetiga*, võtab arvesse lepingulist vabadust, kaotades innovatsiooni takistused, ning saab piisava ELi rahastuse.

4.16. Komitee peab prioriteediks **küberjulgeolekut**, kuna see hõlmab kõiki digitehnoloogia kasutamise valdkondi ja on hädavajalik, et tagada Euroopa suveräänsus, mida ei saa saavutada ilma digitaalse autonoomiata nii andmete kogumises ja haldamises kui ka seadmetes, millega seda protsessi kontrollitakse ja jälgitakse. Arvestades asjassepuutuvate valdkondade suurt hulka, leiab komitee, et küberjulgeolekule suunatud rahalisi vahendeid tuleb märkimisväärselt suurendada, et väljuda teadustegevuse piiridest, kaasata tundlikud tööstussektorid (transport, suure lisandväärtusega tööstustoodang jne) ning aidata liikmesriikidel tugevdada oma digitaalkaitset.

([29]) ELT C 161, 6.6.2013, lk 8.
([30]) Komitee on koostanud arvamuse eraldi iga ettepaneku kohta, ent koordineeritult, et tagada arvamuste nägemuse ja sisu kooskõla ELT C 125, 21.4.2017, lk 51; ELT C 125, 21.4.2017, lk 56; ELT C 125, 21.4.2017, lk 65; ELT C 125, 21.4.2017, lk 69; ELT C 125, 21.4.2017, lk 74.
([31]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 119.
([32]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 86.

4.17. Küberterrorism ja küberkuritegevus ähvardavad juba kõiki majandusi ja valitsusi. Komitee soovitab komisjonil esitada oma küberjulgeoleku strateegia läbivaatamise ettepanekus sätted, millega mõislikult parandada standardeid ennetuse, tõkestuse, reageerimise, kriiside ohjamise ja vastupanuvõime valdkonnas Euroopa Liidu põhiõiguste seisukohast, tagades nii aluse tulevaseks koostööks liikmesriikide vahel ja kolmandate riikidega.

4.17.1. Komitee toetab komisjoni suunda, leides, et kõik digitooted ja -süsteemid peavad olema turvalised alates nende turuleviimisest, ning ootab väljakuulutatud meetmete kiiret vastuvõtmist.

4.17.2. Komitee toetab komisjoni ettepanekut laiendada ENISA volitusi, ([33]) kohandades neid uutele üleilmsetele ohtudele. Komitee leiab eelkõige, et Euroopa küberjulgeoleku strateegia läbivaatamine tähendaks liikumist ENISA suurema avatuse, dialoogi ja läbipaistvuse suunas kodanike ja organiseeritud kodanikuühiskonna suhtes, et nende algatusi ja tegevusi saaks paremaks muuta.

5. **Konkreetsed märkused**

5.1. Kuigi 90 % Euroopa ettevõtetest eeldab digitaaloskusi, oli digitaaloskuste tase 2016. aastal piisav üksnes 44 % Euroopa kodanikest ja 37 % töötajatest. Lisaks ei paku peaaegu pooled Euroopa ettevõtted töötajatele ümberkvalifitseerumist, kahjustades nii oma töötajaid ja ettevõtte konkurentsivõimet ([34]). Seetõttu kordab komitee, et on tungiv vajadus rahastada sihipäraste vahenditega ulatuslikku strateegiat digihariduse ja -koolituse valdkonnas, ([35]) pöörates erilist tähelepanu *digiajastul sündinute* ja eakate vahelisele lõhele ([36]) ning üldisemalt toetades ja suunates igas vanuses ja olukorras olevaid inimesi, kes ei ole digimaailmaga tuttavad.

5.2. Mis puudutab mõju tööhõivele, siis on selge võimalus, et robotiseerimisega kaasneb töökohtade üldine vähenemine, nii et järk-järgult kaovad kõik korduvat laadi ja vähem loomingulisust nõudvad töökohad ([37]). Seetõttu soovitab komitee komisjonil leida Euroopa sotsiaaldialoogi vahendi abil võimalus, kuidas tagada inimväärne palk, tasakaal töö ja eraelu vahel ning kvaliteetsed töökohad ja üldine juurdepääs sotsiaalkindlustusele ([38]).

5.2.1. Digiteerimise probleemi aitab lahendada sekkumine haridus- ja koolitussektorisse, luues Euroopa tasandil sihipäraseid võimalusi, et paigutada ümber töötajad, kelle tööülesanded antakse masinatele või muutuvad robotiseerimise tõttu tarbetuteks, luues asjakohase sotsiaalse turvavõrgustiku, et tagada nendele töötajatele inimväärne elu ümberõppe ajal. Samuti on oluline lisada need meetmed laiahaardelisse, paindlikku ja stabiilsesse strateegiasse, mille raames on võimalik kiiresti ja tõhusalt reageerida digipöördest tingitud muudatustele, nii et digipööret saab kontrollida ja vältida selle kahjulikke mõjusid.

5.3. Komitee kordab oma toetust e-valitsuse tegevuskavale, et osutada hõlpsalt kasutatavaid isikustatud ja piiriüleseid digiteenuseid. Komitee leiab siiski, et neid eesmärke ei ole võimalik saavutada, sest liikmesriigid viivitavad strateegia rakendamisega ning puudub *omavahel seotud* ja Euroopa tasandil täielikult väljaarendatud digitaalne taristu. Komitee märgib, et jätkuvalt on probleeme *ühekordsuse* põhimõttega ja viivitustega *digitaalse ühtse liidese* loomisel. Komitee kordab ka vajadust tagada kasutajatele *ajakohastamine* kooskõlas uusimate tehnoloogiatega ja suurem avatus seoses võimalusega muuta või tühistada oma isiklikke andmed (*õigus olla unustatud*) ([39]).

([33]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 124.
([34]) Euroopa Komisjon, „Digital Transformation Scoreboard“, 2017.
([35]) ELT C 173, 31.5.2017, lk 1; ELT C 173, 31.5.2017, lk 45.
([36]) ELT C 389, 21.10.2016, lk 28.
([37]) „The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis“, OECD, 2016. Toimub põhjalik arutelu selle üle, milline on digipöörde mõju tööhõive tasemele. OECD hinnangul on (väga korduvat laadi) töökohtade arv vähenenud 9 %, kuid muud, näiteks Maailmapanga ja muude institutsioonide korraldatud uuringud näitavad töökohtade arvu kasvu või kaotatud töökohtade ja uute töökohade omavahelist tasakaalustamist. Muidugi nõustutakse kõikides uuringutes põhimõttega, et töömaailmas toimuvad suured muudatused ning õigel ajal tuleb vastu võtta paindlikud vastumeetmed.
([38]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 161.
([39]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 99.

5.4. Komitee on kohanud sarnaseid probleeme digitervise (*e-tervise*) ja *e-valitsuse* valdkonnas. Komitee teeb seega ettepaneku edendada täiustatud digitaalse taristu rajamist, tugevdada koostööd teadustöö ja innovatsiooni valdkonnaga ning kaasata aktiivsemalt kasutajaid ja tervishoiutöötajaid ([40]).

5.5. Komitee toetab *Euroopa tööstuse digitaliseerimise* teatist, kinnitades, et ükski liikmesriik ei saa üksinda kasutada kõiki võimalusi, mida digitaalne tehnoloogia pakub. EL seevastu võib ennast võrrelda üleilmsete põhikonkurentidega tingimusel, et koostatakse ühine strateegia, millega tugevdatakse Euroopa tööstusbaasi (*tööstus 4.0*) konkurentsivõime sõltumatu tegurina. Strateegia peaks suutma ligi tõmmata investeeringuid, suurendada tööhõivet ja hoida fookuses eesmärki, mille kohaselt moodustab tootmine aastaks 2020 SKPst 20 % ([41]).

5.6. Komitee kutsub komisjoni üles toetama digitaalset innovatsiooni kõikides ettevõtetes, pöörates erilist tähelepanu VKEdele, kes võivad saada digiteerimisest palju kasu (lihtsustamine ja bürokraatia kõrvaldamine), kuid ilma piisava abi ja toetuseta võivad äritegevusest loobuda. Iga ettevõtte digiteerimine on tegelikult juba praegu hädavajalik, aga mitte piisav tingimus turule jäämiseks, ning VKEd, kellel on vähem vahendeid ja ressursse, võivad sattuda suurtesse raskustesse muudatustega kohanemisel.

5.7. Komitee peab vajalikuks toetada idufirmasid, mis on olulised digitaalse innovatsiooni, majanduskasvu ja tööhõive suurendamise seisukohast, edendades nende arengut ja konsolideerimist (laiendamine). Eelkõige soovitab komitee läheneda eri liiki ettevõtjatele valdkonnaüleselt, lähtudes kolmest peamisest eesmärgist: eeskirjade lihtsustamine, võrgustike moodustamine ja parem juurdepääs rahalistele vahenditele ([42]).

5.8. Komitee peab digitaalse ühtse turu arengu jaoks üheks oluliseks valdkonnaks piiriülest e-kaubandust. Komitee kordab nõuet sekkuda otsustavamalt, et teha postipakkide kohaletoimetamise kulud kõigile taskukohaseks ([43]). Samuti soovitab ta paremini ühtlustada digitaalsete lepingute eeskirju, sest õigusaktide valik (kaks direktiivi) võib põhjustada segadust, kui õigusraamistikku ei lihtsustata ([44]).

5.9. Komitee tunneb heameelt teabe üle, mille komisjon edastas tulemuste kohta, mida on saavutatud tarbijakaitse valdkonnas tänu *vaidluste veebipõhisele lahendamise* platvormile, ([45]) kuid leiab, et endiselt on vaja teha palju jõupingutusi, et platvorm oleks laialdasemalt tuntud ja et suurendada tarbijate usaldust e-kaubanduse vastu. Komitee soovib eeskätt tugevdada (eriti piiriüleste) vaidluste kohtuvälise lahendamise vahendeid. Lisaks soovitab komitee võtta meetmeid andmekaitse, ([46]) audiovisuaalmeedia teenuste, ([47]) pettustevastase võitluse ja autoriõiguse kaitse valdkonnas, ([48]) pöörates tähelepanu kasutajate, eelkõige kõige haavatavamate kasutajate kaitsele küberkiusamise, valeuudiste ja igasuguse vägivalla õhutamise eest.

5.10. Komitee toetab ka komisjoni algatatud protsessi, mille eesmärk on ühtlustada tarbijakaitset Euroopa tasandil, tingimusel et juba praegu kõrged tarbijakaitsestandardid säilivad ja siht on üldiselt parandada tarbijakaitset ELi digitaalvaldkonnas.

5.11. Komitee kutsub komisjoni üles muutma digitaalse ühtse turu strateegiat horisontaalsemaks, integreerides seda teistesse Euroopa arengu jaoks olulistesse sektoritesse ja strateegiatesse, nagu energeetika, ringmajandus ([49]) ja transport, ([50]) ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamise laiemas raamistikus. See aitaks tegelikult suurel määral saavutada jätkusuutlikkuse, lihtsustamise ja tõhustamise eesmärke.

([40]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 14.
([41]) ELT C 389, 21.10.2016, lk 50.
([42]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 20.
([43]) ELT C 34, 2.2.2017, lk 106.
([44]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 57.
([45]) Volinik Jourova sõnul lahendati esimesel aastal enam kui 24 000 juhtumit. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-727_et.htm?locale=en.
([46]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 107.
([47]) ELT C 34, 2.2.2017, lk 157.
([48]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 27.
([49]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 98.
([50]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 85; ELT C 345, 13.10.2017, lk 52.

5.12. Komitee peab vajalikuks, et EL suurendaks investeeringuid teadusuuringutesse ja innovatsiooni, et suudetaks konkureerida digitaalse innovatsiooni liidritega. Algatused, mille eesmärk on tugevdada põhitaristut, on olulised, kuid mitte määravad. Eelkõige tuleb Euroopas kiiresti rakendada pilvandmetöötlust ([51]) kooskõlas strateegiaga „Avatud innovatsioon, avatud teadus ning maailmale avatud“. Komitee leiab ka, et on õige jätkata uuringuid kvantandmetöötluse ja tehisintellekti valdkonnas ([52]).

5.13. Komitee nõustub komisjoni lähenemisviisiga digitaalse ühtse turu strateegia välismõju tugevdamise kohta, kuid leiab, et seni on selles valdkonnas veel väga vähe saavutatud. Komitee soovib sekkumist eelkõige kahel tasandil:

— *määratleda digivaldkonna konkurentidega uued suhted*. EL peab kaitsma digitaalseid õigusi, võitlema digitaalse protektsionismi vastu ja olema ülemaailmse küberturbe edendaja. Sellel protsessil on oluline osa uue ülemaailmse juhtimise määratlemisel;

— *edendada digitaalarengut*. Digitaalvaldkond võib kujutada endast olulist kasvu hoogustavat tegurit, et kõrvaldada sõja, vaesuse ja rände põhjused. Lisaks leiab komitee, et suure osa ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks on oluline digitaalvaldkonna ulatuslik kasutamine ja levik, millesse kaasatakse aktiivselt kõik ja mitte üksnes kõige rikkamad ja arenenumad riigid ja kodanikud. Seetõttu peab ELi prioriteet olema tehnoloogilise lõhe vähendamine ülemaailmsel tasandil ja mitte ainult piiriülese koostöö kontekstis.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([51]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 86.
([52]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „2016. aasta konkurentsipoliitika aruanne““

[COM(2017) 285 final]

(2018/C 081/15)

Raportöör: **Paulo BARROS VALE**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	4.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	177/1/3

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kiidab heaks 2016. aasta konkurentsipoliitika aruande ([1]) sisu ja toetab seda põhimõtteliselt. Sellegipoolest väljendab komitee teatud muret seoses praeguse konteksti ja sellega, milline võiks Euroopa konkurentsipoliitika tema arvates olla.

1.2. Komitee kiidab heaks komisjoni jõupingutused eeskirjade järgimise edendamisel ning seeläbi ausate ja vabade konkurentsitingimuste soodustamisel ning rahvusvahelise koostöö arendamisel.

1.3. Komitee on seisukohal, et konkurentsipoliitikat tuleks paremini määratleda ning et paljudel juhtudel ei pea see sammu teiste liidu poliitikavaldkondadega, mis seda mõjutavad. Ettevõtjatel ja tarbijatel on mitmesuguseid probleeme, mis lähevad kaugemale valdkondadest, mida komisjon konkurentsipoliitika raames käsitleb, ning mõjutavad siseturgu. Üks näide sellest on maksundusest tulenevad probleemid.

1.4. Komisjoni pädevus on piiratud, ent tal on algatusõigus ja ta võiks olla selle rakendamisel ambitsioonikam, et kooskõlastada konkurentsiteemat mitmesuguste Euroopa poliitikasuundade ja ka riiklike konkurentsiasutuste tegevusega. Selleks, et komisjon ja riiklikud konkurentsiasutused saaksid tegutseda tõhusamalt, tuleb Euroopa ja riiklikud konkurentsipoliitika strateegiad täielikult ühele joonele seada.

1.5. Iga päev võib näha, et konkurents avaldab negatiivset mõju teatavatele kategooriatele, eeskätt VKEdele ja tarbijatele. Suurte turustuskontsernide kauplemistavad, mis agressiivsete läbirääkimiste tulemusel hävitavad väiksemad ettevõtjad ja piiravad tarbijate valikuid, ebaselged hinnakujundusskeemid, näiteks energia ja kütuste valdkonnas, mis kahjustavad ettevõtjaid ja tarbijaid, või dumping, mida täheldatakse jätkuvalt iseäranis jaemüügi- ja transpordisektoris – need on küsimused, mis nõuavad pädevate konkurentsiasutuste ja komisjoni pidevat tähelepanu ja tegutsemist.

1.6. Ehkki on teada, et suurte ühenduste mõjuvõim võib tekitada konkurentsimoonutusi, otsustas komisjon toetada ühinemisi ja koondumisi, mille tulemusel tekkisid tõeliselt suured valdkondlikud osalejad. Komitee kutsub komisjoni üles looma nende protsesside raames tõepoolest tõhusaid lahendusi ja jälgima äärmiselt tähelepanelikult suurte kontsernide tegevust, veendudes, et järgitakse eeskirju ning tarbijate ja VKEdega seotud huve.

([1]) COM(2017) 285 final.

1.7. Maksupoliitika ühtlustamine ei ole aluslepingu kohaselt võimalik. Erinevused kas otseses või kaudses maksustamises kahjustavad ettevõtjaid ja tarbijaid ning süvendavad ebakõla. Komitee kordab, et kui Euroopa hoiab maksunduse riikliku tasandi pädevusalas, siis tuleb konkurentsipoliitikaga tagada maksundusest tulenevate moonutuste vähendamine.

1.8. Rahvusvaheline koostöö on erinevate kokkulepetega seotud läbirääkimiste käigus edasi arenenud. Komitee pooldab seda, et eesmärgiks seatakse tõelised liidud ja et sõlmitud kokkulepetes võetakse arvesse kaubanduslepingute sisu teemal juba toimunud põhjalikke arutelusid.

2. **2016. aasta konkurentsipoliitikat käsitleva aruande sisu**

2.1. Aruandes antakse üldine ülevaade meetmetest, mille komisjon on võtnud konkurentsi valdkonnas, ning võetakse kokku ulatuslikum töödokument 2016. aastal ellu viidud tegevuse kohta ([2]).

2.2. Konkurentsipoliitika tähtsust tuletas meelde Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker oma kõnes olukorra kohta Euroopa Liidus 2016. aastal: „Võrdsed võimalused tähendavad ka seda, et tarbijad on kaitstud kartellide ja mõjuvõimsate ettevõtjate kuritarvituse eest. [—] Komisjon jälgib, et selline õiglus oleks paigas. See on konkurentsiõiguse sotsiaalne külg.“

2.3. Aruanne koosneb kuuest osast: sissejuhatus; kuidas riigiabi kontrollimine aitab tagada kõigi jaoks tõeliselt võrdsed tingimused; digitaalsel ühtsel turul konkurentsi ja innovatsiooni ergutamine; liidu kodanike ja ettevõtjate mõju suurendava ühtse turu loomine; Euroopa energialiidu ja ringmajanduse potentsiaali rakendamine; Euroopa ja üleilmse konkurentsikultuuri kujundamine.

2.4. Komitee kiidab aruande sisu üldiselt heaks. Seejuures on ta aga kriitiline pealkirja „Viljaka institutsioonidevahelise dialoogi toetamine“ all esitatud järgmise väite suhtes: „Samuti tagavad riigiabi eeskirjad võrdsed tingimused nii nendele pankadele, kes saavad riigiabi, kui ka nendele, kes riigiabi ei saa“. Riigiabi saanud pankadele kehtestati küll teatav arv tingimusi, ent ei saa kinnitada, nagu oleks nimetatud abi saanud pankadele ja teistele pankadele tagatud võrdsed tingimused. Konkurentsi on selgelt moonutatud ja kehtestatud parandusmeetmed leevendavad seda vaid vähesel määral.

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee väljendab oma poolehoidu 2016. aasta konkurentsipoliitika aruandele, milles käsitletakse ettevõtjate ja kodanike elu seisukohast väga olulisi küsimusi.

3.2. Euroopa tööstusstruktuur koosneb peamiselt VKEdest. Nemad on Euroopa majanduse tugisammas ja oma suuruse tõttu on nad ka ebaausa konkurentsi suhtes kõige haavatavamad.

3.3. Jaemüügi sektoris kahjustab VKEsid eeskätt see, et suured jaemüügikontsernid kuritarvitavad turgu valitsevat seisundit – nad kasutavad ära oma tugevat läbirääkimispositsiooni ja rakendavad läbirääkimistel vastuolus kõikide konkurentsieeskirjadega kuritarvituslikke tavasid, mis jätkuvalt hävitavad väiketootjaid ja väikesi ettevõtteid, ning mõjutavad tarbijate valikuid ja huvisid. Komitee soovitab, et komisjon lisaks oma järgmistesse konkurentsipoliitika aruannetesse toiduainete tarneahela toimimise analüüsi.

3.4. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ja muude konkurentsi piiravate tavade leevendamises on väga oluline riiklike konkurentsiasutuste tegevus. Komisjon analüüsis riiklike konkurentsiasutuste suutlikkust ressursside, volituste ja tegevuse sõltumatuse seisukohast ning tulenevalt tõdemusest, et nende tõhusust oleks võimalik suurendada, tuleb võtta meetmeid. Komitee kinnitab, et ettevõtjate või tarbijate kaebusele reageerimise asemel võivad ja peavad riiklikud konkurentsiasutused tegutsema ennetavamalt, eeskätt, pidades silmas turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, mis läbirääkimiskohtumiste ajal pidevalt aset leiab. Järelevalve läbirääkimiste üle võiks soodustada teatavate turgu valitseva seisundi kuritarvitamise juhtumite ennetamist, kaitstes väikseid ettevõtjaid ja tarbijaid.

3.5. Selles valdkonnas on eriti oluline tagada, et tõepoolest jõustataks konkurentsieeskirjadega vastuolus olevate tavade ohvrite õigusi, sest ei 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL ega soovitus ühiste põhimõtete kohta, mida

([2]) SWD(2017) 175 final.

kohaldatakse konkurentsieeskirjade rikkumise puhul kollektiivsete õiguskaitsevahendite suhtes, ei ole osutunud piisavaks, et tagada kõnealuste rikkumiste ohvritele nõuetekohane kollektiivkaitse.

3.6. Mitmes sektoris on toimunud erinevaid ühinemisi ja koondumisi, mille tulemusel on tekkinud ülisuured osalejad, kes võivad mõjutada turu toimimist ja kahjustada konkurentsieeskirju. Komisjoni kutsuti üles väljendama teatavate menetluste suhtes oma seisukohta. Tegelikkuses takistati üksnes väheseid nendest toimingutest ja vastukaaluks nende lubamisele kehtestatud parandusmeetmed jäid allapoole ootusi. Ühelt poolt soovib komisjon õigustatult takistada kartelle, ent teiselt poolt lubab ta ühinemisi ja koondumisi, tasakaalustavaid meetmeid kehtestamata. Komitee on mures ohu pärast, et teatavates sektorites tekivad suured kontsernid, mis võivad tekitada tõsiseid konkurentsimoonutusi, hävitada palju VKEsid ja mõjutada tarbijate valikuid, ning kutsub komisjoni üles olema tähelepanelik.

3.7. Liidu välissuhetest tulenevad konkurentsimoonutused mõjutavad nii selle importi kui ka eksporti. Euroopa turule sisenevad tooted, mis pärinevad riikidest, kus toimub endiselt sotsiaalne dumping, kasutatakse kuritarvituslikke keskkonnatavasid ja antakse riigiabi, mis Euroopa eeskirjade kohaselt oleks ebaseaduslik. Lisaks on eeskirju austavatel Euroopa ettevõtjatel raskusi teistele turgudele juurdepääsemisega, sest neil on ilmselgelt võimatu rakendada samu hindu kui nende konkurendid, kes on pärit soodsamate õigusaktidega riikidest või riikidest, kus õigusaktide järgimise kontroll ei ole tõhus.

3.8. Siiski võivad konkurentsimoonutused tuleneda ka liidu enda eeskirjadest. See on nii näiteks REACH-määruse (mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist) korral, mida kohaldatakse alates 31. maist 2018 ettevõtjatele, kes toodavad või viivad turule kemikaale nii ainetena kui ka segu või toote koostises, kui nende kogus ületab ühte tonni aastas. Selle määrusega kohustatakse ettevõtjaid registreerima Euroopa Kemikaaliametis (ECHA) kõik kemikaalid nii ainetena kui ka segu või toote koostises koguses rohkem kui üks tonn aastas, makstes seejuures vastavat litsentsitasu. Registreerijat käsitatakse aruande seadusliku valdajana, mistõttu on teave, mida see sisaldab, muutunud kaubaks, mida müüvad turul esmaregistreerijad, kes on tavaliselt suured ja majanduslikult mõjuvõimsad ettevõtjad. Tavaliselt, kui ettevõtja soovib kemikaali ECHA juures registreerida, teavitatakse teda, et ta peaks ühendust võtma juhtregistreerijaga, kes teavitab teda seejärel tema esitatud teabele juurde pääsemise maksumusest, mis võib ulatuda kümnetesse või isegi sadadesse tuhandetesse eurodesse kemikaali kohta. On sätestatud, et 12 või rohkem aastat tagasi määruse kohaselt tehtud registreeringuid võivad oma toodete registreerimiseks kasutada ka teised tootjad või importijad. Ent tegelikkuses nõuavad esmaregistreerijad selle kuupäeval lähenedes, mil REACH-määrus jõustub täiel määral kõikide kemikaalide suhtes, mida toodetakse või viiakse turule koguses, mis ületab ühte tonni aastas, nüüd sektori mikroettevõtjatelt ja VKEdelt suurte summade või isegi müügiprotsendi maksmist ECHA-le esitatud andmete kasutuslubade eest, kuigi need andmed peaksid olema avalikud ja tasuta kättesaadavad kõikidele Euroopa Liidu kodanikele ja ettevõtjatele, et ellu viia liidu loomise eesmärk, nimelt inimeste tervise ja keskkonna kaitse. Sellisel juhul võivad eeskirjad, mille eesmärk on inimeste tervise ja keskkonna parem kaitse kemikaalide kasutamisest tuleneda võivate ohtude eest, tekitada takistusi uute ettevõtjate turule sisenemisele ja kemikaalide vabale liikumisele ning see võib põhjustada olukordi, mis piiravad konkurentsi ja mille raames suured ettevõtjad kuritarvitavad oma turgu valitsevat seisundit. Komitee nõuab, et pööratakse tähelepanu vajadusele korraldada REACH-määruse hindamine ja läbivaatamine, et kõrvaldada võimalikud konkurentsitakistused, mis võivad tuleneda selle õigusakti kohaldamisest.

3.9. Jätkuvalt on päevakorras pankade koondumise ja neile antava riigiabi küsimus. Hiljutise finantskriisi ja selle mõju tõttu reaalmajandusele ja turgude usaldusele jälgitakse pidevalt sektoris kasutatavaid tavasid, mis on õigustatud põhjendatud kartuse tõttu, et uuesti võivad tekkida tõsised probleemid. Ajutine riigiabi on päästnud finantssektori kokkuvarisemisest. Pangad kandsid finantskriisi ajal märkimisväärset kahjumit ja nende marginaalid on nüüdseks vähenenud intressimäärade erinevuste praeguse taseme tõttu. Selle tegevusvaldkonna restruktureerimisega kaasnes teatavate pangaasutuste kadumine, aga ka koondumisi, mis võivad olla murettekitavad mitte üksnes finantssektori stabiilsuse poolest võimaliku uue kriisi korral tulevikus, vaid eeskätt ka seetõttu, et uute kontsernide suurus võib tekitada konkurentsi moonutavaid olukordi. Komitee kutsub komisjoni üles olema tähelepanelik ja ettevaatlik turgu valitseva seisundi võimaliku kuritarvitamise suhtes, mis võib kahjustada tarbijate huve ja ettevõtjate, eeskätt VKEde rahastamist.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Riigiabi

4.1.1. Riigiabi on oluline arenguvahend, kuna see võimaldab lähendada ebasoodsas olukorras olevaid piirkondi ning edendada tööhõivet ja majandust. Neid piiratud vahendeid tuleb mõistlikult kasutada, minemata vastuollu heade konkurentsitavadega.

4.1.2. Komitee kinnitab oma veendumust, et riigiabi käimasolevat ajakohastamist on vaja kooskõlastada strateegia „Euroopa 2020“ ning ühtekuuluvus- ja konkurentsipoliitika eesmärkidega, säilitades riigiabi olulise rolli sektorites, mis soodustavad Euroopa ja sotsiaalsete vajaduste täitmisele kaasa aitavate avalike teenuste arengut.

4.1.3. Komitee on varem juba väljendanud toetust riigiabi ajakohastamisele. Praegu pooldab ta kohustust, et abi eraldamise eest vastutavad ametiasutused peavad edastama teavet abi kohta, mille summa on suurem kui 500 000 eurot ([3]).

4.1.4. See teave on vastus ELi kodanike tajutavale probleemile, et neid ei teavitata eraldatud riigiabist piisaval määral ([4]). Praegu tuleb seda konsulteerimisvõimalust ning abi eraldamise ja tagasimaksmise eeskirju tutvustada, soodustades avaliku sektori vahendite nõuetekohase kasutamise läbipaistvust.

4.1.5. Komitee toetab komisjoni tegevust võitluses sellise riigiabi vastu, mida eraldatakse eelotsuste teel, millega antakse ebaseaduslikke maksusoodustusi, ning maksustamise vältimise vastase meetmepaketi vastuvõtmisel, millega soovitakse tagada, et ettevõtjad maksavad makse seal, kus nad kasumit saavad, ja vältida agressiivset maksuplaneerimist ([5]).

4.2. Digitaalne ühtne turg

4.2.1. Tänu lairibavõrkude laiendamisele on digiteenuste turul üha tähtsam koht Euroopa ettevõtjate ja kodanike elus. Elektroonilist kaubandust kasutatakse üha enam ja konkurentsipoliitika abil püütakse tagada turu toimimist, kaitstes tarbijaid ja hoolitsedes selle eest, et kõige mõjuvõimsamad ettevõtjad ei hoidu eeskirjade täitmisest.

4.2.2. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama jõupingutusi võitluses asukohapõhise piiramise vastu, mis kahjustab elektroonilist kaubandust, sest see võib takistada tõelise digitaalse ühtse turu loomist. Üleilmsel turul ei tohi olla klientide mingitki laadi erinevat kohtlemist nende asukoha põhjal.

4.2.3. Kuna digitaalset turgu valitsevad mõned üksikud tehnoloogiahiiud, siis on probleemiks tarbijate juurdepääsu tagamine parimatele toodetele ja hindadele ning uute toodete ja konkureerivate ettevõtjate turule sisenemine.

4.2.4. Mõned broneerimisplatvormid on praegu hotelliettevõtjate jaoks suur mureallikas, sest need kuritarvitavad oma turgu valitsevat seisundit reisibroneeringute valdkonnas. Platvormid kohaldavad tasusid, mis ületavad märgatavalt reisibüroode tasusid, ja sunnivad hotelliettevõtjaid isegi rakendama kõigis müügikanalites sama tüüpi toa puhul sama tariifi. Komitee kutsub komisjoni üles uurima samaväärsuse klauslit ja kohaldatavaid tasusid, mis ohustavad vaba konkurentsi asjaomases sektoris.

4.2.5. Komisjon jätkab oma uurimistööd Google'i (otsingumootori toimimine, piirangute kehtestamine teatavate kolmandate veebisaitide suutlikkusele kuvada Google'i konkurentide otsinguga seotud teateid, Androidi seadmete tootjatele ja mobiilivõrkude operaatoritele kehtestatud piiravad tingimused) ja Amazoni (kokkulepped kirjastajatega) tavade kohta, millega võidakse rikkuda kartellidevastaseid eeskirju. Hiljuti tehti Google'ile rekordiline 2,4 miljardi euro suurune trahv otsingumootorite turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest, mis seisnes ebaseadusliku eelise andmises teisele Google'i tootele, nimelt tema enda hinnavõrdlusteenusele.

([3]) https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=et.
([4]) *Perception and Awareness about Transparency of State Aid* („Nägemus ja teadlikkus riigiabi läbipaistvusest“), Eurobaromeeter, juuli 2016.
([5]) http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en.

4.2.6. Google'il on otsingumootorite hulgas turgu valitsev seisund ning komisjon peab tagama, et seal tehtud otsingute tulemustes ei antaks kärbitud vastuseid, mis võivad piirata selle teabe kasutajate valikuid. Komisjon peab tähelepanu pöörama ka Booking.com veebisaidile, mis oma turgu valitsevat seisundit kuritarvitades mõjutab Euroopa turismivaldkonna pakkumisi puudutavaid otsingutulemusi, millel on iseäranis negatiivne mõju väiksematele turgudele ja ettevõtjatele.

4.2.7. Telekommunikatsioonisektor on tarbijate ja ettevõtjate elus eriti oluline. Komitee juhib komisjoni tähelepanu asjaolule, et selle valdkonna turg ei ole endiselt ei avatud ega ka konkurentsivõimeline. Telekommunikatsioonivõrgu operaatorid kasutavad jätkuvalt vaba konkurentsi takistavaid tavasid, suurendades tariife lepingu kestuse ajal, andmata tarbijale eelnevalt mingitki teavet, mis võimaldaks tal nimetatud leping lõpetada, nagu on sätestatud eeskirjades. See hinnatõus on olnud eriti tundlik rändlustasude kaotamise kontekstis, mis tegelikkuses viis üldise hinnatõusuni, tuues kaasa negatiivseid tagajärgi isikute jaoks, kes ei reisi.

4.3. Energiaturg ja ringmajandus

4.3.1. Vaatamata viimastel aastatel tehtud jõupingutustele ei ole energia ühtset turgu endiselt välja kujundatud. Energia kõrge hind, eriti teatavates riikides, mõjutab tugevalt kodumajapidamiste ja ettevõtjate eelarvet, sest turgude liberaliseerimine ei ole kaasa toonud tariifide tegelikku vähendamist. Nende hindade tõttu säilib Euroopa ebasoodne positsioon teiste üleilmsete konkurentide suhtes energiakulu seisukohast.

4.3.2. Energiatõhususe parandamine ja investeerimine taastuvatesse energiaallikatesse peavad jääma põhisuundadeks jõupingutustes, mida tehakse konkurentsivõimelisema ja jätkusuutlikuma Euroopa saavutamiseks – hoolimata keskkonnakaalutlustest seoses asjaomaste tehnoloogiate (fotoelektrilised akud ja elemendid) kasutamisel tekkivate jäätmete käitlemisega. Vaatamata tehnoloogia arengule ei ole taastuvad energiaallikad veel jõudnud arenguetappi, mis võimaldaks neil konkureerida fossiilkütuste ja tuumaenergiaga; nende edendamist tuleb jätkata ka selleks, et need muutuksid õiglasemal turul konkurentsivõimeliseks.

4.3.3. Taastuvad energiaallikad ei ole mitte üksnes puhta energia allikad, vaid neid tuleks käsitada ka arenguvõimalusena kohalike kogukondade jaoks, et neile kasuliku detsentraliseeritud energiatootmismudeli raames võiksid neist saada ühtlasi nii energia tarbijad kui ka tootjad.

4.3.4. Tehnoloogia on edasi arenenud ning päikesekiirgusest elektrienergia tootmine on muutunud juurdepääsetavamaks ettevõtjatele ja kodumajapidamistele, kes soovivad paigaldada jaamu oma tarbimise katmiseks, ent lubade eraldamine jaamade paigaldamiseks on piiratud teatava võimsusega ning see piirang vähendab huvi sellesse investeerida teatava suurusega ettevõtjate jaoks, kelle energiaarved võiksid märkimisväärselt väheneda või tugeva päikesevalgusega kuude ajal isegi praktiliselt nulli jääda.

4.3.5. Lisaks peab Euroopa ka edaspidi säilitama oma energiasõltumatuse, tugevdades ühendusi, et vähendada oma haavatavust ja tugevdada konkurentsi.

4.3.6. Komitee kordab, et eriti tuleb rõhutada ELi ees seisvaid suuri probleeme:

— vähendada kodumajapidamiste ja ettevõtjate energiakulu, mis annaks selgeid eeliseid sotsiaalses ja majanduslikus plaanis ning Euroopa ettevõtete välise konkurentsivõime seisukohast;

— edendada tõelise Euroopa poliitika kujundamist energiavaldkonnas;

— parandada energiaturgude integreerimist, soodustades Euroopa ühendusi;

— täita juhtrolli Pariisi kokkuleppe elluviimises, et vähendada kasvuhoonegaaside heidet kestliku arengu kontekstis.

4.4. Rahvusvaheline koostöö

4.4.1. Üleilmsel turul saab Euroopale jätkuvalt osaks ebaaus konkurents riikidest, mille sotsiaalsed ja keskkonnatavad on kuritarvituslikud. Lisaks olulisele sotsiaalsele aspektile on seoses liidu välissuhetest tulenevate konkurentsimoonutustega vaja otsustavat tegutsemist rahvusvahelise diplomaatia raames, et kaitsta nii impordi kui ka ekspordi vallas ettevõtjaid ja tarbijaid konkurentsi moonutavate tegurite eest.

4.4.2. Komitee tunneb heameelt komisjoni võetud kohustuse üle osaleda aktiivselt konkurentsi valdkonnas tegutsevates rahvusvahelises organites, näiteks OECD konkurentsikomitee, Maailmapank, ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents ja rahvusvaheline konkurentsivõrgustik.

4.4.3. Komitee tunneb heameelt ka komisjoni tegevuse üle Armeenia, Mehhiko, Indoneesia, Filipiinide ja Jaapaniga peetavate vabakaubanduslepingute läbirääkimiste ning tärkava turumajandusega riikidega tehtava tehnilise koostöö raames. Komitee kutsub vaid üles veenduma, et kokkulepetega ei tagataks mitte üksnes konkurentsitasakaal, kaitstes ettevõtjaid ja tarbijaid, vaid et nendega aidataks kaasa ka Euroopa majanduslikule ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele kapitaliturgude liidu tegevuskava vahearuande kohta“

[COM(2017) 292 final]

(2018/C 081/16)

Raportöör: **Daniel MAREELS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	136/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Preambul

Käesolev arvamus on osa laiemast paketist, mis koosneb neljast Euroopa tulevikku käsitlevast Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusest (majandus- ja rahaliidu süvendamine ja euroala majanduspoliitika, kapitaliturgude liit ja ELi rahanduse tulevik) ([1]). *Pakett koostatakse Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud protsessi kontekstis, mille Euroopa Komisjon hiljuti käivitas, ja selles võetakse arvesse Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri kõnet olukorrast Euroopa Liidus 2017. aastal. Kooskõlas komitee resolutsiooniga Euroopa tuleviku kohta* ([2]) *ning varasemate arvamustega majandus- ja rahaliidu väljakujundamise kohta* ([3]) *rõhutatakse selles vajadust ühise eesmärgitunnetuse järele liidu juhtimises, mis läheb oluliselt kaugemale tehnilistest lähenemisviisidest ja meetmetest ning on esmajoones poliitilise tahte ja ühise perspektiivi küsimus.*

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Kuna kapitaliturgude liit on laias plaanis otsustava tähtsusega edasise ja sügavutimineva Euroopa integratsiooni seisukohalt ja kujutab endast edasiminekut iga liikmesriigi jaoks, ning kuna arvestada tuleb muutuva rahvusvahelise kontekstiga, siis pooldab komitee kindlalt seda liitu ja soovitab olla selle elluviimisel ambitsioonikas. Komitee jaoks on oluline, et tehtaks kõik võimalik, et liit oleks edukas. Tähtis on saavutada kiiresti edusamme ja tulemusi, et anda ELi majandusele ruttu uut hoogu ja dünaamikat.

1.2. Komitee on alati olnud majandus- ja rahaliidu edasise süvendamise ja väljakujundamise kindel toetaja ja seda sõnaselgelt pooldanud. Nüüd teeb komitee seda taaskord, toetades seda jõuliselt kapitaliturgude liidu huvides. Koos pangandusliiduga peab kapitaliturgude liit hoolitsema rahandusliidu eest ja selle elluviimine peab muu hulgas tagama majandus- ja rahaliidu teostumise, kuna kapitaliturgude liit on üks selle alustest. Kapitaliturgude liidu rajamise esimesed sammud on astutud ning ka pangandusliidus on alustatud esimese ja teise samba ülesehitamisega ja kolmanda samba jaoks

([1]) Pakett hõlmab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmisi arvamusi: „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (täiendav arvamus) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 216), „Kapitaliturgude liit: vahehindamine“, „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 124) ja „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 131).

([2]) EMSK resolutsioon „Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ja muud aspektid“, 6. juuli 2017. ELT C 345, 13.10.2017, lk 11.

([3]) ELT C 451, 16.12.2014, lk 10 ja ELT C 332, 8.10.2015, lk 8.

on esitatud ettepanekud. Nüüd on tähtis mõlemas valdkonnas edasi töötada ja jõuda nii kiiresti kui võimalik lõplike eesmärkide elluviimiseni.

1.3. Kapitaliturgude liit saab lisaks anda märkimisväärse panuse majanduse elavdamise kindlustamisse ning aidata kiirendada majanduskasvu, suurendada investeeringuid ja tööhõivet. See toob kasu nii kõigile liikmesriikidele üksikult kui ka ELile tervikuna. Struktuuriliselt peab sellega kaasnev rahastamisallikate laiendamine ja mitmekesistamine tagama ulatuslikuma integratsiooni. See omakorda peab andma panuse nii majandus- kui ka finantssüsteemi soovitud suuremale stabiilsusele, turvalisusele ja vastupanuvõimele. Killustatud tegutsemise jätkamine ei ole lahendus, sest seeläbi sulguvad meie ees mitmed võimalused.

1.4. Pidades silmas käimasolevaid jõu- ja võimuvahekordade muutusi rahvusvahelisel ja ülemaailmsel tasandil ja lähemal aset leidvat Brexitit, on oluline, et EL tegutseks nüüd jõuliselt ja tugevdaks oma majanduslikku positsiooni. Selles osas võib Euroopa võtta eeskujuks Ameerika majanduse vastupanuvõime ja dünaamika, mida too näitas pärast kriisi.

1.5. Komitee jaoks on selge, et kapitaliturgude liit ei saa olla mittesiduv eksperiment, millest saavad kasu vaid üksikud, vaid et sellest peab kujunema kõigi ELi liikmesriikide tegelikkus. See on absoluutne eeltingimus. Euroopa tasandil ja liikmesriikides peab olemas olema poliitiline tahe, et teha kõik vajalikud jõupingutused ja luua kõik vajalikud asjakohased eeltingimused. Tulemus peab olema kapitaliturgude liit, mis seisab integratsiooni eest kogu liidus, ent arvestab samas muu hulgas teatud piirkondade ja alade vajaduste, murede ja ambitsioonidega. Kõikides valdkondades on vaja ühtset ja järjepidevat poliitikat ning välistada tuleb seatud eesmärkidega vastuolus olevad algatused.

1.6. Komitee jaoks on äärmiselt tähtis maksimeerida õnnestumise võimalusi. Seepärast tehakse sõnaselge ettepanek näha ette vajalikud vahendid, millega on võimalik kindlaks teha ja mõõta tõhusat pürgimist kapitaliturgude liidu poole ja tehtud edusamme kõigis liikmesriikides. Konkreetsemalt toetab komitee jõuliselt süsteemi, mille abil võiks korrapäraselt hinnata kapitaliturgude liidu edusamme ja selle rakendamist liikmesriikides ning mis hõlmaks nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid meetmeid ja nende tulemuste avalikustamist. Vajakajäämiste korral tuleb rakendada asjakohaseid tegevusi ja meetmeid.

1.7. Kapitaliturgude liidu lõplik edukus sõltub sellest, mil määral suudetakse kätteantud põhielementidest ehitada tõhus tegelikkus, ja sellest, kas ühtne turg saab tõepoolest reaalsuseks ning kas kõik sidusrühmad, eelkõige finantsteenuste osutajad, ettevõtted, investorid ja hoiustajad, hakkavad seda tõhusalt kasutama. Seepärast tervitab komitee praegust kiiret vahehindamist ja kutsub üles korraldama tulevikus selliseid hindamisi korrapäraselt. Nendesse tuleks aktiivselt ja tihedalt kaasata ka eelnevalt mainitud sidusrühmad.

1.8. Edasised sammud kapitaliturgude liidu põhielementide paikapanemiseks nõuavad valikute tegemist. Komitee on seisukohal, et eelistada tuleb meetmeid ja tegevusi, mis toovad kaasa kõige suurema lähenemise ja mis jätavad liikmesriikidele kõige vähem võimalusi minna kaugemale kui on hädavajalik. Seejuures tuleb silmas pidada õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT), et muuta protsesse lihtsamaks, vältida üleliigset halduskoormust ja liigseid kulusid.

1.9. Komisjoni dokumendis on esitatud 38 kapitaliturgude põhielementi, mis peavad (veel) hakkama kehtima 2019. aastal. See suur meetmete hulk, mis tuleb ellu viia lühikese perioodi jooksul, võib tõstatada küsimusi lähenemisviisi osas. Komitee jaoks on oluline, et kapitaliturgude liidu vundament rajataks lõplikult ja pöördumatult nii kiiresti kui võimalik.

1.10. Komitee nõuab tungivalt, et selles kontekstis pööratakse vajalikku tähelepanu VKEde rahastamisele. Nende jaoks jääb pankade rahastamine ülimalt tähtsaks. Lisaks esialgses tegevuskavas sisaldunud juba elluviidud meetmetele (muu hulgas lihtne, läbipaistev ja standardne väärtpaberistamine, prospektidirektiiv) tuleb rakendada kõiki käesolevas teatises sisalduvaid algatusi, mille abil on võimalik nende ettevõtete olukorda veelgi parandada. Sellele lisaks tuleb VKEde jaoks luua veel ka teisi võimalikke teid, nagu alternatiivsed rahastamisallikad ja muude poliitiliste vahendite edendamine, ning VKEsid tuleb julgustada neid kasutama.

1.11. Lisaks väljendab komitee heameelt selle üle, et keskendutakse jätkusuutlike investeeringute tugevdamisele ning et ELile on selles valdkonnas ette nähtud keskne roll. Komitee toetab ideed, et eelseisvates seadusandlikes finantsalaste õigusaktide läbivaatamistes võetakse arvesse jätkusuutlikkuse kaalutlusi (prioriteetne meede 6).

1.12. Lõpetuseks on komiteel heameel, et kapitaliturgude liidu ülesehitamise jõupingutustes on oluline osa järelevalvel. Euroopa tasandi järelevalvel on otsustav roll nii siis, kui küsimuse all on turvalisus ja stabiilsus, kui ka siis, kui tegu on soovitud turuintegratsiooni elluviimisega ning VKEde jaoks takistuste, tõkete ja ebavõrduse kõrvaldamisega kapitaliturgude liidus.

2. **Taustteave**

2.1. Ametisse astumisel nimetas Jean-Claude Junckeri juhitav Euroopa Komisjon ühe oma peamise prioriteedina majanduskasvu, investeeringute ja töökohtade loomise edendamist. Selle elluviimist silmas pidades on algusest peale tegeletud *Euroopa investeerimiskava* väljatöötamisega, mis sisaldab mitmeid aspekte.

2.2. Muu hulgas hõlmab see kava jõupingutusi ühtse kapitaliturgude liidu saavutamise poole. Sellele anti stardipauk 2015. aasta septembri lõpus, mil komisjon avaldas oma „Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava“ ([4]). Selle tegevuskavaga antakse kasutada põhielemendid, et luua 2019. aastaks kõiki liikmesriike hõlmav, hästi toimiv ja integreeritud kapitaliturgude liit.

2.3. Vähem kui aasta hiljem kutsus Euroopa Ülemkogu juba üles tegema „kiireid ja otsustavaid edusamme“ ja „tagama ettevõtjatele lihtsama juurdepääsu rahastamisele ja toetama investeerimist reaalmajandusse, jätkates tööd kapitaliturgude liiduga.“ ([5]) Ning veidi pärast seda võttis komisjon vastu teatise, milles kutsutakse samuti üles reformi kiirendama ([6]).

2.4. Lisaks sellele on viimasel ajal esile kerkinud mitu uut finantsintegratsiooniga seotud probleemi, nagu suurima finantskeskuse eelseisev lahkumine EList (BREXIT).

2.5. Kõik eelnimetatu tõi hiljuti ([7]) endaga kaasa selle, et komisjon avaldas teatise kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava vahearuande kohta ([8]). Lisaks sellele, et vahearuandes a) kirjeldati algse tegevuskava rakendamise olukorda ja b) teavitati mitmest eelseisvatele meetmetele tuginevast uuest seadusandlikust algatusest, anti selles iseäranis teada ka c) teatud hulgast uutest prioriteetsetest meetmetest.

2.5.1. Asjaomase vahearuandega soovitakse eelkõige lahendada erinevaid tõstatunud probleeme ning arvestada ka 2017. aasta kevadel toimunud avaliku konsultatsiooni tulemustega.

2.5.2. Esialgses tegevuskavas sisaldunud meetmetest (33) ([9]) on vastavalt algsele ajakavale komisjoni tasandil viidud ellu enam kui pooled (20). Komisjon esitatud ettepanekud puudutavad muu hulgas riskikapitaliturgude arengut, küsimusi, kuidas muuta lihtsamaks ja odavamaks ettevõtete juurdepääs avalikele turgudele, vaadates üle prospektieeskirjad, kuidas lõpetada maksusoodustuste kohaldamine võlgadele omakapitaliga võrreldes, kuidas edendada ohutut ja likviidset väärtpaberistamisturgu ning kuidas anda ausatele ettevõtjatele võimalus ümberstruktureerimiseks või teine võimalus pankroti korral.

2.5.3. Käimasoleva programmi ([10]) osas soovib komisjon muu hulgas esitada *kolm õigusakti ettepanekut*, mida peetakse kapitaliturgude liidu rajamise nurgakiviks. Eelkõige puudutab see õigusakti ettepanekut üleeuroopalise erapensionitoote kohta (avaldati 29. juunil 2017), õigusakti ettepanekut, milles täpsustatakse kollisiooninorme seoses väärtpaberitehingute ja -nõuete mõjuga kolmandale isikule (avaldatakse 2017. aasta neljandas kvartalis) ja ettepanekut ELi pandikirjade raamistiku kohta (avaldatakse 2018. aasta esimeses kvartalis).

([4]) COM(2015) 468 final.
([5]) http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2016/06/28-euco-conclusions/.
([6]) COM(2016) 601 final.
([7]) 8. juunil 2017.
([8]) COM(2017) 292 final.
([9]) COM(2017) 292 final, punkt 2.
([10]) Sama mis allmärkus 9.

2.5.4. Erinevatele probleemidele lahenduse leidmiseks kehtestatakse kapitaliturgude liidu tugevdamiseks üheksa uut prioriteetset meedet ([11]):

— Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA) volituste suurendamine, et edendada järjepideva järelevalve tõhusust ELis ja väljaspool;

— proportsionaalsema regulatiivse keskkonna loomine VKEde noteerimiseks avalikel turgudel;

— investeerimisühingute usaldatavusnõuete kohase käsitlemise läbivaatamine;

— finantstehnoloogiaalasele tegevusele litsentsimise ja tegevuslubade andmise ELi raamistiku võimaliku koostamisekaalumine;

— meetmete võtmine viivislaenude järelturu toetamiseks ja mõjuhindamise käivitamine, et kaaluda võimalikku seadusandlikku algatust tugevdamaks tagatud nõuetega võlausaldajate võimet saada tagasi äriühingutele ja ettevõtjatele antud tagatud laenude väärtus;

— jätkusuutliku rahastamise kõrgetasemelise ekspertrühma soovituste alusel järelmeetmete võtmine;

— eurofondide ja alternatiivsete investeerimisfondide piiriülese turustamise ja järelevalve hõlbustamine;

— suuniste koostamine olemasolevate ELi eeskirjade kohta, mis käsitlevad piiriüleste ELi investeeringute kohtlemist ning asjakohase raamistiku loomine investeeringuvaidluste rahumeelseks lahendamiseks;

— põhjaliku ELi strateegia koostamine, et uurida meetmeid, millega toetada kohalike ja piirkondlike kapitaliturgude arengut.

2.6. Eesmärk on endiselt otsustava ja püsiva panuse andmine, et panna 2019. aastaks paika põhielemendid kapitaliturgude liidu loomiseks. See kajastub komisjoni 2018. aasta tööprogrammis.

3. **Märkused ja kommentaarid**

3.1. Esmalt kinnitab komitee ([12]) taas oma põhimõttelist toetust ja juhib tähelepanu oma varasemale, kapitaliturgude liitu toetavale arvamusele, mille kohaselt on liidu rajamine hädavajalik seoses edasise rahandusalase ja majandusliku integratsiooniga ELis. Praegust impulssi ei tohiks jätta kasutamata, eeskätt kuna ülemaailmselt on praegu toimumas mitmed jõuvahekordade muutused Ida ja Lääne vahel. EL peab jõuliselt tegutsema.

3.2. Kapitaliturgude liit on oluline osa laiaulatuslikumast programmist, mis peab aitama edendada majanduskasvu, suurendada investeeringuid ja luua töökohti. Majanduse püsiv ja stabiilne elavdamine peab jääma poliitika keskmesse ja selle poole tuleb viivitamatult edasi püüelda. Tõepoolest, peamine on, et majanduse elavdamine oleks püsiv ja et rohkem inimesi tuleks tööturule ja jääks sinna.

3.3. Lisaks peab kapitaliturgude liit aitama kaasa Euroopa kapitali suurele mobiliseerimisele ning võimaldama ühtsemas keskkonnas selle suunamist kõigisse ettevõtetesse, taristu- ja pikaajalistesse jätkusuutlikesse projektidesse. Selle eesmärgiks olev rahastamisallikate laiendamine ja mitmekesistamine ning olukord, kus nii panga- kui turupõhine rahastamine täidavad täiel määral oma rolli, peab muutma majanduse dünaamilisemaks ja läbilöögivõimelisemaks. Selles plaanis võib inspiratsiooniallikaks olla Ameerika mudel, mis osutus kriisijärgselt vastupanuvõimelisemaks, seda lisaks teistele uudsustele, milles on oluline roll muu hulgas pangandussektorivälistel laenuandjatel.

([11]) COM(2017) 292 final, punkt 4.
([12]) ELT C 133, 14.4.2016, lk 17.

3.4. Samas on tähtis püüelda majandusliku ja sotsiaalse lähenemise poole ja niisiis tugevdada ELi-sisest rahanduslikku ja majanduslikku stabiilsust. Esiplaanil peab olema kvalitatiivne lähenemisviis, mida iseloomustab terve ja kestlik majanduskasv ning heaolu. Kapitaliturgude liidust peavad saama kasu ka ettevõtted, investorid ja hoiustajad, ent samas tuleb vältida, et nad peaksid sellega seoses võtma liiga suure riski.

3.5. Ka majandus- ja rahaliidu edasise süvendamise ja väljakujundamise jaoks on kapitaliturgude liit otsustava tähtsusega ja selle elluviimine hädavajalik ([13]). Komitee kinnitab taas oma traditsioonilist seisukohta selles küsimuses ([14]). Koos täieulatusliku pangandusliiduga peab kapitaliturgude liit viima meid tõelise rahandusliiduni, ([15]) mis on üks majandus- ja rahaliidu neljast alussambast ([16]). Nendes valdkondades on juba astutud mitmeid samme ja oluline on nende jõupingutustega väsimatult jätkata.

3.6. Kapitaliturgude liidust võidavad kõik liikmesriigid. Nagu hiljuti kinnitatud, on sellel veel teine oluline eelis, nimelt panus liikmesriikide ulatuslikumasse lähenemisse, mis tuleneb hoiuste paremast ringlusest ja jaotusest kogu ELis. See peaks võimaldama nõrgematel majandustel jõuda kiiremini järele paremate tulemustega majandustele ([17]). Lisaks sedastatakse, et sellest vaatenurgast muudab Brexit kapitaliturgude liidu reaalse elluviimise veelgi tähtsamaks, nagu ka selle, et Euroopa majanduskasv saab kasu lõigata tervikliku rahandussüsteemi teenustest ([18]).

3.7. Kõigest sellest lähtuvalt on komitee arvates kiirete edusammude tegemine ülimalt soovitav. Komitee nõustub Euroopa Ülemkogu seisukohtadega, mis avaldati juunis 2016 ([19]) ja teiste selleteemaliste seisukohtadega ([20]).

3.8. Tegevuskava kõnealuse kiire ([21]) vahekokkuvõttega hoitakse kätt arengute pulsil ja reageeritakse neid asjakohaselt. Komitee väljendab heameelt selle üle, et nüüd on võimalik anda jõulisem ja suunatum vastus erinevatele ja tulevikku suunatud probleemidele, mis kerkivad seoses pidevalt muutuvate olukordadega poliitika ja majanduse valdkonnas. Tulevikus on soovitav selliseid vahekokkuvõtteid korrapäraselt koostada. Komitee peab asjakohaseks, et sellesse kaasataks aktiivselt ja tihedalt eri sidusrühmad. See on seda olulisem, et nüüd sõltub kapitaliturgude liidu lõplik edukus sellest, mil määral suudetakse kätteantud põhielementidest ehitada „tõeline“ tegelikkus ja kas ühtne turg saab tõepoolest reaalsuseks ning kas seda hakkab tõhusalt kasutama võimalikult suur hulk finantsteenuste osutajaid, ettevõtteid, investoreid ja hoiustajaid.

3.9. Kapitaliturgude liidu elluviimisel tuleb eelistada meetmeid, mis aitavad kõige enam kaasa lähenemisele ([22]) ja mis jätavad liikmesriikidele kõige vähem võimalusi minna kaugemale kui on hädavajalik. Vältida tuleb erinevusi Euroopa õigusaktide ülevõtmisel riiklikku õigusse, nagu ka erinevusi konkreetses kohaldamises. Nii palju kui võimalik tuleks toetuda õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi (REFIT) lähenemisviisile.

3.10. Komitee on seisukohal, et kapitaliturgude liit ei tohi olla mittesiduv eksperiment, mis toob kasu üksnes mõnele riigile, vaid vastupidi – see peab kujunema kõigi ELi liikmesriikide tegelikkuseks. See on absoluutne eeltingimus. Seepärast on ülimalt oluline, et Euroopa tasandil ja igas liikmesriigis oleks olemas (poliitiline) tahe asjakohaste tingimuste ja vajalike stiimulite loomiseks, mis paneksid aluse edule ja muudaksid selle tegelikkuseks.

([13]) ELT C 451, 16.12.2014, lk 10, I punkt.
([14]) Vt ka EMSK arvamus teemal „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 124).
([15]) Vt ka viie juhi aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“, juuni 2015.
([16]) Lisaks rahandusliidu väljakujundamisele suunatud tegevusele on oluline luua tõeline majanduslik liit, eelarveliit ja poliitiline liit. Viie juhi aruanne „Euroopa majandus- ja rahaliidu loomise lõpuleviimine“, juuni 2015.
([17]) See tähendab, et ka majanduslike vapustuste asümmeetrilisi mõjusid ohjatakse paremini.
([18]) Vt Euroopa Keskpanga asepresident Vítor Constâncio „Effectiveness of Monetary Union and the Capital Markets Union“, Malta 6. aprill 2017. http://malta2017.eurofi.net/highlights-eurofi-high-level-seminar-2017/vitor-constancio-vice-president-european-central-bank/
([19]) Vt käesoleva arvamuse punkt 2.3.
([20]) Vt allmärkus 13.
([21]) Vähem kui kaks aastat pärast tegevuskava avaldamist.
([22]) Niisiis tuleks võimaluse korral eelistada näiteks määruseid direktiividele.

3.11. Ei saa teha mitte mingeid järeleandmisi selle osas, et kapitaliturgude liidu elluviimine kõigis liikmesriikides on absoluutne hädavajadus (vt punkt 3.10). Seepärast on oluline näha ette vahendid, mis võimaldavad hinnata tulemuslikke jõupingutusi seatud eesmärkide suunas ja reaalseid edasiminekuid kõigis liikmesriikides. Eelnevat silmas pidades toetab komitee jõuliselt süsteemi, mille abil võiks korrapäraselt hinnata kapitaliturgude liidu edusamme ja selle rakendamist liikmesriikides, kasutades nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid kriteeriume. Hindamise tulemused tuleb teha avalikkusele kättesaadavaks. Vajakajäämiste puhuks tuleb välja töötada asjakohased toimimisviisid ja meetmed.

3.12. Tulemus peab olema kapitaliturgude liit, mis seisab integratsiooni eest kogu liidus, ent arvestab samas üksikute liikmesriikides vajaduste, murede ja ambitsioonidega, ilma et see tooks kaasa uue killustumise või jagunemise. Selles kontekstis on selge, et piirkondlike kapitaliturgude edendamine on teatud piirkondade ja seal tegutsevate ettevõtete jaoks väga tähtis (prioriteetne meede 9). See võib aidata ka edendada piiriülest kaubandust ja teenuste osutamist, mis on praegu veel tihti kallim ja keerulisem kui kohalik äritegevus.

3.13. Muu hulgas nõuab kapitaliturgude liidu edasine edukas elluviimine järjepidevat ja sidusat poliitikat kõigil tasanditel. Lisaks tuleb ka välistada algatused, mis ei ole kooskõlas kapitaliturgude liiduga ja/või mis võivad põhjustada killustumist, takistusi või muud laadi tõkkeid.

3.14. Hetkel sisaldab komisjoni dokumendis ([23]) toodud täielik ülevaade kapitaliturgude liidu põhielementidest, mis peavad (veel) hakkama kehtima 2019. aastal, tervenisti 38 meedet ja tegevust. Selleks, et maksimeerida eelnevalt nimetatud õnnestumisvõimalusi, võib tõstatada küsimuse, kas liiga lühikese perioodi jooksul ei tule mitte liiga palju ära teha ja kas ei oleks parem keskenduda teatud piiratud arvule prioriteetidele ([24]). Vaatamata sellele küsimusele antud vastusele, on oluline töötada kavandatud ajakava raames nii tulemustele suunatult kui võimalik ning rajada kapitaliliidule pöördumatu vundament.

3.15. Nii nagu komitee märkis kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava käsitlevas algses arvamuses, on talle tõeliselt südamelähedane VKEde rahastamise teema, kuna VKEd moodustavad Euroopa majanduse südame ja neil on tööhõive seisukohalt otsustav tähtsus. Pärast kõnealust vahehindamist esitab komitee endiselt küsimuse, ([25]) kas kapitaliturgude liit on VKEde puhul tõesti asjakohane ja tõhus.

3.16. Iseäranis – eeskätt väikeste – VKEde nimel tuleb teha jõupingutusi, et muuta nii kohalik kui piiriülene pankade rahastamine hõlpsasti juurdepääsetavaks ja atraktiivseks ja/või see sellisena säilitada ([26]). Toetada ja parandada tuleb ka VKEde alternatiivse rahastamise võimalusi. Väärtpaberistamist puudutavad ettepanekud (lihtne, läbipaistev ja standardne väärtpaberistamine), mille kohta on komitee varem koostanud toetava arvamuse, ([27]) kujutavad endast kahtlemata sammu õiges suunas, aga tegevused ei tohi sellega piirduda. Ka viivislaenude järelturu arendamisel (prioriteetne meede 4) ja pandikirjade režiimil võib olla selles väljapaistev roll, nii nagu ka VKEde jaoks olemasolevate poliitikavahendite edendamisel.

4. **Konkreetsed tähelepanekud ja märkused**

4.1. Ammendavuse poole püüdlemata esitatakse järgnevalt teatud hulk märkusi ja kommentaare komisjoni dokumendis välja kuulutatud prioriteetsete meetmete ([28]) kohta, mis pälvisid komitee tähelepanu.

([23]) Vt komisjoni teatise COM(2017) 292 final lisa.

([24]) Maltal 5.–7. aprillini 2017 korraldatud EUROFI kõrgetasemelisel seminaril 2017korraldati osalejate seas eri küsitlusi. Üks küsimus kõlas järgmiselt: „Kuidas oleks võimalik kapitaliturgude liitu märkimisväärselt kiirendada?“ 37 % vastanutest arvas, et tuleks keskenduda üksikutele põhiprioriteetidele, 29 % pidas õigeks anda poliitilist hoogu riiklike tõkete kõrvaldamiseks. 12 % vastanuid eelistas EL27 jaoks ühe ühtse finantskeskuse rajamist ning sama suur hulk küsitletutest oli seisukohal, et kapitaliturgude liitu ei ole võimalik märkimisväärselt kiirendada. Neljandale ja viiendale kohale jäid vastusevariandid „järelevalvealase ühtsuse suurendamine“ (8 %) ja „panganduseeskirjade edasine kohandamine ELi finantsturu eripärale“ (3 %).
Teine küsimus oli: „Millised on EL27 kaks peamist prioriteeti kapitaliturgude liidu eesmärkide saavutamiseks?“ Sellele küsimusele vastamisel eelistati kolme järgmist vastusevarianti: „pankrotiõiguse järjepidevuse ja väärtpabereid käsitlevate õigusaktide parandamine“ (21 %), „omakapitali kaudu rahastamise arendamine“ (16 %) ning „lühikese perspektiivi prioriteetide (väärtpaberistamine, prospekt,…) edukas saavutamine“ (15 %).
Rohkem teavet EUROFI kõrgetasemelise seminari kohta (ja muu hulgas küsitluste tulemuste kohta) leiab veebilehelt https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170406_2.en.html.

([25]) ELT C 133, 14.4.2016, lk 17, punkt 1.6.

([26]) Olukord on liikmesriigiti erinev.

([27]) ELT C 82, 3.3.2016, lk 1.

([28]) Kui nendele ei ole käesolevas arvamuses muus kohas viidatud.

4.2. Komiteel on ülimalt hea meel selle üle, et kapitaliturgude liidu ülesehitamisel on kesksel kohal järelevalve (prioriteetne meede 1) ja loodab, et sellele pööratakse esmast tähelepanu. Euroopa tasandi järelevalvel on otsustav roll nii siis, kui küsimuse all on finants- ja majandussüsteemi turvalisus ja stabiilsus, kui ka siis, kui tegu on soovitud turuintegratsiooni elluviimisega ning ühtsel turul ebavõrdsuse ja muude takistuste kõrvaldamisega, millised need ka ei oleks.

4.3. Proportsionaalsuse poole pürgimine eeskirjades, millega toetatakse esmast avalikku pakkumist ja investeerimisühinguid (prioriteetne meede 2), väärivad suurt pühendumist ja vajavad kindlasti tähelepanu, aga samas tuleb pöörata pidevat tähelepanu väikehoiustajate ja väikeste investorite huvidele ja nende kaitsmisele.

4.4. Vägagi õigustatud on ELi juhtrolli tugevdamine jätkusuutlike investeeringute tegemisel (prioriteetne meede 6). Oluline on, et Euroopal oleks teerajaja roll, kui tegu on „hea“ ja kestliku majanduskasvuga. Seejuures peab esiplaanil olema kvalitatiivne lähenemisviis. Samuti on oluline see, et hoiustajate ja investeerijate käsutusse antaks asjakohane teave, seda näiteks piisavalt pika perioodi jooksul. Näiteks investeeringute mõju kohta ei säilitata andmeid kauem kui kolm aastat. Tuleks uurida, kas seda perioodi ei saaks pikendada.

4.5. Lisaks sellele toetab komitee Euroopa Komisjoni, ([29]) kui leiab, et erakapitali, EFSI poolset rahastamist ja teisi ELi fonde tuleks kombineerida tõhusal viisil, et suunata investeeringuid nendele VKEdele, kes näitavad positiivset sotsiaalset ja keskkonnaalast välismõju ning aitavad sellega kaasa ÜRO kestliku arengu eesmärkide ja eelkõige hiljuti loodud Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärkide saavutamisele.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([29]) COM(2017) 292 final, punkt 4.5.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Aruteludokument majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta“

[COM(2017) 291 final]

(2018/C 081/17)

Raportöör: **David CROUGHAN**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	138/3/8
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Preambul

Käesolev arvamus on osa laiemast paketist, mis koosneb neljast Euroopa tulevikku käsitlevast Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusest (majandus- ja rahaliidu süvendamine ja euroala majanduspoliitika, kapitaliturgude liit ja ELi rahanduse tulevik) ([1]). *Pakett koostatakse Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud protsessi kontekstis, mille Euroopa Komisjon hiljuti käivitas, ja selles võetakse arvesse Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri kõnet olukorrast Euroopa Liidus 2017. aastal. Kooskõlas komitee resolutsiooniga Euroopa tuleviku kohta* ([2]) *ning varasemate arvamustega majandus- ja rahaliidu väljakujundamise kohta* ([3]) *rõhutatakse selles vajadust ühise eesmärgitunnetuse järele liidu juhtimises, mis läheb oluliselt kaugemale tehnilistest lähenemisviisidest ja meetmetest ning on esmajoones poliitilise tahte ja ühise perspektiivi küsimus.*

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Ühisraha ja selle institutsioonid toimisid ülemaailmses finantskriisis stabiliseeriva elemendina ning olid enne seda toonud kasu ettevõtetele ja kodanikele madala inflatsiooni ja intressimäärade, samuti piiriülese kaubanduse ja reisimise hõlbustamise näol.

1.2. Aruteludokumendist nähtub siiski selgesti, et majandus- ja rahaliit ei ole täielik ning liidu majanduslik komponent on jäänud ELi tasandi integratsiooni osas maha selle rahandussambast, pärssides ELi suutlikkust toetada rahapoliitikat ja riikide majanduspoliitikat. Euroala jätkuvat haavatust põhjustavate institutsiooniliste ja juhtimisalaste puuduste kõrvaldamise otsuseid ei saa lõpmatuseni edasi lükata. Vaja on süvendada poliitilist tahet tugevdada majandus- ja rahaliidu „liidu“ komponenti.

1.3. Protektsionismiilmingud ning erakordselt madalate intressimäärade ja kvantitatiivse lõdvendamise võimalik lõppemine muudab maailma märksa ebakindlamaks, jättes edusammudeks piiratud aja. Komitee kordab poliitilistele liidritele, et eurooplaste jaoks on senisest olulisem pühenduda ühisele eesmärgitunnetusele, suurendades oma mõju ja

([1]) Pakett hõlmab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmisi arvamusi: „Euroala majanduspoliitika (2017) (täiendav arvamus)“ (EESC-2017-02837-00–00-AC-TRA) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 216); „Kapitaliturgude liit: vahehindamine“ (EESC-2017-03251-00–00-AC-TRA) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 117); „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (EESC-2017-02879-00–00-AC-TRA) ja „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ (EESC-2017-03447-00–00-AC-TRA) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 131).

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon „Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ja muud aspektid“, 6. juuli 2017.

([3]) Vt näiteks EMSK arvamused „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“ (ELT C 451, 16.12.2014, lk 10) ja „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline sammas“ (ELT C 332, 8.10.2015, lk 8).

volitusi ulatuslikuma integreerumise kaudu. Komitee kutsub komisjoni ja Euroopa Ülemkogu üles langetama enne käesoleva ametiaja lõppu julgeid otsuseid, et edendada ELi-ülese juhtimise vajalikke elemente.

1.4. Üks stabiilsuse kõige olulisemaid tegureid on heterogeensete majanduste ülespoole suunatud lähenemine. See eeldab, et liikmesriikide poliitikud ja sotsiaalpartnerid lisaksid oma riiklikesse majandus- ja eelarvepoliitika kaalutlustesse Euroopa mõõtme. Komitee pooldab euroala tugevamat „parlamentariseerimist", mis hõlmab Euroopa Parlamendi suure komisjoni loomist, mille koosseisu kuuluvad kõik euroalasse kuuluvate ja euroalaga ühineda soovivate riikide parlamendiliikmed, ning suuremat kooskõlastamist euroala riikide parlamendiliikmete vahel majandus- ja rahaliitu puudutavates küsimustes.

1.5. Tõhususe, tasakaalu ja õigluse edendamiseks tuleks riiklikku majanduskasvu ja heaolu poliitikat kujundada ja kooskõlastada muu hulgas euroala üldist huvi silmas pidades. Demokraatlikust vastutusest ja isevastutusest lähtuvalt peaks Euroopa poolaasta protsess hõlmama Euroopa Parlamenti, liikmesriikide parlamente, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda. Sotsiaalne mõõde tuleb kaasata poolaastasse samaväärselt majandusliku mõõtmega.

1.6. Komitee tunnistab vigu finantssektori juhtimises ning toetab täielikult samme rahandusliidu, sh pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu, väljakujundamiseks.

1.7. Vaja on koheseid lahendusi, et vähendada viivislaenusid, mis koormavad pankade investeeringute rahastamiseks vajalikke rahalisi ja inimressursse ja peletavad eemale investoreid, kes kardavad, et uutest investeeringutest saadav tulu suunatakse viivislaenude tagasimaksetesse.

1.8. Komitee toetab aruteludokumendis esitatud ettepanekut luua 2018. aastaks tugiraamistik riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite kasutuselevõtuks. Keskpikas perspektiivis oleks vaja luua Euroopa turvaline vara, et vähendada finantsturu volatiilsust ja tagada liikmesriikide majanduse stabiilsus asümmeetriliste vapustuste korral.

1.9. Komitee kutsub üles koostama eelarve, milles omavarade osa on suurem kui mitmeaastase finantsraamistiku 1 % SKPst, et rahastada tõhustatud Euroopa stabiilsusmehhanismi. Viimane peaks muutuma Euroopa Valuutafondiks, mis suudaks anda liikmesriikidele kriisiolukorras vahendeid ja oleks ühtlasi pangandussektori kaitsemehhanism. Suurem eelarve peaks samuti aitama euroalal säilitada kogu Euroopale kasu toovasse tootlikku taristusse tehtavate investeeringute vajalikku taset. Juurdepääs sellistele fondidele peaks olema seotud majanduslike ja sotsiaalsete standardite vallas kokkulepitud edusammude saavutamisega.

1.10. Vaja on eelarvepoliitikat, mille abil oleks võimalik stimuleerida euroala majandust majanduslanguse ajal. Oma praeguses vormis toimivad eelarve-eeskirjad ja riigipõhised soovitused protsükliliselt, rõhudes nõrku majandusi veelgi enam. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus on Euroopa poolaasta protsessi oluline osa, mis peaks olema makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel eesliinil kogu euroalal. Rohkem rõhku tuleks panna selliste liikmesriikide negatiivsele mõjule euroalale, kellel on krooniline maksebilansi ülejääk.

1.11. Komitee kutsub üles uurima vahendeid majandus- ja rahaliidu majandusjuhtimise parandamiseks, luues näiteks alalise euroala rahandusministri ametikoha ning tagades samas täieliku demokraatliku vastutuse. Pädevuste koondamine suurendaks sidusust majandus- ja rahaliidu poliitikas, mis on praegu killustunud erinevate institutsioonide suure arvu tõttu.

2. **Taust**

2.1. 1. märtsil 2017 esitles Euroopa Komisjon *valget raamatut* Euroopa tuleviku kohta, millele järgnesid mitmed aruteludokumendid Euroopa poliitikakujundamise eri valdkondades. Käesolev arvamus puudutab ***majandus- ja rahaliidu süvendamist*** käsitlevat kolmandat *aruteludokumenti*.

2.2. Ühisraha ja selle institutsioonid toimisid ülemaailmses finantskriisis stabiliseeriva elemendina ning olid enne seda toonud kasu ettevõtetele ja kodanikele madala inflatsiooni ja intressimäärade, samuti piiriülese kaubanduse ja reisimise hõlbustamise näol.

2.3. Dokumendist nähtub siiski selgesti, et majandus- ja rahaliit ei ole täielik ning liidu majanduslik komponent on jäänud ELi tasandi integratsiooni osas maha selle rahandussambast, pärssides ELi suutlikkust toetada rahapoliitikat ja riikide majanduspoliitikat. Dokumendis ei kritiseerita rakendatud poliitikameetmeid ega võetud või peatatud otsuseid. Vaja on süvendada poliitilist tahet tugevdada majandus- ja rahaliidu „liidu“ komponenti.

2.4. Euroopa Liit peab tegelema tõeliselt olulise süsteemse küsimusega: kuidas me saame luua ühisraha ja rakendada ühtset rahapoliitikat ning jätkata samas **poliitilise** valikuga jätta majandus- ja eelarvepoliitika liikmesriikide tasandile.

2.5. Kriis näitas selgesti, et see ei ole mõistlik. Suutmatus koondada vajalikke suveräänsuse elemente ja luua liikmesriikide vahel vastastikune usaldus viis solidaarsuse puudumiseni. Heterogeensed euroala liikmesriikide majandused liikusid majandus- ja eelarvepoliitika nõrga ja lootusetult puuduliku kooskõlastamise tõttu eri suundades, mis nõudis kriisimeetmete kohaldamist valitsustevahelise protsessi abil. Seepärast ei olnud üllatav, et euroala lõhenes ja kreeditorriigid dikteerisid tingimusi deebitorriikidele, samas kui euroala rahandusministri koha loomist ei olnud välja pakutud.

3. **Majandus- ja rahaliidu süvendamise püüdlus**

3.1. Komitee on viimaste aastate jooksul taotlenud majandus- ja rahaliidu süvendamist paljudes oma arvamustes ([4]) Komitee väljendab seepärast heameelt komisjoni püüdluse üle majandus- ja rahaliit välja kujundada ja nõustub sellega, ning märgib, et majanduslik reaalsus erineb riigiti, tingides suhteliselt erinevaid arusaamu probleemidest, millega euroala silmitsi seisab. Tugevam majandus- ja rahaliit eeldab suuremat lähenemist.

3.2. Komitee on teadlik liikmesriikides Euroopa tuleviku suhtes valitsevate arusaamade paljususest, mis kajastab nende ajalugu ja mitmekesisust. Ent lõpmatuseni ei saa edasi lükata otsuseid institutsiooniliste ja juhtimisalaste puuduste kõrvaldamiseks, kuna need tingivad osalt euroala jätkuva haavatuse, püsiva tasakaalustamatuse ning suuresti lahknevad majanduslikud ja sotsiaalsed tulemused liikmesriikide jaoks ([5]).

3.3. Me ei ole suutnud saavutada liikmesriikide ülespoole suunatud lähenemist, mille kohta mõned arvasid, et see võib õnnestuda ühtse rahapoliitikaga. Suutmatus käsitleda reaalmajanduse konkurentsivõime kõiki tahke tõi kaasa erinevused, mis muutsid ühtse rahapoliitika mitme liikmesriigi jaoks ebasobivaks, vermides fraasi „üks kõigile sobiv lahendus ei sobi kellelegi“. Komitee on juba väljendanud oma kahtlusi selles osas, et *viie juhi aruande* ja sellele järgnenud *valge raamatu* avaldamise tulemuseks on hoo ja kiireloomulisuse kadumine.

3.4. Nüüd on vaja edasi liikuda kõigis valdkondades – majanduslikes, sotsiaalsetes, rahanduslikes, eelarvealastes ja poliitilistes –, et luua moraaliriski kartmata vajalikud tingimused suveräänsuse põhielementide koondamiseks, et tagada ELi toimimine kõigi inimeste heaolu nimel. See asendab praeguse juhtimise suboptimaalsed struktuurid ja võimaldab ELil, iseäranis euroalal, võita tagasi nii kodanike kui ka investorite usaldus ning täita oma täieõiguslikku rolli ülemaailmsetes küsimustes.

3.5. Komitee tunneb muret selle pärast, et kriisi, nelja juhi aruande (2012) ja viie juhi aruande (2015) järel ei ole tehtud piisavalt konkreetseid edusamme, et majandus- ja rahaliitu tõepoolest süvendada. Suurt muret valmistab kiireloomulisuse puudumine peamiste institutsiooniliste reformide elluviimisel, millega antaks rakendusotsuste langetamiseks demokraatlik õiguspärasus ning jälgitaks rakendamist ja nõuete järgimist. See juhtimise tühimik kiirendab mõnes liikmesriigis liikumist populismi ning oma riigile suunatud ja protektsionistlike lahenduste suunas.

3.6. Maailm, milles me tegutseme, on järjest ebakindlam ja riigid loobuvad vabakaubandusest protektsionismi kasuks. Erakordselt madalad intressimäärad ja kvantitatiivne lõdvenemine, mis ergutasid elavnemist suures osas arenenud riikides, lõppevad ilmselt peagi, tuues kaasa ettearvamatu ja tõenäoliselt negatiivse mõju. Edu saavutamiseks on praegu jäänud vähe võimalusi.

([4]) EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“, ELT C 451, 16.12.2014, lk 10; EMSK arvamus „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“, , ELT C 13, 15.1.2016, lk 33; EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline sammas“, ELT C 332, 8.10.2015, lk 8; EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavad meetmed“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 28.

([5]) EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine: poliitiline sammas“, ELT C 332, 8.10.2015, lk 8.

3.7. Täielik fiskaal- ja poliitiline liit võib küll olla keskpika või pika perspektiivi projekt, ent lühikeses plaanis on vajalikud olulised meetmed, et tugevdada majandus- ja rahaliitu ja suurendada stabiilsust. Komitee kordab poliitilistele liidritele, et eurooplaste jaoks on senisest olulisem pühenduda ühisele eesmärgitunnetusele, suurendades oma mõju ja volitusi ulatuslikuma integreerumise kaudu.

3.8. Komitee kutsub komisjoni ja Euroopa Ülemkogu üles langetama enne käesoleva ametiaja lõppu julgeid otsuseid, et edendada ELi-ülese juhtimise vajalikke elemente. Sellesse protsessi on vaja ilmtingimata täiel määral kaasata ka Euroopa Parlament. Oluliste reformide edasilükkamine mõnele järgnevale ametiajale tähendab, et midagi ei muutu ning turgude ja kodanike kannatus võib katkeda.

4. **Rahandusliit: riski vähendamine ja riski jagamine**

4.1. Komitee tunnistab vigu finantssektori juhtimises ning toetab täielikult samme rahandusliidu, sh pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu, väljakujundamiseks.

4.2. Pangandusliidu väljakujundamine on majandus- ja rahaliidu süvendamise seisukohalt väga tähtis. Killustunud turg ja eeskirjad olid olulised tegurid, mis raskendasid finantskriisi lahendamist. Komitee tunnistab, et sektori koordineerimiseks on tehtud palju, kuid kutsub kõiki pooli üles kujundama pangandusliit välja nii kiiresti kui võimalik.

4.3. Iseäranis oluline on viia lõpule pangandusliiduga seotud töö, et tugevdada rahanduslikku integratsiooni ja riskide jagamist finantsturgude abil. 2019. aastaks on hädavajalik luua Euroopa stabiilsusmehhanismi kaudu ühine kaitsemehhanism ühtsele kriisilahendusfondile, et tagada asjakohane, kiire ja tõhus toimimine. See kõrvaldaks ühtlasi võimaliku poliitilise kallutatuse. Komitee toetab mõtet, et Euroopa stabiilsusmehhanism võtaks endale ühtlasi Euroopa Valuutafondi rolli ja omaks juurdepääsu omavahendite eelarvevahendile pärast selle toomist ELi õiguse kohaldamisalasse.

4.4. Hoiukontode säästude ühtse parema kaitse tagamiseks kogu ELis tuleks viivitamata ([6]) sisse viia Euroopa hoiuste tagamise skeem, mis arvestab juba olemasolevate riiklike süsteemidega.

4.5. Et tagada edusammud neis valdkondades, on vaja põhjalikult tegeleda viivislaenudega, ([7]) mis kriisi ajal oluliselt suurenesid. Viivislaenud koormavad pankade investeeringute rahastamiseks vajalikke rahalisi ja inimressursse, mis on kriitilise tähtsusega majanduskasvu jaoks. Euroopa Keskpank, komisjon ja valitsused peaksid ühendama jõud selle minevikust pärit probleemi käsitlemiseks, tuginedes juhtpõhimõttele, et elujõulist võlga teenindatakse edasi ja halb võlg lahendatakse kiiresti. Kiire lahendamisprotsessi puudumine heidutab võimalikke investoreid tegemast uusi investeeringuid, kuna nad kardavad, et lisanduvad uued tulud suunatakse ümber vanade laenude tasumiseks.

4.6. Kogu euroala hõlmav parem restruktureerimise ja maksejõuetuse raamistik on kriisist taastumisel esmatähtis, eeldades järelturgude kasutamist eriteadmiste abil. Komitee kutsub üles õppima rämpspankade asutamise näidetest. Majandus- ja rahaliit vajab arukaid ja jätkusuutlikke lahendusi viivislaenude jaoks, mis praegu annavad endiselt põhjust muretsemiseks.

4.7. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama püüdlusi kapitaliturgude liidu loomise nimel, mis oleks oluline täiendava rahastamise allikas suurettevõtjate jaoks ja mängiks tähtsat rolli riskide jagamisel. Komitee tunnistab, et sellest ei kujune täiendavat rahastamisallikat VKEde, eriti väike- ja mikroettevõtjate jaoks. Pangandusel on seepärast jätkuvalt kriitilise tähtsusega roll, sundides panku keskenduma taaskord reaalmajanduse vajaduste teenimisele. See eeldab kõigile juurdepääsetavat ja jätkusuutlikku pankadepoolset rahastamist kõigis liikmesriikides ([8]).

([6]) EMSK arvamus „Euroopa hoiuste tagamise skeem“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 21, eelkõige punktid 1.1–1.3.
([7]) EMSK arvamus „Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava“, ELT C 133, 14.4.2016, lk 17, eelkõige punkt 3.3.1.
([8]) EMSK arvamus „Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava“, ELT C 133, 14.4.2016, lk 17 ja arvamus „Kapitaliturgude liit: vahehindamine“ (EESC-2017-03251-00–00-AC-TRA) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 117).

4.8. Lühikeses plaanis (aastaks 2018) toetab komitee ettepanekut luua tugiraamistik riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite kasutuselevõtuks, nagu on välja pakutud aruteludokumendis ja komisjoni 2018. aasta tööprogrammi kavandis. Riigivõlakirjadega tagatud väärtpaberite abil saab lahendada riigi ja pangandussektori läbipõimumise probleemi, kaotades riigivõlakirjade eelisõigused ja mitmekesistades pankade bilanssi, vältides samal ajal võla eest ühise vastutuse võtmist. Vajalik on konsulteerida finantsteenuste pakkujatega, et tagada nõuetekohane regulatiivne kohtlemine ja edendada erasektori riskijagamist.

4.9. Keskpikas perspektiivis (aastaks 2025) oleks vaja luua Euroopa turvaline vara (sarnaselt USA riigivõlakirjadele), et vähendada finantsturu volatiilsust ja tagada liikmesriikide majanduse stabiilsus asümmeetriliste vapustuste korral. Komitee on pikka aega pooldanud liidu võlakirjade ja eurovõlakirjade kasutamist ([9]). Arutatud on ka teisi sarnaseid ettepanekuid, nagu võlalunastamisfond ja euroala ühise lühiajalise riigivõlakirja fond. Et analüüsida ühise võlakirjade emiteerimise eri valikute eeliseid ja ohte, loodi eksperdirühm, kelle järelduste alusel peaks komisjon nüüd esitama konkreetse ettepaneku, millist instrumenti ja millise aja jooksul kasutada ([10]). Moraaliriski vältimiseks peaksid liikmesriigid sellest instrumendist kasu saama, eeldusel et see on kooskõlas nende riigipõhiste soovitustega.

5. **Taaslähenemine integreeritumas majandus- ja fiskaalliidus**

5.1. Komitee tervitab dokumendi sõnaselget tunnistust, et ülespoole suunatud lähenemine vastupanuvõimelisemate majandus- ja sotsiaalstruktuuride suunas on tugevama majandus- ja rahaliidu oluline element. Liikmesriikide heterogeenset olemust arvesse võttes ei saa olla ühte kõigile sobivat ja igakülgset ühtlustamist eeldavat poliitikat, kuid vaja on ühist lähenemisviisi teatud tulemustele.

5.2. Majandus- ja rahaliidu majandus- ja eelarvepoliitika nõrgad kohad seisnevad põhiliselt sellise üleeuroopalise poliitilise tahte puudumises, mis võimaldaks ELil osaleda riiklikus majandus- ja eelarvepoliitikas. Komitee on juba rõhutanud, et vajalik on uuendatud ja täiustatud makromajanduslik dialoog iseäranis euroala riikidega, mis võiks aidata euroala mõõtmel jõulisemalt peegelduda riigi tasandil. Samuti on vajalik täitevotsuste tegemise süsteem, mis oleks demokraatlikum kui ministrite nõukogu, mille üksikud liikmed on vastutavad ainult oma riiklike parlamentide, mitte euroala kui terviku ees.

5.3. Komitee tervitab komisjoni ettepanekuid tugevdada veelgi Euroopa poolaastat. Tõhususe, tasakaalu ja õigluse edendamiseks tuleks riiklikku majanduskasvu ja heaolu poliitikat kujundada ja kooskõlastada muu hulgas euroala üldist huvi silmas pidades. Demokraatlikust vastutusest ja isevastutusest lähtuvalt peaksid riiklikke ja Euroopa poliitikasuundi puudutavad Euroopa poolaasta protsessid hõlmama komisjoni, Euroopa Ülemkogu, Euroopa Parlamenti, liikmesriikide parlamente, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda. See protsess on alanud väga piiratud viisil, kuid see eeldab suuremat osalust riiklikul tasandil ja kõigi osaliste kokkulepet. See tugevdaks eurot ning lihtsustatud ja läbipaistvam Euroopa poolaasta innustaks reformide paremat rakendamist, mida on väga vaja.

5.4. Makromajandusliku tasakaalustamatuse vähendamine on Euroopa stabiliseerimise seisukohalt keskse tähtsusega. Sellist tasakaalustamatust leevendati varem ajutiselt rahaühiku devalveerimise abil. Nüüd toimuvad ilma selle vahendita äärmiselt valulised sisemised devalveerimised, mis põhjustavad ränki probleeme kõrge tööpuuduse ja negatiivse majanduskasvu näol. Euroala stabiilsuse saavutamiseks ja selliste ränkade kohanduste vältimiseks tuleb ennetada makromajandusliku tasakaalustamatuse tekkimist.

5.5. Seepärast tuleb riigi tasandi makromajandusliku dialoogi käigus võtta arvesse nimetatud Euroopa mõõdet. Makromajandusliku tasakaalustamatuse varajane tuvastamine ja vältimine, mis väljendab üldiselt võetuna (vt punkt 5.6) konkurentsivõime eri tasemeid, on Euroopa poolaasta protsessi keskne element. Riiklik poliitika peaks olema väga teadlik mõjust, mis kavandatud poliitikal oleks nende konkurentsivõimele euroalal, ja ühtlasi võtma arvesse selliseid arengusuundumusi euroalal, mis võivad nõuda teatud reageerimist konkurentsivõime suurendamiseks. Europoolaasta eest vastutavate kohalike komisjoni ametnike ja sõltumatute riiklike tootlikkuse komiteede panus, olles ühendatud euroala võrgustikku, võiks olla abiks, toimides majandus- ja sotsiaalpoliitika peeglina ([11]).

([9]) EMSK arvamus „Kümme aastat pärast kasutuselevõttu: kuhu euro suundub?“, ELT C 271, 19.9.2013, lk 8; EMSK arvamus „Majanduskasv ja riigivõlg ELis: kaks uuenduslikku ettepanekut“, ELT C 143, 22.5.2012, lk 10.

([10]) EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“, ELT C 451, 16.12.2014, lk 10.

([11]) EMSK arvamus „Riiklike konkurentsivõime komiteede loomine euroalal“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 35.

5.6. Üks oluline element neis aruteludes on sotsiaalne mõõde, mis on poolaasta protsessis seni tähelepanuta jäetud. See on suurendanud ELi sotsiaalset puudujääki, mõjutades negatiivselt miljonite ELi kodanike elu. Samuti toidab see ELi vastase populismi suundumust ja üldist rahulolematust Euroopa Liiduga. Konkurentsivõime ajakohastatud määratlus („konkurentsivõime 2.0“), ([12]) mis hõlmab riigi võimet saavutada SKPd täiendavaid eesmärke ja mida mõõdetakse kolme samba – sissetuleku, sotsiaalsete tegurite ja jätkusuutlikkuse – põhjal, võiks kaasa tuua laiahaardelisema Euroopa poolaasta protsessi.

5.7. Komitee nõustub, et riigi tasandi pädevusse jäävate riiklike poliitikameetmete rakendamist võiks kooskõlastada Euroopa poolaasta protsessi kaudu ([13]).

5.8. Komitee toetab ELi rahastamisele juurdepääsu ja potentsiaalse stabiliseerimisvahendi sidumist majandus- ja sotsiaalstandardite alal kokkulepitud edu saavutamisega, samuti seoses vajaliku digiteerimisega, kui nende kõigi eesmärk on suurendada kodanike heaolu. Seda jälgitaks Euroopa poolaasta kaudu ([14]). Tõsiselt mahajäävad majandused, mis üritavad järgida oma riigipõhiseid soovitusi, peaksid kvalifitseeruma ühtekuuluvusfondi abile tootlike investeeringute rahastamisel, mis aitaks järele jõuda või pakkuda kogu Euroopale kasu toovat põhitaristut.

5.9. Komitee nõustub, et praegune, ainult 1 % SKPst hõlmav ELi eelarve on liiga väike ja ei ole kavandatud täitma stabiliseerimisfunktsiooni ning on veelgi vähem piisav pärast Brexitit. Komitee toetab arvamust, et euroala saaks olulist kasu tugevast stabiliseerimisvõimest ränkade asümmeetriliste vapustuste korral ([15]). Komitee tunnistab, et selline funktsioon ei tohiks viia alaliste ülekanneteni ega moraaliriskini.

5.10. Komitee toetab ettepanekut uurida võimalusi rajada euroala jaoks fiskaalvõimekus, mille eesmärk oleks säilitada põhilised investeerimistasemed euroala tootlikus taristus, nagu transport, linnapiirkondade uuendamine, haridus, teadusuuringud ja üleminek keskkonnahoidlikule majandusele ([16]). Kõnealune fiskaalvõimekus võiks ühtlasi olla Euroopa stabiilsusmehhanismi rahastamisallikas, mis peaks aja jooksul muutuma Euroopa Valuutafondiks, millest rahastataks kriisijuhtimisfonde.

5.11. Tulu loomiseks majanduskasvu, sotsiaalse sidususe ja solidaarsuse abil on vajalik tõhus investeerimiskava, et edendada Euroopa majandusintegratsiooni ja jõukust ning ennetada sotsiaalse ebavõrdsuse kasvu. Komitee on toetanud täielikult tasakaalus eelarve nõude lubamist tootlike avaliku sektori investeeringute jaoks, mis tuleks kaasata eelarve-eeskirjade muutmisse.

5.12. Eelarve-eeskirjade põhist lähenemisviisi tuleb parandada ja arendada enne järgmist ametiaega, et ennetada protsüklilist poliitikat. Arvesse tuleks võtta valitsevaid kohalikke tingimusi. Struktuurne eelarvepositsioon on osutunud ebausaldusväärseks kontrollitamatuks muutujaks, millele ei saa rajada riigipõhiste soovituste protsessi abil jõustatavaid poliitilisi muudatusi.

5.13. Liiga palju pööratakse tähelepanu võlakoormuse vähendamisele, kasutades selleks mõnikord ennast hävitavat eelarve konsolideerimist ja mitte tulemuslikumat SKP kasvu suurendamist. Euroopa poolaasta protsessis on palju rohkem tähtsust omistatud valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamisele kui võla ja SKP suhte parandamisele, mis on tulemuslikum meede SKP kasvu suurendamiseks ([17]).

([12]) EMSK arvamus „Riiklike konkurentsivõime komiteede loomine euroalal“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 35.

([13]) EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu väljakujundamine – ELi järgmine õigusloomeperiood“, ELT C 451, 16.12.2014, lk 10; EMSK arvamus „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“, ELT C 13, 15.1.2016, lk 33; EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu lõpuleviimiseks võetavad meetmed“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 28; EMSK arvamus „Euroopa sotsiaalõiguste teemalise arutelu käivitamine“, ELT C 125, 21.4.2017, lk 10.

([14]) EMSK arvamus „Majanduse juhtimise paketi hindamine“ ELT C 268, 14.8.2015, lk 33; EMSK arvamus „Majandus- ja rahaliidu lõpuleviimine – maksupoliitika roll“, ELT C 230, 14.7.2015, lk 24.

([15]) EMSK arvamus „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ (EESC-2017-03447-00–00-AC-TRA) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 131).

([16]) EMSK arvamus „Majanduse juhtimise paketi hindamine“, ELT C 268, 14.8.2015, lk 33; EMSK arvamus „Euroala majanduspoliitika“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 41; EMSK arvamus „Struktuurireformi tugiprogramm“, ELT C 177, 18.5.2016, lk 47; EMSK arvamus „Mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) läbivaatamine“, ELT C 75, 10.3.2017, lk 63.

([17]) EMSK arvamus „Majanduse juhtimise paketi hindamine“, ELT C 268, 14.8.2015, lk 33.

5.14. Komitee on veendunud, et 2019. aastaks tuleks teha muudatusi, et parandada praegust eelarveolukorda, „kus riikide puhul [ei ole] ette nähtud eelarvekohandus selgelt optimaalne“ ([18]).

5.15. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus on Euroopa poolaasta protsessi oluline osa, mis peaks olema makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamisel eesliinil kogu euroalal. Vaja on kõrvaldada sisseehitatud asümmeetria, mille korral pidevat positiivset tasakaalustamatust vaadeldakse kritiseerimata ja negatiivse tasakaalustamatuse korral rakendatakse karistust ([19]). Rahanduslik karistus mitte ainult ei tee halba olukorda hullemaks, vaid krooniline ülejääk mõnes liikmesriigis võib muuta naaberriigi puudujäägi positsiooni veelgi halvemaks.

6. **Majandus- ja rahaliidu struktuuri tugevdamine ning demokraatliku vastutuse suurendamine**

6.1. Majandus- ja rahaliit ei ole eesmärk omaette. See on vahend, mille abil optimeeritakse võimalusi saavutada jätkusuutlik majanduskasv, head töökohad, ülespoole suunatud majanduslik ja sotsiaalne lähenemine, stabiilsus ja jõukus **kõigis** liikmesriikides koostöö tulemusel, majanduslik vastutus, mis käib käsikäes solidaarsusega, ning riskide vähendamine, millega kaasneb riskide jagamine. Samas kui euroala peab neid vajalikke edusamme tegema, peaks see olema avatud ka teistele liikmesriikidele. Komitee nõustub, et suurem läbipaistvus, hea teabevahetus ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna laiem osalemine on vajalik ning aitaks – koos riikide parlamentide ulatuslikuma osalemisega otsustusprotsessis – edendada demokraatlikku vastutust.

6.2. Komitee pooldab euroala tugevamat „parlamentariseerimist“, mis hõlmab Euroopa Parlamendi suure komisjoni loomist, mille koosseisu kuuluvad kõik euroalasse kuuluvate ja euroalaga ühineda soovivate riikide parlamendiliikmed, ning suuremat kooskõlastamist euroala riikide parlamendiliikmete vahel majandus- ja rahaliidu pädevuses olevates küsimustes (COSAC+) ([20]). Nagu on mainitud punktides 5.2 ja 5.3, peaksid iseäranis Euroopa Parlament, aga liikmesriikide valitsused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskond täitma olulist rolli Euroopa poolaasta protsessi demokratiseerimisel.

6.3. Komitee kutsub üles uurima vahendeid majandus- ja rahaliidu majandusjuhtimise parandamiseks, luues näiteks alalise euroala rahandusministri ametikoha ning tagades samas täieliku demokraatliku vastutuse. Pädevuste koondamine suurendaks sidusust majandus- ja rahaliidu poliitikas, mis on praegu killustunud erinevate institutsioonide suure arvu tõttu. Euroalal peaks algusest peale olema oma eelarvepoliitika, mille puhul rahandusminister määrab, kuidas see tuleks saavutada. Praegune eelarvepoliitika on kõigi liikmesriikide eelarve tasakaalude summa ja euroala eelarvepoliitika suund on juhuslik.

6.4. Komitee tunneb heameelt Euroopa stabiilsusmehhanismi kavandatud tugevdamise üle, et arendada see täiel määral toimivaks kriisijuhtimisvahendiks. Selle arendamine Euroopa Valuutafondiks – Euroopa aluslepingute raames ja Euroopa Parlamendi kindlal osalusel – parandaks demokraatlikku õiguspärasust ja kiirendaks otsuste tegemist.

6.5. Valitsustevahelise lähenemise kasutamisest Euroopa Liidu juhtimismeetodina tuleks loobuda ja eelarve-eeskirjad tuleks enne ELi õigusesse integreerimist läbi vaadata.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([18]) COM(2016) 727 final
([19]) EMSK arvamus „Majanduse juhtimise paketi hindamine“, ELT C 268, 14.8.2015, lk 33.
([20]) EMSK arvamus „Ühenduse meetod demokraatliku ja sotsiaalse majandus- ja rahaliidu saavutamiseks“, ELT C 13, 15.1.2016, lk 33.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal„Aruteludokument ELi rahanduse tuleviku kohta“

[COM(2017) 358 final]

(2018/C 081/18)

Raportöör: **Stefano PALMIERI**

Kaasraportöör: **Petr ZAHRADNÍK**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 4.8.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	138/8/14

Preambul

Käesolev arvamus on osa laiemast paketist, mis koosneb neljast Euroopa tulevikku käsitlevast Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusest (majandus- ja rahaliidu süvendamine ja euroala majanduspoliitika, kapitaliturgude liit ja ELi rahanduse tulevik) ([1]). *Pakett koostatakse Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud protsessi kontekstis, mille Euroopa Komisjon hiljuti käivitas, ja selles võetakse arvesse Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri kõnet olukorrast Euroopa Liidus 2017. aastal. Kooskõlas komitee resolutsiooniga Euroopa tuleviku kohta* ([2]) *ning varasemate arvamustega majandus- ja rahaliidu väljakujundamise kohta* ([3]) *rõhutatakse arvamuste paketis vajadust ühise eesmärgitunnetuse järele liidu juhtimises, mis läheb oluliselt kaugemale tehnilistest lähenemisviisidest ja meetmetest ning on esmajoones poliitilise tahte ja ühise perspektiivi küsimus*

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et dokumendi „Aruteludokument ELi rahanduse tuleviku kohta“ struktuur võimaldab ühelt poolt kirjeldada mõnda probleemidest, millega liit tulevastel aastatel silmitsi seisab, teiselt poolt nõutakse seal võimalike eelarvega seotud lahenduste sidumist viie stsenaariumiga, mille Euroopa Komisjoni määras kindlaks Euroopa tulevikku käsitlevas valges raamatus.

1.2. Komitee kordab, et eurooplased vajavad rohkem (ja paremat) Euroopat ja mitte vähem Euroopat, et ületada ELi poliitiline kriis, mis tuleneb strateegilise tulevikuvisiooni ja võime puudumisest reageerida asjakohaselt majandus- ja finantskriisidele. Suureneb lõhe praktilist kasu oma igapäevaellu nõudvate Euroopa kodanike murede ja ootuste ning ELi praeguse vähese võimu ja väheste rahaliste vahendite vahel. Euroopa projekt ja Euroopa Liit ise muutuvad vähem usaldusväärseks ja need seatakse kahtluse alla, õhutades niiviisi praegusi natsionalistlikke ja populistlikke nõudmisi.

([1]) Pakett hõlmab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmisi arvamusi: „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (täiendav arvamus) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 216), *„Kapitaliturgude liit: vahehindamine“* (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 117), *„Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“* (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 124) ja *„ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“*.

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 6. juuli 2017. aasta resolutsioon *„Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ja muud aspektid“* (ELT C 345, 13.10.2017, lk 11).

([3]) ELT C 451, 16.12.2014, lk 10 ja ELT C 332, 8.10.2015, lk 8.

1.3. Komitee nõustub kõnealuses aruteludokumendis esitatud lähenemisviisiga, mille kohaselt peab ELi eelarve põhimõte olema Euroopa lisaväärtuse taotlemine, et saavutada paremaid tulemusi võrreldes koordineerimata individuaalsete riiklike eelarvetega. See nõuab õiglase vastutasu saamise, netopanustajatest ja netoabisaajatest liikmesriikide vahel vahetegemise ning iga liikmesriigi puhul individuaalselt tehtavate korrektsioonide loogikast loobumist.

1.4. EL peaks kõigepealt kindlaks määrama kõrge Euroopa lisaväärtusega poliitilised prioriteedid ning alles seejärel määrama vajalikud ressursid nende elluviimiseks ja reformima liidu eelarvet. Selle stsenaariumi puhul ei pea komitee usutavaks, et ELi eelarve on jätkuvalt alla 1 % tuludest ja moodustab ainult 2 % 28 riigi avaliku sektori kulutustest, mis on ebapiisav probleemide, šokkide ja kriisidega toimetulemiseks.

1.5. ELi eelarve reform peaks tingimata hõlmama kvaliteedi parandamist, määratledes uuesti selle struktuuri nii kululiikide kui ka omavahendite lõikes, võttes arvesse asjakohaseid ratsionaliseerimise, tõhususe ja tulemuslikkuse kriteeriume ning suheldes kodanikega otsesel ja läbipaistval viisil.

1.6. Eelarve kvantitatiivne ja kvalitatiivne kohandamine nõuab tõsist ja põhjalikku konsulteerimist kodanikuühiskonnaga sellisena, kuidas see on komitees esindatud, et kajastada territooriumide tegelikke vajadusi ning tagada avalikes huvides soodne mõju kõikidele kodanikele.

1.7. Kulude puhul peab komitee suure Euroopa lisaväärtusega programmideks järgmisi: keskpikad ja pikaajalised investeeringud majanduslikku, sotsiaalsesse ja keskkonnaarengusse, tööhõivesse, innovatsiooni ja konkurentsivõimesse; kõige ebasoodsamas olukorras olevate piirkondade ja kõige haavatavamate sotsiaalsete rühmade kaitsmine; paindlik ja õigeaegne vastus asümmeetrilistele šokkidele ja äkilistele kriisidele, muu hulgas euroala eraldiseisva eelarve kaudu.

1.8. Eelkõige leiab komitee, et euroala makromajandusliku stabiliseerimise funktsioon on asjakohane, kuna kahjulik mõju üleilmastumisel ja tehnoloogilises revolutsioonis kaotajaks osutunud ühiskonnakihtidele ja tootmissektoritele on üks ELi strateegilise kriisi ja populistlike meeleolude esilekerkimise põhjuseid.

1.9. Tulude puhul nõustub komitee kõrgetasemelise omavahendite töörühma koostatud ELi rahanduse tuleviku aruande analüüsiga, et ülekaalus peavad olema autonoomsed, läbipaistvad ja õiglased omavahendid, nii et koormus oleks võrdne kõige ebasoodsamas olukorras olevatele kodanikele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele.

1.9.1. Komitee kordab oma heakskiitu äriühingu tulumaksu ühtsele konsolideeritud maksubaasile ning finantstehingute, kütuste ja süsinikdioksiidi heite ühtsele maksubaasile. Kui neid kohaldataks Euroopa tasandil, oleks võimalik määratleda piiriülene maksubaas ja tasakaalustada ülemaailmset mõju keskkonnale.

1.10. Komitee arvates võivad Brexiti tagajärjed 2020. aasta järgsele mitmeaastasele finantsraamistikule ühelt poolt ohustada ELi projekti – pärast liikmesriikide poolt õiglase vastutasu saamise põhimõtte alusel peetud läbirääkimisi –, teiselt poolt võivad tagajärjed osutuda oluliseks võimaluseks, kui need Euroopa lisaväärtuse põhimõtte kinnitamise kaudu suudavad ELi eelarvet kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt parandada.

1.10.1. Seetõttu tuleks komitee arvates nii kiiresti kui võimalik tagada, et

— Euroopa Komisjon mõõdaks – vastavalt erinevatele stsenaariumidele (karm või leebe Brexit) – Brexiti mõju ELi tulude ja kulude süsteemile ja selle mõju 2020. aasta järgsele mitmeaastasele finantsraamistikule;

— käivitataks läbipaistev ja avalik arutelu institutsiooniliste, majandus-, sotsiaalsete ringkondade, kodanikuühiskonna esindajate ja ELi kodanikega 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku üle;

— sellegipoolest ei vähendataks ühtekuuluvuspoliitikale ja sotsiaalsetele eesmärkidele eraldatavaid vahendeid.

Sel viisil on võimalik ümber kujundada poolte erinevad ja vastandlikud huvide süsteemid, et leida ühine lahendus 2020. aasta järgsele mitmeaastasele finantsraamistikule.

2. **Üldised märkused**

2.1. ELi rahanduse tuleviku kohta koostatud aruteludokumendis järgitud lähenemisviis ühendab liidu probleemide võimalikke eelarvega seotud lahendusi, lähtudes viiest erinevast stsenaariumist, mille Euroopa Komisjon on kindlaks määranud valges raamatus Euroopa tuleviku kohta. Komitee kritiseeris seda lähenemisviisi hiljutises resolutsioonis valge raamatu kohta, ([4]) nimetades viit stsenaariumi kunstlikuks, kuna need on suunatud üksnes liikmesriikidele ning puudub otsene tähtsus Euroopa kodanike jaoks, kes eeldavad ühist ja selget strateegiat.

2.1.1. See tähendab olulise võimaluse kaotamist, sest analüüsis nõustutakse suurema osaga dokumendist (seoses Euroopa rahanduse lisaväärtuse, suundumuste ja probleemide väljaselgitamise, ELi rahanduse tulevikuvõimalustega), kuigi ühised, tõhusad ja tulemuslikud poliitilised ettepanekud on puudulikud.

2.2. Viimaste aastate jooksul on komitee ([5]) rõhutanud Euroopa majanduse ja ühiskonna lahendamata probleeme, aluspõhimõtteid, mida tuleb järgida, ning liidu institutsioonide tegevuse taaskäivitamise ja tõhususe suurendamise viise. Komitee on mitmel korral kinnitanud, et eurooplased vajavad rohkem (ja paremat) Euroopat ja mitte vähem Euroopat, ([6]) kuna ELi poliitiline kriis tulenebki strateegilise tulevikuvisiooni ja võime puudumisest reageerida asjakohaselt majandus- ja finantskriisidele.

2.3. Komitee kinnitas 2016. aastal mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) vaheläbivaatamise ([7]) puhul, et komisjoni jõupingutusi tuleks tunnustada, ennekõike ettenägematute kriiside lahendamiseks kasutatavat paindlikkust, samuti tulemustele ja toimivusele orienteeritud lähenemisviisi. Kuid konkreetsed ettepanekud ja eraldatud ressursid ei tundunud – juba tollal – olevat piisavad, et tulla toime ELi probleemide ja prioriteetidega, kuna mitmeaastane finantsraamistik sündis väheambitsioonikast kompromissist liikmesriikide vahel, kes olid pigem huvitatud oma netobilansist ja konkreetsete huvirühmade saadavast kasust kui vahendist ELi kui terviku huvide saavutamiseks.

2.4. Sellest raamistikust lähtudes nõustub komitee aruteludokumendis esitatud lähenemisviisiga, mille kohaselt „tuleneb ELi eelarve lisaväärtus vahendite koondamisest ja tulemustest, mida liikmesriikide koordineerimata kulutused ei võimalda saavutada“ ([8]).

2.5. Rohkema ja parema Euroopa saavutamiseks tuleks kõigepealt kindlaks määrata kõrge Euroopa lisaväärtusega poliitilised prioriteedid ja seejärel määratleda vajalikud ressursid nende elluviimiseks ning ELi eelarvet reformida. Selle stsenaariumi puhul ei oleks enam usutav, et liit eraldaks oma eelarvesse alla 1 % oma sissetulekutest ja üksnes 2 % 28 liikmesriigi avaliku sektori kuludest, mille osakaal edaspidi veelgi väheneb ([9]). Selline tase näib olevat täiesti ebapiisav seoses ELi uute probleemidega ning arvestades šokke ja kriise, millega ta peab tegelema.

2.5.1. Liidu eelarve kvantitatiivse kasvuga peab käima käsikäes märkimisväärne kvaliteedi tõus ja selle struktuuri uuesti määratlemine nii kululiikide kui ka omavahendite lõikes. Selleks on vaja arvesse võtta asjakohaseid eelarve ratsionaliseerimise, tõhususe ja tulemuslikkuse kriteeriume ning suhelda kodanikega otsesel ja läbipaistval viisil.

2.5.2. ELi eelarve kvantitatiivne ja kvalitatiivne parandamine eeldab ka tõsist ja põhjalikku konsulteerimist kodanikuühiskonnaga, nagu see on esindatud komitees, tagamaks et kulukategooriates kajastuksid tõepoolest territooriumite tegelikud vajadused ning et neil oleks avalikes huvides soodne mõju kodanike heaolule, lähtudes.

([4]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 6. juuli 2017. aasta resolutsioon *„Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ja muud aspektid“*: „Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvates ei ole stsenaariumide vahel valimine õnnestunud meetod ühise eesmärgitunnetuse edendamiseks või edasise tee määratlemiseks“ (ELT C 345, 13.10.2017, lk 11).

([5]) ELT C 248, 25.8.2011, lk 75, ELT C 229, 31.7.2012, lk 32, ELT C 451, 16.12.2014, lk 10 ja ELT C 487, 28.12.2016, lk 62.

([6]) „[…] [seades] subsidiaarsuse asemel rõhu rohkemale ja paremale Euroopale“ (ELT C 351, 15.11.2012, lk 36).

([7]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 63, punkt 1.1.

([8]) COM(2017) 358 final, lk 6 (eestikeelses versioonis).

([9]) Nõukogu otsusega Euroopa Liidu omavahendite süsteemi kohta (2014/335/EL, Euratom) on eelarve ülemmäär 1,2 % kogurahvatulust, kuid käesolevas arvamuses esitatud loogika (st tuvastada kõigepealt poliitilised prioriteedid ja seejärel määratleda nende saavutamiseks vajalikud ressursid) näitab, et ELi eelarvet ei tohiks piirata eelnevalt kindlaksmääratud ülemmääraga.

2.6. Uute probleemide tekkimisega, mis on seotud muutunud geopoliitilise stsenaariumiga ning vajadusega kohaneda majandus- ja finantskriisi tagajärgedega, ei ole juhus, et ELi eelarve on täiesti ebapiisav ning liit siseneb kriisi, mis esialgu on majanduslik ja rahaline, seejärel võib muutuda sotsiaalseks ja lõpuks ka poliitiliseks.

2.6.1. See on poliitiline kriis, mis tuleneb erinevusest konkreetseid hüvesid oma igapäevaellu nõudvate Euroopa kodanike kasvava mure ja sellest tulenevate ootuste ning ELi praeguse vähese võimu ja rahaliste vahendite vahel. Selle lõhe tõttu kasvab rahulolematus ning suurenevad natsionalistlikud ja populistlikud nõudmised, mis seavad kahtluse alla Euroopa projekti ja liidu enda.

2.7. Arutelu ELi tuleviku üle toimub tegelikult ajaloolises etapis, kus on palju uusi sotsiaalseid, poliitilisi ja institutsioonilisi probleeme ning ebakindlust Euroopa kodanike seas ([10]). Esiteks on endiselt tugevad finants- ja majanduskriisi tagajärjed, eriti kõige enam mõjutatud liikmesriikides, mõnes geograafilises piirkonnas ning iseäranis keskmise ja madala sissetuleku puhul. Teiseks on sellest tulenevalt laialt levinud skeptilisus poliitika, liikmesriikide ja ELi suutlikkuse suhtes säilitada üleilmastumise ja rahvusvahelise konkurentsi ajastul majanduslik heaolu ja sotsiaalne ühtekuuluvus ([11]). Kolmandaks suureneb Aafrikast ja Lähis-Idast sõja ja vaesuse eest põgenevate rändajate ja pagulaste vool. Neljandaks tõi Ühendkuningriigi EList väljaastumine hiljuti esile, et liit ei ole iseenesestmõistetav ja pöördumatu valik ning et sama võib juhtuda ka teistes liikmesriikides.

3. **Konkreetsed märkused**

3.1. Kulude osas on võtmetegur Euroopa lisaväärtuse põhimõte, mis võib tunduda paradoksaalne sellisel ajaloolisel etapil, kus ühelt poolt aina häälekamalt nõutakse riikide valitsustele rohkem otsustusruumi kuni EList väljaastumise äärmuslike kavatsusteni ning kus teiselt poolt on praeguseks raske kaitsta õiglase vastutasu saamise, netopanustajatest ja netoabisaajatest liikmesriikide vahel vahetegemise ja iga liikmesriigi puhul individuaalselt tehtavate korrektsioonide loogikat.

3.1.1. Sellegipoolest on igati hea, et komisjon kinnitas kõnealust põhimõtet, sest laiaulatuslik poliitiline üksmeel ELi meetmete toetuseks võib aidata keskendada liidu eelarve sellele, et tuua ELi kodanikele reaalset kasu, mida liikmesriigid üksi ei suuda.

3.1.2. Seepärast nõustub komitee komisjoniga, et Euroopa lisaväärtuse põhimõte peab olema Euroopa rahanduse tuleviku üle peetava arutelu keskmes ja see peab sisaldama ([12])

— nende eesmärkide saavutamist, mis on sätestatud liidu õiguskorra aluspõhimõtetes, eelkõige Euroopa Liidu lepingu artiklis 3, mille eesmärk on tagada kodanikele nende heaolu huvides inimväärsed elutingimused ([13]);

— sellist eelarve määratlemist, mis näeb ette Euroopa avalike hüvede kujundamist, et toetada Euroopa põhivabaduste, ühtse turu, majandus- ja rahaliidu kaitsmist ([14]).

3.1.3. Selles kontekstis on oluline ELi toimimise lepingu artikli 311 täielik järgimine, mille kohaselt „[l]iit varustab end oma eesmärkide saavutamiseks ja poliitika elluviimiseks vajalike vahenditega“.

3.2. Aruteludokumendis on piisavalt tõendeid selle kohta, et ülemaailmsete probleemide ja kriiside lahendamisele tuleb tingimata anda vastus Euroopa tasandil ning asjakohaselt koondada ELi eelarve ressursse, kasutades koostoimet liikmesriikide eelarvetega ja suunates neid suure Euroopa lisaväärtusega programmidesse, mis suudavad

— keskpika ja pika perioodi investeeringute abil hoogustada majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast arengut, tööhõivet, innovatsiooni ja konkurentsivõimet, pidades silmas stagneerunud tootlikkust ja investeeringuid, demograafilist vananemist ja kliimamuutusi;

([10]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 63, punkt 2.3.
([11]) Vaid kolmandik Euroopa kodanikest usaldab ELi ja selle institutsioone. Euroopa Komisjon, *Eurobaromeetri standarduuring nr 85: „Avalik arvamus Euroopa Liidus“*, mai 2016.
([12]) COM(2017) 358 final, lk 9 (eestikeelses versioonis).
([13]) „Liidu eesmärk on edendada rahu, oma väärtusi ja oma rahvaste hüvangut…“
([14]) „Liit rajab siseturu. Liit taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalustatud majanduskasvul, hindade stabiilsusel ja kõrge konkurentsivõimega sotsiaalsel turumajandusel, mille eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress [—].“ (Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõige 3).

— kaitsta kõige ebasoodsamas olukorras olevaid piirkondi ja kõige haavatavamaid sotsiaalseid rühmi, mida on kahjustanud nii majanduskriisi püsimine kui ka üleilmastumise kahjulikud tagajärjed ([15]);

— reageerida õigeaegselt ja paindlikult – nii tulude kui ka kulude puhul – asümmeetrilistele šokkidele, mis mõjutavad mõnda liikmesriiki, rände- ja pagulaskriisidele, sisejulgeoleku probleemidele, välistele hädaolukordadele ja ühisele kaitsele.

3.3. Suure Euroopa lisaväärtusega elementide hulgas täiendavad meetmed, mille komitee esitas juba seoses mitmeaastase finantsraamistikuga, komitee valget raamatut käsitlevas resolutsioonis öeldut ([16]):

— Euroopa tööstuspoliitika, mille eesmärk on suurendada tööhõivet ja ergutada konkurentsivõimet sotsiaalses turumajanduses, hõlbustades dialoogi kõigi sidusrühmade vahel, investeeringuid ja VKEde toetamist;

— ülespoole suunatud sotsiaalne lähenemine kooskõlas majandusliku lähenemisega – tööhõive ja sotsiaalsete tulemuste osas Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise ja Euroopa Sotsiaalfondi laiendamise kaudu;

— rändepoliitika, mis tagab pagulastele rahvusvahelise õigusega pakutava kaitse ja nende integreerimise ELi, ühine varjupaigasüsteem, võitlus ebaseadusliku rände ja inimkaubanduse vastu, seaduslike juurdepääsuteede edendamine;

— võitlus kliimamuutustega Pariisi kokkuleppe ja ökoloogilise ülemineku alusel, mis hõlmab 2030. aasta tegevuskava edendamist kestliku arengu saavutamiseks kõigis ELi poliitikavaldkondades;

— ühise põllumajanduspoliitika reformimine, et saavutada keskkonna kvaliteedi parandamise, maaelu arengu, toiduga kindlustatuse ja põllumajandustootjate sissetulekute toetamise eesmärgid;

— ühtekuuluvuspoliitika reformimine koos tulemuste selge määratlemisega, nende süstemaatiline kontrollimine rakendamisel ning järelmõjude hindamine, läbipaistvuse edendamine ja partnerluse ergutamine;

— suured investeeringud taristusse, üleeuroopalistesse võrkudesse, teadusuuringutesse ja innovatsiooni, alustades Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist ja programmist „Horisont 2020“;

— euroala eraldiseisev eelarve, mis suudab pakkuda vahendeid ressursside ajutiseks, ent märkimisväärses mahus ülekandmiseks piirkondlike šokkide korral, võidelda sügava majanduslangusega kogu alal tervikuna ja tagada vajaliku finantsstabiilsuse ([17]) makromajandusliku stabiliseerimise funktsiooniga investeeringute kaitsmiseks ning töötuse ja ebakindluse vastu võitlemiseks.

3.3.1. Makromajandusliku stabiliseerimise funktsioon näib olevat eriti oluline, sest ELi strateegilise kriisi ja populismi esilekerkimise põhjuste hulgas on kahjulik mõju ühiskonnakihtidele ja tootmissektoritele, kes üleilmastumise ning tehnika- ja arvutivaldkonnale ülemineku tõttu osutusid kaotajaks. Kuigi liikmesriikidel on vähem suutlikkust iseseisvalt tegutseda ning mõjutada oma tööturgu ja sotsiaalhoolekandesüsteemi, ei ole praeguseks veel loodud ELi tasandil sotsiaalseid turvavõrke, mis võimaldaksid kõigil kodanikel saada kasu üleilmsest majanduskasvust ja konkurentsist ([18]).

3.4. Seetõttu peab ELi eelarve olema toimiv, et varustada ELi tema strateegiliste prioriteetide elluviimiseks vajalike vahenditega, kasutades selle struktuuris ning vastavalt sellele, kuidas seda hinnatakse ja ajakohastatakse, sobivaid ratsionaliseerimis-, tõhusus- ja tulemuslikkuse kriteeriume ([19]):

— suurem orienteeritus toimivusele ja tulemustele;

([15]) COM(2017) 240 final; Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries („Kas ebavõrdsus suureneb? – Sissetuleku jaotumine ja vaesus OECD riikides“), OECD, 2008; Divided we stand: why inequality keeps rising („Lõhestunud ühiskonnad: miks ebavõrdsus aina suureneb“), OECD, 2011; In it together. Why less inequality benefits all („Kõigi asi: miks vähem ebavõrdsust on kõigi jaoks parem“), OECD, 2015.

([16]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 6. juuli 2017. aasta resolutsioon *„Euroopa Komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ja muud aspektid“* (ELT C 345, 13.10.2017, lk 11), punkt 13.

([17]) ELT C 177, 18.5.2016, lk 41, punkt 3.5.

([18]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 63, punkt 4. Vt ka Paul De Grauwe, *„What Future for the EU after Brexit?“* („Milline on ELi tulevik pärast Brexitit?“), Euroopa Poliitikauuringute Keskus, oktoober 2016.

([19]) ELT C 75, 10.3.2017, lk 63.

— ELi eelarvevahendite eraldamise õigusraamistiku kvaliteedi hindamine;

— kulude suundumuste analüüs kui pidev keskpika tähtajaga protsess, mille käigus iga tegevus kujundab vajaliku arengusuuna nende tulemuste saavutamiseks;

— vajadus võtta arvesse väga tihedat seost ELi eelarve, majanduspoliitika juhtimise ja Euroopa majanduse praeguse arengutendentsi vahel;

— vajadus tagada ELi eelarvepoliitika järjepidevus, see ellu viia ning hinnata selle eesmärke.

3.4.1. Eelkõige tuleks tasakaalus eelarve nõudele lisada muid näitajaid, mis mõõdavad kulude tulemuslikkust ja kodanike heaolu tulemusi, mis määratletakse Euroopa poolaasta raames sobival viisil ja sobivas vormis kokkuleppel Euroopa Parlamendi ja riikide parlamentidega.

3.5. Pealegi on ELi tasandil kättesaadavate ressursside süsteem nüüdseks muutunud väga keeruliseks ja vähe läbipaistvaks. Lisaks tavapärastele subsiidiumitele ja toetustele hõlmab see ka finantsinstrumente, et suurendada erasektori vahendeid finantsvõimenduse kaudu – nii Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi kui ka struktuurifondide kaudu – ja mitmesuguseid muid vahendeid, nagu Euroopa stabiilsusmehhanism, mis hõlmavad euroala riike, kuid väljaspool ELi mõjuala saavutatava finantsstabiilsuse eesmärgil ([20]).

3.6. Tulude osas nõustub komitee Mario Monti juhitava kõrgetasemelise omavahendite töörühma analüüsiga, mis esitati aruandes ELi rahanduse tuleviku kohta ([21]). Eriti tähtis on kokku leppida uue eelarve suhtes, mis sisaldaks valdavalt autonoomseid, läbipaistvaid ja õiglaseid omavahendeid. Need laekuksid otse ELi eelarvesse ilma liikmesriike läbimata, kuid suurendamata maksukoormust ja koormamata praegusest rohkem kõige ebasoodsamas olukorras olevaid kodanikke ning väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid.

3.6.1. Eelkõige oleks mõnel uuel kõnealuses aruandes kavandatud ressursil Euroopa lisaväärtus tulude aspektist, kuna need kogutakse kõige asjakohasemal tasandil, et määratleda piiriülene maksubaas ja tasakaalustada ülemaailmset mõju keskkonnale: ettevõtete (äriühingu tulumaksu ühtne konsolideeritud maksubaas) ([22]) ja eriti hargmaiste ettevõtete, finantstehingute, kütuste ja süsinikdioksiidi heite maksustamine.

3.6.2. Sel puhul kordab komitee, kui oluline on võitlus maksudest kõrvalehoidumise vastu, mh suurema läbipaistvuse abil, ([23]) ning igasuguse ebaausa maksukonkurentsi vastu liikmesriikide vahel.

3.7. Brexit avaldab vältimatut mõju ELi 2020. aasta järgse eelarve koostamisele. Lisaks selle hindamisele, mida ükski ELi institutsioon ei ole veel ametlikult teinud, ([24]) on kolm võimalust Brexitist tuleneva eelarvepuudujäägi kompenseerimiseks: i) ELi liikmesriikide osamaksete suurendamine; ii) ELi kulutuste kärpimine; iii) kahe eelmise võimaluse kombinatsioon. Selles kontekstis kujutab Brexit ELi eelarve jaoks samaaegselt nii ohtu kui ka võimalust.

([20]) „ELi rahanduse tulevik. Kõrgetasemelise omavahendite töörühma lõpparuanne ja soovitused“, detsember 2016, lk 82.

([21]) „ELi rahanduse tulevik. Kõrgetasemelise omavahendite töörühma lõpparuanne ja soovitused“, detsember 2016, lk 82.

([22]) Komitee andis sellele positiivse hinnangu juba 2011. aastal oma arvamuses äriühingu tulumaksu ühtse konsolideeritud maksubaasi (CCCTB) kohta (ELT C 24, 28.1.2012, lk 63) ja 2017. aastal komitee arvamuses *äriühingu tulumaksu ühtse (konsolideeritud) maksubaasi* kohta. Veel avaldamata.

([23]) ELT C 487, 28.12.2016, lk 62.

([24]) Mõnede uurimisasutuste teostatud hindamise põhjal ulatub Ühendkuningriigi iga-aastane keskmine netoosamakse hinnanguliselt 8 miljardist eurost (Institute for Fiscal Studies, Centre for European Policy Studies) 10 miljardi euroni (J. Delorsi Instituut Berliinis – Bertelsman Stiftung) ja 20–27 miljardi euroni (European Policy Centre). Vt Institute for Fiscal Studies, 2016, *„The Budget of the EU: a guide“* („ELi eelarve: juhend“), IFS Briefing Note BN 181; J. Browne, P. Johnson, D. Phillips; CEPS (Euroopa Poliitikauuringute Keskus), 2016, *„The impact of Brexit on the EU Budget: A non-catastrophic event“* („Brexiti mõju ELi eelarvele: see ei ole katastroofiline sündmus“); J. Nunez Ferrer; D. Rinaldi, Policy Brief 347; J. Delorsi Instituut Berliinis – Bertelmans Stiftung, 2017, *„Brexit and the EU Budget: Threat or Opportunity?“* („Brexit ja ELi eelarve: oht või võimalus?“); J. Haas, E. Rubio, European Policy Centre, 2017, *„EU Budget post-Brexit – Confronting reality, exploring viable solutions“* („ELi eelarve pärast Brexitit – tegelikkusega silmitsi seismine, elujõuliste lahenduste otsimine“); E. Chonicz, aruteludokument.

3.7.1. Kui domineeriks õiglase vastutasu saamise põhimõte, ohustaks see eelseisvaid läbirääkimisi 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku üle, suurendades praegust lõhet netomaksjatest ja netokasusaajatest liikmesriikide vahel, loobudes Euroopa lisaväärtuse põhimõttest ja süvendades seega ebakindlust Euroopa Liidu projekti suhtes.

3.7.2. Samal ajal pakub Brexit suurepärast võimalust ELi eelarve reformimiseks, et parandada seda kvantitatiivselt ja kvalitatiivselt, vaadates põhjalikult läbi kulude mehhanismi ja – nõustudes Monti raporti ettepanekuga – käivitades ELi omavahendite olulise süsteemi. Sel viisil on võimalik kujundada ELi eelarvet, et see oleks eeskujulik, mõjus, tõhus ja läbipaistev, Euroopa kodanike silmis usaldusväärne ning teeks neile hõlpsasti äratuntavaks Euroopa eelised ja ühtsest Euroopast loobumise kulud.

3.7.3. Sel põhjusel on asjakohane, et

a) Euroopa komisjon hindab võimalikult kiiresti erinevate stsenaariumide (karm või leebe Brexit) alusel mõju liidu eelarve tuludele ja kuludele, millele oleks pidanud osutama juba aruteludokumendis, pidades silmas ka 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku ettepaneku koostamist;

b) käivitatakse kõigi institutsiooniliste, poliitiliste, sotsiaalsete ringkondade, kodanikuühiskonna esindajate ja ELi kodanikega peetav tõsine, läbipaistev ja avalik arutelu ELi eelarve üle;

c) sellegipoolest ei vähendata ühtekuuluvuspoliitikale ja sotsiaalsetele eesmärkidele eraldatavaid vahendeid, kuna need on ELi arenguks esmatähtsad vahendid.

Sel viisil, kujundades ELi eelarvet, pidades silmas lahknevaid ja vastuolulisi huvisid, on võimalik läbipaistvalt ja demokraatlikult kindlaks teha need valikud, mis suudavad neid samu huve ühendada, et saavutada poolte jaoks ühised lahendused.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Lisa

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmised muudatusettepanekud, mis kogusid hääletamisel vähemalt veerandi antud häältest.

Punkt 1.9.1.

Jätta punkt välja.

~~Komitee kordab oma heakskiitu äriühingu tulumaksu ühtsele konsolideeritud maksubaasile ning finantstehingute, kütuste ja süsinikdioksiidi heite ühtsele maksubaasile. Kui neid kohaldataks Euroopa tasandil, oleks võimalik määratleda piiriülene maksubaas ja tasakaalustada ülemaailmset mõju keskkonnale.~~

Motivatsioon

Selles alapunktis käsitletakse võimalikke EL omavahendeid. Äriühingu tulumaksu nimetamine on selles kontekstis mõnevõrra eksitav, see on liikmesriikide, mitte EL pädevuses. Mis puutub kütuste ja süsinikdioksiidi heite maksustamist, siis nende nimetamine siin on mõnevõrra ennatlik. Komitee ei ole arutanud võimalikku kütuste ega süsinikdioksiidi heite ühtset üleeuroopalist maksubaasi ega maksustamist.

Muudatusettepanek lükati tagasi 76 vastu- ja 62 poolthäälega, erapooletuid oli 16.

Punkt 3.6.1.

Muuta teksti järgmiselt:

Ja ~~E~~eelkõige oleks mõnedel uutel kõnealuses aruandes kavandatud ressurssidel Euroopa lisaväärtus tulude aspektist, ~~kuna~~kui need kogutakse kõige asjakohasemal tasandil, et määratleda piiriülene maksubaas ja tasakaalustada ülemaailmset mõju keskkonnale~~:~~ ~~ettevõtete (äriühingu tulumaksu ühtne konsolideeritud maksubaas) ja eriti hargmaiste ettevõtete, finantstehingute, kütuste ja süsinikdioksiidi heite maksustamine~~.

Motivatsioon

Eksitava arusaama vältimiseks on asjakohasem piirduda üldise osundusega. Komitee ei ole arutanud ei hargmaiste ettevõtete maksustamist kui EL omavahendite allikat ega kütuste ega süsinikdioksiidi heite ühtset üleeuroopalist maksubaasi ega maksustamist.

Muudatusettepanek lükati tagasi 76 vastu- ja 62 poolthäälega, erapooletuid oli 16.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus üleeuroopalise personaalse pensionitoote kohta“

[COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]

(2018/C 081/19)

Raportöör: **Philip VON BROCKDORFF**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Liidu Nõukogu, 4.9.2017
	Euroopa Parlament, 11.9.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 114 ja 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	132/4/4
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on nõus kavandatava määrusega ja selle eesmärgiga edendada investeeringuid kogu ELis, kuid pole kindel, kas algatusest tulenevad investeeringud jäävad EL piiresse.

1.2. Komitee kiidab heaks mis tahes püüdlused innustada ELi kodanikke tagama endale pensionipõlveks piisav sissetulek. Samas ei ole komitee aga kindel, kuidas hakkab üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete pakkumine mõjutama tööjõu liikuvust ELis.

1.3. Komitee nendib, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted on atraktiivsed tõenäoliselt piiratud hulgale rühmadele, eelkõige ringireisivatele spetsialistidele, kes töötavad elu jooksul mitmes liikmesriigis, ning füüsilisest isikust ettevõtjatele. Kõik jõupingutused tuleb suunata sellele, et julgustada liikmesriike kehtestama seda liiki tootele õiglast maksustamist. Lisaks rõhutab komitee, et kõnealust algatust ei tohiks mingil juhul tõlgendada riiklike või tööandjapensionide olulisuse vähendamisena.

1.4. Komitee rõhutab vajadust tagada pensionikogujatele tarbijakaitse ja riskimaandamismeetmed nii tööeas kui ka pensionipõlves. Vägagi soovitatav on ka suurem selgus selle osas, mis on tagatud vaikevaliku puhul. Oleks hea, kui komisjon tegeleks selle küsimusega võimalikult varases etapis.

1.5. Komitee rõhutab ka EIOPA ([1]) rolli turu ja riikide järelevalvekorra järelevalves, eesmärgiga saavutada kogu ELis lähenemine ja järjepidevus, eriti seoses üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete juhtimisstruktuuriga iga pakkuja puhul.

1.6. Pidades silmas asjaolu, et kohustuslike, tööandjapoolsete ja personaalsete pensionisüsteemide koostoime on liikmesriigiti erinev, soovitab komitee, et pensionitoodete pakkujad oleksid suutelised kohandama oma üleeuroopalisi personaalseid pensionitooteid riiklike turgude järgi, võttes samas arvesse eespool nimetatud vajadust lähenemise ja järjepidevuse järele. Samal ajal tuleks nõuetekohaselt arvesse võtta riiklike pensionisüsteemide struktuuri, et takistada häireid ja moonutavat konkurentsi.

([1]) Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve.

1.7. Komitee pole kindel, kas üleeuroopalised personaalsed pensionitooted toovad kaasa märgatava erinevuse liikmesriikides, kus sõltutakse olulisel määral kohustuslikust pensionikindlustusest ja kus pole tugevaid personaalse pensionikogumise traditsioone. Seepärast on liikmesriikidel äärmiselt oluline roll üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete edendamisel.

1.8. Komitee on seisukohal, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted ei tohiks olla vaid nende variantide edasiarendus, mis on praegu saadaval inimestele, kes valivad vabatahtlikud personaalsed pensionikogumisskeemid.

1.9. Pensionitoodete atraktiivsuse suurendamiseks rõhutab komitee tarbijakaitse olulisust. Sellega seoses peab komitee vajalikuks selgust selles osas, kas pakutud 1,5 % rakendub ühtse protsendimäärana või kohaldatakse absoluutsumma ülempiiri. Komisjon peaks samuti uurima pakkuja vahetamise tasust loobumist pärast teatud ajavahemiku möödumist hoiustajate ja personaalsete pensionitoodete huvides. Lisaks sellele tuleb määruses sätestada põhieeskirjad kogutud varale ligipääsu kohta hoiustaja pärijate jaoks pärast hoiustaja surma.

2. **Komisjoni ettepanek**

2.1. Hinnanguliselt kogub praegu pensionipõlveks raha vaid umbes 27 % ELi 243 miljonist 25–59aastasest kodanikust. Euroopa Komisjon on seisukohal, et üleeuroopalise personaalse pensionitoote pakkumine innustaks inimesi rohkem pensioniks koguma. Sel eesmärgil avaldas Euroopa Komisjon 29. juunil 2017 ettepaneku võtta vastu määrus, milles sätestatakse raamistik uue üleeuroopalise personaalse pensionitoote jaoks. Ettepanek on täielikult kooskõlas ELi 2015. aasta tegevuskavaga kapitaliturgude liidu loomiseks ning selle eesmärk on personaalse pensionikindlustuse turu suurendamine 2030. aastaks 2,1 triljoni euroni.

2.2. Kui määrus vastu võetakse, võimaldab see pakkuda üleeuroopalisi personaalseid pensionitooteid kõigis liikmesriikides. Kavandatava määrusega luuakse raamistik ELi-ülese vabatahtliku süsteemi jaoks, mis lisandub olemasolevatele personaalsetele pensioniskeemidele. Üleeuroopalised personaalsed pensionitooted ei asenda riiklikke pensionistruktuure. Nad täiendavad olemasolevaid personaalseid pensioniskeeme. Üleeuroopalisi personaalseid pensionitooteid hakkavad aga pakkuma eri liiki pakkujad – kindlustusandjad, varahaldurid ja pangad. Neid hakataks turustama ja neid oleks võimalik veebi teel osta kõigis liikmesriikides.

2.3. Kapitaliturgude liidu loomise tegevuskava olulise osana pakuksid üleeuroopalised personaalsed pensionitooted pikaajalisi investeerimis- ja kasvuvõimalusi ELi-ülesel kapitaliturul, kus kapitalivood liiguvad üle kogu ELi. See hoogustaks äriinvesteeringuid ja tagaks kapitali taristuprojektidele. Nii era- kui ka avaliku sektori investeeringute suurenemine võib aidata luua kogu ELis rohkem töökohti.

2.4. Komisjoni ettepanek hõlbustaks pakkujatel pensionivarade ühendamist, mis tooks pakkujatele kaasa suurema mastaabisäästu ja madalamad kulud, aga ka suurema konkurentsi, kuna pensioniturule tulevad uued pakkujad. Kui pakkujaid oleks praegusest rohkem, tagaks pakkujatevaheline suurem konkurents pensionikogujatele madalamad hinnad, ja võimalik, et ka pensionikogujate tulu oleks suurem. Väga oluline on aga see, et hoiustajad oleksid täiesti teadlikud oma üleeuroopalise personaalse pensionitootega seotud riskidest ja tingimustest.

2.5. Suurem valikuvõimalus, lihtsus, madalamad hinnad ja võimalik, et ka suurem tulu pensionikogujatele võib innustada rohkem inimesi selliseid tooteid ostma kas pensionilisa saamiseks (kui eeldatakse, et pensionipõlves pole sissetulek piisav) või pensionipõlves sissetuleku tagamiseks (kui inimesel puudub kohustuslik pensionikindlustus või tööandjapensioni skeem).

2.6. Komisjon on seisukohal, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted on tõenäoliselt atraktiivsed eelkõige ringireisivatele töötajatele, kes töötavad elu jooksul mitmes riigis, ning füüsilisest isikust ettevõtjatele. Need tooted võivad luua täiendavaid pensionikogumise võimalusi liikmesriikides, kus personaalsete pensionitoodete kasutamine on praegu piiratud.

2.7. Kuigi kavandatava määrusega nähakse tarbijate kaitsmiseks ette standardsed tooteomadused, võimaldab kavandatav raamistik pensionitoodete väljatöötamisel suuremat paindlikkust.

2.8. Kavandatavas määruses on sätestatud järgmised olulised punktid.

— Pakkujatele peab tegevusloa andma Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve (EIOPA), pakkujad kantakse keskregistrisse ja nende üle teostavad jätkuvalt järelevalvet riigiasutused. EIOPA teostab järelevalvet turu ja riikide järelevalvekorra üle eesmärgiga saavutada lähenemine. See kohustab riiklikke asutusi teostama järelevalvet pakkujate üle, kes tegutsevad erinevate riiklike raamistike (st investeerimisüksuste) piires. Siiski ei ole selge, kuidas see parktikas toimiks, võttes eelkõige arvesse seda, et personaalsed pensionitooted määratletakse suures osas riiklikul tasandil ning et iga riikliku turu asjakohase järelevalve jaoks on vaja spetsiifilisi teadmisi.

— Pakkujad peavad jälgima, et hinnad ja tasud oleksid läbipaistvad, järgima avalikustamisnõudeid põhiteabedokumendi vormis (enne lepingu sõlmimist) ning esitama regulaarselt standardseid pensionimakse teatisi.

— Üleeuroopalised personaalsed pensionitooted pakuvad kuni viis rahakogumise võimalust, mille hulka kuulub piiratud tagatisega madala riskiga investeerimise standardvariant, mis kindlustab kapitaliinvesteeringu tagasisaamise. Tarbijad võivad loobuda sellekohasest nõustamisest ning sel juhul küsivad pakkujad pensionikoguja käest teavet tema asjakohaste teadmiste ja kogemuste kohta.

— Isikutel on õigus vahetada pakkujaid nii oma riigis kui ka piiriüleselt iga viie aasta järel kindla ülempiiriga tasu eest.

— Pakkujad võivad investeerida mitmesugustesse variantidesse, pidades silmas ettevaatuse põhimõtet ja pensionikoguja parimaid huve pikas perspektiivis.

— Üleeuroopalised personaalsed pensionitooted võimaldavad sissemakseid jätkata, kui liikmed liiguvad ühest liikmesriigist teise, ning kogunenud vara ilma likvideerimata üle kanda.

— Saadaval hakkavad olema mitmesugused väljamakseviisid. Üleeuroopalise personaalse pensionitoote puhul tuleks eelistada annuiteeti, milles väljamaksed kindlustusvõtjale oleksid kindlaksmääratud ja garanteeritud summades.

— Tuleb tagada kasutajasõbralikud kaebuste ja vaidluste lahendamise menetlused.

2.9. Komisjon on ka seisukohal, et uute üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete konkurentsivõime ja atraktiivsuse seisukohalt on äärmiselt oluline soodne maksukeskkond, ning soovitab liikmesriikidel rakendada üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete puhul samasugust maksustamise korda kui võrreldavate kodumaiste toodete puhul. Teise võimalusena peaksid nad juhul, kui eri personaalseid pensioniskeeme maksustatakse erinevalt, pakkuma võimalikult suurt maksusoodustust ([2]).

3. **Üldised märkused**

3.1. Personaalsed pensionitooted ei ole kogu ELis täielikult välja töötatud. Neil võib aga olla äärmiselt oluline osa töötajatele pensionipõlves piisava sissetuleku tagamisel riikides, kus kohustuslik või tööandjapensionikindlustus on kehv või vähe arenenud. Lisaks ollakse laialdaselt seisukohal, et mitme sambaga pensionisüsteemid on kõige tõhusam viis, kuidas tagada inimestele kestlik ja piisav pension.

3.2. Seepärast kiidab komitee heaks mis tahes püüdlused innustada ELi kodanikke tagama endale pensionipõlveks piisav sissetulek. Rahvastiku vananemise ja väheneva sündimuse tõttu peavad tulevased põlvkonnad võib-olla selle kinni maksma, kui just inimesed kauem ei tööta. Kõigis liikmesriikides, eriti nendes, kus mitme sambaga pensionisüsteem ei ole täielikult välja kujunenud või kus peamiselt sõltutakse kohustuslikust pensioniskeemist, on igati mõistlik innustada inimesi ise pensioniks säästma.

3.3. Komitee avaldab heameelt ka eesmärgi üle võtta üleeuroopalised personaalsed pensionitooted kasutusele võimaliku viisina nii erapensionide hõlmavuse kui ka raha pikaajalisteks investeeringuteks suunamise suurendamiseks. Suurem pikaajaline hoiustamine võib mõjuda positiivselt ka riikide majandusele.

3.4. Komitee on teadlik asjaolust, et Euroopa pensionimaastik on hetkel killustatud. Mõnes riigis on kodanikel võimalik valida mitme personaalse pensionitoote vahel, teistes on neid aga väga vähe. Väga erinevate Euroopa ja riiklike eeskirjade ning mitmesuguste maksustamiskordade tõttu on finantsvara ülekandmine ELis piiratud, osalt seetõttu, et pensionitooted pole isiku tööea vältel kogu ELis ülekantavad. Eeldades, et komisjoni prognoosid on õiged, aitaksid üleeuroopalised

([2]) C(2017) 4393 final.

personaalsed pensionitooted koos muude meetmetega, mis on osa suuremast reformide paketist, suurendada sääste 2030. aastaks 700 miljardilt eurolt enam kui 2 triljonile eurole. See hoogustaks oluliselt investeeringuid kogu ELis.

3.5. Komitee nendib ka, et komisjoni ettepaneku eesmärk on suurendada pakkujate arvu. Suurem konkurents üle ELi peaks aitama hindu alandada, tagades samas teatava kindluse kogu ELis kindlustusandjate, investeerimisühingute, pensionifondide, varahaldurite ja pankade pakutavate pensionitoodete kvaliteedi osas. Suurem piiriülene konkurents on äärmiselt oluline ja võib kodanikele kaasa tuua ilmseid eeliseid, sh väiksemad kulud, suurema tootevaliku ja pensionikindlustuse ülekantavuse.

3.6. Hea on ka see, et kaitsemeetmeid peetakse oluliseks, samuti on kasulik kogu ELi hõlmava järelevalveasutuse poolne kontroll. Komitee eeldab, et EIOPA etendab olulist osa pakkujate ja turu järelevalves.

3.7. Komitee juhib tähelepanu ka sellele, kui oluline on tarbijakaitse pensionikogujatele selge teabe andmise näol ning kapitali kaitse madala riskiga investeerimise standardvariandi raames; teave kogunenud säästude kohta; lihtsamad haldusmenetlused ja kasutajasõbralikumad menetlused kaebuste ning pensionikogujate ja pakkujate vaheliste vaidluste kohtuväliseks lahendamiseks; ühelt pakkujalt teisele ülemineku mõistlik kulu ning pensionikogujate kaitse näiteks puude või terviseprobleemide tõttu kogumisskeemist loobumise korral.

3.8. Kuna üleeuroopalised personaalsed pensionitooted peaksid olema teise riiki ülekantavad, on komitee seisukohal, et võimalus pakkujaid piiriüleselt vahetada võib aidata edendada tööjõu liikuvust, ehkki pole teada, mil määral see suurendaks tööturu liikuvust.

3.9. Komitee on nõus, et kõnealune ettepanek võib olla oluline uute kapitalifondide loomise seisukohalt. Seni pole kapitaliturgude liit selliste algatustega nagu riskikapitalifondide eeskirjade liberaliseerimine ja väikeettevõtetel väärtpaberite börsil noteerimise hõlbustamine kuigi palju edu saavutanud. Komitee on seisukohal, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted võivad oluliselt kaasa aidata uute finantseerimisallikate loomisele, mida saaks suunata investeeringuteks.

3.10. Komitee nendib ka, et see algatus on asjakohane ka Brexiti-järgse stsenaariumi korral. Kapitaliturgude liidu eesmärk oli vähemalt osaliselt Mandri-Euroopa turgude lähendamine Ühendkuningriigile. Nüüd, kui läheneb Ühendkuningriigi EList väljaastumine, on üleeuroopalise kapitalituru väljakujundamine muutunud olulisemaks kui kunagi varem. Üleeuroopalised personaalsed pensionitooted võetakse kasutusele väga sobival ajal, pidades silmas asjaolu, et juhtivad finantsasutused suunavad oma äritegevuse Ühendkuningriigist teistesse liikmesriikidesse. Kõik see võib aidata hõlbustada kapitali liikumist kogu ELis, nii et pangakapitalist sõltutakse vähem.

3.11. Komitee nendib, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted on atraktiivsed tõenäoliselt piiratud hulgale rühmadele, eelkõige ringireisivatele spetsialistidele, kes töötavad elu jooksul mitmes liikmesriigis, füüsilisest isikust ettevõtjatele ja nende riikide inimestele, mille turgudel pole personaalseid pensionitooteid välja arendatud. Komitee mõistab aga, et komisjon peab sama tähtsaks tööandjapensione, nagu on rõhutatud muudetud direktiivis tööandjapensioni kogumisasutuste tegevuse ja järelevalve kohta, milles on sätestatud põhilised juhtimisnõuded tööandjapensionifondidele. Nagu kõnealuse muudetud direktiivi puhul, on ka kavandatava määruse eesmärk muu hulgas parandada juhtimist ja suurendada läbipaistvust, edendada piiriülest tegevust ja arendada täiendavaid üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete pakkujaid pikaajalisteks investoriteks.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komitee on seisukohal, et üleeuroopalised personaalsed pensionitooted ei tohiks olla vaid nende variantide edasiarenduseks, mis on saadaval inimestele, kes valivad vabatahtlikud personaalsed pensionikogumisskeemid. Üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete ning nende abil säästmise eeliste propageerimisel on äärmiselt oluline liikmesriikide roll. Võrdse kohtlemise põhimõtte alusel võib komisjon nõuda, et üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete suhtes rakendataks samasuguseid maksusoodustusi, nagu liikmesriigid tagavad oma võrreldavatele riiklikele toodetele. Neil juhtudel, kui üleeuroopaline personaalne pensionitoode ei vasta kõigile kriteeriumitele, mis on vajalikud riiklike pensionitoodete maksusoodustuse saamiseks, kutsub komisjon liikmesriike üles võimaldama sellele sama maksusoodustust, mis on riiklikel pensiontoodetel.

4.2. Komitee pole kindel, kas üleeuroopalised personaalsed pensionitooted toovad kaasa märgatava erinevuse liikmesriikides, kus sõltutakse olulisel määral kohustuslikust pensionikindlustusest ja kus pole tugevaid personaalse pensionikogumise traditsioone. Nagu eespool öeldud, on üleeuroopalised personaalsed pensionitooted tõenäoliselt atraktiivsed pigem füüsilisest isikust ettevõtjatele ja ringireisivatele spetsialistidele, samal ajal kui madalapalgalised, ebakindlate või ajutiste lepingute alusel töötavad inimesed ja hooajatöötajad ei saa endale tõenäoliselt personaalset pensionitoodet lubada.

4.3. Seetõttu rõhutab komitee, kui oluline on anda tööeas kodanikele varakult säästma hakkamiseks stiimul, mida liikmesriigid saavad teha oma kodanikele maksukrediiti tagades. Komitee soovitab ka anda kodanikele professionaalseid juhiseid minimaalsete investeerimisperioodide määratlemiseks, et neil oleks võimalik saada kasu pikaajalistest investeeringutest.

4.4. Komitee on nõus komisjoni ettepanekutega, mille eesmärk on tagada pensionikogujatele kuni viis investeerimisvarianti, mille puhul on risk maandatud. Siin on peamiseks probleemiks erinevused liikmesriikide vahel. Riigiasutused teevad jätkuvalt järelevalvet oma ringkonnas tegutsevate pakkujate üle ning seepärast on äärmiselt oluline EIOPA roll turu ja riikide järelevalvekorra järelevalves, eesmärgiga tagada lähenemine ning teatud järjepidevus liikmesriikide vahel.

4.5. Komitee on nõus ka komisjoni põhjendusega, miks tuleks kehtestada üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete pakkujate suhtes asjakohane määrus, mis hõlmab toodete pikaajalist olemust ja nende asjakohaseid omadusi. Komitee tuletab meelde, et direktiiviga 2009/138/EÜ (Solventsus II) kehtestatud kogu ELi kindlustust reguleeriva korra eesmärk on välja kujundada ühtne ELi kindlustusturg ja edendada tarbijakaitset, kehtestades nn ELi passi (ühtse tegevusloa), mille alusel kindlustusandjad võivad tegutseda kõigis liikmesriikides, kui nad on ELi tingimused täitnud. Solventsus II eesmärk oli eelkõige kaitsta kliente olukorras, kus personaalsete pensioniskeemide peamised pakkujad on kindlustusandjad. Komitee on seisukohal, et ka teiste finantsasutuste suhtes peaksid kehtima samasugused ranged nõuded, et tagada samal tasemel kaitse.

4.6. Komitee leiab, et rohkem tähelepanu tuleks pöörata väljamaksetele. Pensionikogujad, kes ostavad üleeuroopalisi personaalseid pensionitooteid, vajavad olulist tuge, et vastata küsimustele, kui palju on mugavaks pensionipõlveks tarvis ja milline on parim viis pensionivara kättesaamiseks. Et välja selgitada parimad väljamaksestrateegiad, tuleb õppida kogemustest tööandjapensionide puhul kasutatavate väljamaksekäsitlustega. Komitee peab selliseid strateegiaid pensionitoodete lahutamatuks osaks ning pensionile minejaid tuleks teavitada väljamaksete tegemise tavadest, eeskirjadest ja kaitsemehhanismidest.

4.7. Äärmiselt olulised on finantsteadmised ([3]). Komitee on seisukohal, et üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete edukas kasutuselevõtt sõltub suuresti sellest, kas antav teave on piisavalt selge, et pensionikogujatel oleks võimalik tooteid võrrelda ja vastandada ning valida lõpuks oma vajadustele kõige paremini vastav toode. Lisaks tuleb see kogu ELis standardida, pidades silmas ülekantavuse olulisust.

4.8. Äärmiselt vajalikuks peetakse lepingueelset teavet väljamaksete faasi ning maksustamise korra kohta. Ehkki komitee on nõus, et otsene vastutus kvaliteetse teabe esitamise eest lasub pakkujatel, on jätkuvalt ülioluline ka riigiasutuste roll. Pensionitooted on liikmesriikide sotsiaalpoliitika ja maksusüsteemi lahutamatu osa. Seepärast on tarvis igale liikmesriigile omast teabekäsitlust ning seega on riigiasutustel reaalne, kasulik ja konkreetne roll, tagamaks, et teave jõuab võimalike klientideni.

4.9. Komitee leiab, et pakkuja vahetamise sätted tuleb muuta tarbija jaoks atraktiivsemaks ning need peavad andma tarbijale rohkem kaitset. Üleeuroopalise personaalse pensionitoote omanik peab saama igal ajal pakkujat vahetada. Sellega on seotud pakkuja vahetamise tasu küsimus. Komitee soovib saada seega selgust, kuidas kavandatud 1,5 % ülemmäära varast rakendatakse. 1,5 % ülemmäär võib tunduda mõistlik paberil, aga kui ei ole kehtestatud ülemmäära ka absoluutsummale, annaks ühtne protsendimäär tulemuseks selle, et hoiustajate tasu on kindlas suhtes nende hoiuse absoluutväärtusega. Komitee peab seda ebaõiglaseks ning see piiraks reaalselt hoiustajate võimalusi pakkujaid vahetada. Komisjon peaks samuti uurima pakkuja vahetamise tasust loobumist pärast teatud ajavahemiku möödumist hoiustajate ja personaalsete pensionitoodete huvides.

([3]) ELT C 318, 29.10.2011, lk 24.

4.10. Komitee leiab, et tingimused üleeuroopalise personaalse pensionitoote varale ligipääsuks hoiustaja surma korral peaksid olema selgelt reguleeritud. Vara tuleks õigustatud isikutele välja maksta kõige hiljem kaks kuud pärast vajalike dokumentide esitamist ning pakkuja ei tohiks selle eest tasu nõuda.

4.11. Nagu varem öeldud, on maksusoodustustel oluline osa selles, kas isik otsustab tarbimist piirata ja pensioniks säästa. Komitee on komisjoniga nõus selles osas, milline roll võib olla maksusoodustustel üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete edukuse määramisel. Komitee nendib aga, et kodanikele kõigile võimalikele maksusoodustustele juurdepääsu tagamine on liikmesriikide ülesanne.

4.12. Kuna üleeuroopalised personaalsed pensionitooted on suunatud peamiselt liikuvatele spetsialistidele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele, kes võivad sissemaksed üleeuroopalisse personaalsesse pensionitootesse endale lubada, on komitee arvamusel, et liikmesriikide poolt võimaldatud maksusoodustused diskrimineerivad madalama sissetuleku saajaid, kellel ei ole võimalusi üleeuroopalise personaalse pensionitootega liituda. Seda silmas pidades peaksid liikmesriigid hoolikalt kaaluma, kas anda selliseid maksusoodustusi.

4.13. Komitee tõdeb, et pensionitoodetega kaasneb nende pikaajalise olemuse tõttu mõningane risk. Samas aitaks toote keerukuse teatav tase riske ja ebakindlust oluliselt vähendada, võttes samas arvesse pensionikogujate vajadusi ja eelistusi. Riskide vähendamine on eriti oluline isikute puhul, kellel pole varasemaid kogemusi pensionitoodetega, ning komitee on nõus võimalike variantidega, mida pensionikogujatele pakutaks, kusjuures üks neist peab olema investeerimise standardvariant, mille puhul pensionikoguja saab tagasi vähemalt investeeritud põhikapitali.

4.14. Samuti tuleks vältida olukordi, kus tarbijakaitse tase varieerub sõltuvalt üleeuroopalise personaalse pensionitoote pakkujast. Komitee leiab, et finantsasutused, kes pakuvad pikaajalisi pensionitooteid, peaksid alluma põhimõttele „samad riskid, samad reeglid“.

4.15. Komitee rõhutab ühenduse Better Finance (hoiustajate ja finantsteenuste kasutajate Euroopa föderatsioon) ([4]) 9. oktoobri 2017. aasta pressiteates välja toodud asjaolu, et pikaajalised personaalsed pensionitooted „ei ole suutelised pakkuma piisavat asendussissetulekut, kuna nende pikaajaline tulu ei pruugi olla piisav või on mõnel juhul isegi negatiivne (pärast inflatsiooni maha arvestamist)“. Teenuseosutajate vastutus selle eest, et tagada hoiustajatele vajalik kaitse ja parim tulu, on üleeuroopaliste personaalsete pensionitoodete eduka kasutamise oluline tegur. Kuid kuna enamik Euroopa pensionifonde on praegusel hetkel investeeritud võlakirjadesse, ei näi väljavaated tulu parandamiseks vähemalt lühikeses ja keskmises perspektiivis olevat eriti head.

4.16. Komitee täheldab ka, et kohustuslike, tööandjapoolsete ja personaalsete pensionisüsteemide rollid ja koostoime on igas liikmesriigis erinevad. Need on kujundanud riiklikke pensioniturge juba aastakümneid ning ei ole üllatav, et ELis leidub nii erinevaid pensionitooteid. Seda silmas pidades peavad pakkujad suutma kohandada oma üleeuroopalisi personaalseid pensionitooteid riiklike turgudega.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([4]) Pension Savings: The Real Return, A Research Report by BETTER FINANCE, 2017

Euroopa Majandus-ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta“

[COM (2017) 206],

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine““

[COM(2017) 250 final] ja

„Ettepanek: Institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta“

[COM (2017) 251 final]

(2018/C 081/20)

Raportöör: **Gabriele BISCHOFF**

Kaasraportöör: **Jukka AHTELA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	27.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	229/4/2

1. **Järeldused**

1.1. Seistes silmitsi väljakutsetega, nagu töö tulevik, kasvav ebavõrdsus ja vaesus, üleilmastumine ja ränne, seavad kodanikud aina enam kahtluse alla ELi koos liikmesriikidega, kes ei suuda tagada turvalisust, sotsiaalset ja majanduslikku arengut ega kvaliteetseid töökohti või kes nõrgendavad riiklikku kaitset liikmesriikides. Arutelu Euroopa sotsiaalse mõõtme ja Euroopa sotsiaalõiguste samba teemal võib olla kasulik nende pakiliste probleemide suhtes uuele konsensusele jõudmisel ja aidata ELi ummikust päästa.

1.2. Komitee rõhutab tungivalt, et otsused sotsiaalse mõõtme stsenaariumide või arenguteede kohta, ei ole akadeemilised, vaid avaldavad reaalset mõju inimeste elule. Komitee on veendunud, et Euroopa Liidu realistlik tulevik saab tugineda üksnes kindla majandusliku aluse ja tugeva sotsiaalse mõõtme ühendusele. Eelkõige edendavad inimeste suutlikkust, sotsiaalset rahu ja majanduslikku arengut moodsad sotsiaalteenused ja õiglased tulevikuväljavaated. Komitee kordab, et asutamislepingus seatud tasakaalustatud majanduskasvu ja sotsiaalset arengu eesmärkide saavutamine, millega parandatakse inimeste elu- ja töötingimusi, peaks olema juhtpõhimõte ELi sotsiaalse mõõtme tulevikusuuna määratlemisel.

1.3. Komitee mõistab, et Euroopa sotsiaalõiguste sammas on mõeldud poliitilise tahte deklaratsioonina ega loo iseenesest uusi rakendatavaid juriidilisi õigusi. Seepärast on oleks komitee arvates oluline signaal see, kui nõukogu saaks toetada selle väljakuulutamist 2017. aasta novembris Göteborgi sotsiaaltippkohtumisel. Komitee on veendunud, et selge tegevuskava Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamiseks aitaks soodustada lähenemist ja saavutada selle eesmärke.

1.4. Komitee tunnistab siiski samuti, et praeguses poliitilises olukorras on erimeelsusi selle kohta, kuidas EL peaks edasi liikuma. Komitee on kindlalt veendunud, et sotsiaalset mõõdet on parem tugevdada kõigi 27 riigi osalusel, keskendudes sotsiaalset ja majanduslikku arengut tagavatele olulistele projektidele. Kui see aga ei ole võimalik, siis tuleks kaaluda alternatiivseid viise, näiteks seda, et mõningad riigid liiguvad ees ja kutsuvad kõiki teisi üles järgnema. Komitee rõhutab samuti, et vaja on suuremat selgust, milliseid meetmeid tuleks kohaldada kõigis 27 riigis ja milliseid euroalas.

1.5. Kasvava ebavõrdsuse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu peaksid võitlema kõigil tasanditel kõik sidusrühmad. Seda silmas pidades on komitee veendunud, et on vaja edasisi jõupingutusi, et määratleda asjakohastel tasanditel ühised põhimõtted, nõuded, poliitikameetmed ja strateegiad seoses palkade lähenemise, miinimumpalkade kehtestamise või suurendamisega sobiva tasemeni, järgides täiel määral sotsiaalpartnerite sõltumatust. Komitee rõhutas juba oma esimeses arvamuses Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta, ([1]) et ILO uuring ([2]) on kasulik võrdluspunkt. Uuringus rõhutatakse, et miinimumpalga tasemete võrdlemiseks võib kasutada paljusid näitajaid, milles võetakse arvesse riiklikke olusid, kuid kõige populaarsem on miinimum- ja mediaan- (või keskmise) palga suhe. Lisaks on oluline tagada, et kõigil kodanikel oleks miinimumsissetulek. Komitee rõhutab, et sotsiaalse ühtekuuluvuse ja sotsiaalsete investeeringute jaoks eraldatud vahendeid tuleks suurendada, et tulevaste probleemidega toime tulla.

1.6. Sotsiaalpoliitika on ELi õigusraamistikus jagatud pädevus. Oluline on jõuda konsensusele selles, kes peaks tegema mida sotsiaalpoliitika valdkonnas ja eelkõige selles, millistes valdkondades ja kuidas peaks EL tegutsema, suurendades läbipaistvust ja vastutust võetud ja samuti võtmata jäetud meetmete osas. Sellega seoses tuleb rakendada reforme ja poliitilisi algatusi, et tegeleda arvukate probleemidega ning kohandada ühiskondi ja majandust tulevikule. Kui teatud aja pärast peaks selguma, et poliitiline kohustus rakendada ühiseid põhimõtteid on osutunud ebapiisavaks, siis tuleks kaaluda uusi asjakohaseid meetmeid, sealhulgas õiguslikke ja mitteõiguslikke algatusi.

1.7. Kõik asjaomased kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonid peavad olema nõuetekohaselt kaasatud asjaomase poliitika väljatöötamisse ja rakendamisse, tunnustades samas sotsiaalpartnerite konkreetset rolli ning austades nende sõltumatust. Kollektiivläbirääkimiste ja sotsiaaldialoogi edendamine kõigil tasanditel on samuti oluline, et oleks võimalik tagada hästi toimivad tööturud, kõigi jaoks õiglased töötingimused, suurem tootlikkus ja jätkusuutlik sotsiaalkindlustus.

1.8. Selle poliitilise projekti keskmes on põhiõigustel põhinevad ELi ühised väärtused. Komitee on jätkuvalt väga mures kehtivate sotsiaalsete õiguste puuduliku jõustamise ning „eri maailmade“ üle ELi eeskirjade täitmisel. Euroopa Komisjon kui aluslepingute täitmise järelevalvaja vastutab eeskirjade jõustamise eest, kuid liikmesriigid on kohustatud ELi eeskirju nõuetekohaselt rakendama ja järgima. Komitee usub, et ta võiks täita aktiivsemat rolli edendamisel, teadlikkuse suurendamisel ja olukorra jälgimisel, luues põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtte alalise foorumi.

1.9. Arutelu Euroopa sotsiaalse mõõtme üle ei saa toimuda eraldiseisvalt ning see peab olema ühendatud aruteluga majandus- ja rahaliidu süvendamise ja selle üle, kuidas ohjata üleilmastumist, lahendades selle probleeme, ning kuidas neid eesmärke asjakohaselt ja tõhusalt rahastada.

1.10. Sotsiaalse mõõtme parandamiseks on vaja meetmeid eelkõige kahes peamises valdkonnas – majandus- ja rahaliit ning ühtne turg. Sotsiaalpoliitika tuleb põimida teistsuguse ELi majanduspoliitikaga, mis hõlmab head makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsiooni ning edusamme majandus- ja rahaliidu süvendamise suunas. Majandus- ja rahaliidu puhul on Euroopa poolaastal võtmerolli majandus- ja sotsiaalpoliitika tasakaalustamisel ning asjaomastes liikmesriikides hästi kavandatud reformide läbiviimise hõlbustamisel. Komitee rõhutab vajadust majandusliku ja sotsiaalse Euroopa poolaasta järele. Euroopa sotsiaalõiguste sammas on kavandatud ka mõju avaldamiseks Euroopa majanduse juhtimisele. Euroopa sotsiaalõiguste samba sotsiaalnäitajate tulemustabelit on vaja parandada asjakohasemate ja sobivamate näitajate abil.

([1]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 10.
([2]) „Building a Social Pillar for European Convergence“, ILO 18. juuli 2016.

1.11. Komitee on jätkuvalt veendunud, et hea tulevik on võimalik ning et tugevam EL saab aidata üleilmastumist ja digitaaltehnoloogiale üleminekut paremini suunata, tagamaks kõigile kodanikele head väljavaated. Siiski peavad kõik mõistma, mis on kaalul – mida võidakse arengus tagasi minekuga kaotada ja mida on võimalik edasi liikumise korral võita.

2. **Sissejuhatus (taust, väljakutsed ja kontekst)**

2.1. Kümme aastat pärast finantskriisi on selle majanduslikud, sotsiaalsed ja poliitilised tagajärjed ikka veel ilmsed ning need on ELi ja selle kodanikke sügavalt mõjutanud. ELil on tarvis tulevikuvisiooni ja uut suunda, mis võimaldaks suutlikult tegeleda selliste oluliste probleemidega nagu töö tulevik, üleilmastumine, ränne, suurenev ebavõrdsus ja vaesus.

2.2. Komitee on veendunud, et Euroopa Liidu realistlik tulevik saab tugineda üksnes kindla majandusliku aluse ja tugeva sotsiaalse mõõtme ühendusele. Komitee on veendunud, et Euroopa Liidul on vaja uuendatud konsensust jätkusuutliku majandusliku ja sotsiaalse arengu strateegia osas, et viia täide oma lubadus teha tööd tasakaalustatud majanduskasvu ja sotsiaalse arengu nimel, mille tulemusel suureneks kodanike heaolu. Seetõttu tervitab komitee arutelu Euroopa sotsiaalse mõõtme üle, mis on osa laiemast arutelust Euroopa tuleviku üle, samuti komisjoni ettepanekut, mis käsitleb institutsioonide ühist teadaannet Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta.

2.3. 26. aprillil 2017. aastal avaldatud aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta on üks viiest dokumendist, mis koostati ulatuslike arutelude hoogustamiseks 27 liikmesriigi juhtide, ELi institutsioonide, sotsiaalpartnerite ja kodanike vahel ning mille algatas komisjoni valge raamat Euroopa tuleviku kohta ([3]). Sotsiaalset mõõdet käsitlev dokument on komisjoni panus arutellu selle üle, kuidas Euroopa sotsiaalseid mudeleid praeguste ja tulevaste probleemide valguses kohandada ning milline ja kui suur peaks olema Euroopa Liidu roll selles.

2.4. Aruteludokumendis käsitletakse küsimust, kas ja kuidas saab sotsiaalset mõõdet valges raamatus esitatud eri stsenaariumide kontekstis toetada. Ehkki valges raamatus on kirjeldatud viit mittetäielikku või -normatiivset stsenaariumi, on aruteludokumendis Euroopa sotsiaalse mõõtme jaoks esitatud üksnes kolm võimalikku varianti. Selles võetakse arvesse ka nelja põhivahendit, mis on ELil praegu kaasava majanduskasvu eesmärgi saavutamiseks olemas: õigusaktid, suunised, rahastamine ja koostöö.

2.5. Komitee toetab täielikult komisjoni valge raamatu algatust: Euroopa Liidul on aeg tõsiselt järele mõelda, millised on õiged edasised sammud liidule, mis võib varsti kahaneda 27 liikmesriigini. Selle arutelu oluline osa on sotsiaalne mõõde.

2.6. Samaaegselt aruteludokumendiga sotsiaalse mõõtme kohta esitas komisjon ka selleteemalise soovituse ning ettepaneku, mis käsitles institutsioonide ühist teadaannet Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta ([4]). Sellele järgnes 2016. aastal ulatuslik arutelu samba esialgsete põhialuste kohta. Komitee esitas oma esialgsed seisukohad samba kohta 2017. aasta jaanuaris vastu võetud arvamuses, ([5]) tuginedes 28 liikmesriigis korraldatud arutelude põhitulemustele.

2.7. Käesoleva arvamusega vastab komitee Euroopa Komisjoni taotlusele koostada arvamus Euroopa sotsiaalset mõõdet käsitleva aruteludokumendi kohta. Samal ajal ühendab komitee selle algatuse ka soovituse ja kavandatava teadaandega samba kohta.

2.8. „Sotsiaalne Euroopa“ on väga lai mõiste ja nagu aruteludokumendis öeldud, saadakse selle tähendusest väga erinevalt aru. Mõned seavad kahtluse alla juba ainuüksi vajaduse ELi sotsiaalse mõõtme järele, kuna nad peavad ELi sotsiaalpoliitikat ohuks Euroopa üleilmsele konkurentsivõimele. Teised aga on seisukohal, et sotsiaalsel Euroopal on keskne tähtsus ELi panuses demokraatlike, ühtekuuluvate, kultuuriliselt mitmekesiste ja jõukate ühiskondade loomisel.

2.9. Sotsiaalne mõõde on alati olnud Euroopa Liidus kesksel kohal, kuid ehkki on olemas mahukas ELi sotsiaalõigustik, mis on aja jooksul välja kujunenud samaaegselt ühtse turu, majandus- ja rahaliidu ning töötajate ja kodanike põhiõigustega, tundub vahel, et see on võrreldes liikmesriikide riikliku poliitikaga nähtamatu või et see justkui puudub. Sellest hoolimata on sotsiaalne tegelikkus Euroopa eri paikades väga erinev. On oht veelgi suuremate erinevuste tekkeks, eriti stsenaariumi

([3]) https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_et
([4]) https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_en.
([5]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 10.

puhul, kus EL otsustaks teadlikult minna integratsiooni osas sammu tagasi. Aruteludokumendis on esitatud ka mitmed muutuste tõukejõud koos tagajärgedega liikmesriikide sotsiaalsetele mudelitele, sh demograafilised muutused rahvastiku vananemise suunas, mitmekesisem ja keerukam ühiskond ja muutuvad elustiilid ning töö muutumine, mis toob kaasa üha mitmekesisemad ja tavapärasest erinevad töökorralduse mudelid ning töötingimused.

2.10. Komitee on veendunud, et Euroopa Liidu realistlik tulevik saab tugineda üksnes kindla majandusliku aluse ja tugeva sotsiaalse mõõtme ühendusele. ELil on sotsiaalpoliitika valdkonnas liikmesriikidega jagatud pädevus, ehkki vastutus on peamiselt riiklikul tasandil – valitsustel, sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonna osalejatel. Tulevikku vaadates ja Euroopa tuleviku osas saavutatud üksmeele üldises kontekstis on ka oluline jõuda üksmeelele selles, kes ja mida peaks sotsiaalpoliitika valdkonnas tegema, eelkõige millistes valdkondades ja kuidas peaks EL tegutsema.

2.11. Komitee on tõstatanud ka kehtivate sotsiaalõiguste puuduliku jõustamise probleemi. Põhivastutus jõustamise eest lasub komisjonil kui aluslepingute täitmise järelevalvajal. Samas on liikmesriikide kohus ELi õigusakte nõuetekohaselt rakendada ja neid järgida. Liikmesriigid kuuluvad ELi õiguse järgimise osas lausa „erinevatesse maailmadesse“ ([6]) ja komisjon ei soovi eriti selle probleemiga otseselt tegeleda. See takistab ka suuremat lähenemist ning tuleb kõrvaldada. Komitee on juba rõhutanud vajadust edendada ja jõustada kehtivaid sotsiaal- ja põhiõigusi ning teha järelevalvet rikkumiste üle ([7]). Komitee peab täitma siin aktiivsemat rolli ning luua põhiõiguste ja õigusriigi olukorra jälgimiseks alalise foorumi. Oluline on läbipaistvus ja selgus selle kohta, kes mida teeb, et kodanikud mõistaksid, kes on vastutav.

2.12. Komitee on paljudes arvamustes ([8]) rõhutanud vajadust makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsiooni järele, mis toetaks sotsiaalpoliitika eesmärke, mitte ei töötaks neile vastu. Seepärast on kiiduväärt Euroopa sotsiaalõiguste sammast käsitleva soovituse põhjendus 11, kus on öeldud, et „[m]ajanduslik ja sotsiaalne areng on tihedalt seotud ning Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine peaks olema osa ulatuslikumatest jõupingutustest, et luua jätkusuutlikum ja kaasavam majanduskasvu mudel, parandades Euroopa konkurentsivõimet ja muutes Euroopa seeläbi paremaks kohaks, kus elada, töötada ja investeerida“. Sotsiaalse mõõtme teemaline arutelu peab seetõttu olema selgelt seotud aruteluga majandus- ja rahaliidu tulevase ülesehituse üle, mida käsitleb ka Euroopa tuleviku teemaline eraldi aruteludokument.

2.13. Põhiküsimus on see, milline saab olema Euroopa sotsiaalõiguste samba mõju. On palju ootusi ja küsimusi, näiteks see, kas hakatakse tegelema ühtse turu sotsiaalsete puudujääkidega või aidatakse kaotada majanduslike vabaduste ja sotsiaalõiguste vaheline tasakaalustamatus ([9]). On tõsi, et kõrgete ootuste seadmine võib tuua kaasa bumerangiefekti. Komitee soovitab seetõttu realistlikku, kuid kaugeleulatuvat lähenemist.

2.14. Komitee on varem Euroopa sotsiaalõiguste samba teemalise arutelu kontekstis rõhutanud, et ELil on vaja tagada kõigi jaoks positiivne projekt, et võidelda populismi, natsionalismi ja skeptitsismi tõusu vastu Euroopa kodanike seas ning tõestada, et EL on endiselt võimeline täitma lubadust luua majanduskasvu ja töökohti ning parandada inimeste elu- ja töötingimusi. Komitee kordab, et see peaks olema juhtpõhimõte Euroopa sotsiaalse mõõtme tulevase suuna kindlaksmääramisel.

3. **Aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta**

3.1. Oma resolutsioonis „Valge raamat Euroopa tuleviku kohta“ rõhutas komitee juba, et kavandatavates aruteludes liikmesriikide valitsuste ja kodanikuühiskonnaga ei tohiks keskenduda valges raamatus kirjeldatud viie erineva stsenaariumi vahel valimisele, vaid neid tuleks kasutada eri valikute ja variantide võimalike tagajärgede näitlikustamiseks. Kirjeldatud

([6]) „Complying with Europe: EU Harmonisation and Soft Law in the Member States“, Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp, 2007.
([7]) nt ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.
([8]) ELT C 271, 19.9.2013, lk 1.
ELT C 451, 16.12.2014, lk 10.
ELT C 13, 15.1.2016, lk 33.
([9]) ELT C 143, 22.5.2012, lk 23.
ELT C 271, 19.9.2013, lk 1.

stsenaariumides toodud samme ei peeta seega ainsateks võimalikeks valikuteks ega erinevaid eraldiseisvaid variante kirjeldavateks mudeliteks. Samasugust lähenemist tuleks rakendada sotsiaalset mõõdet käsitleva aruteludokumendi puhul.

3.2. Aruteludokumendis viidatakse suuresti varieeruvale sotsiaalsele tegelikkusele ELis, esitatakse võimalikud muutuste tõukejõud ja pakutakse välja kolm võimalikku teed:

— vaba liikumise sotsiaalse mõõtme piiramine (ainult vaba liikumine);

— need, kes tahavad sotsiaalvaldkonnas rohkem teha, teevad rohkem (tõhustatud koostöö);

— 27liikmeline EL süvendab Euroopa sotsiaalset mõõdet ühiselt (sotsiaalse mõõtme süvendamine 27 liikmesriigi osalusel).

3.3. Et võimalikke mõjusid paremini mõista, käsitles komitee nimetatud kolme võimalust seoses nende aruteludokumendis kirjeldatud väljakutsete ja muutuste tõukejõududega, samuti probleemide taustal, mida komitee käsitles oma esialgses arvamuses Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta. Need on esitatud näidetena liites ainult illustreerimise eesmärgil.

3.4. Esimene võimalus – ainult vaba liikumine – tähendaks praeguse olukorraga võrreldes suurimat muutust ja seda võib pidada suureks tagasiminekuks. See tooks ELis kaasa veelgi suuremad erinevused ja sellel oleksid ELi kodanike elule olulised tagajärjed, mis võivad viia tsentrifugaaljõuni, mis võib lõpuks viia ELi lagunemiseni. Teisest küljest võiksid vaba liikumine ja ELi-sisest liikuvust käsitlevad õigusnormid olla kvaliteetsemad ja ulatuslikumad, mis muudaks ka jõustamise ja järelevalve komisjonile lihtsamaks (st vähem, aga parem).

3.5. Teine võimalus – tõhustatud koostöö – võib vähemalt kaasa tuua mõningate liikmesriikide lähenemise, kuid tekitaks samas suuremaid erinevusi võrreldes teistega (osaline lähenemine). See oleks praeguse olukorraga võrreldes samm edasi ja võimaldaks vältida praegust probleemi, et alati leitakse kõige väiksem ühine nimetaja või jäetakse liiga palju loobumisvõimalusi, mis muudab nende eeskirjade jõustamise üsna keeruliseks. See tooks aga kaasa teistsugused õigused kodanikele sõltuvalt liikmesriigist, kus nad elavad, ja tekitaks probleeme ja ebakindlust ettevõtjatele, kes tegutsevad üle ELi ja vajavad võrdseid tingimusi ja kes seisaksid taas silmitsi eeskirjade järgimise „erinevate maailmadega“. See võib vähendada ka toetust ühtsele turule, kui mittekaasatud riikide kodanikud tunnevad end tagaplaanile jäetuna.

3.6. Kolmas võimalus – sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi 27 liikmesriigi osalusel – oleks võrreldes praeguse olukorraga oluline muutus ja suur tõukejõud lähenemise soodustamiseks kogu ELis. Siia võiksid kuuluda siduvad meetmed ja eesmärgid 27-liikmelise ELi jaoks ning sihttasemete ja ühiste eesmärkide saavutamisega seotud ELi rahastus. Ehkki komitee on veendunud, et sotsiaalset mõõdet on võimalik kõige paremini süvendada kõigi 27 liikmesriigi osalusel, leiab ta, et pidades aga silmas juba niigi keerulisi läbirääkimisi Euroopa sotsiaalõiguste samba ähmase kontseptsiooni üle, ei paista olevat realistlik eeldada, et seda varianti toetatakse, eriti liikmesriikides, kus soovitakse säilitada madalate palkade ja sotsiaalsete standardite suhtelist eelist, või liikmesriikides, kus kardetakse, et see avaldab halba mõju nende riiklikele mudelitele.

3.7. Komitee on seisukohal, et võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja rohkem tulemustele keskendumine toetaks ka olulist tõukejõudu suurema lähenemise saavutamiseks. Seetõttu toetab komitee Euroopa poolaastal ([10]) põhinevaid siduvamaid meetmeid ja eesmärke, vähemalt euroalale, kuid eelistatavalt 27 liikmesriigile, seoses tööhõive, hariduse ja hoolekandega (sh ühine sissetulekutoetuse võrdlusraamistik abivajajatele). Sellele peaks lisanduma tegevuskava, mis hõlmab ühisalgatusi olulisemates valdkondades, kus ELi meetmed pakuvad selget lisaväärtust, ja võimaluse korral peaksid need keskenduma hoopis tulemustele. Sotsiaalse ühtekuuluvuse ja sotsiaalsete investeeringute jaoks eraldatavaid vahendeid tuleks suurendada, et leevendada probleeme seoses oskuste ja pädevuste, digiteerimise ning demograafiliste muutustega Euroopa Liidus.

([10]) See on komisjoni ettepanek majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta.

4. **Teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta**

4.1. Komitee on juba öelnud, et Euroopa sotsiaalõiguste sammas peaks aitama luua õiglase tasakaalu Euroopa Liidu majandusliku ja sotsiaalse mõõtme vahel. Majanduslike ja sotsiaalsete eesmärkide tasakaalustamise küsimus ulatub kaugemale üheainsa samba loomisest ja puudutab Euroopa Liidu horisontaalseid aluseid.

4.2. Samba eesmärgid – õiglase ja tõeliselt üleeuroopalise tööturu loomine ja toimimine suunanäitajana euroala uuendatud lähenemise tarbeks – ulatuvad kaugemale ELi toimimise lepingu X jaotise kohastest sotsiaalpoliitika valdkonna pädevustest. Need mõjutavad majandus- ja rahapoliitika põhitõdesid, samuti ELi toimimise lepingu VIII ja IX jaotise kohast tööhõivestrateegiat.

4.3. Sambas sisaldub 20 põhimõtet ja õigust, mida komisjon peab oluliseks 21. sajandi õiglaste ja hästi toimivate tööturgude ning hoolekandesüsteemide seisukohalt. Need on jaotatud kolme kategooriasse: 1) võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule, 2) õiglased töötingimused ning 3) sotsiaalkaitse ja sotsiaalne kaasatus.

4.4. Euroopa sotsiaalõiguste samba loomisel vaadatakse nii minevikku kui ka tulevikku. Selles püütakse kajastada kehtivat ELi sotsiaalõigustikku ja näidatakse, kas ja kuidas seda tuleks vajaduse korral täiendada, et võtta arvesse olulisi muutusi töö valdkonnas ja ühiskonnas, et aidata saavutada 21. sajandi Euroopas hästi toimivad tööturud ja hoolekandesüsteemid.

4.5. Veidi on vaja selgitada samba õiguslikku ulatust, mis on esitatud kahe eraldiseisva, ehkki peaaegu identse vahendi vormis: komisjoni soovitus ([11]) ja ettepanek institutsioonide ühise teadaande kohta ([12]). Seonduva teatise kohaselt võetakse vahendi valikul arvesse laiemaid poliitilisi kaalutlusi ja õiguslikke piiranguid, eelkõige ELi pädevuste piiranguid sotsiaalpoliitika valdkonnas.

4.6. Soovitus on komisjonile ELi toimimise lepingu artikliga 292 antud pädevuse alusel vahetult kohaldatav. Selles ei ole selgelt öeldud, kellele see on suunatud, kuid põhjendustes 17–20 on selgitatud, et Euroopa sotsiaalõiguste samba elluviimine on liidu, selle liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite ühine kohus ja vastutus ning seda tuleks rakendada nii liidu kui ka liikmesriikide tasandil nende vastavate pädevuste piires ning kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Sellega seoses rõhutab komitee, et sotsiaalpartnerite sõltumatust tuleb austada.

4.7. Samal ajal teeb komisjon ettepaneku, et „Euroopa sotsiaalõiguste samba kuulutavad pidulikult välja ELi institutsioonid“. ELi aluslepingutes puudub teadaande jaoks õiguslik alus, ehkki seda vahendit on kord varem kasutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta puhul, mis kuulutati esmakordselt välja Euroopa Ülemkogu 7. detsembri 2000. aasta kohtumisel Nice'is. Teadaannet tuleb eristada institutsioonidevahelisest kokkuleppest ELi toimimise lepingu artikli 295 tähenduses ning vastavalt nõukogu õiguslikule hinnangule „kujutab teadaanne endast ebatüüpilist akti, mis ei ole õiguslikult siduv ning mis ei loo seega vahetult jõustatavaid õigusi“.

4.8. Euroopa sotsiaalõiguste sammast käsitleva teadaande protsess erineb ka 9. detsembril 1989. aastal vastu võetud ühenduse hartast töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta. Ka see oli oma olemuselt vaid deklaratsioon, kuid sellele kirjutasid alla kõik liikmesriigid peale Ühendkuningriigi. See ei olnud koos teiste Euroopa institutsioonidega vastu võetud ühisdeklaratsioon, ehkki Euroopa Komisjon esitas harta rakendamiseks sotsiaalvaldkonna tegevuskava (COM(89) 568 final). Lisaks sisaldab see sätteid jõustamise kohta.

4.9. Kuna Euroopa sotsiaalõiguste samba elluviimine on liidu, liikmesriikide ja sotsiaalpartnerite ühine kohus ja vastutus, on õige, et ka nõukogu ja Euroopa Parlament ühinevad komisjoniga samba pidulikul väljakuulutamisel. Euroopa sotsiaalõiguste sammas peaks mõjutama ka ELi majandusalast juhtimist (Euroopa poolaasta, sotsiaalvaldkonna tulemustabel) ja seetõttu annaks see väga olulise sõnumi, kui nõukogu jõuab üksmeelele teadaande toetamise osas. Komitee märgib, et kuigi tunnistatakse, et sotsiaalpartnerid on paljudes valdkondades pädevad, ei ole formaalselt väljakuulutamise menetlusse kaasatud ([13]).

([11]) ELT L 113, 29.4.2017, lk 56.

([12]) Soovitusele ja teadaandele lisandus ka peamine teatis ning rida teisi seonduvaid algatusi, mis ei olnud seadusandlikud, sh sotsiaalvaldkonna tulemustabel edusammude jälgimiseks, kaks konsulteerimist sotsiaalpartneritega ning seadusandlik ettepanek töö- ja eraelu tasakaalu teemalise direktiivi kohta, mida käsitletakse komitee eraldi arvamuses.

([13]) Vt Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa sotsiaalõiguste samba loomine“, COM(2017) 250 final, lk 6.

4.10. Komitee mõistab, et sammas on mõeldud poliitilise tahte deklaratsioonina ega loo iseenesest uusi rakendatavaid juriidilisi õigusi. Komisjon teeb vahet õiguste ja põhimõtete vahel: õiguste kohta on öeldud, et sambaga kinnitatakse mõningaid liidu õigustikus juba kehtivaid õigusi, ning põhimõtete kohta, et need on uued ja puudutavad pigem ühiskondliku, tehnoloogilise ja majandusliku arenguga kaasnevaid probleeme. Teatise kohaselt pole ei põhimõtted ega õigused otse jõustatavad.

4.11. Hoolimata õiguslikult siduva olemuse puudumisest tähendaks teadaanne ELi institutsioonidele, nõukogule ja liikmesriikidele poliitilist kohustust Euroopa sotsiaalõiguste sammas ellu viia, järgides pädevuste jaotust ning subsidiaarsuse põhimõtet.

4.12. ELi põhiõiguste hartal on erinevalt Euroopa sotsiaalõiguste sambast aluslepingutega sama väärtus ja see on seega osa esmasest õigusest, ehkki sellega ei looda ELi tasandil uusi pädevusi ja see – olles küll ELi institutsioonide jaoks siduv – ei ole ELi kodanike poolt otse jõustatav. Selles käsitletakse nii majanduslikke kui ka sotsiaalseid õigusi laiemalt. Kui teatud aja pärast peaks selguma, et eelnimetatud poliitiline kohustus ei ole tinginud seda, et kõik liikmesriigid käivitavad poliitilisi algatusi samba rakendamiseks, siis tuleks kaaluda uusi asjakohaseid meetmeid, sealhulgas õiguslikke ja mitteõiguslikke algatusi. Komitee on juba avaldanud soovi miinimumsissetulekut käsitleva raamdirektiivi kehtestamise järele ([14]). Uutes õiguslikes arvamustes, näiteks Saksamaa tööministeeriumi tellimusel koostatutes, uuritakse, kuidas seda teha ([15]).

4.13. Komitee on 2011. aasta arvamuses ([16]) juba rõhutanud, et sotsiaalseid põhiõigusi ei saa lahutada kodaniku- ja poliitilistest õigustest, mistõttu nõuavad need erilist strateegilist tähelepanu. Komitee soovitas rakendada uusi meetmeid ja edendamistegevust, et tõhustada põhiõiguste rakendusstrateegiat. Komisjon ei tegele piisavalt kehtivate sotsiaalõiguste puuduliku jõustamise probleemiga ning komitee on seisukohal, et esineb teatud oht, et Euroopa sotsiaalõiguste sammas muudab komisjoni konkreetse rolli aluslepingute täitmise järelevalvajana ähmasemaks.

5. **Sotsiaalset mõõdet käsitleva aruteludokumendi ja Euroopa sotsiaalõiguste samba vaheline seos**

5.1. Arvesse tuleb võtta ka seost Euroopa sotsiaalõiguste samba ja sotsiaalset mõõdet käsitleva aruteludokumendi ning muude laiemalt Euroopa tuleviku teemalise aruteluga seotud aruteludokumentide vahel. Euroopa sotsiaalõiguste samba analüüsist nähtub, et mitmeid valges raamatus/sotsiaalset mõõdet käsitlevas aruteludokumendis esitatud stsenaariume saab tõepoolest samba rakendamisel kombineerida.

5.2. Euroopa sotsiaalõiguste sammas on eelkõige ette nähtud euroala liikmesriikidele. Selles osas on Euroopa sotsiaalõiguste samba filosoofia lähemal stsenaariumile „need, kes tahavad rohkem teha, teevad rohkem“. Samba rakendamise järelevalve asjakohasemate ja sobivamate näitajatega sotsiaalvaldkonna tulemustabeli kaudu, mis tuleks Euroopa poolaastasse lõimida, võib anda teatavaid edusamme selles suunas. Nende näitajate osas tuleks konsulteerida kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega, kuna praegune ettepanek ei ole piisav.

5.3. Mõned Euroopa sotsiaalõiguste sammast käsitlevas teatises väljapakutud järelmeetmed on kooskõlas 27-liikmelise ELi stsenaariumiga, osa neist aga näivad olevat pigem suunatud stsenaariumile „need, kes tahavad rohkem teha, teevad rohkem“. Seega on sellised meetmed nagu sotsiaalõiguste samba osana esitatud algatus töötavate lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu edendamiseks mõeldud 27-liikmelise ELi suhtes kohaldamiseks. Samamoodi peaksid olemasolevate õigusaktide jõustamise ja sotsiaaldialoogiga seotud meetmed olema 27-liikmelise ELi suhtes kohaldatavad. Vajadus tegutseda piiratumal geograafilisel tasandil võib samuti tekitada uusi probleeme sotsiaalpartneritele, kes on esindatud ELi tasandil.

5.4. Soovituses välja pakutud teised meetmed, näiteks Euroopa poolaasta ning Euroopa majandus- ja rahaliidu lõpuleviimisega seotud meetmed, on kohaldatavad üksnes euroala suhtes ja on selle jaoks ette nähtud. Need sobivad paremini kokku stsenaariumiga „need, kes tahavad rohkem teha“. Aruteludokumendis on sellise stsenaariumi näitena tegelikult viidatud suuremale lähenemisele integreeritumate tööturgude, tõhusaimate sotsiaalsüsteemide ja tugevaimate haridus- ja tervishoiusüsteemide suunas.

([14]) ELT C 170, 5.6.2014, lk 23 (tööandjate rühm ei toetanud seda arvamust, vt http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/statement-minimum-income.pdf).

([15]) „Ein verbindlicher EU-Rechtsrahmen für soziale Sicherungssysteme in den Mitgliedstaaten“, prof. dr. Thorsten Kingreeni õiguslik arvamus, september 2017.

([16]) ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

5.5. ELi rahaline toetus Euroopa Sotsiaalfondi kaudu sobib paremini 27-liikmelise ELi lähenemisega. ELi täiendava rahalise toetuse kättesaadavaks tegemise ideed mainitakse aruteludokumendis kui näidet sellest, et27-liikmeline EL süvendab sotsiaalset mõõdet.

6. **Seos teiste Euroopa tulevikku käsitlevate aruteludokumentidega**

6.1. Arutelu Euroopa sotsiaalse mõõtme teemal ei saa toimuda isoleeritult ja seepärast on oluline võtta arvesse ka seoseid teiste Euroopa tulevikku käsitlevate aruteludokumentide ning nende põhisõnumitega sotsiaalse mõõtme ja edasiste sammude kohta, ehkki komitee koostab mõne nimetatud dokumendi kohta eraldi arvamused ([17]).

6.2. Aruteludokumendis **majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta** nimetatakse töökohti, majanduskasvu, sotsiaalset õiglust, majanduslikku lähenemist ja finantsstabiilsust majandus- ja rahaliidu süvendamise juhtpõhimõtete osaks. See paistab olevat majandus- ja rahaliidu sotsiaalse mõõtme üsna piiratud käsitlus. Esiteks ei ole see kooskõlas majandusliku ja sotsiaalse lähenemisega ning eelkõige lähenemisega kõrgemate normide suunas ja teiseks viidatakse peamiselt „sotsiaalsele õiglusele“ (ingl *social fairness*). Puudub selgitus „sotsiaalse õigluse“ mõiste või selle tajumise kohta ning selle kohta, miks ei viidata selle asemel ELi toimimise lepingu artikli 3 kohasele „sotsiaalsele õiglusele“ (ingl *social justice*).

6.3. Majandus- ja rahaliitu käsitlevas aruteludokumendis viidatakse majanduspoliitika koordineerimise tugevdamisele ELi poolaasta raames kui põhivahendile. Poolaasta raames toimiks Euroopa sotsiaalõiguste sammas kui „ajakohastatud suunanäitaja paljude selliste poliitikameetmete puhul, mis on suunatud paremate töö- ja elutingimuste loomisele“. Sellega kaasneks vajadus „edendada koostööd ja dialoogi liikmesriikidega, kaasates ka riikide parlamendid, sotsiaalpartnerid, riiklikud tootlikkuse komiteed ja muud sidusrühmad, et tagada tugevam riigi isevastutus ja soodustada reformide rakendamist“. Aruteludokumendis rõhutab komisjon ka riiklike reformide ja olemasoleva ELi rahastamise seost. Põhimõtteliselt ei ole arutelu suurema isevastutuse, sotsiaalpartnerite kaasatuse ja ELi rahastuse tingimuste teemal midagi uut ning rõhutab üksnes vajadust Euroopa poolaasta parema juhtimise ja rakendamise järele.

6.4. Uuendatud lähenemisprotsessiga seotud ettepanekud majandus- ja rahaliitu käsitlevas aruteludokumendis keskenduvad ELi tasandi raamistiku kasutamisele lähenemiseks, majanduspoliitika koordineerimise tugevdamisele ning riiklike reformide ja olemasoleva ELi rahastamise seoste tugevdamisele. Selle kohta, kas muuta ELi rahastus reformidest sõltuvaks, on erinevaid seisukohti ning komitee soovitab, et see peaks olema võimalik üksnes Euroopa Parlamendi täieliku protsessis osalemise korral võrdsetel alustel ja nii, et ka riikide parlamentidel on selge roll. Eeldatakse, et suurem lähenemine ja stabiilsus on võimalik siis, kui **viiakse läbi õiged struktuurireformid**. Komitee jagab seisukohta, et asjaomastes liikmesriikides hästi kavandatud reformid võivad olla olulised selleks, et saavutada ülespoole ühtlustamist ning muuta sotsiaalsüsteemid asjakohasemaks ja vastupidavamaks, kuid ta rõhutab ka vajadust parema makromajanduslike poliitikameetmete kombinatsiooni ning sotsiaalpartnerite suurema kaasatuse järele makromajanduslikku dialoogi, Euroopa poolaasta protsessi kujundamisse ja asjaomastesse reformidesse.

6.5. Majandus- ja rahaliidu vahendite raames peetakse sotsiaalvaldkonna tulemustabelit Euroopa sotsiaalõiguste samba raames majandusliidu üheks elemendiks, mis koos riiklike tootlikkuse komiteedega kontrollib tootlikkust ja arengut. See näitab seost majandus- ja rahaliidu süvendamise ning Euroopa sotsiaalõiguste samba vahel. Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärk on **olla suunanäitaja teatud struktuurireformide saavutamisel** valdkondades, mida kirjeldavad 20 põhimõtet.

6.6. Majandus- ja rahaliitu käsitleva dokumendi 2. lisas on viidatud sotsiaaldialoogi uue alguse tähtsusele ja sellele, et Euroopa Komisjoni püüdlused luua Euroopa sotsiaalõiguste sammas on oluline samm (lk 32–33). Seda silmas pidades on äärmiselt tähtis sotsiaaldialoogi laiemalt mõista – see ei saa piirduda üksnes sotsiaalpoliitikat käsitlevas jaotises esitatud raamistikuga. Ehkki sotsiaalpoliitika jaotises on nimetatud Euroopa Liidu kohust edendada sotsiaalpartnerite rolli, peab sellel kohustusel olema vajaduse korral mõju ka väljaspool seda üht poliitikavaldkonda.

6.7. Oma aruteludokumendis üleilmastumise ohjamise kohta püüab Euroopa Komisjon vastata kasvavatele kartustele ja kriitikale praeguse üleilmastumispoliitika ja selle tulemuste kohta. Seepärast rõhutab komisjon, et üleilmastumine võib olla kasulik, kui seda õigesti ohjata, et liiga paljud inimesed ei tunneks end tagaplaanile jäetuna.

([17]) „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (ECO/438) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 124), „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ (ECO/439) (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 131).

6.8. Komisjoni sõnul on tugeval sotsiaalpoliitikal oluline osa kodanike kaitsmisel ja nende võimestamisel kõnealuses protsessis. Seda peetakse eeltingimuseks, et suurendada kodanike usaldust seoses üleilmastumise väljakutsete ja eelistega.

6.9. Aruteludokumendis **üleilmastumise ohjamise** kohta on konkreetselt viidatud ühele sotsiaalsele mõõtmele. Komitee toetab seiskohta, et „[ü]leilmastumisest saadava kasu parem jaotamine koos tulemusliku sotsiaalkaitsega aitab inimestel leida inimväärseid töökohti ja kohaneda muutustega. Üldisemas plaanis aitavad jõukuse õiglane ja erapooletu ümberjaotamine ning haavatavate inimrühmade, sh rändajate sotsiaalset kaasatust soodustavad sihtinvesteeringud suurendada sotsiaalset sidusust". See ühtib paljuski komitee rõhuasetusega õiglase ülemineku vajadusele digiteerimise ja üleilmastumise kontekstis. Samuti rõhutab komisjon, et EL peaks samuti olema innovatiivne ja konkurentsivõimeline majandusruum maailma juhtivate äriühingute ja kodanikega, kes suudavad kohaneda muutustega ja suudavad luua jõukust, mis on vajalik meie sotsiaalse mudeli säilitamiseks.

6.10. Komitee toetab ka seisukohta, et oluline on parandada sotsiaalseid ja tööalaseid standardeid ja tavasid tihedas koostöös ILO, sotsiaalpartnerite ja selle valdkonnaga eriti tihedalt seotud kodanikuühiskonna organisatsioonidega, nagu sotsiaalmajanduslikud organisatsioonid.

6.11. Komitee on nõus, et EL saab kujundada üleilmseid eeskirju mitte üksnes seetõttu, et EL on maailma suurim ühtne turg ning suurim kaupleja ja investor, vaid ka tänu veendumusele, et üleilmseid väljakutseid on kõige parem lahendada üleilmselt. Seepärast peaksid Euroopa sotsiaalne mudel, meie põhiväärtused ja -õigused olema meile suunanäitajad ning eeskuju õiglase üleilmastumise tagamisel.

6.12. Ehkki aruteludokument **ELi rahanduse tuleviku** üle avaldati viimasena, on ELi eelarve oluline, kuid selle puhul saavad muidugi määravaks Euroopa tuleviku osas tehtud valikud. Aruteludokumendis ELi rahanduse tuleviku kohta hinnatakse mõju ELi kuludele valges raamatus esitatud viie stsenaariumi korral, mis mõjutab suuresti kodanikke, piirkondi ja inimrühmi, kes vajavad kõige enam abi. Ainult viienda stsenaariumi puhul, kus liikmesriigid nõustuvad palju rohkem ühiselt tegema, kulutatakse majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele lähenemisele suurem summa.

6.13. Ühendkuningriigi EList lahkumisel on ELi eelarvele olulised tagajärjed. Komitee on teadlik ohust, et see võib kaasa tuua sotsiaalvaldkonna vahendite vähenemise. Komitee rõhutab, et Euroopa Sotsiaalfond on oluline tõukejõud suurema lähenemise poole ning selle vahendeid ei tohiks vähendada, kui soovitakse tulevastele väljakutsetele vastata.

7. **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee prioriteetsed valdkonnad ning asjakohaste osapoolte meetmed eri tasanditel**

7.1. Oma esialgses arvamuses Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta on komitee juba välja toonud järgmised põhivaldkonnad, kus tema arvates on vastavalt asjaomastele pädevustele ELi ja riiklikul tasandil vajalikud järgmised meetmed:

— investeeringud ja innovatsioon;

— tööhõive ja kvaliteetsete töökohtade loomine;

— vaesusevastased meetmed, sh miinimumsissetulek;

— õiglased ja sujuvad üleminekud, mida toetab aktiivne tööturupoliitika;

— tööturgude raamtingimused peavad toetama uusi ja mitmekesisemaid karjäärivõimalusi ning aitama kaasa kõigile õiglaste töötingimuste tagamisele;

— sotsiaalkaitse kõigile (uued töövormid, nt platvormid jne);

— sotsiaalsed investeeringud (oskused, üleminekud jne);

— üldhuvi pakkuvad sotsiaalteenused.

7.2. Konsensuse saavutamisel tuleb välja selgitada nende valdkondade olulisemad projektid. EL peaks alustama projektidega, millel on otsene positiivne mõju ja mida kõik toetavad.

8. **Järgmised sammud pärast Göteborgi sotsiaaltippkohtumist (2017) ja sealt edasi: tee põhimõtetelt õigustele** ([18])?

8.1. Kolm aastat on möödas sellest, kui president Juncker esmakordselt ütles, et soovib tagada, et EL saaks sotsiaalvaldkonnas hindeks kolmekordse A ([19]). Junckeri komisjon alustas algatustega üsna hilja ja vajas palju aega Euroopa sotsiaalõiguste sammast käsitlevate konsultatsioonide jaoks (üks aasta). Edasi läks aega Euroopa tuleviku teemalise arutelu käivitamisega, ilma et komisjon oleks andnud praktilisi soovitusi selle kohta, kuidas edasi toimida. 2019. aastal toimuvad Euroopa Parlamendi valimised ning ka komisjon saab uue koosseisu. See ajaline paradoks – ühest küljest majandus- ja rahaliidu ja Euroopa sotsiaalmudeli stabiliseerimisega ajahätta jäämine ja teisest küljest püüdlused võita aega enne 2017. aasta sügisel toimuvaid suuremaid valimisi – takistab paljude arvates ELil paraku uuesti järje peale saada.

8.2. Komisjoni 2017. aasta aprilli ettepanekule, mis käsitleb institutsioonide ühist teadaannet Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta, on reageeritud mitmeti. Mõned peavad seda oluliseks edusammuks, teised aga peamiselt sümboolseks toiminguks, mis pole sotsiaalse kriisiga toimetulekuks piisavalt konkreetne, ning on isegi neid, kes kardavad, et sellega minnakse ehk liiga kaugele. Komitee julgustab kõiki kolme ELi institutsiooni töötama pärast Göteborgi sotsiaaltippkohtumist (november 2017) Euroopa sotsiaalõiguste samba teadaande ning Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta koostatud aruteludokumendi üle toimuvate arutelude alusel välja kodanike jaoks positiivse tegevuskava, mille eesmärk on tugevdada ELi Euroopa majanduslikku ja sotsiaalset mudelit, mis vastab tuleviku vajadustele, edendades majanduskasvu, tööhõivet, kodanike heaolu ja ülespoole ühtlustumist tööhõives ja sotsiaalsetes mõjudes.

8.3. Sambaga seoses on ikka veel palju ebakindlust, kas või näiteks selles osas, kas kõik liikmesriigid kuulutavad selle välja. Kui jah, on komitee põhiülesanne selgitada välja, milliseid samme tuleb teha, tagamaks, et sellest saaks tõhus vahend. Komitee on seisukohal, et edasised sammud tuleb teha kõige sobivamal tasandil, sh ühisalgatused kõige olulisemates valdkondades, kus ELi meetmed tagavad selge lisaväärtuse, ning võimaluse korral peaksid need keskenduma tulemustele. Komitee on veendunud, et selge tegevuskava Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamiseks aitaks soodustada lähenemist ja saavutada selle eesmärke.

8.4. Samuti teeb komitee ettepaneku, et mõjuhinnangud peaksid hõlmama ka Euroopa sotsiaalõiguste sambaga kokkusobivuse hindamist. Parema õigusloome tegevuskavas tuleks rohkem keskenduda sellele, kas ja kuidas algatused lihtsustavad sotsiaalset arengut kodanike jaoks ning kas neid on lihtne järgida ja jõustada.

8.5. Komitee peab oma rolliks seda protsessi kontrollida, toetada seda aruteludega liikmesriikide tasandil ning tungivalt rõhutada, et vajalik on suurem läbipaistvus ja kodanikuühiskonna osalemine. Komitee hoiatab ka uute keerukate protsesside ning selle eest, et ELi tulevikku ei käsitletaks üksnes institutsioonilisest vaatenurgast.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([18]) Märkus: see on oluline peatükk, mis on seotud juhtimise ja rakendamise küsimustega, nagu Euroopa poolaasta, sotsiaalpartnerite roll ning ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võimalik roll. Koostada tuleb terviklik tekst. Järgnev tekst annab ülevaate Euroopa sotsiaalõiguste sambaga seotud (poliitilistest) sammudest.

([19]) 22. oktoober 2014, Euroopa Parlament.

Liide

Sotsiaalse mõõtme ülevaade

Väljakutsed	Stsenaarium 1 Ainult vaba liikumine	Stsenaarium 2 Tõhustatud koostöö	Stsenaarium 3 Sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi osalusel	Komitee stsenaarium 4 Võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja suurem tulemustele keskendumine
Demograafiline areng ja uued peremudelid	Võib tekitada uusi tõuketegureid eelkõige kvalifitseeritud kodanikele riigist lahkumiseks, otsides paremat töötasu. 27 lahendust/vähem ühtsust seoses uute peremudelite ja soorollidega ühiskonnas	Võib ka tekitada uusi tõuketegureid eelkõige kvalifitseeritud kodanikele juhtivatesse liikmesriikidesse liikumiseks. Uuenduslikud lahendused uue töö- ja eraelu tasakaalu, soolise võrdõiguslikkuse ning naiste suurema osalemise tagamiseks tööturul jne juhtivates liikmesriikides.	ELi tööturu tõhusam kasutamine ja ülesehitus ühiste standardite kaudu, suurem lähenemine. Eeldatava elueaga seotud ühtne pensioniiga ELis (aga paljud riigid protesteerivad kõvasti).	— Tõhusad tööturu tulemustega seotud eesmärgid (naiste, haavatavate rühmade, vanemate inimeste osalemine, inimväärne töö) — Sotsiaalkaitsealased sihttasemed (toetused ja teenused) — Seadusandlikud ja muud meetmed töö- ja eraelu tasakaalu tagamiseks, et parandada elu- ja töötingimusi

Väljakutsed	**Stsenaarium 1** **Ainult vaba liikumine**	**Stsenaarium 2** **Tõhustatud koostöö**	**Stsenaarium 3** **Sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi osalusel**	**Komitee stsenaarium 4** **Võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja suurem tulemustele keskendumine**
Digitaaltehnoloogiale üleminek / töö muutumine	Ühe ELi määruse asemel on 27 lahendust tööplatvormide, tööaja, tehisintellekti jne kohta, kuid riiklikud vastused on piiratud.	Võidakse leida uusi lahendusi kodanike tõhusamaks kaitsmiseks ja võimaldamaks neil muutustega kaasa minna, piirates riske. Teised liikmesriigid võivad hiljem järele jõuda. Kvalifitseeritud töötajaid on ühiste standardite ja ühtse sotsiaalkindlustusnumbri järgi hõlpsam leida.	Üks standard / ühed eeskirjad töötajate tööhõivestaatuse platvormi kohta, uued innovatiivsed lahendused ja projektid. ELi IT-süsteemid.	— Teha töö tulevikust positiivne projekt. — Eesmärk: tõhus ja suunatud aktiivne tööturupoliitika heade tööhõivetulemuste saavutamiseks. — Üleminek etappi „Töö 4.0“ peab toimuma samaaegselt üleminekuga etappi „Heaolu 4.0“. — Tööturgude raamtingimused peavad toetama uusi ja mitmekesisemaid karjäärivõimalusi. — Vajadus kõigile õiglaste töötingimuste tagamise raamistiku järele. — Võimaldada kodanikel läbida vajalikud üleminekud (oskused, uued töökohad).
Üleilmastumine	ELi sotsiaalne mudel ei ole õiglasel üleilmastumisel eeskujuks; üleilmselt on standardeid raskem kehtestada.	Juhtivate riikide piiratud mudel üleilmastumisel eeskujuks. Ühiste vahendite ja rahaga tagatakse juhtivates riikides paremad võimalused üleminekuks/oskused.	ELi sotsiaalne mudel saab olla õiglasel üleilmastumisel paremaks eeskujuks, aidates kehtestada üleilmseid standardeid maailma suurimale ühtsele turule standardite kehtestamise kaudu.	— ELi majandus- ja sotsiaalmudel, mis põhineb suuremal tööhõivel, sotsiaalsel arengul ja tootlikkusel. — Kestliku arengu eesmärkide elluviimine, eelkõige nr 1 (vaesuse kaotamine), nr 3 (tervis ja heaolu), nr 5 (sooline võrdõiguslikkus) ja nr 8 (inimväärne töö ja majanduskasv).

Väljakutsed	Stsenaarium 1 Ainult vaba liikumine	Stsenaarium 2 Tõhustatud koostöö	Stsenaarium 3 Sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi osalusel	Komitee stsenaarium 4 Võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja suurem tulemustele keskendumine
Liikmesriikide-vahelised ja riigisisesed erinevused	Erinevused suurenevad, lähenemise soodustamiseks ei ole enam ELi rahastust. Liikmesriigid peavad oma rahalised vahendid ise tagama, suurendab veelgi erinevusi.	Suurenevad erinevused juhtivate riikide ja teiste liikmesriikide vahel. Võib kaasa tuua erinevad ärimudelid ja uued tõuketegurid ettevõtjatele.	Väheneks oluliselt kõrgemate normide suunas lähenemise kaudu. Spetsiaalne järelevalve/tegevus eesmärkide ja rahaliste stiimulite kaudu.	— Sotsiaalkaitsealased eesmärgid (abikõlblikkuse tingimused, toetuste kestus ja tasemed). — Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid loovad töökohti ja majanduskasvu ning edendavad territoriaalset ja sotsiaalset ühtekuuluvust.
Ebavõrdsuse/vaesuse suurenemine	Jätkub mõnes liikmesriigis veelgi kiiremini, mõned suudavad oma kodanikke paremini kaitsta, piirates Euroopa Kohtu otsustega sekkumist jne. Suurendab ebavõrdsust suurema sotsiaalse/palgadumpingu tõttu.	Ebavõrdsuse vähendamine sotsiaalpoliitika kaudu tõhusama kompenseerimise teel juhtivates riikides, mujal ilmselt suurem ebavõrdsus.	Saab vähendada ühiste standardite ja ühise poliitika abil.	— Töötajate suhtes peavad kehtima elementaarsed tööstandardid ja piisav sotsiaalkaitse. — Täiendavad jõupingutused töötasude lähendamiseks ja miinimumpalkade kehtestamiseks liikmesriikides. — Euroopa miinimumsissetuleku idee analüüsimine. — ELi ja riiklikud algatused sotsiaalkaitse edendamiseks (sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi, sotsiaalteenused, tervishoid, majutus).

Väljakutsed	**Stsenaarium 1** **Ainult vaba liikumine**	**Stsenaarium 2** **Tõhustatud koostöö**	**Stsenaarium 3** **Sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi osalusel**	**Komitee stsenaarium 4** **Võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja suurem tulemustele keskendumine**
Ettevõtjate konkurentsivõime	Vähem reguleerimist ELi tasandil, kuid kulukam on järgida 27 erinevat määrust tervishoiu ja ohutuse, tööaja jne kohta.	Üldiselt muutuvad järelevalve- ja jõustamiseeskirjad keerukamaks. Konkurentsivõime võib paraneda ka tänu suuremale lähenemisele ja uutele lahendustele juhtivates riikides, kuid mõne ärimudeli puhul ka tänu väiksemale reguleerimisele tagaplaanile jäetud riikides.	Võrdsed tegutsemistingimused, vähem bürokraatiat tänu ühele standardile ning ELi tööturgu ja oskusi käsitleva poliitika parimale kasutamisele (nt tõhusam Erasmus+ jne). Väiksemad kulud tänu ühistele IT-lahendustele ning diplomite jms hõlpsale tunnustamisele.	— Asjalik makromajanduspoliitika edendab majanduskasvu tagamiseks soodsat ärikeskkonda. — ELi uute oskuste ja töökohtade tegevuskava tuginemine tasakaalustatud paindlikkuse käsitusele. — Lahendustele suunatud sotsiaaldialoog aitab tõsta konkurentsivõimet.
ELi integratsiooni omaksvõtmine kodanike poolt	Sotsiaalvaldkonda saab reguleerida kodanikele lähemal, kuid integratsiooni omaksvõtmine võib väheneda, kui kiireneb tormijooks madalamate normide suunas.	Tagaplaanile jäetud riikides omaksvõtt tõenäoliselt väheneb, kui sotsiaalne tegelikkus halveneb, kuna liikmesriik võib suurema äritegevuse nimel sotsiaalseid standardeid langetada. Juhtivates riikides võib see suureneda.		— Euroopa sotsiaalõiguste sammas peaks olema kõigi jaoks positiivne projekt, mis aitab taastada usaldust ELi suutlikkusse parandada kõigi inimeste elutingimusi, tagada piisavad töövõimalused ja õiglased töötingimused. — Tõhusam ja demokraatlikum majandusjuhtimine tasakaalunihete kõrvaldamiseks, eelkõige euroalal.

Väljakutsed	Stsenaarium 1 Ainult vaba liikumine	Stsenaarium 2 Tõhustatud koostöö	Stsenaarium 3 Sotsiaalse mõõtme süvendamine kõigi osalusel	Komitee stsenaarium 4 Võimaluse korral sotsiaalse mõõtme süvendamine ja suurem tulemustele keskendumine
Järeldused	— Erinevuste soodustaja — Suur muutus/samm tagasi. — Olulised tagajärjed kodanike elule. — N-ö „pehme Brexiti stsenaarium“ kõigile. — Oht tormijooksuks madalamate normide suunas. — Vaba liikumist ja liikuvust käsitlevad õigusnormid võiksid olla kvaliteetsemad (vähem, aga paremad) ning komisjon peaks tõhusamalt tagama nende rakendamise/reguleerimise.	— Mõne liikmesriigi suurem lähenemine, kuid suuremad erinevused teiste vahel (osaliste erinevuste suurenemine). — Ei ole väikseima ühise nimetajaga poliitika. — Kodanike õigused on liikmesriigiti erinevad. — Ohustab ühtset turgu.	— Tõukejõud lähenemiseks, suur muutus. — Tugevdatakse ühiseid väärtusi/õigusi. — Siduv meede, eesmärgid 27 liikmesriigile (tööhõive, haridus, hoolekandesüsteemid). — ELi rahastus seotud tulemuslikkuse-alaste eesmärkidega (tingimustega).	— Tõukejõud lähenemiseks, suur muutus. — Ühiste väärtuste/õiguste edendamine ja jõustamine. — Vajajatele ette nähtud sissetulekutoetuste ühised võrdlusraamistikud. — Euroopa poolaasta siduvad meetmed, eesmärgid 27 liikmesriigile (tööhõive, haridus, hoolekandesüsteemid). — Suurem ELi rahastus sotsiaalse ühtekuuluvuse ja sotsiaalsete investeeringute jaoks (vastavalt stabiilsuse ja kasvu paktile, tingimusteta).

Vahendid stsenaariumide 1–4 eesmärkide saavutamiseks

— ELi poolaasta

— Sotsiaalvaldkonna tulemustabel ELi poolaasta osana

— Rahalised stiimulid mitmeaastase finantsraamistiku kaudu

— Euroopa sotsiaalõiguste sammas, suunavad õigused ja põhimõtted

— Tegevuskava Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamiseks (sh seadusandlikud ja mitteseadusandlikud meetmed)

— Sotsiaaldialoog

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa solidaarsuskorpuse õigusraamistik ning muudetakse määrusi (EL) nr 1288/2013, (EL) nr 1293/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ja otsust nr 1313/2013/EL“

[COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)]

(2018/C 081/21)

Raportöör: **Pavel TRANTINA (CZ-III)**

Kaasraportöör: **Antonello PEZZINI (IT-I)**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 20.6.2017
	Euroopa Liidu Nõukogu, 20.6.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 165 lõige 4 ja artikli 166 lõige 4
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	27.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	124/0/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni ettepaneku üle ja tunnistab, et see on hea algus laiemale arutelule, kuid mitmeid aspekte tuleb veel selgitada ja täiustada. Komiteel on hea meel näha, et õiguslikku alusesse lisati mõned nendest esmatähtsatest ülesannetest, mida kodanikuühiskonna organisatsioonid mitmel komisjoni korraldatud sidusrühmadega konsulteerimisel rõhutasid (nt rohkem rahalisi vahendeid, vabatahtlik tegevus kohalikul tasandil, keskendumine ebasoodsas olukorras olevate või erivajadustega noorte juurdepääsu parandamisele, keskendumine töö- ja praktikakohtade kvaliteedi tagamisele, haldusmenetluste lihtsustamine).

1.2. Komitee on seisukohal, et Euroopa solidaarsuskorpuse rahastatavate projektide lisaväärtus peitub nende sõnumis Euroopa solidaarsusest. Võrreldes eelmiste algatustega püütakse Euroopa solidaarsuskorpuse projektides osalejad ja neid võõrustavad kogukonnad muuta täielikult teadlikuks Euroopa kodakondsusest ning anda neile ühte liitu kuulumise tunde. Komitee arvates on väga tähtis Euroopa solidaarsuskorpuse uuenduslik aspekt, mis on seisneb selles, et selle aluseks on Euroopa identiteediga seotud väärtused ning et need väärtused põimitakse projektide väljatöötamisse ja need väljenduvad praktilistes saavutustes. Kõnealused väärtused on selgelt sätestatud ELi lepingus: need on väärtused nagu rahu, inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, inimõiguste – kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste – austamine, sallivus, mittediskrimineerimine, naiste ja meeste võrdõiguslikkus, õigusriik ning sotsiaalse turumajanduse põhimõtete austamine ja rakendamine.

1.3. Komitee tunneb heameelt, et kuulutati välja uus vahend noortesse investeerimiseks, kuid on mures, et see saadi suuresti Euroopa vabatahtliku teenistuse eelarve ümberjaotamise abil programmi „Erasmus+“ arvelt pärast 2018. aastat. Komitee usub, et investeeringut Euroopa solidaarsuskorpuse eelarvesse ei tohi teha noortele juba väärtuslikke võimalusi pakkuvate edukate programmide arvelt, eriti programmi „Erasmus+“ arvelt, mis on juba niigi alarahastatud. Komitee palub seega, et programmi investeeritaks rohkem n-ö uut raha.

1.4. Komitee väljendab suurt muret Euroopa solidaarsuskorpuse eesmärkide ühendamise pärast noorte tööhõive poliitikaga. Seetõttu soovitab ta uuesti järele mõelda töö- ja praktikakohtadele suunamise lisamise üle programmi. Komitee teeb ettepaneku, et töökohti ja praktikaid käsitlevat osa tuleks pakkuda muude juba olemasolevate ELi programmide kaudu, milles keskendutakse tööhõivele ja praktikatele ning mille solidaarsuse aspekti tuleks edendada. Keskendumine Euroopa solidaarsuskorpuse puhul üksnes vabatahtliku töö valdkonnale tagaks suurema selguse ja fookuse ning aitaks vältida segiajamist muude noortele mõeldud ELi programmidega.

1.5. Komitee on peamiste sidusrühmadega toimunud laiaulatusliku konsulteerimise põhjal koostanud järgmised soovitused õigusliku aluse esialgse versiooni täiustamiseks (vt üksikasjalikumalt 4. peatükk):

— tuleks muuta vabatahtliku töö ja solidaarsusmeetmete määratlust;

— töö- ja praktikakohti peaks saama pakkuda üksnes mittetulundusühendustes, sihtasutustes ja sotsiaalsetes ettevõtetes;

— veebipõhine registreerimisportaal peab muutuma tõeliselt tõhusaks interaktiivseks haldamisvahendiks;

— noortele, sh ebasoodsas olukorras olevatele noortele tuleks enne töö- või praktikakohale asumist anda rohkem tuge ja ettevalmistust ning noorteorganisatsioone tuleks ettevalmistuse andmises aidata;

— noorteorganisatsioonid ja sotsiaalpartnerid peavad osalema Euroopa solidaarsuskorpuse kaashaldamises;

— vastupidiselt programmi „Erasmus+“ praegusele lähenemisele tuleks parandada juurdepääsetavust, vähendada halduskoormust ja muuta riiklike büroode käsitlust, et need oleksid kasutajasõbralikumad.

Allpool on täpsustatud komitee ettepanekuid ja esitatud muid soovitusi.

2. **Komisjoni algatuse kokkuvõte**

2.1. Praegu Euroopa solidaarsuskorpuse nime all tuntud algatuse käivitamise kuulutas välja Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker 2016. aasta septembris oma kõnes Euroopa Liidu olukorra kohta. Tema sõnul on solidaarsus üks Euroopa Liidu alustala ning ta väljendas soovi kaasata noori rohkem solidaarsusmeetmetesse ja vabatahtlikku tegevusse.

2.2. Euroopa solidaarsuskorpus käivitati ametlikult 7. detsembril 2016 eesmärgiga võtta 2020. aastaks vastu esimesed 100 000 osalejat. Euroopa solidaarsuskorpuse peamine eesmärk on suurendada ühtekuuluvust ja edendada solidaarsust Euroopa ühiskonnas, võimaldades noortel osaleda suures hulgas solidaarsusel põhinevates tegevustes, näiteks aidata toime tulla hädaolukordadega, nagu pagulaskriis, kuid ka anda erakorralist abi (näiteks looduskatastroofide korral).

2.3. Heakskiitmise korral (taas)käivitatakse 1. jaanuaril 2018 Euroopa solidaarsuskorpus eelarvega 341 miljonit eurot, mis jaguneb kolme põhitegevuse vahel:

— solidaarsustegevus, mille abil toetatatakse vabatahtlikku tööd tegevaid noori kuni 12 kuud, praktikakohad keskmiselt 2–6 kuuks ning töökohad kooskõlas asjaomaste riiklike õigusaktidega 2–12 kuuks. Toetatakse ka vabatahtlike rühmade tööd või praktikat eri riikidest pärit 10–40 noorest vabatahtlikust koosnevates rühmades kahest nädalast kuni kahe kuuni;

— solidaarsusprojektid võimaldavad väikestel, vähemalt viiest registreeritud osalejast koosnevatel rühmadel luua ja viia ellu kohalikul tasandil omaalgatuslikke solidaarsusprojekte, mis kestavad 2–12 kuud;

— võrgustikutegevus võimaldab vahetada häid tavasid registreeritud osalejate ja osalevate organisatsioonide vahel, anda töö- või praktikajärgset toetust ning luua projektides osalenute võrgustikke.

Töö- ja praktikakohad on kättesaadavad noortele vanuses 18–30 aastat. Praegu piirdub programm üksnes 28 ELi liikmesriigiga.

2.4. Programm kestab kolm aastat, 2018. aastast 2020. aastani. 80 % Euroopa solidaarsuskorpuse eelarvest eraldatakse vabatahtlikule tegevusele ja 20 % töökohtadele suunamisele (st töö- ja praktikakohtadele). Programmile eraldatud 341 miljonist eurost ligi 58 % (umbes 197,7 miljonit) tuleb programmist „Erasmus+“. Suur osa sellest rahast tuleb Euroopa vabatahtlikust teenistusest (191 miljonit eurot).

2.5. Registreeritud osalejatel palutakse luua veebiportaalis profiil, kus on näidatud nende eelistused töövaldkonna/töö- ja praktikakoha liigi suhtes, ning nad hakkavad saama töö- või praktikakohtade pakkumisi Euroopa solidaarsuskorpuse kvaliteedimärgisega avalik-õiguslikelt või eraõiguslikelt ettevõtetelt või rahvusvahelistelt organisatsioonidelt. Euroopa solidaarsuskorpuse kvaliteedimärgise ja andmebaasile juurdepääsu saamiseks peab organisatsioon läbima akrediteerimismenetluse (mis on sarnane Euroopa vabatahtliku teenistuse menetlusega) ja tõestama oma vastavust Euroopa solidaarsuskorpuse harta nõuetele ([1]) (näiteks, et ta tagab muu hulgas oskuste arengu, turvalised ja inimväärsed töötingimused ning asjakohase koolituse).

2.6. Euroopa Komisjon ning Hariduse, Audiovisuaalvaldkonna ja Kultuuri Rakendusamet jälgivad Euroopa solidaarsuskorpuse rakendamist ELi tasandil ning programmi „Erasmus+“ riiklikud bürood jälgivad selle rakendamist riigi tasandil.

2.7. Vabatahtliku tegevuse puhul tasutakse kõigi osalejate elamis- (söök, eluase), sõidu- ja kindlustuskulud ning makstakse neile lisaks umbes 155 eurot kuus. Tööle ja praktikale suunamise puhul nähakse tööleping, palgad ning praktika kirjalik kokkulepe ja tasu ette vastavalt siseriiklikule õigusele. Reisimiseks on kõnealuste töö- ja praktikakohtade puhul ette nähtud rahaline toetus.

2.8. Ebasoodsas olukorras olevate noorte jaoks on ette nähtud rahaline lisatoetus ja mõned võõrustavate organisatsioonide kulud (näiteks haldus-, juhtimis-, toetuskulud) võivad olla samuti kaetud. Töö- või praktikaeelset tuge (nt keeleõpe) pakutakse enamasti veebis, kuid organisatsioonid võivad seda täiendada oma toetusmehhanismidega. Programmi „Erasmus+“ riiklikes büroodes luuakse Euroopa solidaarsuskorpuse ressursikeskused, et pakkuda tuge osalevatele organisatsioonidele.

3. **Üldised märkused Euroopa solidaarsuskorpuse kohta**

3.1. Komitee tunneb heameelt uue programmi loomise üle, mis keskendub noortele ja eelkõige noorte vabatahtlikule tegevusele, mis ELi praeguses struktuuris puudub. Komitee tunneb samuti heameelt suure hulga erinevate töö- ja praktikakohtade liikide üle, mida Euroopa solidaarsuskorpus pakub, näiteks solidaarsusprojektid kohalikul tasandil, millega taaselustatakse varasemate väga edukate noortealgatuste üks element.

3.2. Komitee loodab, et kõnealuse programmi kaudu saaks ELi tasandil välja töötada laiaulatuslikuma vabatahtliku tegevuse strateegia, mitte üksnes 100 000 programmis osaleva noore jaoks, vaid praegu kogu Euroopas vabatahtlikus tegevuses osaleva ligi 100 miljoni noore ja täiskasvanud ELi kodaniku jaoks. Nagu komitee on juba oma ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlevas arvamuses ([2]) rõhutanud, peaksid ELi institutsioonid välja töötama koordineerituma vabatahtliku tegevuse poliitika, mida tuleks tunnustada valdkondadeülese poliitikana ja mida peaks koordineerima Euroopa Komisjoni vastav üksus, mida omakorda toetaksid muude ELi institutsioonide vastavad poliitilised struktuurid. Selles osas sisaldab Euroopa vabatahtliku tegevuse poliitiline tegevuskava mitmeid inspireerivaid ettepanekuid seoses edasise vabatahtliku tegevuse arendamisega ELi ja liikmesriikide tasandil ning seoses sotsiaalpartnerite ja valitsusväliste organisatsioonidega. Euroopa solidaarsuskorpus võiks samuti tugevdada ja edendada riiklikke vabatahtliku tegevuse struktuure ning kõrvaldada arvukad takistused, millega seistakse silmitsi piiriüleses vabatahtlikus tegevuses.

3.3. Euroopa solidaarsuskorpus peaks aitama edendada Euroopa sotsiaalseid väärtuseid. Komitee väljendab suurt muret Euroopa solidaarsuskorpuse eesmärkide ühendamise pärast noorte tööhõive poliitikaga. Sellise käsitluse puhul on oht asendada Euroopa noorte tasustatav töö tasustamata tööga. Sellega seoses on komitee mures, et Euroopa solidaarsuskorpuse õiguslikku alust sätestavas dokumendis esitatud mõiste „vabatahtlik töö“ määratlus (tasustamata ja täistööajaga vabatahtlik teenistus, pidevalt toimuv, viis päeva nädalas ja seitse tundi ööpäevas) on väga sarnane töökoha kirjeldusega. Siiski ei ole vabatahtlik töö harilikult täistööajaga töö, vaid vabatahtlik teeb seda oma vabast ajast.

([1]) https://europa.eu/youth/solidarity/charter_et.

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi poliitikat ja vabatahtlikku tegevust käsitlev teatis: piiriülese vabatahtliku tegevuse tunnustamine ja edendamine ELis“ (ELT C 181, 21.6.2012, lk 150).

3.4. Komitee teeb ettepaneku, et töökohti ja praktikaid käsitlevat osa tuleks pakkuda muude juba olemasolevate ELi programmide kaudu, mis keskenduvad tööhõivele ja praktikatele ning mille solidaarsuse aspekti tuleks edendada. Keskendumine Euroopa solidaarsuskorpuse puhul üksnes vabatahtliku töö valdkonnale tagaks suurema selguse ja fookuse ning aitaks vältida segiajamist muude noorte jaoks kättesaadavate ELi programmidega.

3.5. Juhul kui töö- ja praktikapakkumised jäetakse Euroopa solidaarsuskorpusse ikkagi alles, soovib komitee, et järgitaks kvaliteedistandardeid (Euroopa ametipraktika ja õpipoisiõppe kvaliteediharta ja tulevane õpipoisiõppe edendamise meetmete raamistik, milles Euroopa sotsiaalpartnerid on ühiselt kokku leppinud) ning et tasu oleks täielikult kooskõlas palku ja/või kohaldatavaid kollektiivlepinguid käsitlevate siseriiklike õigusaktidega. Samas peaks töö- ja praktikakohti saama pakkuda üksnes mittetulundusühendustes, sihtasutustes ja sotsiaalsetes ettevõtetes. Ühtlasi oleks vaja pakkuda õpipoistele ja praktikantidele juhendamist, tervise- ja sotsiaalkindlustust hõlmavaid lepinguid ning selgeid eesmärke hariduse ja koolituse valdkonnas.

3.6. Euroopa solidaarsuskorpuse rakendamist tuleks jälgida noorteorganisatsioonide ja sotsiaalpartnerite osalusel, kellest mõlemal peaks olema oluline roll tagamisel, et vabatahtlikul tegevusel ja mis tahes tööle suunamisel tehakse selget vahet.

3.7. Komitee on veendunud, et Euroopa solidaarsuskorpust tuleks täielikult rakendada programmi „Erasmus+“ raames, selle asemel et luua täiesti uus programm, mida hallatakse programmi „Erasmus+“ struktuuride kaudu. See võib aidata ka viia Euroopa vabatahtliku teenistuse ülejäänud osa tingimused täielikult kooskõlla Euroopa solidaarsuskorpusega. Peale selle aitaks see vältida programmi ohtu sattumist pärast 2020. aastat. Igal juhul on aga vajalik täiendav rahastamine ja toetus.

3.8. Minevikus saadud kogemuste valguses peab komitee oluliseks järgmist:

— tagada, et kõik kasumit mittetaotlevaid solidaarsustegevusi toetavad algatused vastavad sihtkogukonna tegelikele selgelt määratletud vajadustele;

— vältida dubleerimist, bürokraatiat ja takistuste loomist hästi toimivatele süsteemidele, nagu Euroopa vabatahtlik teenistus;

— eelistada kohalike kogukondade vajadustega sobivaid rohujuure tasandi algatusi riikidevahelistele algatustele, mis vajavad rohkem ettevalmistamist ja koolitusi ning rohkem aega sisseseadmiseks;

— kaaluda vanuse alampiiri vähendamist 16 aastani kõnealustes algatustes ja samuti teistes tegevustes osalejate jaoks;

— kiita heaks vabatahtlikud tegevused üksnes juhul, kui need vastavad Euroopa vabatahtliku tegevuse poliitilises tegevuskavas ning vabatahtlike õiguste ja kohustuste Euroopa hartas sätestatud kvaliteedikriteeriumidele;

— väljastada tegevuste lõpuleviimisel sertifikaate, nagu on öeldud 20. detsembri 2012. aasta soovituses mitteformaalse ja informaalse õppe valideerimise kohta, et edendada tööalast konkurentsivõimet;

— pakkuda organisatsioonidele ja üksikisikutele abimeetmeid, et nad saaksid arendada oma suutlikkust korraldada vabatahtlikku tegevust;

— kindlustada Euroopa solidaarsuskorpuse kaudu paindlikkus, pakkudes osalise tööajaga tegevusi, et puudega või vähemate reisimisvõimalustega vabatahtlikud saaksid osaleda kohalikes projektides;

— teha kindlaks võimalikke sünergiaid Euroopa solidaarsuskorpuse projektide ja kohalike/riiklike programmide vahel;

— kaasata programmi ettevalmistamisse, läbiviimisesse ja hindamisse peamised sidusrühmad;

— hõlbustada programmile juurdepääsu tervislikult ja sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevatele inimestele (k. a lastekodudest lahkuvad noored, kaugetes piirkondades elavad noored jne);

— pöörata erilist tähelepanu ohutusstandarditele otsest lastega töötamist hõlmavate programmide puhul;

— tagada programmidele laialdane ja tõhus toetus, et nad jõuaksid ka nendeni, kes muidu ise ei oleks neid enda jaoks välja valinud.

4. **Konkreetsed märkused Euroopa solidaarsuskorpuse kohta**

4.1. Vabatahtliku töö ja solidaarsusmeetmete määratlus

Vabatahtliku töö määratlus on kõnealuses dokumendi versioonis piirav ega kajasta vabatahtliku töö eri liike Euroopas. Praegu on vabatahtlik töö määratletud kui „kuni kaksteist kuud kestev tasustamata ja täistööajaga [st viis päeva nädalas ja seitse tundi ööpäevas pidevalt toimuv] vabatahtlik teenistus“. Üks viis seda probleemi lahendada võiks olla kasutada sõna „vabatahtlik“, et kirjeldada kõiki tegevusi, kus noored tegutsevad vabatahtlikult (näiteks vabatahtlik tegevus, vabatahtlik tegevus rühmas või vabatahtlikud vaba aja algatused).

Sama hägus ja väga laiaulatuslik on ka solidaarsusmeetmete määratlus, mis tekitab küsimusi seoses sellega, mis liiki projekte hakatakse Euroopa solidaarsuskorpuse raames vastu võtma.

4.2. Töö- ja praktikakohtade pakkumine

Kõnealuses ettepanekus ei eristata formaalselt vabatahtlikku tegevust ja tööle või praktikale suunamist, mis loob tarbetut segadust kahe selgelt erineva tegevuse, st vabatahtliku tegevuse ja töö vahel. Kuna igat liiki tegevusele ja kõikidele osalevatele organisatsioonidele kehtivad samad kvaliteedikriteeriumid, tekitab pakkumiste kvaliteedi tagamine kahtlusi, kuna mittetulundusühingute, kodanikuühiskonna organisatsioonide ning muude avaliku ja erasektori organisatsioonide akrediteerimiseks kasutataks samu kriteeriume. Sellest tulenevalt on komitee veendunud, et töö- ja praktikakohti peaks saama pakkuda üksnes mittetulundusühendustes, sihtasutustes ja sotsiaalsetes ettevõtetes.

4.3. Euroopa solidaarsuskorpuse mõju programmile „Erasmus+“

Komitee tunneb heameelt, et kuulutati välja uus vahend noortesse investeerimiseks, kuid on mures, et see saadi suuresti Euroopa vabatahtliku teenistuse eelarve ümberjaotamise abil programmi „Erasmus+“ arvelt pärast 2018. aastat. See paneb komiteed küsima, mis on komisjoni prioriteedid ajal, kui taotlejate edukus programmi „Erasmus+“ praeguse noori käsitleva peatüki muudes osades väheneb kiiresti ja paljud kvaliteetsed programmid on endiselt rahastamata (nagu avastati ka komitee teabearuandes programmi „Erasmus+“ kohta) ([3]). Komitee usub, et investeeringut Euroopa solidaarsuskorpuse eelarvesse ei tohi teha noortele juba väärtuslikke võimalusi pakkuvate programmide arvelt, eriti programmi „Erasmus+“ arvelt, mis on juba niigi alarahastatud. Lisaks võib olla kaalul programmi „Erasmus+“ tulevik koos selle formaalset ja mitteformaalset haridust ühendava laiaulatusliku elukestva õppe mõõtmega.

4.4. Veebipõhine registreerimisportaal kui tõeliselt tõhus interaktiivne haldamisvahend

Komitee usub, et veebipõhine registreerimisportaal võib lihtsustada menetlusi ja muuta Euroopa solidaarsuskorpuse kättesaadavaks suuremale hulgale noortele. Siiski ei ole liiga suur portaalist sõltumine registreerimisel, osalejate valimisel ja töö- või praktikaeelse toetuse pakkumisel piisav, et tagada valikumenetluse ja järelmeetmete kvaliteet ja õiglus. Valikumenetluse passiivne olemus (st osalejad peavad ootama, kuni akrediteeritud organisatsioonid nendega ühendust võtavad) pärsib osalejate aktiivsust, loob osalejate ja võõrustavate organisatsioonide vahel tasakaalustamata suhte ning võib tekitada rahulolematust Euroopa solidaarsuskorpuse programmiga.

Komitee soovitab seetõttu portaali oluliselt muuta nii, et see oleks interaktiivne mõlema osapoole jaoks ja võimaldaks toetada haldamise lihtsustamist kogu projekti kestuse ajal – alates huvi algsest registreerimisest, võõrustavate organisatsioonide otsimise, taotlemise, valiku tegemise, ettevalmistamise, elluviimise ja hindamiseni ning isegi kuni programmis osalenute jaoks võrgustiku loomise võimaluste pakkumiseni. Mingeid andmeid ei peaks olema vaja sisestada kaks korda.

Tuleb tagada võrdsed võimalused kõigile, sh neile, kellel puudub hõlbus juurdepääs internetile. Nende jaoks peavad olema loodud tugiteenused mujal kui veebis.

([3]) SOC/552 „Erasmus+ vahehindamine“, vastu võetud 31. mail 2017.

4.5. Töö- või praktikaeelne ettevalmistamine, k.a ebasoodsa taustaga noorte toetamine

Eduka kogemuse tagamiseks ei piisa üksnes internetikoolituste pakkumisest enne töö- või praktikakohale asumist. Komitee usub, et noortele, sh mis tahes ebasoodsas olukorras noortele tuleks enne töö- või praktikakohale asumist pakkuda rohkem tuge ja ettevalmistust, ning et noorteorganisatsioonid suudavad tänu oma oskusteabele tegutseda toetava organisatsioonina programmi kõikides etappides ning et neile tuleks pakkuda selleks asjakohaseid stiimuleid.

4.6. Noorteorganisatsioonide ja sotsiaalpartnerite kaasamine Euroopa solidaarsuskorpuse kaashaldamisse

Tagamaks, et programmi saadaks edu, tuleb selle kujundamisse täiesti algusest peale kaasata peamised sidusrühmad. Praeguse ettepaneku kohaselt ei kaasata Euroopa solidaarsuskorpuse rakendamisse, kaashaldamisse ja järelevalvesse noorteorganisatsioone ega muid vabatahtlikke organisatsioone või sotsiaalpartnereid. Ettepanekus seatakse programmi haldamisel esikohale programmi „Erasmus+“ riiklikud bürood, kusjuures haldusstruktuur on väga sarnane Euroopa vabatahtliku teenistuse programmile. Eelarve jaotamine peamiste tegevuste vahel otsustatakse samuti komisjoni iga-aastaste tööprogrammide alusel vastavalt nende oma kriteeriumidele. Komitee usub endiselt, et algatuse planeerimise, rakendamine ja järelevalve käigus tuleks nõuanderühmade ning muude formaalsete ja mitteformaalsete vahendite kaudu korrapäraselt konsulteerida noorteorganisatsioonide ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide, sh sotsiaalpartneritega. Noori tuleks rohkem kaasata ka järelevalve- ja hindamisprotsessi, näiteks vahendi abil, millega nad saavad oma kogemust hinnata kõigil tasanditel (EL, üleriigiline, kohalik).

4.7. Juurdepääsetavus, halduskoormus ja riiklikud bürood

Nagu komitee juhtis tähelepanu oma teabearuandes Erasmus+ vahehindamise kohta, ([4]) on „programmis „Erasmus+“ osalemise taotlemine ja selles osalemine endiselt väljakutseks vabatahtlikkusel põhinevatele organisatsioonidele, kes ei ole täielikult elukutselised. Asjaomase töö kogumaht ei pruugi alati olla liiga suur, kuid piiratud inim- ja rahalised ressursid viivad selleni, et need organisatsioonid ei üritagi või otsivad vähem koormavaid alternatiivseid lähenemisi. Seega on väga oluline, et riiklikud bürood muudaksid oma lähenemist võimalikult kasutajasõbralikul viisil, et meelitada ligi ja toetada võimalikke Euroopa solidaarsuskorpuse taotlejaid ja võimalikke võõrustavaid organisatsioone nende jõupingutustes. Vähem formaalseid kontrolle ja rohkem mitteformaalset juhendamist aitaks programmi edukaks muutmisele oluliselt kaasa. Riiklikele büroodele tuleb selleks pakkuda asjakohast tuge ja eraldada täiendavaid rahalisi vahendeid töötajate jaoks, kes abistavad taotlejaid.

4.8. Muud küsimused, mida kaaluda

a) Kuidas me suudame tagada, et algatust käsitlev teave jõuaks kõikide noorte inimesteni, kõikide piirkondade ja kõikide organisatsioonideni, eriti haavatavamas olukorras olejateni, et leida uusi osalejaid? Või kas see on teatud liiki kinnine klubi väheste õnnelike jaoks?

b) Kuidas me suudame tagada, et vähemate võimalustega noored saavad tõesti programmile juurdepääsu? On väga oluline pakkuda rahalist toetust programmi kaasatud organisatsioonidele suunatud teavitustegevusele. Toetavate organisatsioonide roll on väga tähtis, et säilitada teavitustegevus ja toetada hilisemat osalemist. Programm peaks samuti edendama noorte ergutamist ühiskondlikule tegevusele ka väljaspool Euroopa solidaarsuskorpuse tegevuse raame.

c) On vaja tagada programmi kvaliteet osalejate jaoks, ent kuidas saab tagada solidaarsuse kvaliteeti (konkreetsete projektide tulemused)?

d) Kas Euroopa solidaarsuskorpus tuleks lõimida muude Euroopa programmidega? Programmi „Erasmus+“ üliõpilaste liikuvuse programmidesse võiks lisada kohaliku vabatahtliku tegevuse mõõtme, mille võib siduda Euroopa solidaarsuskorpusega.

e) Milliseid objektiivseid kriteeriume kasutab komisjon, et kohandada igal aastal konkreetsete tegevuste jaoks olemasolevat eelarvet? Kohandamine vastavalt iga tegevuse nõudluse tasemele aitaks ühelt poolt vältida survet mõnele tegevusele ning teiselt poolt ennetada noorte ja osalevate organisatsioonide lahkumist programmist.

([4]) SOC/552 „Erasmus+ vahehindamine“: tehnilise lisa viimane lõik jaotises „Has the administrative burden of managing Erasmus+ projects in your field of work been reduced?“ (Kas programmi „Erasmus+“ projektide halduskoormust on teie töövaldkonnas vähendatud?“) (ainult inglise keeles).

f) Kuidas me saame tagada, et rahastamistaotlused on vabatahtlike organisatsioonide ja noorte rühmade jaoks piisavalt paindlikud? Kasulik oleks kehtestada lihtsustatud menetlus, mille kohaselt võiks mikrotoetusi (alla 5 000 euro) taotleda kogu aeg ilma kindlaksmääratud tähtaegadeta ja lihtsustatud taotlusvormi kasutades.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele ELi uue kõrghariduse tegevuskava kohta“

[COM(2017) 247 final]

ja

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Koolide arendamine ja õpetamise täiustamine, et anda noortele edasiseks eluks hea stardipositsioon““

[COM(2017) 248 final]

(2018/C 081/22)

Raportöör: **Pavel TRANTINA (CZ-III)**

Kaasraportöör: **Antonello PEZZINI (IT-I)**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 165 lõige 4 ja artikli 166 lõige 4
Vastutav sektsioon	tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	27.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	148/1/3

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnustab kõnealuseid algatusi ja nõustub nendes esitatud põhimõtetega, kuid soovib kasutada võimalust, et väljendada oma seisukohta selle kohta, kui oluline on vajalike vahendite eraldamine Euroopa haridussüsteemide parandamiseks, et saavutada kvaliteetne haridus kõigile, samuti parandada hariduse suutlikkust toime tulla ühiskondlike probleemidega ning valmistada õppureid tõhusalt ette kvaliteetseks eluks ja kvaliteetseteks töökohtadeks. Euroopalikke väärtusi võimendades saab Euroopa täita ja peab täitma juhtivat uuenduslikku rolli kestliku ja kaasava majanduse ülesehitamisel. Sellise majandusega peaks olema võimalik edendada konkurentsivõimet ja kindlustada sellega seotud sotsiaalse mudeli tulevik. Koostöö haridusvaldkonnas annab kogu Euroopa Liidu kontseptsioonile tegeliku tähenduse ja edendab liidu, st ELi kui konstruktiivse ühenduse kontseptsiooni.

1.2. Võttes arvesse praegust poliitilist õhustikku Euroopas, kutsub komitee komisjoni ja liikmesriike üles kaasama vajaduse väärtustada kultuurilist mitmekesisust ja sallivust hariduspoliitikas veel ühe kodanikuaktiivsuse edendamise võimalusena nende ELi eesmärkide hulka, mis on suunatud ELi põhiväärtuste edendamisele. Me kõik vastutame inimestele hariduse ja tegeliku teadlikkuse andmise eest Euroopa ühisest ajaloost ja väärtustest, samuti sallivuse ja inimõiguste tähtsusest.

1.3. Komitee usub, et selleks, et tulla toime tänapäeva üha suuremate probleemidega, on tarvis kaugemaleulatuvat algatust, mis aitaks meil tulevikus jõuda terviklikuma, praegust paradigmat muutva haridusstrateegiani, et toetada lapsi ja noori ning pakkuda praegustele probleemidele kiireid lahendusi.

1.4. Hariduse parandamiseks on määrava tähtsusega õpetajate ja koolijuhtide staatuse parandamine ja nende toetamine. Lisakoolitust on vaja mitte ainult õpetajatele ja koolijuhtidele, vaid ka laste ja noorte harijatele päris elus väljaspool hariduskeskkonda, näiteks nende vanematele, kogukonnale, mitteformaalse hariduse pakkujatele. Oluline on nende rühmadega sidemeid sõlmida.

1.5. Liikmesriikidele tuleb pakkuda konkreetsemaid ettepanekuid hariduse ja õpetajate toetamiseks, sealhulgas koolikeskkonna parandamiseks, mis on nende töö- ja õppurite õppetingimuste koostisosa. Mõned ettepanekud võiks esitada Euroopa poolaasta raames riigipõhiste soovituste osana.

1.6. Pidades silmas eelseisvat haridusteemalist kõrgetasemelist tippkohtumist, mis on kavas 2018. aasta alguses ja mille korraldab Euroopa Komisjon, julgustab komitee liikmesriike tungivalt astuma olulise sammu edasi ja looma – muu hulgas tõhusate sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogide kaudu – haridus-, koolitus- ja elukestva õppe süsteeme, mis tagaksid õppuritele Euroopas paljulubava tuleviku.

1.7. Komitee leiab, et haridussüsteemide parandamise ja ajakohastamise aluseks on kaks elementi: piisavate, õiglaselt jaotatud rahaliste vahendite kättesaadavus ja koordineeritud juhtimine kvaliteetse ja tõhusa sotsiaaldialoogi raames. Seda tuleks tulevastes aruteludes rohkem tunnustada. Haridusressursid ei peaks olema suunatud ainult tulemuste saavutamisele, vaid ka ebasoodsatest oludest pärinevate õppurite ja pagulaste kaasamisele.

1.8. EL peab investeerima rohkem haridusse ja koolitusse, teadusuuringutesse ja innovatsiooni, suurendades rahalisi vahendeid programmidele Erasmus+ ja Horisont 2020 ning nende jätkuprogrammidele. See võib suurendada tulevikus töökohtade arvu ja avada uusi võimalusi.

1.9. Lisaks soovib komitee rõhutada, kui tähtis on sotsiaalpartnereid ja teisi kodanikuühiskonna organisatsioone sellesse protsessi tõhusalt kaasata.

1.10. Kuigi teatises keskendutakse koolidele ja kõrgkoolidele, tuleb käsitleda ka koostööd ja sidemeid formaalse, mitteformaalse ja informaalse õppe vahel ning nende tulemuste tunnustamist.

1.11. Komitee rõhutab, et on oluline rakendada ühtset lähenemist ettevõtlusele. Selleks et võtta klassiruumis kasutusele tõhus ettevõtlusalase õppe metoodika, vajavad kõik õpetajad ettevõtlusalase õppe kindlaksmääratud õpiväljundeid. Sotsiaalsete projektide korraldamine koolides ja väljaspool koole on suurepärane võimalus nende oskuste ja vajaliku suhtumise omandamiseks ning samuti aitab see luua paremaid sidemeid teiste õpikeskkondadega.

1.12. Komitee on seisukohal, et hariduse laiem eesmärk seisneb tasakaalus ja tihedas koostöös STEM-õppeainete ning sotsiaal- ja humanitaarteaduste vahel. Seepärast kutsub komitee üles töötama välja valdkonnaülesema lähenemise haridusele ja elukestvale õppele, mille keskmes oleksid partnerlused ja paindlikud üleminekuvõimalused, mis ulatuksid kaugemale ühest haridusastmest või konkreetsest õppesuunast.

2. **Komisjoni algatuste kokkuvõte**

2.1. Pärast teatise esitamist hariduse parandamise ja ajakohastamise kohta (7. detsembril 2016) käivitas Euroopa Komisjon 30. mail 2017. aastal uue koolide ja kõrgkoolidega seotud noortealgatuse: kvaliteetse, kaasava ja tulevikku suunatud hariduse strateegia. Pakett koosneb kahest ELi uuendatud tegevuskavast hariduse ajakohastamiseks, üks neist puudutab koole ja teine kõrgharidust.

2.2. Koolide puhul tõid liikmesriikide esitatud andmed ilmsiks kolm valdkonda, kus on vaja võtta meetmeid ja kus ELi toetus võib aidata lahendada olulisi probleeme:

— paremate ja kaasavamate koolide loomine;

— suurepäraste õpetajate ja koolijuhtide toetamine;

— kooliharidussüsteemi juhtimise täiustamine.

2.3. Komisjon soovib täiendada liikmesriikide meetmeid nendes kolmes valdkonnas, toetades vastastikust õppimist, tugevdades haridusvaldkonda käsitlevat tõendusbaasi ning aidates liikmesriikidel nende soovi korral riiklikke reforme ellu viia. Toetus võib hõlmata näiteks pädevuse arendamise ja kultuuridevahelise õppe edendamist koolide partnerluse, liikuvuse ja eTwinningu projektide kaudu programmi „Erasmus+“ raames; vastastikuse õppimise ning õpetajate ja koolijuhtide erialase arengu edendamist; uue toetusmehhanismi loomist, et aidata liikmesriike, kes soovivad saada abi haridusreformide kavandamisel ja rakendamisel.

2.4. Uuendatud kõrgharidusstrateegia tugineb 2011. aastal koostatud ajakohastamise tegevuskavale. Teatises esitab komisjon oma kava nelja tähtsaima ülesande kohta:

— tagada, et kõrghariduse omandanud noortel on oskused, mida vajavad nii nemad kui ka tänapäeva majandus;

— luua kaasavad kõrgharidussüsteemid;

— tagada, et kõrgkoolid aitaksid kaasa innovatsioonile muudes majandusharudes;

— toetada kõrgkoole ja valitsusi, et kasutada inim- ja rahalisi ressursse parimal viisil.

2.5. Selleks et edendada kõrghariduse kaudu majanduskasvu ja töökohtade loomist, peavad ülikoolid kohandama õppekavasid vastavalt majanduse ja ühiskonna praegustele ja eeldatavatele vajadustele ning tulevased üliõpilased vajavad ajakohast ja usaldusväärset teavet, mis aitaks neil otsustada, milliseid kursusi valida. Seepärast esitas komisjon Euroopa uue oskuste tegevuskava raames üksiti ka nõukogu soovituse ettepaneku hariduse omandanute edasise tegevuse jälgimise kohta, milles hõlmatakse lisaks ülikooli lõpetanud noortele ka kutseharidus- ja koolitusprogrammide lõpetanuid. Selle eesmärk on julgustada liikmesriikide ametkondi ja toetada neid kõrghariduse omandanute karjääri kulgu või kõrgkoolijärgset õppimist hõlmava teabe kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamisel.

3. **Üldised märkused uue ELi haridusstrateegia kohta**

3.1. Komitee tunnustab kõnealuseid algatusi, kuid soovib väljendada oma seisukohta selle kohta, kui oluline on vajalike vahendite eraldamine Euroopa haridussüsteemide parandamiseks, et saavutada kvaliteetne haridus kõigile, samuti parandada hariduse suutlikkust tulla toime ühiskondlike probleemidega ning valmistada õppureid tõhusalt ette kvaliteetseks eluks ja kvaliteetseteks töökohtadeks. Komitee kiidab heaks rõhuasetuse alusharidusele, õpetajate haridusse investeerimisele, erinevate sidusrühmade vahelise koostöö edendamisele, koolijuhtimise parandamisele ja koostoimele teadustööga, nagu ka üleüldise keskendumise sotsiaalsele kaasatusele.

3.2. Kuigi palju on toonitatud, et haridus on määrav tegur sotsiaal-majandusliku ebavõrdsuse vähendamisel ja sotsiaalse kaasatuse edendamisel, ([1]) nenditi hiljuti esitatud komisjoni soovituses Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta ja 2015. aasta Pariisi deklaratsioonis, ([2]) et enamikus ELi liikmesriikides on ebavõrdsus endiselt tõusuteel. Tööd, oskuste nõudlust ja ühiskonda puudutavad muutused ei ole maailmas kunagi nii kiiresti toimunud. Seetõttu peaks EL julgustama liikmesriike kohandama oma haridussüsteeme uuele olukorrale. Oskuste nõudlusele mittevastavuse ja tööturu toimimise pidevast hindamisest võiks selles suhtes abi olla. Et ehitada üles tõeline võrdsete võimaluste ühiskond, tuleb muuta õppekavad ja õpetamistavad paindlikumaks, innovatiivsemaks ja terviklikumaks, võttes eeskujuks viimaste aastate jooksul välja toodud arvukad parimate tavade näited.

([1]) Haridusel on määrav osa hiljutistes ELi deklaratsioonides: ELi sotsiaalõiguste sammas (aprill 2017), ELi uute oskuste tegevuskava (juuni 2016), aruteludokument Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta (aprill 2017) ja Rooma deklaratsioon (märts 2017).

([2]) Mitteametlikul haridusministrite kohtumisel, mis toimus Pariisis 2015. aasta märtsis, võeti vastu deklaratsioonkodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu.

3.3. Komitee peab siiski vajalikuks märkida, et haridus on ühine hüve ja see peaks jääma peamiseks vahendiks avalike huvide edendamisel, suunates investeeringuid puudulikust haridusest tingitud era- ja avalike kulude vähendamisse paljudes valdkondades, näiteks vägivalla ennetamine, tervise parandamine spordi ja heaolu edendamise kaudu, teadlikkuse suurendamine kliimamuutustest ning sotsiaalse rahu tagamine üha mitmekesisemaks muutuvates ühiskondades. Sellest seisukohast lähtudes ei peaks haridusreformid olema suunatud mitte ainult tulevikus vajaminevate oskuste, pädevuste ja teadmiste edasiandmisele, mida noored tööturule pääsemiseks vajavad, vaid ka õppurite võime parandamisele reageerida pakilistele ühiskondlikele probleemidele, mis mõjutavad Euroopa kodanike igapäevaelu.

3.4. Üleminek ühelt haridustasemelt teisele ja koostöö erinevate hariduse pakkujate vahel nii ametlikus kui ka mitteametlikus kontekstis vajab komisjoni kavandatavas strateegias erilist tähelepanu. Kuigi komitee kiidab heaks rõhuasetuse kaasavate ja kogukondadega seotud kõrgharidussüsteemide kujundamisele ja koolide julgustamisele luua tihedamad sidemed ja teha rohkem koostööd loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna (STEM) kõrgkoolidega, on komitee seisukohal, et hariduse laiem eesmärk seisneb STEM-õppeainete ning sotsiaalteaduste ja humanitaarainete vahelises tasakaalus ja tihedas koostöös. Seepärast kutsub komitee üles töötama välja valdkonnaülesema lähenemise haridusele ja elukestvale õppele, mille keskmes oleksid partnerlused ja paindlikud üleminekuvõimalused, mis ulatuksid kaugemale ühest haridusastmest või konkreetsest õppesuunast. Selline lähenemine aitaks samuti võidelda mitmesuguse ebavõrdsuse, näiteks soolise ebavõrdsusega STEM-õppeainetes ning loodusteadustes üldisemalt, sest see kõrvaldaks stereotüüpsed vaated selle kohta, mis on vastavalt soole, rassile ja muudele isiklikele omadustele asjakohasem ja/või tavapärasem.

3.5. Komitee kutsub komisjoni taas ([3]) üles võtma proaktiivse rolli, tutvustades uuenduslikumaid lahendusi hariduse ja oskuste arendamise valdkonnas ning jälgides ja edendades häid tavasid ja uuenduslikke lähenemisviise, mis liikmesriikides on juba käibel. Komitee on kindlalt veendunud, et nüüd on käes aeg tõeliseks paradigmamuutuseks hariduse ja koolituse valdkonna eesmärkides ja toimimises, samuti arusaamades selle rollist ühiskonnas, ning asjaolu tunnistamiseks, et haridus ongi tootlikkuse tegur. Proaktiivne ELi tasand on võtmeelement tuleviku jaoks parema hariduse kujundamisel.

3.6. Nagu komitee on juba ühes varasemast arvamusest märkinud, on „hädavajalik kõigi sidusrühmade kaasamine ja ühiskonnas selliste õppepartnerluste loomise toetamine, mis kaasavad õppekavade väljatöötamisse ja elluviimisse koole, ettevõtteid, linnavolikogusid, sotsiaalpartnereid, kodanikuühiskonna organisatsioone, noorte valitsusväliseid organisatsioone, noorsootöötajaid ja teisi omavalitsustöötajaid, lapsevanemaid ja kooliõpilasi. See toob haridusse tervitatava paradigmamuutuse“ ([4]).

3.7. Alates varastest kooliaastatest tuleb noortel aidata arendada pädevusi, mis ei puuduta mitte ainult nende teadmisi, vaid ka oskusi, innovaatilisust ja loovust, nende kriitilist vaimu ning teadlikkust ühisest Euroopa ajaloost. Need pädevusprofiilid peaksid samuti hõlmama ulatuslikult eri digitaalseid oskusi, suhtlemis- ja meeskonnatöökogemusi ning võimet tunnistada eri kultuure. See tuleks saavutada koostöös koolitajate ja noorsootöötajatega

3.8. Algatuste esialgne nimetus („noorte algatus“) andis vale sõnumi, kuna näis olevat suunatud ainult noortele, samas kui formaalset haridussüsteemi kasutavad järjest enam ka täiskasvanud õppurid. On kahetsusväärne, et kõrghariduse tegevuskava käsitlevas teatises täiskasvanuid peaaegu ei mainitagi, kuigi kõrgharidus võib etendada otsustavat rolli kõigi vanuserühmade elukestvas õppes, samuti nii töötavate kui ka töötute inimeste oskuste, pädevuste ja teadmiste ajakohastamises.

3.9. Haridussüsteemide parandamise ja ajakohastamise alus on piisavate, õiglaselt jaotatud rahaliste vahendite kättesaadavus ja koordineeritud juhtimine kvaliteetse ja tõhusa sotsiaaldialoogi raames. Euroopa Komisjon ei käsitle seda oma töödokumentides piisavalt ega aseta piisavalt rõhku asjaolule, et ressursid ei peaks hariduses olema suunatud mitte ainult tulemuste saavutamisele, vaid ka ebasoodsatest oludest pärinevate õppurite kaasamisele ja pagulaste integreerimisele. Peale selle teadvustab komisjon vaevu eri sidusrühmadega – sealhulgas eriti kodanikuühiskonna organisatsioonidega – konsulteerimise ja nende protsessi kaasamise olulisust.

([3]) ELT C 173, 31.5.2017, lk 45.
([4]) ELT C 214, 8.7.2014, lk 31.

4. **Konkreetsed märkused ELi uue haridusstrateegia kohta**

Vastusena kahele kõnealusele Euroopa Komisjoni algatusele ning ELi ja liikmesriikide poliitikale üldiselt keskendub Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgnevalt kolmele valdkonnaülesele koolide ja kõrgharidusega seotud prioriteedile.

4.1. Nn kõvad põhioskused on vajalikud, aga vajalikud on ka nn pehmed ja valdkonnaülesed oskused, pädevused ja teadmised.

4.1.1. Komitee rõhutab, kui oluline on, et Euroopa Komisjon tagaks selle, et liikmesriigid hakkaksid lähenema õppijate vajadustele terviklikult, võttes arvesse nii kõvasid ja pehmeid oskusi kui ka pädevusi ja valdkondadevahelisi teadmisi. Need kolm aspekti peaksid olema piisavad mitte ainult tööalase suutlikkuse täitmiseks, vaid vastama ka igaühe isikliku arengu üldistele eesmärkidele kogu elu jooksul. Haridusreformides, eriti kõrgharidussüsteemides, tuleb seepärast keskenduda ka sellele, kuidas paremini edendada kodanikuaktiivsust, noorte võimestamist, elukestvat õpet ja teadmisi Euroopa Liidu toimimise ja ELi pakutava toe kohta. Peame meeles pidama, et ainuüksi haridusega ei saa lahendada sotsiaal-majanduslikku ebavõrdsust, kuna kestlikuma lahenduse eeldus on koostoime haridust täiendava sotsiaal- ja tööhõivepoliitikaga.

4.1.2. Erilist tähelepanu tuleks pöörata nn pehmete oskuste arendamisele, kuna tööandjad väärtustavad neid üha enam ja nendest on kasu ka väljaspool töökeskkonda. Komitee julgustab seepärast võtma komisjoni teatises välja toodud meetmeid: korraldama projekte, et hinnata loovust, probleemide lahendamise oskusi, koostööd, ([5]) meeskonnatööd ja kriitilist mõtlemist. Poliitikakujundajatele tuleb tagada asjakohane tugi ja väljaõpe, et mõista nimetatud oskuste üldist mõõdet.

4.1.3. Kuigi komitee kiidab heaks ülikoolide ja töömaailma vahelise koostöö toetamise, ei peaks koostöö piirduma ainult ettevõtlussektoriga. Partnerlussuhete loomist ettevõtete ja haridusasutuste vahel ei peaks õigustama ainuüksi selle kriteeriumiga, kas noored on kohe pärast kooli lõpetamist tööturul konkurentsivõimelised. Ettevõtted peavad olema võimelised inimpotentsiaali täielikult ära kasutama, edendades õigete oskuste rakendamist ja tehes digitaalse revolutsiooniga saabunud uued võimalused kättesaadavaks kõigile vanuserühmadele. Ettevõtted peaksid toetama ka noorte osalemist koolitustel pärast tööturule sisenemist: haridus on pidev protsess ja koolihariduse piiratud aastate jooksul ei ole võimalik rahuldada kõiki hariduslikke vajadusi.

4.1.4. Nagu komitee on juba märkinud, on siiski vaja julgustada „hariduse ja koolituse duaalsete süsteemide kasutuselevõttu koolides, (mis ühendaksid) klassiruumis õppimise töökohal saadava kogemusega, suurendades haridusasutuste ja ettevõtete hulgas teadlikkust selliste algatuste tähtsusest“ ([6]). Õpilaste töökogemus ja tugevamad sidemed koolide, tööstuse, ülikoolide ja teadusvaldkonna vahel on noortele kvalifitseeritud ja kestliku tööhõive loomise seisukohalt otsustava tähtsusega.

4.1.5. Hoolimata vajadusest nn kõvade oskuste järele ei saa majandus dikteerida (kõrg)hariduse arengusuunda. Teisisõnu peaksid sellised algatused nagu lõpetajate edasise tegevuse jälgimine kogu haridussüsteemis tagama, et teatud haridusväljundeid, näiteks palgaandmeid ja lõpetanute tööhõivetaset ei kasutata kõrgharidusprogrammide ja õppekavade kujundamisel. Osades liikmesriikides on juba kasutusel oma jälgimissüsteem, nii et potentsiaalne üleeuroopaline uus süsteem peaks neid süsteeme ühendama ja kindlasti ei tohi seda kasutada kokkuhoiumeetmete õigustamiseks humanitaar- ja sotsiaalteaduste õppekavades.

4.2. Õpetajate toetamine kvaliteetse õpetamise ja elukestva õppe juures

4.2.1. Hariduse digitaliseerimise ajastul peab tehnoloogia kasutamine hariduses olema õppeprotsessile kasulik: näiteks programmeerimise õppimine ei ole eesmärk omaette, õppurid peavad mõistma programmeerimise loogikat ja omandama oskused, mis on vajalikud arenevate tehnoloogiliste vahendite kasutamiseks õppe- ja elukeskkonnas.

([5]) „Improving the quality of teaching and learning in Europe's higher education institutions“, Euroopa Liidu kõrghariduse ajakohastamise kõrgetasemelise töörühma aruanne, Euroopa Komisjon, juuni 2013.

([6]) ELT C 327, 12.11.2013, lk 58.

4.2.2. Kuigi IKT pakub võimalusi paljudes valdkondades, avab see ukse ka reaalsetele ohtudele, nagu küberkuritegevus, ohtlik ja kahjulik infosisu, teenuste kommertsialiseerimise suurenemine, samuti võimaldab see isikuandmete tehnoloogilist jälgimist ja väärkasutamist. Seetõttu tuleb tugevdada digikirjaoskust, pakkudes igale inimesele õigeid vahendeid, millega tuleviku tööellu integreeruda. IKT kuulub kõigi tööstus-ja teenindustasandite juurde ning seetõttu peab ta olema elukestva õppe lahutamatu osa.

4.2.3. Edasiminekud digitaalse hariduse vallas peaksid samuti olema noortele abiks teabe ja teadmiste paremal eristamisel ning kriitilise mõtlemise ja piisava meediapädevuse väljakujundamisel, samuti peaksid need õpetama tundma ära võltsuudiseid ja kaitsma oma privaatsust internetis.

4.2.4. Kuigi teatises keskendutakse koolidele ja kõrgharidusele, ei käsitleta selles piisavalt põhjalikult formaalse õppimise, mitteformaalse õppimise ja informaalse õppimise vahelist koostööd ja sidemeid ega nende tulemuste tunnustamist, nagu rõhutatakse ka nõukogu 2012. aasta järeldustes ([7]) partnerluse ja oskuste elukestva arendamise paindlike lahenduste kohta. Praeguseni on vaid pooled ELi liikmesriikidest kehtestanud ulatusliku elukestva õppe strateegia ([8]). Selles kontekstis võib tehnoloogia olla kasulik ka haridusele lähenemise erinevate viiside mitmekesistamisel.

4.2.5. Euroopa Komisjon on aastaid keskendunud ELi võrgustike arendamisele ja koostöö edendamisele parimate tavade vahetamiseks ja vastastikuseks õppimiseks, kuid oleks huvitav mõõta ka seda, millises ulatuses haridustöötajad neid vahendeid ja mehhanisme tegelikkuses kasutavad. Suure tõenäosusega ei ole paljud õpetajad ja koolitajad neile ELi tasandil saadaolevast toest ega rahalistest ja koolitusressurssidest teadlikud. Suutlikkuse suurendamise ja töötingimuste – sealhulgas õpetajate palgatingimuste – parandamine peaks olema liikmesriikide prioriteet.

4.2.6. Euroopa Komisjoni soovitustest lähtuvalt peavad liikmesriigid hõlbustama koolitajate ja õpetajate elukestvat õpet ja soodustama nende liikuvust näiteks programmi „Erasmus+“ allprogrammide raames. Erilist tähelepanu tuleb pöörata osaluse suurendamisele õpetamises, kuna see on osutunud heaks pedagoogiliseks tavaks, mis võimaldab õppuritel teadmisi omandada ja arendada teatavaid valdkonnaüleseid oskusi, nagu näiteks suhtlusoskus. See kujutaks endast märkimisväärset muutust õpetajakeskselt hariduselt õppijakeskse hariduse suunas, kus õpetaja roll on pigem õppimise hõlbustamine.

4.3. Ettevõtlusõpe sotsiaalsete projektide kaudu

4.3.1. Haridus peab edendama peamisi pädevusi, oskusi ja suhtumist, mis on vajalikud edukaks eluks pärast kooli lõpetamist, näiteks meeskonnatöö ja projektijuhtimine. Need uued oskused mitte ainult ei aitaks suurendada inimeste konkurentsivõimet tööturul, vaid edendaksid ka tulevaste täiskasvanute võimet kas üksi või kollektiivi osana endale ise töökohti luua. Tegevuspõhine õpe ja kogemustepõhine õpe on alternatiivsed lähenemisviisid õppimisele, mis võivad parandada inimeste võimet teadmisi salvestada ja mis aitavad kitsa valdkonna üksikasjalike teadmiste asemel omandada paremini praktilisi oskusi.

4.3.2. Komitee rõhutab, et oluline on võtta kasutusele terviklik lähenemine ettevõtluse vallas, kasutades ära uue EntreComp raamistiku võimalusi ([9]). Sotsiaalsete projektide korraldamine koolides ja väljaspool koole on suurepärane võimalus nende oskuste ja vajaliku suhtumise omandamiseks ning samuti aitab see luua paremaid sidemeid teiste õpikeskkondadega. Sellega seoses peavad liikmesriigid esmatähtsa meetmena toetama Euroopa solidaarsuskorpuse algatust, mis on suunatud koolides ja kõrgkoolides õppivatele noortele. Lisaks sellele kasvab pidevalt huvi sotsiaalse ettevõtluse vastu, mis on üks võimalik viis luua töökohti, mis vastavad noorte ootustele tähendusrikkamale tööle.

([7]) Euroopa Komisjoni talituste töödokument „„Partnerlus ja paindlikud üleminekuvõimalused õpioskuste elukestvaks arendamiseks“ („Partnership and flexible pathways for lifelong learning skills development“), mis on lisatud Euroopa Komisjoni teatisele „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel“, november 2012.

([8]) Euroopa Komisjoni talituste töödokument, mis on lisatud dokumendile „Nõukogu ja komisjoni 2015. aasta ühisaruande projekt hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta. Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö uued prioriteedid“, august 2015.

([9]) Euroopa ettevõtlusoskuste raamistik https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework.

4.3.3. Ettevõtlusel on majanduskasvu ja töökohtade loomise seisukohalt oluline roll. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ettevõtlusalaste oskuste arendamisele. Nagu komitee juba märkis, nõuab üleeuroopaline ja õppekava läbiv ettevõtlusalane haridus elukestva õppe osana endiselt poliitikakujundajatelt tõsist pühendumist. Ambitsiooni, loovust ja ettevõtlikkust tuleb edendada ja hinnata omaette väärtusena ning seda ei tohiks segamini ajada äritegevuse või kasumi saamisega. Loovus areneb nii formaalsete kui ka informaalsete õppevormide kaudu. Ka koolitajad peavad olema täielikult kaasatud, et tagada õige sõnumi edastamine. Õpetajatel võib tekkida vastuseis ettevõtluse kitsamale määratlusele, milles viidatakse vaid ettevõtte asutamisele, ent nad võivad toetada pigem selle laiemat määratlust, mis hõlmab elu põhipädevust. Ettevõtlusvaimu toomiseks klassiruumi võib kasutada nn ettevõtlustreppi, mille abil arendada tegevusi ja õpet ([10]).

4.3.4. Olenemata sellest, kas nad asutavad hiljem oma äri- või sotsiaalseid ettevõtteid, omandavad ettevõtlust õppivad noored ettevõtlusalaseid teadmisi ning olulisi oskusi ja hoiakuid, sealjuures areneb ka nende loovus, algatusvõime, visadus, valmidus meeskonnatööks, võime mõista ohte ja vastutustunne. Selline ettevõtlik meelelaad aitab ettevõtjatel muuta ideed tegudeks ja suurendab märkimisväärselt tööalast konkurentsivõimet. Selleks et võtta klassiruumis kasutusele tõhus ettevõtlusalase õppe metoodika, vajavad kõik õpetajad ettevõtlusalase õppe kindlaksmääratud õpiväljundeid. Liikmesriigid peaksid seetõttu edendama ettevõtlusalaseid oskusi uute ja loominguliste õpetamis- ja õppimisviiside abil juba alates algkoolist, kuid samas keskenduma ka sellele, et noored näeksid kesk- ja kõrghariduse omandamisel ühe võimaliku karjääriväljundina ka omaenda ettevõtte loomist. Reaalse maailma kogemused tuleks juurutada probleemipõhise õppe ja ettevõtetega loodavate sidemete abil kõikidesse õppeainetesse konkreetsele haridustasandile sobival viisil.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([10]) ELT C 48, 15.2.2011, lk 45.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta“

[COM(2017) 424 final – 2017/0190(COD)]

(2018/C 081/23)

Raportöör: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Konsulteerimistaotlus	nõukogu, 14.9.2017
	Euroopa Parlament, 11.9.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõige 2
Juhatuse otsus	19.9.2017
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	3.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	179/2/2
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukoht**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab kooskõlas oma varasema arvamusega lossimiskohustuse kohta, ([1]) milles ta kutsus üles võtma vajalikud paindlikkust võimaldavad meetmed lossimiskohustuse järkjärgulise kehtestamise hõlbustamiseks, ettepanekut pikendada täiendavalt kolme aasta võrra Euroopa Komisjoni volitust võtta delegeeritud õigusaktidega vastu tagasiheitekavad.

1.2. Sellegipoolest on oht, et kavandatud kolmest aastast ei piisa, et võtta vastu kõik mitmeaastased piirkondlikud kavad, ja et 2020. aasta lõpus valitseb praegusega sarnane olukord. Komitee oleks eelistanud volituse pikendamist kauemaks ajaks.

2. **Märkused**

2.1. Lossimiskohustuse järkjärgulise täitmisega (esimesed komisjoni delegeeritud määrused tagasiheitekava kehtestamise kohta jõustusid 1. jaanuaril 2015) on kaasnenud hulk probleeme.

2.1.1. Kõige tõsisemaid probleeme on kahtlemata tekitanud ja tekitavad tulevikus veelgi püüki piiravad liigid (*choke species*), st liigid, mille püügiks on ettevõtjale eraldatud väike kvoot või kvooti üldse ei ole eraldatud, ent mis siiski satuvad võrkudesse või muudesse püügivahenditesse. Määrusega hõlmatud paindlikkusmehhanismid on täiesti ebapiisavad selleks, et tulla toime kõnealuse olukorraga. Kui 2019. aastal jõustub täielikult lossimiskohustus, tuleb paljudel kalalaevadel jääda sildununa sadamasse, ilma et nad saaksid minna kalapüügile, sest kuigi neil on oma sihtliikide kvoodid jäänud lõpuni kasutamata, on nad ammendanud oma kaaspüügi liikidele kehtestatud äärmiselt väikese kvoodi.

2.1.2. Veel üks seni lahendamata küsimus on kalasadamate ja neis asuvate oksjonihoonete kohandamine selliste liikide müügile, mis tavapäraselt heideti tagasi vette ja mis tuleb nüüd lossida. Samuti põhjustab väikeste kalade muuks kui inimtoiduks müügi piiramine täiendavaid probleeme, sest paljudes ELi sadamates ei ole taristut ega ettevõtjaid seda liiki tooraine turustamiseks.

([1]) ELT C 311, 12.9.2014, lk 68.

2.1.3. Lisaks kasvab vajadus parda laoruumi järele ja eelkõige nende töötajate töökoormus, kes peavad rohkem tegelema sorteerimisega liigi ja suuruse järgi, mille tagajärjel suurenevad stress ja ohud.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa koostalitlusvõime raamistik. Rakendusstrateegia““

[COM(2017) 134 final]

(2018/C 081/24)

Raportöör: **Brian CURTIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 31.5.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	2.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	180/2/0

1. **Järeldused ja soovitused**

Järeldused

1.1. Digitaalmajandus, eriti sellega seotud ja seda toetav avalike teenuste võrgustik, on ELi kodanikuühiskonna sujuva ja tõhusa toimimise seisukohalt ülioluline. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee avaldab heameelt Euroopa Komisjoni jätkuva eduka töö ja toetuse üle Euroopa koostalitlusvõime raamistiku edasiarendamisel.

1.2. Teatises viidatakse täienenud nõuandvale ja ühtekuuluvust edendavale rollile, mida informaatika peadirektoraat etendab liikmesriikide ja nende kõigi tasandi haldusasutuste innustamisel sujuvalt koos toimima.

1.3. Komitee tõdeb aga, et koostalitlusvõime on liikmesriigiti väga erinev. Praegu ollakse küll üksmeelel, et reguleerimine ja kohustuslik juhtimiskord ei peaks olema ette nähtud, kuid see jätab liikmesriikidele suurema vastutuse tegutseda vabatahtlikult igal võimalikul viisil Euroopa koostalitlusvõime raamistiku vaimus ja osaleda selle rakendusprogrammides. Turvalisus ja privaatsus on jätkuvalt üks Euroopa koostalitlusvõime raamistiku 12 põhimõttest ning komitee tunneb heameelt, et neid põhimõtteid käsitletakse koostalitlusvõime rakenduskavas üsna üksikasjalikult ja nende kohta on esitatud kaks sõnaselget soovitust. Oma olemuselt on Euroopa koostalitlusvõime raamistik laiaulatuslik raamistik, milles liikmesriigid saavad oma subsidiaarsusega seotud õigusi rakendada, ent kahtlemata on üldsuse hulgas laialt levinud ebakindlus seoses isikuandmete omandi, kasutamise ja turvalisusega ning kogu Euroopas levivad ühised probleemid. Need küsimused on seotud ELi aluslepingutega ette nähtud põhiõigustega.

Soovitused

1.4. Komitee tunneks heameelt liikmesriikide ja Euroopa Liidu asutuste täieliku osalemise üle Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendamisel.

1.5. Ehkki küberjulgeolek ei kuulu kõnealuse teatise pädevusvaldkonda, on selge, et muude ELi õigusaktidega tuleb kindlalt tagada, et suurem koostalitlusvõime ja avalik juurdepääs ei tähendaks suuremat haavatavust suureneva küberrünnakuohu tõttu.

1.6. Teine ühine mureküsimus on see, kuidas toetada neid, kes mitmesugustel põhjustel ei suuda kaasa minna kiirelt laieneva ja kõikehõlmava digitaalsetele teenustele tugineva maailmaga. Komitee kutsub liikmesriike üles järgima Euroopa koostalitlusvõime raamistiku soovitusi kasutajakeskse kohta, eelkõige soovitust kasutada digitaalsete avalike teenuste osutamisel mitmeid kanaleid, st nii füüsilisi kui ka digitaalseid.

1.7. Komitee on mõnevõrra mures selle pärast, et meetmetega ei määratleta eesmärke ning need paistavad olevat liikmesriikide ja komisjoni ühisvastutusel. Vastutusalade selgem kirjeldamine ja prioriteetide nimetamine aitaks paremini vahendeid jaotada.

1.8. Suuremat selgust on vaja selle kohta, kuidas tuleks rakendada ettevõtjate ja kodanike vajadustele keskendumise nõuet (kasutajakesksed teenused).

1.9. Komitee soovitab seada Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendamistaseme mõõtmisel prioriteediks kodanikud ning komisjoni vastuvõetud ettepaneku COM(2017) 256 II lisas nimetatud ettevõtlusalased sündmused ja seonduvad menetlused.

1.10. Komitee märgib, et riikide koostalitlusvõimeraamistike vaatluskeskuse (NIFO) aktiivne tegevus loob tugeva aluse edasistele soovitustele. See võib olla aluseks võimaliku õigusakti vastuvõtmisele paari-kolme aasta pärast, mis lahendaks allesjäänud probleemid.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Digitaalse ühtse turu väljakujundamine on üks Euroopa Komisjoni kümnest poliitilisest prioriteedist ning võib anda Euroopa majandusele 415 miljardit eurot aastas, tagada uusi töökohti ja põhjalikult muuta avalikke teenuseid. Digitaalse ühtse turu oluline tegur on vajadus, et haldusasutused teeksid digitaalset koostööd. Avalik sektor hõlmab enam kui 25 % kogu tööhõivest ja moodustab riigihangete kaudu viiendiku ELi SKPst. Üha aktiivsemad õpilasvahetused, turism, ränne, piiriülese äritegevuse areng ja veebis ostlemine suurendavad kõik vajadust koostalitlusvõime järele paljudes valdkondades.

2.2. Euroopa koostalitlusvõime raamistik võeti esmakordselt kasutusele 2010. aastal. See andis koostalitlusvõime aluspõhimõtetel ja kontseptuaalmudelitel põhinevate soovituste kaudu haldusasutustele juhiseid, kuidas luua koostalitlusvõimelisi avalikke teenuseid.

2.3. Peamised vahendid, mille kaudu 2010. aasta Euroopa koostalitlusvõime raamistikku rakendatakse, on Euroopa haldusasutuste koostalitlusvõime alaste lahenduste (ISA) programm (2010–2015) ja sellele järgnev ISA^2 programm (2016–2020).

2.4. Alates 2010. aastast on avalikku sektorit mõjutavad Euroopa poliitikastrateegiad ja algatused kas juba välja töötatud, nt muudetud direktiiv avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta, määrus e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta ([1]) ning e-valitsuse tegevuskava 2016–2020, või praegu välja töötamisel, nt ühtne digivärav ja (isikustamata) andmete piiriülene vaba liikumine.

2.5. Infotehnoloogia areneb kiiresti sellistes valdkondades nagu avatud andmed ja pilvandmetöötlus.

2.6. Eespool nimetatud poliitika ja tehnoloogiaga seotud küsimused ning vajadus Euroopa koostalitlusvõime raamistiku tõhusust hinnata tõid kaasa konsulteerimise sidusrühmadega 2016. aastal, mil analüüsiti sidusrühmade vajadusi ja probleeme seoses koostalitlusvõime ning Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendamisega, selgitati välja eeldatavate muudatuste võimalik mõju ning saadi tagasisidet lisaväärtuse kohta.

2.7. Selle tulemusena pannakse uues raamistikus rohkem rõhku sellele, kuidas koostalitlusvõime põhimõtted ja mudelid peaksid praktikas toimima, ning selgitatakse Euroopa koostalitlusvõime raamistiku keskset rolli riiklike ja valdkonnapõhiste raamistike ühendamisel. Kui algselt oli soovitusi 25, siis nüüd on neid 47 ning ajakohastatud ja lisatud koostalitlusvõimealased soovitused on muudetud konkreetsemaks, et neid oleks lihtsam rakendada; varasemast rohkem keskendutakse avatusele ja infohaldusele, andmete ülekantavusele, koostalitlusvõime juhtimisele ning integreeritud teenusepakkumisele.

([1]) Määrus (EL) nr 910/2014 (ELT L 257, 28.8.2014, lk 73) e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul tagab prognoositava õiguskeskkonna, eesmärgiga võimaldada turvalist ja sujuvat elektroonilist suhtlust ettevõtjate, kodanike ja ametiasutuste vahel.

3. **Komisjoni teatise põhisisu**

3.1. Teatises on esitatud seni tehtud edusammude üldine ülevaade, hinnang ja analüüs ning prioriteedid tulevikuks. Teatise I lisas nähakse ette 22 meedet viies sihtvaldkonnas. Seda täiendab II lisa, kus on esitatud uue Euroopa koostalitlusvõime raamistiku põhimõtted ja 47 soovituse üksikasjad. Eesmärk on tagada Euroopa haldusasutustele sujuvad teenused ja andmevood, järgides Euroopa koostalitlusvõime raamistiku kontseptuaalmudelil põhinevat üldraamistikku.

3.2. Et inimestel oleks vabadus töötada ja elukohta valida ning ettevõtjatel võimalus kasutada tõketeta kaubanduse ja kapitalivoogude eeliseid kõigis liikmesriikides, on äärmiselt oluline rakendada tõhusaid digitaalseid avalikke teenuseid. Liikmesriigid ajakohastavad oma haldusasutusi ulatusliku digiteerimise teel, kuid vältimaks riski, et luuakse isoleeritud digitaalsed keskkonnad ja seega ka elektroonilised takistused neljale vabadusele, on väga olulisel kohal koostalitlusvõime.

3.3. Raamistikuga nähakse ette, et hea koostalitlusvõime saavutamiseks on tarvis kõrvaldada tegelikud ja võimalikud takistused, käsitledes juriidilisi küsimusi, organisatsioonilisi külgi, andmete/semantikaga seotud muresid ja tehnilisi väljakutseid. ISA ja ISA[2] programmide rakendamise ja läbivaatamise käigus on nende aspektide väljaselgitamisel ja probleemide lahendamisel üsna kaugele jõutud, kuid teha on veel palju.

3.4. Värskeimate saadaolevate andmete järgi on riiklike koostalitlusvõime raamistike ühilduvus Euroopa koostalitlusvõime raamistikuga hinnanguliselt 76 %, kuid 2016. aastal oli riikide koostalitlusvõime raamistike rakendamise määr konkreetsetes riigisisestes projektides 56 %, ([2]) mis näitab, et praeguste soovituste praktilise kasutamisega on jätkuvalt raskusi. Seepärast on selge, et tarvis on täiendavaid konkreetseid juhiseid, ning need on esitatud II lisas.

3.5. 12 põhimõtet on üldjoontes samad mis eelmise Euroopa koostalitlusvõime raamistiku puhul, kuid nad kajastavad uusimat poliitika ja tehnika arengut. Nelja kategooriasse jagatud põhimõtted on järgmised.

ELi koostalitlusvõime alaste meetmete taustsüsteemi määramine

1. Subsidiaarsus ja proportsionaalsus

Koostalitlusvõime tuumpõhimõtted

2. Avatus

3. Läbipaistvus

4. Taaskasutatavus

5. Tehnoloogiline neutraalsus ja andmete ülekantavus

Tavakasutaja üldised vajadused ja ootused

6. Kasutajakesksus

7. Kaasamine ja juurdepääsetavus

8. Turvalisus ja privaatsus

9. Mitmekeelsus

Haldusasutustevaheline koostöö

10. Halduslik lihtsustamine

11. Teabe säilitamine

12. Tulemuslikkuse ja tõhususe hindamine

([2]) https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/docs/publications/report_2016_rev9_single_pages.pdf.

3.6. Teatises kutsutakse haldusasutusi üles parandama koostalitlusvõimealaste tegevuste riigisisest juhtimist, kasutama ühiseid tegevusmudeleid paremate digitaalsete avalike teenuste väljatöötamiseks ning teiste ELi liikmesriikide kodanike ja ettevõtjate vajaduste hõlmamiseks, haldama nende omanduses olevaid andmeid ühtsetes semantilistes ja süntaktilistes vormingutes, et neid oleks lihtsam portaalides avaldada ja koondada, jagada ja taaskasutada.

3.7. Teatises on esitatud Euroopa koostalitlusvõime raamistiku konsolideeritud kontseptuaalmudel, mis põhineb koostalitlusvõime mudeli ja integreeritud avalike teenuste mudeli elementide kombinatsioonil. See on kohaldatav kõigi digitaalsete avalike teenuste suhtes ning erilist tähelepanu pööratakse juhtimise aspektidele. Nii põhimõtete kui ka mudelite tõlgendust näitlikustavad 47 konkreetset soovitust. Lisatud koostalitlusvõime tegevuskavas on esitatud veel konkreetseid rakendamissoovitusi. Need lisavad kontseptuaalmudelile selgust ja käsitlevad konkreetseid jooksvaid küsimusi, mis tõstatati 2016. aastal toimunud konsulteerimise käigus.

3.8. Näiteks on kohalike ja valdkonnapõhiste probleemide lahendamiseks mõeldud pärandsüsteemid levinud probleem, mis on tekitanud killustunud IKT-saared. Üks soovitus selle probleemi lahendamiseks on: „Kasutage Euroopa avalikke teenuseid luues tehnilise koostalitlusvõime tagamiseks võimaluse korral avatud spetsifikatsioone“ (33. soovitus). Seda täiendab tegevuskava, määrates seitse tegevusvaldkonda (12–18) ja soovitades konkreetseid meetmeid.

4. **Üldised märkused**

4.1. Komitee tunneb heameelt Euroopa koostalitlusvõime raamistiku edasiarendamise üle ja juhib tähelepanu sellele, et Eesti eesistumisajal 2017. aasta oktoobris võetakse tõenäoliselt vastu e-valitsust käsitlev ministrite deklaratsioon, millega võetakse muu hulgas kohustus rakendada Euroopa koostalitlusvõime raamistikku. Komitee mõistab digitaalmajanduse tähtsust ELi kodanikuühiskonnale ja on viimastel aastatel oma arvamuste kaudu esitanud konstruktiivseid seisukohti digitaalarengu tegevuskava ja selle jätkuprogrammi, digitaalse ühtse turu kohta ([3]).

4.2. Viimasel aastakümnel on e-valitsuse tegevuskavad ([4]) olnud tõhusad poliitikavahendid haldusasutuste ajakohastamise edendamiseks kogu ELis. Need on toetanud koordineerimist ja koostööd liikmesriikide ja komisjoni vahel ning toonud kaasa e-valitsust käsitlevad ühismeetmed, mille oluline osa on Euroopa koostalitlusvõime raamistik.

4.3. Uue Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendusstrateegia kajastab paljusid komitee varasemates arvamustes antud soovitusi ja rõhutab kasvavat vajadust haldusasutuste kiire ja ühtse tegutsemise järele kogu ELis. Mõned liikmesriikide varasemad kahtlused seoses Euroopa koostalitlusvõime raamistikuga on praeguseks suures osas lahenduse leidnud ning ehkki on veel arenguruumi, on raskused rakendamisel pigem seotud ressursside ja minevikupärandi probleemidega kui põhimõttelised.

4.4. Oma varasemas arvamuses teemal „Koostalitlusvõime kui avaliku sektori ajakohastamise vahend“ ([5]) tõdes komitee, et kodanikud on üha enam teadlikud isikuandmete kogumisest ja kasutamisest haldusasutuste poolt või andmete ulatuslikumast kogumisest ning see valmistab neile muret. Nad on teadlikud ka asjaolust, et suurem koostalitlusvõime avaldab mõju sellele, kuidas andmeid saab jagada ja kasutada. See teadlikkus on praegu veelgi suurem ning seepärast on innustav näha, et turvalisuse ja privaatsuse küsimustele on tähelepanu pööratud ja tegevusprioriteetide paika panemiseks on antud soovitusi (46–47).

4.5. Sellises kiiresti muutuvas valdkonnas nagu IKT juhtub sageli, et tehnika ja turu areng jõuab ette poliitilisest mõtlemisest, õiguslikest ja regulatiivsetest volitustest ning järelevalvesuutlikkusest. Seepärast on komitee täielikult nõus ettepanekus esitatud komisjonipoolsel regulaarsel läbivaatamisel ja kohandamisel põhineva meetodiga. Sellega seoses pakub riikide koostalitlusvõimeraamistike vaatluskeskus (NIFO) asjaomastele sidusrühmadele olulist teenust. Tänu NIFO-le täiendavad kontseptuaalseid ja õigusraamistikke paljud praktilised ja tehnilised üksikasjad. Näiteks koondavad 32 hiljuti ajakohastatud veebipõhist teabelehte uusimat teavet osalevate riikide koostalitlusvõime olukorra kohta ([6]).

([3]) ELT C 12, 15.1.2015, lk 99; ELT C 487, 28.12.2016, lk 92; ELT C 487, 28.12.2016, lk 99; ELT C 218, 11.9.2009, lk 36.
([4]) Algatusse i2010 kuuluva e-valitsuse tegevuskava 2006–2010 ja e-valitsuse tegevuskava 2011–2015.
([5]) ELT C 12, 15.1.2015, lk 99.
([6]) https://joinup.ec.europa.eu/community/nifo/og_page/nifo-factsheets.

5. **Konkreetsed märkused**

5.1. Euroopa koostalitlusvõime raamistiku avalike teenuste kontseptuaalmudel hõlmab integreeritud avalike teenuste projekteerimist, planeerimist, arendamist, käitamist ja hooldust kõigil valitsuste tasanditel kohalikust ELini. Siin kirjeldatud põhimõtted suunavad otsuste tegemist koostalitlusvõimeliste Euroopa avalike teenuste loomisel; seda tehakse praktiliste vahenditega koostalitlusvõime tegevuskavas sisalduvate praktikas rakendatavate soovituste kujul. Kõnealuse 22 meetmega ei määratleta aga eesmärke ning need paistavad olevat liikmesriikide ja komisjoni ühisvastutusel. See ei ajenda otsustavalt tegutsema ning nõuab suuremat selgust. Samuti võiks mõningane prioriteetide seadmine aidata suunata ressursside kasutust, eriti kuna ressursid on tõenäoliselt piiratud.

5.2. Teatises ja selle lisadokumentides on rõhutatud kasutajakesksete teenuste nõuet, kuid kasuks tuleks suurem selgus, kuidas neid saavutada. Tehakse ettepanek lisada ISA[2] programmi seda küsimust edasiarendav meede, st töötades välja raamistiku ja suunised, kuidas kasutajakesksust praktikas tagada.

5.3. Euroopa koostalitlusvõime raamistik hõlmab avalike teenuste määratlust. Need on peaaegu igat liiki piiriülesed avalikud teenused, mis võib muuta NIFO-l Euroopa koostalitlusvõime raamistiku nõuetekohase hindamise ja järelevalve keeruliseks. Komitee soovitab seada Euroopa koostalitlusvõime raamistiku rakendamistaseme mõõtmisel prioriteediks kodanikud ning komisjoni vastuvõetud ettepaneku COM(2017) 256 II lisas nimetatud ettevõtlusalased sündmused ja seonduvad menetlused.

5.4. Subsidiaarsuse põhimõtet on selles valdkonnas praeguseni küllaltki tõhusalt kohaldatud. Teatis on järgmine samm koostalitlusvõime edendamisel, kuid arenguruumi veel on. Komitee leiab, et NIFO aktiivne tegevus loob tugeva aluse tulevastele soovitustele ja on ka aluseks võimaliku õigusakti vastuvõtmisele paari-kolme aasta pärast, mis lahendaks allesjäänud probleemid.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liidu elektroonilise teemaksu koostalitlusvõime ja teemaksude tasumata jätmist käsitleva piiriülese teabevahetuse hõlbustamise kohta (uuesti sõnastatud)“

[COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)]

(2018/C 081/25)

Raportöör: **Vitas MAČIULIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 15.6.2017
	Euroopa Liidu Nõukogu, 20.6.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 91
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	2.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	183/1/1
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Komitee toetab jõuliselt Euroopa Komisjoni 31. mai 2017. aasta ettepanekut elektrooniliste teemaksu kogumise süsteemide koostalitlusvõime kohta, mille eesmärk on tõhustada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi sätteid. Nende sätete praktiline kasutamine viimastel aastatel on näidanud, et paljud neist ei vasta tänapäeva nõuetele.

1.2. Elektroonilised teemaksu kogumise süsteemid on riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil kasutusele võetud juba 20 liikmesriigis. Samas toob süsteemide vähene koostalitlusvõime rahvusvahelisel tasandil kaasa märkimisväärse tulude vähenemise liikmesriikide ning lisakulud otseste teekasutajate jaoks. Komitee julgustab liikmesriike jätkama aktiivset piiriülest koostööd täiustatud teemaksumehhanismide väljatöötamisel. Koostöö puudumine tähendab, et liikmesriikidel ei ole võimalik tuvastada konkreetseid õigusrikkujaid, kui nende sõidukid on registreeritud välismaal.

1.3. Komitee on kindlalt veendunud, et tuleks teha kõikvõimalikud jõupingutused, et võtta kogu ELis kasutusele kõrgetasemelisel tehnoloogial põhinev ühtne elektrooniline teemaksu kogumise süsteem. Komitee pooldab lihtsat, paindlikku ja odavat süsteemi, mida saab kiiresti laiendada, et hõlmata laiemat kasutajate hulka ja teedevõrku. Selline süsteem looks soodsa aluse mittediskrimineerivate teemaksutavade rakendamiseks Eurovignette'i õigusaktide sätete alusel.

1.4. Sõidukisse paigaldatavad seadmed (sõiduki seadmestik), mis on elektroonilise maksukogumissüsteemi põhikomponent, ei pea olema üks füüsiline seade. Selleks võivad olla mitu füüsilise või kaugühendusega seadet, sealhulgas nutitelefonid ja tahvelarvutid, mis koos täidavad sõiduki seadmestiku funktsioone. Komitee soovitab julgustada sel eesmärgil spetsiaalsete IT-rakenduste arendamist, mis vähendaksid oluliselt teekasutajate kulusid.

1.5. Mõned liikmesriigid kasutavad juba erinevaid teemaksu kogumise tehnoloogiaid ja nende jaoks oleks ühtsele süsteemile üleminek väga kulukas. Seepärast soovitab komitee komisjonil otsida paindlikke rahalisi, tehnilisi ja õiguslikke vahendeid, et julgustada liikmesriike integreerima erinevad olemasolevad lahendused ühte koostalitlusvõimelisse süsteemi. Sõiduki seadmestiku paigaldamist eeldavates süsteemides kasutatavate tehnoloogiate loetelu lisamine direktiivi lisasse hõlbustaks samuti kiiremat reageerimist tehnoloogia arengule ja aitaks saavutada ühtsust.

1.6. Komitee toetab Euroopa Komisjoni algatust võtta kõigi ELi kasutajate jaoks kasutusele ühtne leping Euroopa elektroonilise maksukogumisteenuse (*European Electronic Toll Service* (EETS)) osutajaga. See aitab rakendada läbipaistvamaid ja kasutajasõbralikumaid tavasid.

1.7. See võimaldaks lihtsamalt ja tõhusamalt tuvastada ebaausate ja pahatahtlike teekasutajate maksmata teemaksud nende registreerimisriigist sõltumata. Komitee teeb ettepaneku, et komisjon kaaluks Euroopa mootorsõidukite ja juhilubade infosüsteemi (EUCARIS) kasutamist puudutavate lepingute laiendamist. Kõnealune süsteem kindlustab juba riikidele taristu ja tarkvara, mis võimaldab neil jagada teavet sõidukite ja juhilubade registreerimise kohta, aidates neil seeläbi võidelda autovarguste ja registreerimispettuste vastu.

1.8. Euroopa Komisjoni ettepaneku sotsiaalsed aspektid on samuti väga tähtsad. Kogu ELi maanteetranspordisektoris tegutsevad valdavalt VKEd ja mikroettevõtjad. Elektroonilise teemaksu kohaldamine sõiduautodele on väga tundlik teema. Seepärast peaksid sellekohased lahendused olema väga hoolikalt tasakaalus.

2. **Taust ja ülevaade olemasolevatest maksukogumissüsteemidest**

2.1. 2012. aastal maksustati teemaksuga raskesõidukeid 20 liikmesriigis ning sõiduautosid 12 liikmesriigis. Maksustatavate maanteede võrk oli ligikaudu 72 000 kilomeetrit, millest 60 % oli varustatud elektrooniliste teemaksu kogumise süsteemidega, mida on riiklikul või kohalikul tasandil kasutusele võetud 1990. aastate algusest ja millega on liitunud üle 20 miljoni teekasutaja. Eriotstarbeliste lähitoimeseadmete (*Dedicated Short-Range Communications* (DSRC)) süsteem on kõige sagedamini kasutatav elektrooniline maksukogumissüsteem. Viimase kümne aasta jooksul on kasutusele võetud ka uusi tehnoloogiaid, sealhulgas satelliidipõhised tehnoloogiad. Selle tulemusena eksisteerib Euroopa Liidus samaaegselt mitu erinevat ja enamasti koostalitlusvõimeta tehnoloogiat.

2.2. Selle turu killustatuse vähendamiseks võeti vastu direktiiv 2004/52/EÜ, millega loodi Euroopa elektrooniline maksukogumisteenus (EETS). Kõnealuse direktiivi kohaselt pidanuks EETS olema raskesõidukitele kättesaadav hiljemalt oktoobrist 2012 ja seda tulnuks osutada kõigile muudele sõidukitüüpidele oktoobriks 2014.

2.3. Tagamaks, et erinevad maksukogumissüsteemid oleksid tehnoloogiliselt kokkusobivad ja neid oleks seega võimalik ühendada selle ühtse maksukogumisteenusega, määratleti direktiivis kolm tehnoloogiat, mida võib kasutada teemaksude elektroonilisel kogumisel: kõrgsageduslaine tehnoloogia, satelliitpositsioneerimine (GNSS) ja mobiilside (GSM).

2.4. Praegu ei ole direktiivi 2004/52/EÜ sätteid Euroopa teemaksu turul veel täielikult rakendatud. Maksukogumissüsteemid ei ole ikka veel ühtsed – igal liikmesriigil ja teemaksu kehtestajal on oma õiguslik kontekst, süsteemi kehtestamise eesmärgid, kohalik kontekst ja liiklusolud.

2.5. Komitee on mitmes varasemas arvamuses esitatud soovitustes rõhutanud ühiste standardite ja piiriülese koostalitlusvõime olulisust kui viisi tagada tõhus piiriülene transport ning arendada välja tulemuslik EETS ([1]).

2.6. Peamised maksukogumissüsteemid ELis on järgmised.

2.6.1. Vahemaal põhinevad maksukogumissüsteemid: tasu arvutatakse sõiduki läbitud vahemaa alusel ja seejärel kohandatakse seda sõidukit iseloomustavate muude parameetritega (kogumass, telgede arv, heitgaasiklass jne). See on ELis kõige levinum süsteem, mille puhul kasutatakse erinevaid tehnilisi vahendeid sõiduki proportsionaalseks maksustamiseks, võttes aluseks maanteetaristu tegeliku kasutamise.

2.6.2. Ajapõhised ehk teemaksukleebisel põhinevad maksukogumissüsteemid: tasu arvutatakse teatud ajaperioodi alusel ja kohandatakse samuti eespool nimetatud sõiduki parameetritega. Sellistes süsteemides ostab teekasutaja teemaksukleebise, mis lubab kasutada teatavat teedevõrku kindla ajaperioodi jooksul (üks päev, üks kuu või kogu aasta). Makstav tasu ei sõltu maanteetaristu tegelikust kasutamisest.

([1]) ELT C 32, 5.2.2004, lk. 36.
ELT C 277, 17.11.2009, lk. 85.
ELT C 291, 4.9.2015, lk. 14.
ELT C 173, 31.5.2017, lk. 55.
ELT C 288, 31.8.2017, lk. 85

2.6.3. Juurdepääsupõhised maksukogumissüsteemid: tasu kohaldatakse peamiselt linnapiirkondades ja eritaristu puhul, mis tähendab, et kasutajalt nõutakse tasu sõidu eest asjaomases tsoonis. Sellised süsteemid võimaldavad vähendada liiklust ja reostust linna eriti tundlikes osades või teistes tiheda asustusega linnapiirkondades.

2.7. ELis on vahemaal põhinevate elektrooniliste maksutehingute puhul kasutusel kaks peamist tehnoloogiat: ülemaailmsel satelliitnavigatsioonisüsteemil (*Global Navigation Satellite System* (GNSS)) põhinev asukoha määramine ja eriotstarbelised lähitoimeseadmed, mis on 5,8 GHz kõrgsageduslaine tehnoloogia ning mille on heaks kiitnud Euroopa Standardikomitee (CEN).

2.7.1. Satelliitsidel põhinev tehnoloogia kasutab satelliitsidevõrgult saadud sõiduki asukoha andmeid ja mõõdab tasu kindlaksmääramiseks maanteel läbitud teekonda. Sõiduki seadmestik tuvastab selle asukoha ning kogub ja töötleb vajalikku teavet ilma sõidukiväliste üksuste abita. See on kõige mugavam, kuid ka kõige kallim süsteem.

2.7.2. Eriotstarbelised lähitoimeseadmed põhinevad kahesuunalisel raadiosidel püsivate sõidukiväliste seadmete (*roadside equipment* (RSE)) ja sõidukisse paigaldatud mobiilse seadmestiku vahel. Sellise raadioside abil tuvastab sõidukiväline taristu teekasutaja (ja tema sõiduki) maksekohustuse käivitamiseks.

2.8. Numbrimärkide automaatse tuvastamise (*Automatic Number Plate Recognition* (ANPR)) süsteemi kasutatakse juurdepääsupõhistes maksukogumissüsteemides. See tehnoloogia kasutab videokaameraid sõidukite registreerimismärkide lugemiseks. See ei vaja sõiduki seadmestikku ning kasutab vähem kulukaid sõidukiväliseid seadmeid.

2.9. Alljärgnevates tabelites on esitatud ülevaade erinevates ELi riikides kasutatavatest maksukogumissüsteemidest.

2.9.1. Vahemaal põhinev maksukogumissüsteem raskesõidukitele:

Maksukogumissüsteemid	**Kasutatud tehnoloogia**	**Riik**
Vaba liiklusvoog	GNSS + ANPR ja/või DRSC	Ungari, Slovakkia, Belgia
Vaba liiklusvoog	GNSS + infrapunaseadmed ja/või DSRC	Saksamaa
Vaba liiklusvoog	DSRC	Austria, Tšehhi Vabariik, Poola, Portugal, Ühendkuningriik (Dartford Crossing)
Vaba liiklusvoog	ANPR	Ühendkuningriik (Dartford Crossing)
Vaba liiklusvoog	ANPR ja DSRC sõiduki seadmestik	Portugal (A22, …, A25)
Maksupunktidega võrgustik	DSRC	Horvaatia, Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Poola, Portugal, Hispaania, Ühendkuningriik

2.9.2. Vahemaal põhinev maksukogumissüsteem kergsõidukitele:

Maksukogumissüsteemid	**Kasutatud tehnoloogia**	**Riik**
Vaba liiklusvoog	DSCR/ANPR	Portugal

Maksukogumissüsteemid	Kasutatud tehnoloogia	Riik
Üksikud maksupunktidega teelõigud	DSCR/ANPR	Austria (A9, A10 Tauern, A11 Karawanken, A13, Brenner ja S16 Arlberg)
Maksupunktidega võrgustik	DSCR	Horvaatia, Taani, Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Itaalia, Poola, Portugal, Hispaania

2.9.3. Ajapõhine maksukogumissüsteem raskesõidukitele:

Maksukogumissüsteemid	Kasutatud tehnoloogia	Riik
Teemaksukleebis	e-Eurovignette	Taani, Luksemburg, Madalmaad, Rootsi
Teemaksukleebis	Elektrooniline teemaksukleebis	Ühendkuningriik, Läti
Teemaksukleebis	Kleebis	Bulgaaria, Leedu, Rumeenia

2.9.4. Ajapõhine maksukogumissüsteem kergsõidukitele:

Maksukogumissüsteemid	Kasutatud tehnoloogia	Riik
Teemaksukleebis	Kleebis	Austria, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Ungari (elektrooniline teemaksukleebis), Rumeenia (paberpilet), Sloveenia, Slovakkia
Füüsilise tõkkega maksustamine või vaba liiklusvoog	DSRC, ANPR – süsteemiti erinev	Ühendkuningriik

2.9.5. Juurdepääsupõhine maksukogumissüsteem kõikidele sõidukitele ([2]):

Maksukogumissüsteemid	Kasutatud tehnoloogia	Riik
Juurdepääsumaks (tsoonimaks)	ANPR	Rootsi (Stockholm)
Juurdepääsumaks (teemaksukleebis)	ANPR	Ühendkuningriik (Londoni ummikumaks), Milano (C-piirkonna maks)

3. **Põhiprobleemide kirjeldus**

3.1. 2012. aasta augusti teatises Euroopa elektroonilise maksukogumisteenuse rakendamise kohta (COM(2012) 474 final) sedastas Euroopa Komisjon selgelt, et „[s]uutmatus rakendada Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust ettenähtud aja jooksul ei ole tingitud tehnilistest probleemidest“ vaid, et seda takistavad „koostöö puudumine eri sidusrühmade vahel“ ning liikmesriikide vähesed jõupingutused. 2013. aasta aprilli raportis elektroonilise maksukogumisteenuse strateegia ja erakasutuses väikeautode teemaksukleebise süsteemi kohta (A7-0142/2013) võttis Euroopa Parlament sama seisukoha ja „nõustub komisjoniga, et tehnoloogia koostalitlevate süsteemide jaoks on juba olemas“.

([2]) Uuring „State of the Art of Electronic Tolling“ (Elektroonilise teemaksu hetkeseis), MOVE/D3/2014-259.

3.2. Valdav osa süsteeme nõuab teekasutajatelt sõidukitesse eriseadmete („sõiduki seadmestik“) paigaldamist. Ehkki mõned neist on piiriüleselt koostalitlusvõimelised, siis suurem osa seda ei ole. See toob kasutajatele kaasa kulu ja koormuse, sest nad peavad varustama oma sõidukid mitme seadmestikuga, et oleks võimalik sujuvalt läbida eri riike. Praegu on prognoositavad kulud 334 miljonit eurot aastas ja prognoositavalt vähenevad need 2025. aastaks pisut alla 300 miljoni euroni aastas.

3.3. On saavutatud teatav piiriülene koostalitlusvõime, kuid Horvaatias, Iirimaal, Itaalias, Kreekas, Poolas, Saksamaal, Slovakkias, Sloveenias, Tšehhi Vabariigis, Ungaris ja Ühendkuningriigis saab maksude tasumiseks endiselt kasutada vaid riiklikke seadmestikke. Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust käsitlevate õigusaktide üks eesmärk oli võimaldada sõiduki seadmestikke ühendada teiste sõidukisiseste seadmetega, iseäranis digitaalsete sõidumeerikutega. Sõidumeerikutega ühendamine ei ole osutunud paljulubavaks.

3.4. Puudulik piiriülene koostalitlusvõime tähendab kulusid ka ametiasutustele, mis peavad hankima üleliigseid seadmestikke (mis töötavad riigisiseselt, aga mida ei saa kasutada välismaal) ja neid hooldama. Kõigest ühes riiklikus süsteemis, milles sõidukite asukohad määratakse satelliitside abil, on seadmestike hankimise ühekordne kulu 120 miljonit eurot ja hoolduskulu 14,5 miljonit eurot aastas ([3]).

3.5. Täies mahus Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust ei ole endiselt ning koostalitlusvõime vallas on tehtud väga vähe edusamme. Teenuseosutajad puutuvad kokku oluliste sisenemistõketega, näiteks diskrimineeriv kohtlemine ametiasutuste poolt, pikad ja muutuvad heakskiitmismenetlused ning kohalike süsteemide tehnilised iseärasused, mis ei ühildu kehtestatud standarditega. Sõlmitud on vaid mõni piiratud ulatusega rohkem kui üht ELi liikmesriiki hõlmav leping. Selle peamised põhjused on järgmised.

3.5.1. Olemasolev teemaksusüsteemi käitaja on mõne riigi turul eelisseisundis. See takistab ühtlustatud ja mittediskrimineerivate maksukogumistavade rakendamist ELis.

3.5.2. EETSi õigusaktid seavad ise takistusi: eelkõige kohustus, et EETSi osutajad peavad suutma osutada oma teenuseid kogu ELis 24 kuu jooksul.

3.5.3. Riiklikes maksukogumissüsteemides kohaldatakse EETSi õigusaktidega lubatud kolme tehnoloogiat märkimisväärsete erinevustega, mis muudab piiriülese koostalitlusvõime saavutamise keeruliseks ja kulukaks.

3.6. EETSi õigusaktid ei sisalda tõhusaid sätteid, millega tagada teemaksude maksmine teises liikmesriigis registreeritud sõidukite puhul. Mõnes kohas moodustab rahvusvaheline liiklus märkimisväärse osa maksukogumissüsteemi kogutulust, mistõttu on välismaiste teekasutajate teemaksust kõrvalehoidumise piiramine oluline väljakutse. Liikmesriik, mis tuvastab automaatkontrolliseadmete abil teemaksu maksmata jätmisega seonduva rikkumise, ei saa rikkujat tuvastada registreerimisnumbri alusel, kui sõiduk on registreeritud välismaal. ELi tasandil puudub õiguslik alus sõiduki registreerimisandmete vahetamiseks liikmesriikide vahel teemaksude kogumise eesmärgil. Sellest tulenev riiklike, piirkondlike ja kohalike maksukogumiskavade raames saamata jääv tulu on ligikaudu 300 miljonit eurot aastas ([4]).

3.7. Väga oluline on edendada teabevahetust teemaksudest kõrvalehoidumise kohta ELi tasandil ja anda erinevatele maksukogumisasutustele suuremad volitused rikkujate tuvastamiseks ja jõustamismenetluste käivitamiseks. Jõustamise osas on liikmesriikidel kohustus tõendada, et teekasutajaid koheldakse võrdselt, ning tagada karistuste nõuetekohane kohaldamine.

3.8. Kõigile EETSi osutajatele esitatud kohustuslikku nõuet hõlmata kõik sõidukitüübid ja teemaksupiirkonnad Euroopas peetakse liigseks. Oleks tõhusam, kui EETSi osutajatel oleks vabadus vastata oma klientide nõudmistele, selle asemel et suruda neile peale terviklikku, ent kulukat teenust.

([3]) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liidu elektroonilise teemaksu koostalitlusvõime ja teemaksude tasumata jätmist käsitleva piiriülese teabevahetuse hõlbustamise kohta (uuesti sõnastatud), COM(2017) 280 final.

([4]) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv liidu elektroonilise teemaksu koostalitlusvõime ja teemaksude tasumata jätmist käsitleva piiriülese teabevahetuse hõlbustamise kohta (uuesti sõnastatud), COM(2017) 280 final.

3.9. Muudatused, mis komisjon koostalitlusvõime direktiivis ja Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust käsitlevas otsuses on välja pakkunud, võimaldavad teekasutajatel säästa 370 miljonit eurot (nüüdispuhasväärtusena (NPV), 2016–2025). See sääst toob peamiselt kasu transpordisektorile, mis koosneb valdavalt VKEdest. Teevõrgu haldajad saavad kasu säästust, mis saadakse tänu sõidukite mittevajalike seadmestike hankimata jätmisele (NPV 48 miljonit eurot) ning täiendavale teemaksutulule tulenevalt maksu piiriülese jõustamise parematest eeskirjadest (150 miljonit eurot aastas). Elektroonilise maksukogumisteenuse osutajate jaoks väheneb regulatiivne koormus, mis on seotud riiklikele turgudele sisenemisega (NPV 10 miljonit eurot eeldatavalt 12 EETSi osutajast koosneva rühma kohta). Lisaks on oodata nende turu laienemist, mis toob lisatulu 700 miljonit eurot aastas ([5]).

4. **Direktiivi 2004/52/EÜ uuesti sõnastamist käsitleva komisjoni ettepaneku põhielemendid**

4.1. Nõuetekohast piiriülest jõustamist teostataks järgmiselt.

4.1.1. Tuleb kasutusele võtta lihtne automaatne mehhanism liikmesriikidevaheliseks teabevahetuseks. Piiriülese jõustamise probleemi lahendamiseks teemaksu tasumisest kõrvalehoidumisel rakendatakse uusi mehhanisme ja õiguslikke kokkuleppeid. See teave võimaldaks liikmesriikidel jälgida juhtumeid, kus mitteresidentidest sõidukijuhid on jätnud teemaksu tasumata.

4.1.2. Süsteem hõlmaks kõiki sõidukitüüpe ja kõiki elektroonilisi maksukogumissüsteeme, sealhulgas videol põhinev maksukogumine.

4.2. Peamised ettepanekud kasutatavate tehnoloogiate ja kergsõidukite käsitlemise kohta on järgmised:

4.2.1. tehnoloogiate loetelu on üle viidud direktiivi lisasse. See võimaldab tehnoloogia arengule kiiremini ja tõhusamalt reageerida;

4.2.2. kõnealune tehnoloogiate loetelu jääb muutumatuks ja seda saab edaspidi muuta üksnes pärast põhjalikku katsetamist, standardimistööd jne;

4.2.3. komisjon teeb ettepaneku eraldada raskesõidukitele ja kergsõidukitele pakutav elektrooniline maksukogumisteenus, et ühte saaks osutada teisest sõltumatult;

4.2.4. tehakse erand, mis võimaldab kergsõidukeid teenindavatel elektroonilise maksukogumisteenuse osutajatel pakkuda klientidele lähitoimeseadmetega sõiduki seadmestikku.

4.3. Euroopa elektroonilise maksukogumisteenuse mõisted ühtlustatakse ja esitatakse mõningad täpsustused.

4.3.1. Selgitatakse, et Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust peavad osutama EETSi osutajad, mitte teemaksu kehtestajad. EETSi osutajatele tagatakse võrdne juurdepääs turule samadel alustel riiklike maksukogumisteenuse osutajatega. See suurendab klientide vabadust valida maksukogumisteenuse osutajat. Liikmesriikidel puudub kohustus tagada EETSi kasutuselevõtt teatud aja jooksul.

4.3.2. Sõiduki seadmestik ei pea olema üks füüsiline seade ja see võib sisaldada mitut füüsilise või kaugühendusega seadet, sealhulgas mootorsõidukisse juba paigaldatud seadmeid, nagu navigatsioonisüsteemid, millel on kõik sõiduki seadmestiku funktsioonid. Kõnealust sõiduki seadmestikku peaks saama kasutada kõigi teemaksu kogumise süsteemide puhul ning kaasaskantavaid seadmeid, nagu nutitelefonid, võib kasutada koos fikseeritud sõiduki seadmestikuga.

5. **Võimalikud takistused komisjoni ettepaneku rakendamisel**

5.1. Piiriülese koostalitlusvõime saavutamine võib tähendada märkimisväärseid halduslikke jõupingutusi ja hõlmata märkimisväärseid kulusid, kuna riiklikud maksukogumissüsteemid on eri tehnoloogiate kasutamise tõttu õiguslikult, tehniliselt ja rakenduslikult erinevad.

5.2. Komisjon peaks kaaluma võimalust luua rahastamismehhanism nende raskuste ületamiseks. Vajalike vahendite eraldamine julgustaks liikmesriike muutma oma riiklikud süsteemid ELi tasandil koostalitlusvõimeliseks.

5.3. On oluline, et Euroopa elektroonilist maksukogumisteenust oleks võimalik välja töötada paralleelselt riiklike teenustega, kuid on võimalik, et EETSi osutajad kogevad mõningast diskrimineerimist liikmesriikide kohalikelt asutustelt.

([5]) Komisjoni talituste töödokument „Executive summary of the Impact Assessment“ („Mõju hindamise kommenteeritud kokkuvõte“) (SWD(2017) 191 final).

5.4. Kõnealuse ettepaneku sotsiaalsed aspektid on samuti väga tähtsad. ELi maanteetranspordisektoris tegutsevad valdavalt VKEd ja mikroettevõtjad ning ettepaneku mõju neile on eeldatavasti positiivne. Üldsus ei pruugi hästi vastu võtta süsteemi kohaldamisala laiendamist selliselt, et suurema osa teedevõrgu puhul kohaldataks elektroonilist teemaksu sõiduautode suhtes, ning sellepärast peaksid sellekohased lahendused olema väga hoolikalt tasakaalus.

5.5. Kasutajate jaoks saaks kulusid vähendada, kiirendades elektrooniliste maksukogumissüsteemide tehnilisi ja infotehnoloogilisi lahendusi hõlmavat teadus- ja arendustegevust. Innovatsiooni edendamine selles valdkonnas on põhiküsimus, millele Euroopa Komisjon peaks keskenduma.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 1999/62/EÜ raskete kaubaveokite maksustamise kohta teatavate infrastruktuuride kasutamise eest“

[COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)]

ja

„Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 1999/62/EÜ (raskete kaubaveokite maksustamise kohta teatavate infrastruktuuride kasutamise eest) teatavaid mootorsõidukite maksustamist käsitlevaid sätteid“

[COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]

(2018/C 081/26)

Raportöör: **Alberto MAZZOLA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Ülemkogu, 12.6.2017 ja 23.6.2017
	Euroopa Parlament, 15.6.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 91 ja 113
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	2.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	121/2/6
(poolt/vastu/erapooletuid)	

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on veendunud, et ELis sellise õiglase, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja bürokraatiavaba teemaksu kogumissüsteemi kehtestamisel, mis on proportsionaalne maanteede kasutamisega ning veoautode, busside ja autode tekitatavate väliskuludega, ilma teemaksu kogumissüsteemi killustamiseta ning kooskõlas põhimõttega „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ oleks positiivne mõju maanteetransporditaristu halvenemise, liiklusummikute ja reostusega seotud probleemide lahendamisele. Sellist süsteemi saaks allpool loetletud tingimustel järk-järgult kohaldada raskeveokite ja kergsõidukite suhtes kogu üleeuroopalises transpordivõrgus, alustades põhivõrgust.

1.2. Komitee rõhutab ühise õigusraamistiku ajakohastamise olulisust, et tagada kõigile liiklejatele ühtne kohaldamisala, eelkõige kogu ühendust hõlmava, läbitud vahemaal põhineva teemaksu kogumissüsteemi osas, mis on seotud ühenduse tähtsusega maanteetaristu kasutamisega, näiteks üleeuroopaline transpordivõrk TEN-T, kiirteed ja märkimisväärse rahvusvahelise liiklusega riiklikud maanteed.

1.3. Transpordisektoril on oluline osa ELi liikuvuse ja sotsiaalmajandusliku arengu tagamisel ning komitee leiab, et majanduskasvu ja jätkusuutlikkusega seotud probleemidega toimetulemiseks on vaja optimeerida transporditaristuvõrku: taristusse investeerimine on hädavajalik majanduskasvu ja tööhõive suurendamiseks, kuna taristusse tehtavate kulutuste suurendamine 1 % võrra toob kaasa tulemuste paranemise samal aastal 0,4 % võrra ja nelja aasta pärast 1,5 % võrra ([1]).

1.4. Komitee märgib murega, et „kuigi transporditaristu vajadused on Euroopa tasandil hinnanguliselt ligikaudu 130 miljardit eurot aastas, on keskmine investeeringute tase ELis oluliselt alla 100 miljardi euro alates majanduskriisi algusest“ ([2]). Hoolimata 2013. aasta lõpus üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist käsitleva uue ELi raamistiku

([1]) IMF, *World Economic Outlook*, 10/2014.
([2]) ITF (2015), *ITF Transport Outlook 2015*, OECD Publishing, Pariis.

vastuvõtmisest ([3]) ja struktuurifondidest saadud toetusest ([4]) on ELis on vähenenud kulutused maanteetaristu hooldusele. On ebatõenäoline, et mitmeaastases finantsraamistikus 2021–2027 nähakse ette vajalike ressursside suurendamist.

1.5. Komitee jaoks on ülioluline, et maanteetaristu kasutamise tulud suunataks järgmiselt: taristu kasutamisega seotud tulud tuleks suunata maanteetaristu ehitamise, arendamise, käitamise ja hoolduse kulude katmiseks, samas kui väliskuludega seotud tulud peaksid olema suunatud maanteetranspordi kahjulike mõjude leevendamisse ja tulemuslikkuse parandamisesse alternatiivse taristu, uuenduslike liikluskorraldussüsteemide, automatiseeritud juhtimise, elektrifitseerimise, sh kiirlaadimispunktide, ja alternatiivsete energiasüsteemide abil.

1.6. Komitee arvates võiksid sellised täiendavad tulud, mis võivad komisjoni valitud variandi puhul ulatuda 10 miljardi euroni aastas, ([5]) 20 miljardi euroni kohustusliku kohaldamise puhul raskeveokitele ja veelgi suurema summani juhul, kui kohaldamisala laiendatakse kergsõidukitele, anda olulise tõuke üleeuroopalise transpordivõrgu, sealhulgas tehnoloogiliste komponentide väljaarendamiseks ja käitamiseks. Siiski on esmatähtis ja otsustav avaliku sektori panus taristu rahastamisse.

1.7. Komitee arvates annab *eurovignette*'i reguleerivate õigusnormide läbivaatamine võimaluse määratleda ühised ja ühtlustatud standardid, et jälgida ja parandada kõnealuste õigusnormide nõuetekohast kohaldamist, luues selleks spetsiaalse ELi registri ja kogudes liikmesriikidelt täpset teavet.

1.8. Komitee peab oluliseks, et transpordi siseturul ei toimuks diskrimineerivat tegevust, ning kutsub komisjoni üles sekkuma, et tagada kiiresti ühenduse õigusraamistiku täielik järgimine: eelkõige ei tohiks sagedastele kasutajatele ja/või kodumaistele kasutajatele kohaldatavad tasud ja tehtavad allahindlused olla diskrimineerivad juhuslike ja/või mittekodumaiste kasutajate suhtes.

1.9. Komitee jaoks on suur mure ka kliimamuutuste mõju ning keskkonnakaitse ja tervise ja sotsiaalse heaolu kõigi aspektide kaitse tase seoses transpordi mõistliku kasutamisega, nagu juba märgitud: „Transpordi puhul on eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid 1990. aasta heitkoguste tasemega võrreldes 60 %, endiselt väga ambitsioonikas ja selle täitmiseks on tarvis suuri jõupingutusi“ ([6]).

1.10. Komitee kordab, et „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ põhimõtteid tuleb rakendada paindlikult äärepoolsete piirkondade ja kaugete maapiirkondade ning mägi- ja saarepiirkondade kontekstis, et vältida kuludele pöördvõrdelisi mõjusid ning säilitada selle otstarve veoteenuste korraldusega seotud valikute mõjutamise vahendina, kõrvaldades samaaegselt igasuguse ebavõrdse konkurentsi eri transpordiliikide vahel (TEN/582, „COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale“).

1.11. Komitee peab samuti esmatähtsaks analüüsida direktiivi mõju kaks aasta pärast selle jõustumist, eriti mõju uutest investeeringutest saadava kasu ja kaubaveokulude seisukohast, et vältida Euroopa tööstuse ülemaailmse konkurentsivõime halvenemist.

1.12. Komitee leiab, et erilist tähelepanu tuleks pöörata meetmete üldisele vastuvõetavusele kasutajate, tarbijate ja kodanike jaoks uue maksuraamistiku läbipaistvuse ja selguse aspektist, tagades – ka mitmekeelsete maanteemärgistuste abil –, et kasutajatel tekiks kohe selge ja positiivne arusaam saadavate tulude otstarbest ning nende õiglasest jaotamisest ja suunamisest, samuti ülemäärase või topeltmaksustamise vältimisest. See peab hõlmama ka kaht üldist maanteede kvaliteedi tegurit: ummikute esinemise tase ja heitkoguste vähendamine taristukilomeetri kohta.

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1315/2013 üleeuroopalise transpordivõrgu arendamist käsitlevate liidu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 661/2010/EL (ELT L 348, 20.12.2013, lk 1).

([4]) 2014. ja 2015. aastal moodustas ELi institutsioonide poolt oma rahastamisallikatest (TEN-T/Euroopa ühendamise rahastu, Euroopa Regionaalarengu Fond/ühtekuuluvusfond ja Euroopa Investeerimispanga laenud) tehtud investeeringute kogumaht TEN-T põhi- ja üldvõrku 28 liikmesriigis 30,67 miljardit eurot.

([5]) *Eurovignette*'i direktiivi mõju hindamine.

([6]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 10.

1.13. Komitee arvates suudaksid uue õigusakti rakendamise tulemusel saadavate tulude eraldamine vastavalt eelpool kirjeldatule luua üle poole miljoni lisatöökoha.

1.14. Komitee leiab, et komisjon peaks jälgima ja suurendama vahendeid uue õigusakti nõuetekohaseks ja ühtlaseks kohaldamiseks, sealhulgas väliskulude suhteliste väärtuste korrapärane kontrollimine teaduslikul alusel ning kohaldatavate teemaksu kogumissüsteemide ja sõidukite tegelike heitkoguste tegelik vastavus, mis praegu ei toeta kõige energiasäästlikumaid sõidukeid, ning koostama üksikasjaliku aastaaruande muudetud direktiivi rakendamisel tehtud edusammudest, mis edastatakse Euroopa Parlamendile ja nõukogule, Euroopa Regioonide Komiteele ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Transport on ühtse Euroopa ruumi oluline sammas ja võimaldab kodanike, töötajate, kaupade ja teenuste liikumisvabadust liidus konkreetselt rakendada: transpordivõrkude tõhusus ja kvaliteet mõjutavad otseselt kestlikku arengut, elukvaliteeti ja kvaliteetseid töökohti ning Euroopa konkurentsivõimet.

2.2. ELi maanteetranspordimajandus, sealhulgas 344 000 reisijateveoga tegelevat maanteetranspordiettevõtet ja üle 560 000 kaupade autoveoga tegelevat ettevõtet, ([7]) tagab 5 miljonit otsest töökohta ning moodustab ligikaudu 2 % ELi SKPst, annab olulise panuse ELi majanduskasvu ja tööhõivesse ning vajab seetõttu ennetavat poliitikat.

2.3. Transport on õhusaaste peamine põhjus ja moodustab praegu veerandi Euroopa kasvuhoonegaaside heitkogustest. Veoautod ja bussid põhjustavad ligikaudu veerandi maanteetranspordi tekitatud heitkogustest, mis peaks ajavahemikul 2010–2030 suurenema umbes 10 % (ELi 2016. aasta võrdlusstsenaarium: energia, transpordi ja kasvuhoonegaaside heite suundumused aastani 2050). Esimese sammuna on Euroopa Komisjon keskendunud kahele järgmisele ettepanekule: üks neist käsitleb CO_2-heite ja nende sõidukite kütusekulu sertifitseerimist ning teine tõendatud andmete kontrolli ja aruandlust.

2.4. Vastuvõetud strateegias, mille kohta on komitee avaldanud arvamuse, ([8]) on esitatud tegevuskava vähese heitkogusega liikuvuse suunas, mis soodustab kõnealust üleminekut ka Pariisi kliimamuutuste kokkuleppega seatud eesmärkide valguses.

2.5. Strateegial on kolm eesmärki: tagada tõhusam transpordisüsteem, edendada madala süsinikusisaldusega alternatiivenergiat transpordisektoris ning edendada vähesaastavaid või saastevabu sõidukeid.

2.6. Kohaldamisala puudutab peamiselt maanteetransporti, mis moodustab üle 70 % transpordi põhjustatud kasvuhoonegaaside heitkogusest ning tekitab suurel määral õhusaastet, ent teisi transpordisektoreid ergutatakse samuti panustama.

2.7. Tõhusama transpordi tagamiseks, arvestades energiakulu ja heitkoguste taset, on oluline ette näha õigeid hinnasignaale ja võtta arvesse välismõju: sel eesmärgil kavatseb Euroopa Komisjon luua teemaksusüsteemi, mis põhineb tegelikult läbitud kilomeetritel, et rakendada paremini põhimõtet „saastaja maksab“ ja „kasutaja maksab“.

2.8. Nelja küsimust käsitletakse põhimõtte „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ laiema kohaldamise kaudu, nende lahenduseks on „õiglane ja tõhus teemaksu kogumissüsteem“.

— Maanteetransport põhjustab 17 % ELi CO_2-heitest ning vähesaastavate ja saastevabade sõidukite kasutamine ei ole piisav 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks.

([7]) ELi transport arvudes 2016, mis põhineb Eurostati andmetel.
([8]) ELT C 383, 17.11.2015, lk 84.

— ELi teede kvaliteet halveneb taristusse tehtavate investeeringute vähenemise ning hooldustööde edasilükkamise tõttu, arvestamata pikaajalist majanduslikku mõju.

— Mõned liikmesriigid on võtnud kasutusele ajutised tasud (*vignette*'id), mis diskrimineerivad juhuslikke välisettevõtjaid.

— Maanteesõidukite põhjustatud atmosfääri saastamine ja liiklusummikud tähendavad ühiskonnale märkimisväärseid kulusid.

2.9. **Majandusliku mõju** analüüsid näitavad märkimisväärseid erinevusi transpordi kasutajate, ametiasutuste ja käitajate kulude suurenemise vahel, mida tasakaalustavad suuremad tulud ning ummikukulude ja muude väliskulude vähenemine, kuid esile tuuakse võimalikku negatiivset mõju levitamisele ja VKEdele suurenenud kulude tõttu ([9]).

2.10. Digitaaltehnoloogia on võimeline suurendama transpordi ohutust, tõhusust ja kaasavust, võimaldades sujuvat uksest-ukseni transporti, integreeritud logistikat, lisaväärtusega teenuseid tänu intelligentsete transpordisüsteemide levikule kõikides transpordiliikides üleeuroopalise mitmeliigilise transpordivõrgu arendamise lahutamatu osana.

2.11. Üleeuroopalised meetmed vähese CO_2-heitega transpordi edendamiseks võivad avaldada tugevat **mõju piirkondadele**, mida läbivad transporditaristud, põhjustades otseseid tagajärgi energia-, territoriaalsele, keskkonna- ja transpordiplaneerimisele ning avaldades märkimisväärset majanduslikku ja tööhõivealast mõju.

2.12. **Selliste meetmete heakskiitmiseks kasutajate, tarbijate** ja kodanike poolt üldiselt tuleb teha rohkem tööd läbipaistvuse ja selguse suurendamiseks, et luua vähese heitega ja heitevabade sõidukite turg: tuleb astuda samme tarbijate paremaks teavitamiseks autode märgistamise kaudu ja uute sõidukite kasutuselevõtu toetamiseks riigihanke-eeskirjade kaudu. Samal ajal on vaja tegutseda seoses uue maksuraamistiku läbipaistvusega, tagades, et kasutajatel tekiks kohe selge ja positiivne arusaam saadavate tulude otstarbest ja nende õiglasest jaotamisest ning ülemäärase maksustamise ja topeltmaksustamise vältimisest.

3. **Euroopa Komisjoni** ettepanekute kokkuvõte

3.1. Euroopa Komisjoni ettepanekute kohaselt puudutab maksustamine maanteetaristut ning vastab läbitud vahemaale – välistades kindlaksmääratud summaga maksustamise, mis on praegu kasutusel mõnes ELi riigis – ja hõlmab kõiki sõidukitüüpe – lisaks kaubaveoks kasutatavatele raskeveokitele ka busse, kaubikuid ja sõiduautosid – ning sellest tulenevalt nii kauba- kui ka reisijatevedu ning näeb ette maksustamise muudatusi seoses võimaliku saaste ja taristu kasutamisega. Seadusandlikud muudatused puudutavad eelkõige järgmist:

— tee- ja kasutusmaksude sätted, hõlmates kõiki sõidukeid, mitte ainult üle 3,5 tonni kaaluvaid sõidukeid; direktiivi ajakohastamine ja selle laiendamine kõigile raskeveokitele alates 1. jaanuarist 2020 ning kergsõidukitele koos erandite kaotamisega; väliskulumaksude maksimaalsed väärtused ja nende kehtestamise nõuete lihtsustamine;

— ajapõhise maksustamise järkjärguline kaotamine raskeveokite puhul 31. detsembriks 2023 ja kergsõidukite puhul 31. detsembriks 2027 ning uue teemaksu kogumissüsteemi kehtestamine tasude aluseks olevate kulude arvutamise ja hindamise abil;

— taristu tasude muutmine raskeveokite puhul CO_2-heite alusel ning praeguste Euro-heitgaasikategooriatel põhinevate maksustamise muudatuste järkjärguline kaotamine alates 1. jaanuarist 2022;

([9]) *Support Study for the Impact Assessment Accompanying the Revision of the Eurovignette Directive* (1999/62/EC) – Study contract no. MOVE/A3/119-2013 – 05.2017.

— kergsõidukeid käsitlevad lisameetmed, mis puudutavad linnadevahelisi ummikuid ning kõikide sõidukitüüpide saastet ja CO_2-heidet;

— väliskulude tasude kohustuslik kehtestamine raskeveokitele vähemalt võrgustiku ühes osas alates 1. jaanuarist 2021.

3.2. Vastavalt põhimõtetele „saastaja maksab“ ja „kasutaja maksab“ peaks direktiivi 1999/62/EÜ kohaldamisala laiendamine aitama vähendada konkurentsimoonutusi, mis tulenevad praegusest busside maksuvabastusest taristu kasutamise eest.

3.3. Täiendava ettepanekuga nähakse ette raskete kaubaveokite maksustamise miinimummäärade järkjärguline kaotamine, mis toimuks täpsemalt viies etapis viie järjestikuse aasta vältel ning igas etapis vähendataks praegust miinimummäära 20 %.

4. **Üldised tähelepanekud**

4.1. Komitee on veendunud, et ELis sellise õiglase, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja bürokraatiavaba teemaksu kogumissüsteemi kehtestamisel, mis on proportsionaalne maanteede kasutamisega ning veoautode, busside ja autode tekitatud teaduslikult mõõdetavate väliskuludega, ilma teemaksu kogumissüsteemi killustamiseta ja koos väliskulude arvestamisega ning kooskõlas põhimõttega „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ oleks positiivne mõju maanteetransporditaristu parandamisele ning liiklusummikute ja reostuse vähendamisele.

4.2. Komitee rõhutab, kui tähtis on ELi standardite ühetaolise kohaldamise ümberhindamine, muutmine ja tugevdamine ning seega ühise õigusraamistiku loomine, mis tagab kõigile maanteetranspordi sektori liiklejatele ühetaolised tingimused: direktiiviga jäetakse piisavalt ruumi erinevatele rakendussätetele ning komitee leiab, et on vaja mõelda võimalikule vajadusele – pärast rakendamise kolmeaastast kontrollimist – kasutada õiguslikult siduvamaid vahendeid ühtse kohaldamise tagamiseks.

4.3. Komitee soovitab tungivalt, et ühine maksukogumisraamistik oleks oma eesmärkides selge, läbipaistev, lihtne ja kontrollitav ning et nii e- ja paberkviitungitel kui ka maanteemärgistustel oleks selgesti mõistetav, kuhu maksud suunatakse, et parandada selle panuse ühiskondlikku vastuvõetavust, mille annavad kõik liiklejad ühise heaolu saavutamiseks.

4.4. Õigusaktide edasine ühtlustamine ja ühenduse tasandil ühise õigusraamistiku kehtestamine teemaksu kogumissüsteemi jaoks, mis on seotud ühenduse tähtsusega maanteetaristu kasutamisega, nagu TEN-T võrgustiku teed, maanteed ja märkimisväärse rahvusvahelise liiklusega riiklikud teed, on hädavajalik, et saavutada maanteetranspordi sektoris tõeline ELi ühisturg ilma diskrimineerimise ja konkurentsimoonutuseta.

4.5. Teemaksu kogumissüsteemidel on erinev mõju sise- ja äärealadele: suure liiklussagedusega sisealadel on negatiivne mõju suurem kui äärealadel, samas kui viimaste keskkonnamõjuga seotud kompensatsioon ja taristu rahastamine on selgelt väiksem kui sisealadel. Komitee on seisukohal, et struktuurifondid ja keskkonnapoliitika rahastamisvahendid ning Euroopa Investeerimispank peaksid sekkuma tasakaalustatud arengu tagamiseks.

4.6. Ühtse teemaksu kogumissüsteemi – nii kleebise/*vignette*'i kui ka teemaksuna – puudumine on samuti seotud erinevate teemaksu kogumissüsteemi mudelitega, mis sageli ei ole koostalitusvõimelised ning toovad transpordi- ja logistikaettevõtetele kaasa täiendava halduskoormuse ja lisakulu, arvestades kasvavat nõudlust uuendusliku maanteetranspordi järele koos uue ja intelligentse taristu arendamisega, sealhulgas automaatne juhtimine ja uute kütuste turustamine ning olemasolevate võrkude nõuetekohane hooldus liiklusvooga toimetulemiseks.

4.7. Komitee arvates on vaja piisavaid investeeringuid olemasolevasse ja tulevasse taristusse, et saavutada riiklike transpordivõrkude parem koostalitlusvõime, sealhulgas ka satelliittehnoloogiaga, ja lihtsustada nende juurdepääsu ühtsele turule, hõlbustades intelligentse logistika ([10]) ja IKT lahenduste rakendamist liiklusohutuse parandamiseks ja üldise süsteemi tõhususe suurendamiseks koos intelligentsete transpordisüsteemide laiema kasutamisega ning tõhusama ja paremini ühendatud, tänapäevase ja jätkusuutliku maanteetranspordivõrgustiku tagamisega kogu Euroopas. Alates 2019. aastast peaks püüdma transpordi digitaliseerimise strateegia raames paigaldada sõidukitele vaid OBU-seadmestiku, mis on koostalitusvõimeline ELi tasandil.

4.8. Komitee leiab, et transporditaristu investeeringute ja hooldustaseme ebapiisavuse tõttu on oluline rakendada põhimõtet „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ maanteetaristu rahastamiseks tingimusel, et

— taristu kasutamise eest saadud tulu suunatakse samasse maanteetaristusse;

— väliskulu maksustamisest saadavat tulu tuleks kasutada maanteetranspordi kahjulike mõjude leevendamiseks, sealhulgas alternatiivse taristu ehitamiseks, alternatiivse kütuse turustamiseks, alternatiivsete juhtimissüsteemide, transpordiliikide ja alternatiivsete energiaallikate ning üleeuroopalise transpordivõrgu toetamiseks;

— direktiivi artiklit 9 muudetakse vastavalt.

4.9. Komitee leiab, et investeeringud on olulised ka vähendamaks maanteetranspordi CO_2-heitkoguseid (vt punkt 2.12), mis mõjutavad märkimisväärselt keskkonnakvaliteeti ja väliskulusid 1,8–2,4 % ulatuses SKPst, ning nõuab CO_2-heitkoguste vähendamise integreeritud lähenemisviisi: piirväärtuste kehtestamine ELi sõidukiturule suunatud uute raskeveokite heitkogustele on maksukogumissüsteemist tõhusam vahend heitkoguste vähendamiseks, kuid see ei ole piisav kindlaksmääratud eesmärkide saavutamiseks.

4.10. Arvestades liiklusummikute probleemi püsimist nii linnapiirkondades kui ka väljaspool neid, tuleks täiustatud liikluskorraldussüsteemide puhul kasutada ELi rahalist toetust ja tõhusat satelliitlogistika protsessi, et kaotada liiklejate kantavad lisakulud: selliste meetmete vabatahtliku vastuvõtmisega kaasnev tulu tuleks igal juhul suunata otse neutraalse mõjuga alternatiivsete lahenduste rahastamisse.

4.11. Ühistransporti tuleb edendada ja teemaksud kindlaks määrata, et järgida ja täita kõnealust eesmärki nii „kasutaja maksab“ kui ka „saastaja maksab“ põhimõtte seisukohast.

5. **Konkreetsed märkused**

5.1. Komitee toetab Euroopa elektroonilise maksukogumisteenuse (EETS) eesmärki, millega nähakse ette, et sõidukile paigaldatakse vaid üks seade, mis on seotud ühe lepingu ja ühe arvega kogu ELis, mis looks ühtse turu ja tagaks, et kaubanduslikul eesmärgil vedajatel oleks üksainus tarnija, neile kehtiks üksainus leping ja esitataks üksainus arve.

5.2. Brenneri kogemus teemaksu hinnalisandi kohaldamisel vastavalt direktiivis sätestatud põhimõtetele ja piirangutele eesmärgiga luua alternatiivne taristu on osutunud kohaliku elanikkonna jaoks kasulikuks ja vastuvõetavaks. Seetõttu on komitee veendunud, et seda võimalust laiendatakse ka teistele tundlikele piirkondadele.

5.3. Pärast pikaajalisi arutelusid ja analüüse raskeveokite jaoks määratletud allahindlussüsteem vastavalt artiklile 7 näib komitee arvates olevat õiglane ja mittediskrimineeriv ning seda võiks samaväärselt laiendada ka kergsõidukitele, vähendades mõnes riigis tuvastatud praegust ebavõrdsust juhuslike/välismaiste kasutajate ja regulaarsete/kodumaiste kasutajate vahel. Järelikult tuleks artiklit 7a vastavalt muuta.

5.4. Teatavate sõidukikategooriate, näiteks Euro V ja Euro VI veoautode väliskuludega seotud tasude võrdlus näitab vähem saastavate sõidukite märkimisväärselt halvemasse olukorda seadmist, mida komitee arvates ei saa õigustada. Komitee kutsub üles vaatama läbi direktiivi lisades väliskulude jaoks sätestatud tasud, et eelistada vähese CO_2-heitega sõidukeid. Saastevabade sõidukite puhul on võimalik ajutiselt vähendada taristu kasutamisest tulenevaid teemaksusid.

([10]) COM(2016) 766 final.

5.5. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles ajakohastama korrapäraselt teemaksude, sealhulgas kohalike tingimuste, **teaduslikku** hindamist, võttes arvesse kohalikku eripära, kuid vältides kindlal teaduslikul alusel õigustamatut diskrimineerimist.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Säästva liikuvuse suunas. Tegevuskava sotsiaalselt õiglaseks üleminekuks puhtale, konkurentsivõimelisele ja ühendatud liikuvusele kõigi jaoks““

[COM(2017) 283 final]

(2018/C 081/27)

Raportöör: **Ulrich SAMM**

Kaasraportöör: **Brian CURTIS**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 5.7.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	2.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	111/0/0

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Komisjoni teatises „Säästva liikuvuse suunas“ [COM(2017) 283 final] (edaspidi „teatis“) esitatud liikuvuse tegevuskava väljendab Euroopa eesmärki teha kiireid edusamme selleks, et luua 2025. aastaks puhas, konkurentsivõimeline ja ühendatud liikuvussüsteem, mis ühendab kõik transpordiliigid ja ulatub üle kogu liidu. Kõnealuse teatise keskmes olev Euroopa maanteetransport tugineb tööstusharule, millel on maailmas juhtiv roll tootmise ja teenuste pakkumise valdkonnas. Sektori tootmise osa annab tööd 11 %-le kõigist ELi tootmissektori töötajatest ning loob 7 % ELi SKPst.

1.2. Teatises rõhutatakse seost energialiidu üldiste prioriteetide, digitaalse ühtse turu ja Euroopa investeerimiskavaga. Iseäranis üritatakse selles lahendada mõningaid ühtse turu seni lahendamata transpordiküsimusi, võttes seejuures jätkuvalt tasakaalustatult arvesse inim- ja tööõigusi ning keskkonnaaspekte.

1.3. **Euroopa ühtse transpordipiirkonna** toimimise edukus sõltub asjakohasest õigusraamistikust. Komitee on seisukohal, et õigusaktides kavandatud muudatused, mis puudutavad juurdepääsu kutsealale, turulepääsu – sh kabotaaži – ja töötingimusi, nagu sõidu- ja puhkeaeg ning konkreetsed eeskirjad töötajate lähetamise kohta maanteetranspordi sektoris, ei suuda enamasti tõhusalt lahendada probleeme, millele need on suunatud. Neid küsimusi puudutavaid konkreetseid ettepanekuid käsitletakse üksikasjalikumalt komitee eraldi arvamustes. Komitee rõhutab, et kiiresti on vaja leida sobivad ja sujuvalt toimivad lahendused, arvestades, kui oluline on eesmärgipärane õigusraamistik hästi toimiva siseturu tagamiseks. Komitee toonitab sellega seoses oma ootust, et eelseisvas kombineeritud transpordi ettepanekus käsitletakse ka turulepääsu küsimusi.

1.4. **Digiteerimine** ja automatiseerimine kujundavad tõenäoliselt maismaatranspordi tehnoloogia revolutsiooniliselt ümber. Need tehnoloogiad pakuvad hulgaliselt uusi võimalusi tarbijatele ja ettevõtjatele, kes soovivad paremat kvaliteeti, mugavust, paindlikkust, taskukohasust ja ohutust nende kasutatavates teenustes ja igat liiki seadmetes. Komitee märgib, et selle uue tehnoloogia abil on võimalik nii suurendada transporditurbu tõhusust kui ka esitada analüütilisi andmeid, mis aitavad kontrollida ja jõustada kehtivaid õigusakte ning kaitsta inim- ja sotsiaalseid õigusi.

1.5. Olukorda võib põhjapanevalt muuta automatiseeritud sõit, mis võimaldab pakkuda uusi teenuseid ja luua ärivõimalusi, parandades märkimisväärselt sõidukite aktiivset ohutust ja vähendades oluliselt surmajuhtumite arvu. Komitee julgustab komisjoni jätkama projekti **„Vision Zero by 2050“**, sest selle eesmärgid on meie ühiskonna ja kõigi kodanike jaoks äärmiselt olulised.

1.6. Komitee toetab kindlalt komisjoni ettepanekut parandada erinevate olemasolevate elektrooniliste **teemaksu** kogumise süsteemide nõrka koostalitlusvõimet liikmesriikides ja rakendada ühtset koostalitlusvõime raamistikku. Samuti leiab komitee, et paindlikul, õiglasel, läbipaistval ja mittediskrimineerival teemaksu süsteemil, mis on kooskõlas „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ põhimõtetega, oleks positiivne mõju, kui tulusid kasutataks sihipäraselt. Tulude sihtotstarbeline kasutamine võiks Euroopas luua rohkem kui 500 000 täiendavat töökohta.

1.7. Komitee juhib tähelepanu lahknevusele asjaomase paketi raames maanteetranspordis prognoositava **heitkoguste vähenemise** (13 %) ja heitkoguste vajaliku, 18–19 % vähendamise eesmärgi vahel. Viimatinimetatu on transpordisektoris vajalik selleks, et panustada 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisse. See lõhe on ületatav üksnes juhul, kui liikmesriigid teevad märkimisväärseid jõupingutusi, et stimuleerida „puhta“ maanteetranspordi algatuste käivitamist.

1.8. Komitee soovib rõhutada, et puhta elektri tootmine on vältimatu eeltingimus **elektrisõidukite** läbimurdeks massiturul. Elektrisõidukid võivad aidata vähendada kohalikku õhusaastet vooluallikast sõltumata, samas kui ELi üldised kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid on saavutatavad üksnes puhta elektritootmise meetmete abil.

1.9. Tarbijate usaldus autotööstuse ja õigusraamistiku vastu on viimasel ajal tõsiselt kõikuma löönud. Usalduse taastamine realistlike **heitenormide** ja nõuetekohaste katsemenetlustega on ülimalt oluline. Komitee peab kahetsusväärseks, et komisjoni väljapakutud idee luua sõltumatu ELi-ülene sõidukite heite kontrollimise järelevalveasutus lükati 2017. aasta algul mõningate liikmesriikide vastuseisu tõttu tagasi.

1.10. Euroopas tuleb puhast energiat kasutavatele sõidukitele seada selged ja kaugeleulatuvad eesmärgid, et stimuleerida tootmissektorit **teadusuuringute**, turuleviimise ja tootmise valdkonnas. Alternatiivsete veojõusüsteemide kiiremat kasutuselevõttu endiselt takistavaid tehnilisi piiranguid on võimalik ületada üksnes tugeva uurimisprogrammi abil (järgmises raamprogrammis), mis hõlmab kõiki valdkondi alates alusuuringutest ja innovatsioonist kuni turuleviimiseni.

1.11. Komitee sooviks, et tunnustataks rohkem transpordi ülemineku toetamise tähtsust, luues rohkem stiimuleid ühistranspordi eelistamise julgustamiseks ja viies kaubaveod maanteelt raudteele. Üldine strateegia võib aidata maanteetranspordi heitkoguseid vähendada, kuid ei pruugi mõjuda ummikutele ja saastele, eelkõige kuna nõudlus maanteetranspordi järele eeldatavasti kasvab.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Kõnealune teatis on liikuvuspaketi esimene oluline etapp, millele järgnevad aasta lõpupoole uued ettepanekud. Teatises asetatakse poliitilisse konteksti komitee poolt eraldi arvamustes käsitletud konkreetsed ettepanekud, sätestatakse toetusmeetmed, nagu teemaksud (sh vajalik taristu), alternatiivkütused ja ühenduvus, parem teave tarbijatele, tugevam siseturg ja paremad töötingimused autokaubaveo sektoris, ja tehakse ettepanekud luua alus koostoimelisele, ühendatud ja automatiseeritud liikuvusele. Praktilisest aspektist käsitletakse komisjoni ettepanekus peaasjalikult maanteetranspordi sektorit.

2.2. Teatises tuuakse ühtlasi esile seos energialiidu üldiste prioriteetidega (energiatõhusus ja transpordisektori CO_2-heite vähendamine, sh vähese CO_2-heitega kütuste kasutamine ja elektromobiilsuse edendamine), digitaalse ühtse turuga, töökohtade loomise, majanduskasvu ja investeerimise tegevuskavaga ning selle rakendamist toetava Euroopa investeerimiskavaga. Samuti rõhutatakse teatises Euroopa sotsiaalõiguste samba raames sätestatud õigluse suurendamise ja sotsiaalse mõõtme tugevdamise eesmärke. Teatisega üritatakse lahendada mõningaid ühtse turu seni lahendamata transpordiküsimusi, võttes seejuures jätkuvalt tasakaalustatult arvesse inim- ja tööõigusi ning keskkonnaaspekte – kuigi mõned pinged siiski jäävad.

2.3. Liikuvuse tegevuskava väljendab Euroopa eesmärki teha kiireid edusamme selleks, et luua 2025. aastaks puhas, konkurentsivõimeline ja ühendatud liikuvussüsteem, mis ühendab kõik transpordiliigid, ulatub üle kogu liidu ning seob liidu tema naabrite ja muu maailmaga. Selle väga ambitsioonika eesmärgi saavutamine tugineb ühelt poolt tööstusharule, millel on maailmas juhtiv roll tootmise ja teenuste pakkumise valdkonnas, ja teiselt poolt liikmesriikide kindlale ja tõelisele poliitilisele tahtele.

2.4. Tuleb meeles pidada, et ELi riigid saavad autotranspordisektorist rohkem kui 500 miljardit eurot maksutulu. Sektori tootmise osa annab tööd 11 %-le kõigist ELi tootmissektori töötajatest, loob 7 % ELi SKPst ja tagab kaubandusbilansi ülejäägi 90 miljardi euro ulatuses. Tegemist on õigupoolest nii võimsa ja olulise sektoriga, et paljudes ELi-ülese reguleerimise valdkondades on edusammud ja arengud olnud aeglased just seetõttu, et mitmed liikmesriigid käsitlevad seda riiklikult strateegilise tähtsusega sektorina. Riiklikke süsteeme ja prioriteete mõjutada võivate muutuste (turu avamine ja teemaksud) vastuvõtmine ja rakendamine võtab sageli kaua aega.

2.5. Euroopa Liit ei alusta nullist. Siseturu ja jätkusuutlikkuse eesmärkide elluviimine on andnud märkimisväärseid tulemusi. Komitee on juba väljendanud oma seisukohti mitmes arvamuses, näiteks nendes, milles käsitletakse Euroopa ühtset transpordipiirkonda ([1]) kui vaba siseturu alustala, mitmeliigilisi reisimisvõimalusi ([2]) ja rahvusvahelise autokaubaveo siseturgu ([3]). Olulist roll mängib ELi transpordipoliitika jätkusuutlik areng, ([4]) iseäranis transpordi CO_2-heite vähendamine ([5]) ja COP21 konverentsi järelduste mõju Euroopa transpordipoliitikale ([6]). Komitee on samuti käsitlenud transpordi digiteerimise ja robotiseerimise mõjusid ELi poliitika kujundamisele ([7]) ning koostoimeliste intelligentsete transpordisüsteemide väljavaateid ([8]) kui järjest kaalukamaid elemente ELi transpordipoliitikas.

2.6. Palju on siiski veel teha. Liikuvuse tegevuskava peab sillutama teed Euroopa transpordisüsteemile, mis suudab toime tulla digiteerimisest ja keskkonnamõjust tulenevate peamiste väljakutsetega.

3. **Digiteerimine**

3.1. Kiirel ja usaldusväärsel internetil põhinev digiteerimine ja automatiseerimine pakub hulgaliselt uusi võimalusi tarbijatele ja ettevõtjatele, kes soovivad paremat kvaliteeti, mugavust, paindlikkust, taskukohasust ja ohutust nende kasutatavates teenustes ja igat liiki seadmetes. Samuti pakuvad need tõhusaid uusi tehnoloogiaid kehtivate õigusaktide analüüsimiseks, kontrollimiseks ja jõustamiseks ning inim- ja sotsiaalsete õiguste kaitseks. Digiteerimine kujundab tõenäoliselt iseäranis maismaatranspordi tehnoloogia revolutsiooniliselt ümber. Üks üldine eesmärk peab olema süsteemide ühtlustamine või selliste tehniliste lahenduste leidmine, mis võimaldaks süsteemidel toimida piiriüleselt, sest see on siseturu sujuva toimimise seisukohalt elutähtis. Üks näide sellest on arukate sõidumeerikute eelseisev kasutuselevõtt. Olemasolevate sõidukite kavandatud moderniseerimiseks on siiski ette nähtud 15aastane üleminekuperiood. Seda aega tuleks märkimisväärselt lühendada.

3.2. ELi **koostoimelise, ühendatud ja automatiseeritud liikuvuse** ja selle rakendamise strateegias kirjeldatakse esimesi samme automatiseeritud sõidu poole (vt ka TEN/621). **Ühenduvus** sõidukite ning sõidukite ja püsitaristu vahel on otsustav omadus, mis on vajalik digitaalse tehnoloogia täielikuks ärakasutamiseks. Seepärast tervitab komitee 2025. aastaks seatud strateegilisi eemärke, mis esitati hiljutises teatises „Euroopa gigabitiühiskond“ ([9]). Teatises kehtestatakse ajakava sellise suure läbilaskevõimega Euroopa lairibataristu väljatöötamiseks, mis pakuks katkematut 5G leviala ja väga suure läbilaskevõimega internetiühendust kõigil olulisematel maapealsetel transpordimarsruutidel.

3.3. Digiteerimine on samuti keskse tähtsusega uute turumudelite väljatöötamiseks, sh erinevat liiki platvormid ja **jagamismajanduse** käsitused, mis võivad parandada ressursitõhusust, mis aga ühtlasi tõstatavad rea õiguslikke, sotsiaalseid ja tarbijatega seotud küsimusi, nagu internetiplatvormide roll ja staatus ning muutused tööturul.

3.4. **Automatiseeritud**, sh juhita autodega **sõidu** potentsiaali nähakse peamiselt võimalusena uute ärimudelite tekkeks. Ent olulised on ka vastutusega seotud küsimused ja neid tuleb ELis selgitada ühtsel viisil. Lisaks sellele võib automatiseeritud või poolautomatiseeritud sõit märkimisväärselt parandada maismaasõidukite aktiivset ohutust. Liiklussurmade arv on alates 1970. aastatest vähenenud neli korda, peamiselt tänu passiivsete ohutusseadiste paigaldamisele autodele. Sellele vaatamata

([1]) ELT C 291, 4.9.2015, lk 14.
([2]) ELT C 12, 15.1.2015, lk 81.
([3]) ELT C 13, 15.1.2016, lk 176.
([4]) ELT C 248, 25.8.2011, lk 31.
([5]) ELT C 173, 31.5.2017, lk 55.
([6]) ELT C 303, 19.8.2016, lk 10.
([7]) ELT C 345, 13.10.2017, lk 52.
([8]) ELT C 288, 31.8.2017, lk 85.
([9]) ELT C 125, 21.4.2017, lk 51.

kaotas ELi teedel 2016. aastal elu ikkagi 25 500 inimest. Nüüd peaks tänu täiustatud aktiivsete ohutusseadiste (poolautomatiseeritud juhtimine, ühendatud autod) väljaarendamisele ja kasutuselevõtule olema võimalik surmajuhtumite arvu oluliselt vähendada või see isegi nullini viia, nagu on kavandatud ohutusprojektis Vision Zero. See projekt, mis käivitati 1997. aastal Rootsis ja millega EL hiljem ühines, ei saavutanud aga kunagi loodetud tulemusi. Olukorda võib põhjapanevalt muuta automatiseeritud sõit. Komitee julgustab komisjoni jätkama projekti **„Vision Zero by 2050“**, sest selle eesmärk on meie ühiskonna ja kõigi kodanike jaoks äärmiselt oluline.

4. **Euroopa ühtne transpordipiirkond**

4.1. Komitee tunneb heameelt komisjoni algatuse üle selgitada maanteetranspordi turu regulatiivset raamistikku ja tagada selle parem jõustamine, parandades samas töötingimusi ja võideldes sotsiaalse dumpingu vastu, et tagada sektoris hästi toimiv siseturg. Kavandatud muudatustega käsitletakse juurdepääsu kutsealale, turulepääsu – sh kabotaaži – ja töötingimusi, nagu sõidu- ja puhkeaeg ning konkreetsed eeskirjad töötajate lähetamise kohta maanteetranspordi sektoris.

Komitee leiab siiski, et kuigi õigusaktide kavandatud muudatustega püütakse muuta need lihtsamini jõustatavaks ja tagada õiglane konkurents, ei lahenda need enamasti tõhusalt probleeme, millele nad on suunatud, k.a neid, mis on ilmnenud praeguse raamistiku rakendamisel. Komitee märgib, et algatus on toonud esile erinevaid vaatenurki liikmesriikidelt, sotsiaalpartneritelt ja ettevõtjatelt. Komitee jääb seisukohale, et ainus jätkusuutlik tee edasi on selgete ja kergesti jõustatavate õigusaktide abil, millega tagatakse õiguskindlus turule juurdepääsul ja sotsiaalõiguste nõuetekohane kaitse. Komitee rõhutab samuti vajadust kasutada rakendamise ja jõustamise hõlbustamiseks ajakohaseid IT-rakendusi (sõidumeerikud jne) ja tõhusat taristut (turvalised parkimiskohad). Üllatav on see, et teatises ei käsitleta kombineeritud transporti mitte turulepääsu kontekstis, vaid üksnes kui jätkusuutlikkuse optimeerimise küsimust. (Üksikasjalikku teavet asjaomaseid ettepanekuid puudutavate komitee seisukohtade kohta leiate vastavatest vastu võetud arvamustest).

4.2. Komitee tunneb heameelt kavatsuse üle muuta direktiivi **ilma juhita renditud sõidukite** kasutamise kohta kaupade autveol, kuid soovib väljendada mõningaid kahtlusi võimalike tagajärgede osas. Need võib jagada kahte kategooriasse: esimene puudutab varifirmade arvu võimalikku kasvu, teine on seotud ettevõtja võimalusega teostada ebaseaduslikke kabotaažvedusid, ilma et see avastataks.

4.3. Komitee leiab, et paindliku, õiglase, läbipaistva, mittediskrimineeriva ja mittebürokraatliku **teemaksu** süsteemi rakendamisel, mis on kooskõlas „kasutaja maksab“ ja „saastaja maksab“ põhimõtetega, oleks positiivne mõju siis, kui maanteetaristu kasutamise eest saadavat tulu kasutataks sihipäraselt ja transpordi siseturul välditaks diskrimineerivaid tavasid. Tulude täieulatuslik sihipärane kasutamine võiks Euroopas luua rohkem kui 500 000 täiendavat töökohta. Komitee toetab kindlalt komisjoni ettepanekut parandada erinevate olemasolevate **elektrooniliste teemaksu kogumise süsteemide** nõrka koostalitlusvõimet liikmesriikides ja võtta kogu ELis kasutusele täiustatud tehnoloogial põhinev ühtne elektrooniline teemaksu kogumise süsteem. (Üksikasjalikku teavet nende seisukohtade kohta leiate komitee asjaomastel teemadel vastu võetud arvamustest).

5. **Jätkusuutliku transpordisüsteemi poole**

5.1. Transport põhjustab ligikaudu 20 % Euroopa **kasvuhoonegaaside heitest**. Kuigi transporditegevus suureneb, peab kasvuhoonegaaside heide vähenema, et vastata ELi 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkidele. Sellest tulenevalt sisaldas 2016. aasta novembri pakett „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ meetmeid, mille abil kiirendada vähese CO_2-heitega kütuste kasutuselevõttu ja toetada elektromobiilsust. Komitee toetas neid meetmeid ([10]).

5.2. Üldiselt eeldatakse, et transpordi koguheite kahanev trend jätkub tänu praegustele arengusuundumustele ja valitud poliitikasuundadele, tuues 2030. aastaks kaasa heite 13 % vähenemise 2005. aastaga võrreldes (15 % aastaks 2050). Kuid see ei ole kooskõlas heite 18–19 % kulutõhusa vähendamisega, mis oleks transpordisektori vajalik panus 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisse. Komitee nõustub, et uute sõidukite heitele piirmäära seadmine on tõhus vahend

([10]) ELT C 246, 28.7.2017, lk 64.

heitkoguste vähendamiseks, kuid sellest ei piisa, et saavutada kindlaks määratud eesmärgid. Seepärast tuleks neid täiendada meetmetega, millega parandatakse veelgi energiatõhusust ja edendatakse alternatiivseid kütuseid ja jõuallikaid, sh veeldatud maagaas ja sõiduki seadmestikest saadav elekter või elektrifitseeritud maanteed, ning **teemaksudega**.

5.3. Ootused **elektrisõidukitele** on suured, nagu ilmestasid liikmesriikide teadaanded selle kohta, et nad järgivad Norra (2025) ning Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi (2040) eeskuju kõigi uute sisepõlemismootoriga (bensiini- ja diiselmootoriga) autode keelustamisel. Elektrisõidukite turg kasvab kiiresti kogu maailmas. Elektrisõidukite arv maailma teedel jõudis 2016. aastal kahe miljonini, moodustades siiski vaid 0,2 % kõigist sõiduautodest (Rahvusvaheline Energiaagentuur 2017). Kõige suurem absoluutkasv on Hiinas, kus püütakse lahendada õhusaaste probleeme ja saavutada heitkoguste vähendamise eesmärke. Euroopas tuleb puhast energiat kasutavatele sõidukitele seada selged ja kaugeleulatuvad eesmärgid, et stimuleerida tootmissektorit teadusuuringute ja tootmise valdkonnas.

5.4. Elektrisõidukite kiiremat kasutuselevõttu on takistanud akude tööga seotud **tehnilised piirangud**. Kuigi akude maksumus väheneb oodatust kiiremini, on endiselt mõningaid probleeme (mõnel juhul vastuoluliste) parameetritega, mis piiravad elektrisõidukite tõhusust: mass, laadimissuutlikkus (sõiduulatus), laadimiskiirus ja kasutusea/amortiseerumise küsimused. Siiski hakatakse elektrisõidukeid tunnustama märkimisväärse tulevase kasvu valdkonnana sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite osas.

5.5. Tehnilisi piiranguid on võimalik ületada üksnes tugeva **uurimis**programmi abil, mis hõlmab kõiki valdkondi alates alusuuringutest kuni innovatsioonini. Euroopa uurimisprogrammid, iseäranis „Horisont 2020“, on sihipärased ja aktiivsed teadusuuringud toimuvad mitmes alternatiivses valdkonnas, nagu uut tüüpi akud või kütuseelemendid ja vesinik. Eesmärgid on küll paljutõotavad, kuid suur osa sellest uurimistegevusest on alles varases etapis. Siiski on täheldatavad mõningad esialgsed tulemused, mida tõestab Kütuseelementide ja Vesiniku Valdkonna Ühisettevõte (www.fch.europa.eu).

5.6. Et kaotada ebakindlus sõidukite veojõusüsteemide tuleviku osas, peab Euroopa Liit ka järgmises raamprogrammis seadma oma transpordiga seotud **teadusuuringute prioriteedi**. Sellele panevad kindla aluse Euroopa Komisjoni ja Euroopa tehnoloogiaplatvormide, nt Euroopa lennundusuuringute ja -innovatsiooni nõuandekogu (ACARE), sõnastatud Euroopa transpordivaldkonna uurimis- ja innovatsioonistrateegiad. Lisaks on kõige tulemuslikum tee turuleviimise suunas koostöö, mis hõlmab kogu tehnoloogilise valmisoleku tasemete ahelat alates alusuuringutest kuni rakendamiseni.

5.7. Komitee kordab, ([11]) et teadusuuringute riiklik ja ELi-poolne rahastamine ei ole **piisavalt ühtlustatud**. Näiteks kontseptsiooni „Power-to-X“ – st auru ja süsinikdioksiidi elektrokeemiline muundamine taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri kasutamise abil sünteetiliste kütuste tootmiseks – toetatakse jõuliselt Saksamaa rahastamisprogrammist, ([12]) kuid sellele puudub täiendus ELi poolelt.

5.8. Olemasolevale tehnoloogiale tuginedes kasvab Euroopas praegu jõuliselt nõudlus akude järele. Suur osa ülemaailmsest akuelementide tootmisvõimsusest on jätkuvalt Aasias ja USAs. Komitee jagab komisjoni kartusi selle pärast, et autotööstus jääb suurel määral sõltuvaks akuelementide impordist, mis toob tarnimisele kaasa mitmeid riske. Euroopa autotootjate huvides on kohalik **Euroopa akutööstus**, mis on suuteline vastama nõudlusele.

5.9. Elektromobiilsuse toetamine ei piirdu akude arendamisega. Iseäranis raskeveokite puhul hõlmavad alternatiivsed lahendused **elektrifitseeritud maanteid**, kus elektriline jõuallikas asub tee kohal paiknevates kontaktjuhtmetes või teepinnal paiknevates rööbastes (e-kiirtee jne). Alternatiivsete jõuallikasüsteemide ühine väljakutse on ühiste standardite väljatöötamine, et võimaldada piiriülest liiklust ja luua vähemalt kogu ELi hõlmav, eelistatult aga ülemaailmne turg. Üleeuroopaline transpordivõrk, eriti põhivõrgukoridorid, võiks olla selleks sobiv vahend.

([11]) ELT C 34, 2.2.2017, lk 66.
([12]) https://www.kopernikus-projekte.de/projekte/power-to-x.

5.10. **Sisepõlemismootor**, mis kujutab endast meie maanteeliikluse alustala, pälvib aina enam vastuseisu. Toimunud on tõsine usalduse kaotus äriühingute ja sõidukite heitega seotud regulatiivse süsteemi suhtes, iseäranis nüüd, kui on paljastatud ebaseaduslike katkestusseadmete olemasolu. Nimetatud seadmed häirivad või blokeerivad reaalses sõiduolukorras heitekontrolli. Kuid on hästi teada, et sõidukid, mis läbivad ametliku heitekatse ka ilma ebaseaduslike trikkideta, tekitavad tegelikes sõidutingimustes palju rohkem reostust. See erinevus on viimastel aastakümnetel suurenenud, olles praeguste probleemide peapõhjus. Kiiresti on vaja taastada tarbijate usaldus autotööstuse vastu ja taastada regulatiivse süsteemi hea maine realistlike heitenormide ja nõuetekohaste katsemenetluste abil. Komitee peab kahetsusväärseks, et komisjoni väljapakutud idee luua sõltumatu ELi-ülene sõidukite heite kontrollimise järelevalveasutus lükati 2017. aasta algul pärast mõningate liikmesriikide vastuseisu tagasi.

5.11. Sellele vaatamata tuleb sisepõlemismootoreid ja elektrilist veojõudu vastandavas arutelus heitenormidest kaugemale vaadata. Konkreetsemalt peame eristama mõju **ülemaailmsele** soojenemisele ja mõju **kohalikule** õhusaastele. Kohaliku õhusaaste vähendamiseks on parim valik kohapeal otseseid heitkoguseid mittetootvad elektrisõidukid. Ent elektrisõidukid ei ole siiski üldiselt võttes heitevabad. Heite tase sõltub laadimisakude jaoks elektri tootmise meetodist ja akude tootmisprotsessidest. Kuna CO_2-vaba elektritootmise osakaalus on liikmesriigiti suuri erinevusi, on ilmselge, et elektrisõidukite panus ELi kliimaeesmärkide saavutamisele kaasaaitamisse sõltub riigist, kus elektrisõidukit kasutatakse. **Elektromobiilsusele** antava ELi toetuse puhul tuleb arvesse võtta tõsiasja, et see küsimus on tihedalt seotud elektritootmise valdkonnaga, mida käsitletakse **Euroopa energialiidu** raames.

5.12. Sisepõlemismootorid on maanteeliikluses praegu sobivaimad pikamaasõitudel ja raskveokite töös. Võttes arvesse seda, kui kiiresti elektriline veojõud järele jõuab, tuleks valmis olla **pikaks üleminekuajaks**, mil eksisteerivad kõrvuti mõlemad veojõusüsteemid. Näiteks võivad hübriidautod pakkuda lahenduse, milleks Euroopa autotööstus on hästi valmistunud. Hübriidautosid saab lülitada sisepõlemismootorile pikamaasõidul ja elektrimootorile linna piires. Teatud kasutuseks (nt pikamaa kaubavedu) aga akuga elektrisõidukid ei sobi. Kasutada võib väga erinevaid alternatiivseid tehnoloogiaid, nagu vesinikuelemendid ja elektrifitseeritud kiirteed. Euroopa peab investeerima nende arendamisse, et saavutada juhtpositsioon keskkonnahoidliku transpordi alal.

5.13. Komitee toetab logistikaalase kutseõppe arendamist kõigis liikmesriikides, et pakkuda selle paketi algatusi toetavaid uusi oskusi.

5.14. Tasub märkida, et suured linnad kogu ELis on iseseisvalt loonud rea erinevaid algatusi, et tulla toime ummikute ja saastega. Komitee julgustab komisjoni laiendama praegust koostööd kohalike omavalitsustega parimate tavade jagamisel ja teabe levitamisel.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi ja Korea vaheline vabakaubandusleping – kaubanduse ja säästva arengu peatükk“

(2018/C 081/28)

Raportöör: **Dumitru FORNEA**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 22.6.2016
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	28.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	127/0/2

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab rahvusvahelisi jõupingutusi rahu säilitamiseks, sh edendades algatusi, mille eesmärk on Korea poolsaar demilitariseerida ja muuta see tuumarelvavabaks. Praeguses kontekstis, pidades silmas Põhja-Koreast tulenevat ohtu, soovib komitee esmajoones väljendada täielikku ja tingimusteta solidaarsust Korea Vabariigiga.

1.2. Komitee tunnistab, et üldjoontes on Euroopa Liidu ja Korea Vabariigi vaheline vabakaubandusleping ([1]) andnud julgustavaid majanduslikke ja sotsiaalseid tulemusi.

1.3. Vabakaubanduslepingu säästva arengu aspektide, eriti tööküsimuste rakendamine on aga jätkuvalt ebarahuldav. Komitee tuletab meelde ELi riikliku nõuanderühma ([2]) seisukohti, eelkõige seda, et Euroopa Komisjon peaks alustama konsultatsioone Korea valitsusega selle ühinemisvabadust ja kollektiivläbirääkimisi käsitlevate kohustuste rakendamise üle.

1.4. ELi ja Korea vabakaubanduslepingu kaubanduse ja säästva arengu peatükis sisalduvaid kodanikuühiskonna mehhanisme on viimase viie aasta jooksul pidevalt tugevdatud; sidusrühmade esindavus ja tasakaalustatud esindatus on märkimisväärselt paranenud, nii ELi kui ka Korea riiklikud nõuanderühmad on korrapäraselt kohtunud ning 2017. aasta veebruaris toimus viiendat korda iga-aastane ELi ja Korea kodanikuühiskonna foorum, mis tõi kokku ELi ja Korea riiklikud nõuanderühmad.

1.5. Seni on riiklike nõuanderühmade aruteludes ja tegevuses domineerinud neli peamist teemat: töötajate põhiõigused, ettevõtja sotsiaalne vastutus, keskkonnahoidlik majandus ja kaubandus kestliku arengu kontekstis ning kliimamuutuste poliitika, sealhulgas heitkogustega kauplemise süsteemid ELis ja Koreas. Selleks et veelgi tugevdada nimetatud konsultatsioonimehhanismide rolli ja vastata erinevate kodanikuühiskonna organisatsioonide paljudele mureküsimustele, soovitab komitee, et riiklikud nõuanderühmad peaksid olema võimelised arutama küsimusi, mis lähevad kaubanduse ja säästva arengu peatüki reguleerimisalast kaugemale, ning väljendama arvamust kõigis vabakaubanduslepinguga tervikuna hõlmatud küsimustes.

([1]) Ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Korea Vabariigi vaheline vabakaubandusleping, ELT L 127, 14.5.2011, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2011:127:FULL&from=ET.

([2]) Säästva arengu (keskkond ja tööküsimused) riiklikud nõuanderühmad on loodud artikli 13.12 alusel ja nende ülesanne on anda nõu kaubanduse ja säästva arengu peatüki rakendamise kohta.

1.6. Komitee leiab, et võttes arvesse jõustuvate ELi kaubanduslepingute arvu suurenemist ja sellest tulenevat kehtestatud kodanikuühiskonna järelevalvemehhanismide arvu suurenemist, on komisjonil nüüd pakiline vajadus tagada vajalikud rahastamisvahendid kõnealuste mehhanismide tõhusaks toimimiseks. Konkreetselt ELi ja Korea vabakaubanduslepingu puhul peaks see hõlmama rahastamisvahendeid põhjendatud tegevusteks, sealhulgas analüüsid või Korea riikliku nõuanderühmaga korraldatavate iga-aastaste ühiskoosolekutega seotud seminarid.

1.7. Kogemus on näidanud, et ELi ja Korea dialoogi järjepidevus ja kvaliteet on ELi ja Korea vabakaubanduslepingu kontekstis märkimisväärselt paranenud tänu ELi riikliku nõuanderühma ja ELi institutsioonide tegevuse paremale kooskõlastamisele ning samuti kooskõlastamisele nende ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide, nagu ILO ja OECD vahel. Komitee soovitab järgmisel perioodil kasutada institutsioonidevahelise koostöö abil välja töötatud töömeetodeid, arendades muu hulgas uusi partnerlusi asjakohaste tegevuste ja projektide läbiviimiseks.

1.8. Selleks et tagada kaubanduse ja säästva arengu peatüki tõhus rakendamine, leiab komitee, et kõige olulisem on, et lepinguosalised võtaksid arvesse ja jälgiksid kodanikuühiskonna soovitusi, mille on esitanud riiklikud nõuanderühmad ja kodanikuühiskonna foorum. Kaubanduse ja säästva arengu komitee peaks mõistliku aja jooksul reageerima riiklike nõuanderühmade tõstatatud kaubanduse ja säästva arengu küsimustele ja soovitustele.

1.9. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamenti üles edendama kahepoolsete kõneluste käigus Korea partneritega algatusi ja poliitilisi meetmeid intellektuaalomandi õiguste kaitse ja võltsimisvastase võitluse tagamiseks ning kultuurilise mitmekesisuse kasutamiseks, ergutades tasakaalustatud kauplemist nii ELi kui ka Korea loome- ja kultuurimajanduse toodete ja teenustega.

1.10. Komitee toonitab, kuivõrd oluline on jätkata Euroopa ettevõtjate, eeskätt VKEde teadlikkuse suurendamist kõnealuse vabakaubanduslepingu pakutavatest võimalustest. ELi tariifsete soodustuste kasutamise määra (2016. aastal 71 %, 2015. aastal 68 %) saab parandada kaubanduse lihtsustamise meetmete ning tariifsete ja mittetariifsete tõkete vähendamise abil, kuid ka luues rohkem teabevahetus- ja koostöövõimalusi asjaomaste Euroopa ja Korea partnerite hulgas.

1.11. ELi ja Korea vabakaubandusleping on olnud väga oluline põllumajandusliku toidutööstuse jaoks. ELi ja Korea vaheline põllumajanduslike toidukaupadega kauplemine on viimastel aastatel kiiresti kasvanud. Venemaa keelust ELi põllumajandussektorile tulenevate probleemide ning piirangute tõttu, mis Hiina kehtestas Korea ekspordile, vajavad nii EL kui ka Korea juurdepääsu uutele turgudele. Euroopa Komisjon peaks rohkem ära tegema, et lihtsustada Euroopa põllumajandustoodete ja toiduainete juurdepääsu Korea turule.

1.12. Komitee toonitab ELi ja Korea vabakaubanduslepinguga rajatud konsultatsioonimehhanismide (riiklik nõuanderühm ja kodanikuühiskonna foorum) tähtsust tõhusate ja esindavate vahenditena, mis saavad toetada Euroopa institutsioone kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi kokkuleppe rakendamisega seotud meetmete võtmisel ning tugevdada rahvusvahelist koostööd kestliku arengu, keskkonnakaitse ja kliimamuutuste valdkonnas.

2. **Taustteave**

2.1. ELi ja Korea vabakaubandusleping jõustus 1. juulil 2011. See oli ELi esimene rakendatud nn uue põlvkonna kahepoolne vabakaubandusleping. Seega on selle hindamine võimalus analüüsida edusamme mitte ainult kõnealuse vabakaubanduslepingu, vaid ka teiste järgnevate lepingute puhul. Kuna aga vabakaubanduslepingu üle peetavate läbirääkimiste mandaat jääb Lissaboni lepingu eelsesse aega, ei hõlmanud see investeeringuid.

2.2. Euroopa Komisjoni andmetel on vabakaubandusleping üldiselt andnud ELi jaoks positiivseid kaubandustulemusi. Komisjoni statistilised andmed näitavad, et viis aastat pärast vabakaubanduslepingu rakendamist suurenes ELi toodete eksport Koreasse 59 % ehk 28 miljardilt eurolt 2010. aastal (viimane aasta enne lepingu ajutist kohaldamist) 44,5 miljardi euroni 2016. aastal. Seepärast on ELi kaubandusbilansi 11,6 miljardi euro suurusest puudujäägist kaubavahetuses Koreaga 2010. aastal saanud 3,1 miljardi suurune ELi kaubandusbilansi ülejääk 2016. aastal. ELi teenuste eksport Koreasse suurenes 49 % võrreldes 32 % ELi impordiga Koreast aastatel 2010–2015. ELi teenustekaubanduse bilansi ülejääk oli 2015. aastal 4,8

miljardit eurot. Sama ajavahemiku jooksul suurenes ELi suunatud välismaiste otseinvesteeringute maht 59 % ja ELi otseinvesteeringute maht välismaal (ELi investeeringud Koreas) 33 % ([3]).

2.3. Euroopa Komisjon viib läbi kõnealuse vabakaubanduslepingu hindamist ([4]). Komisjon palus komiteel anda oma panus, viies läbi omapoolse hindamise vabakaubanduslepingu ning eelkõige selle kaubanduse ja säästva arengu peatüki rakendamise kohta. Käesoleva arvamuse järeldused on sõnastatud, võttes muu hulgas arvesse ELi nõuanderühma dokumente ja seisukohti ning Soulis ja Brüsselis toimunud asjaomaseid seminare ([5]).

3. **Üldised märkused**

3.1. Korea majanduslikku ja sotsiaalset arengut viimase viiekümne aasta jooksul peetakse edulooks. Riigi SKP kasvas 2,36 miljardilt USA dollarilt 1961. aastal 1 411,3 miljardi USA dollarini 2014. aastal (haripunkt) ([6]). Selle aja jooksul õnnestus Koreal rajada suurepärane tehnoloogia- ja tööstusbaas, mis suudab konkureerida mis tahes muu tööstusjõuga maailmas.

3.2. Hoolimata tehtud edusammudest on viimase viie aasta jooksul Korea ühiskonnas siiski levinud kodanike ja organiseeritud kodanikuühiskonna sotsiaalsed nõudmised majandusliku kasu võrdsema jaotamise järele kõigi sotsiaalsete klasside seas. Lisaks tööliste õigustele on ELi ja Korea sidusrühmad väljendanud muret tõelise sotsiaalse ja kodanikuühiskonna dialoogi puudumise pärast riigis. Seda olukorda kinnitasid 2016. aasta lõpus ja 2017. aasta alguses Soulis toimunud massimeeleavaldused.

3.3. President Moon Jae-ini ([7]) valimist nähakse Korea töötajate, põllumajandustootjate, tarbijate ja tööandjate jaoks uue ajastu algusena ning paljud kodanikuühiskonna organisatsioonid on tervitanud vastvalitud presidendi sotsiaalse õigluse tugevdamise osas võetud kohustusi, eriti seoses töötajate õiguste, inimväärse töötasu ja töökohakindlusega ning samuti tema kavatsusega tegeleda vangistatud ametiühinguliidrite juhtumiga ([8]).

4. **Kodanikuühiskonna järelevalvemehhanism ELi ja Korea vabakaubanduslepingu kaubanduse ja säästva arengu peatüki raames**

4.1. Vabakaubanduslepingute uue põlvkonna sätetega nähakse ette kodanikuühiskonna nõuandemehhanism. ELi ja Korea vabakaubanduslepingu puhul koosneb see kahest riiklikust nõuanderühmast – üks ELi ja teine Korea poolel –, mis jälgivad lepingu rakendamist ning annavad lepinguosalistele soovitusi ([9]).

4.2. Lisaks kummagi osapoole moodustatud riiklikule nõuanderühmale nähakse vabakaubanduslepingus ette ka kodanikuühiskonna foorumi ([10]) korraldamine kord aastas. Foorumil kogunevad kaks nõuanderühma ühiskoosolekuks, et teha koostööd, ja neil on võimalus valmistada ette arvamusi ja soovitusi.

4.3. Komitee väljendab suurt heameelt asjaolu üle, et see loob lisaväärtust võrreldes teiste vabakaubanduslepingutega. Need ühiskoosolekud lisati spetsiaalselt lepingusse, kuid kahjuks ei ole need veel tavaks kujunenud.

([3]) Allikas: Euroopa Komisjon.
([4]) Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning Korea Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu rakendamise hindamine. Tehniline vahearuanne, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/june/tradoc_155673.pdf.
([5]) Projekti „Korea EU ILO 111“ raames Soulis (30. novembril 2016) ja Brüsselis (23. märtsil 2017) toimunud sidusrühmade seminar ja Brüsselis (6. detsembril 2016) toimunud ILO seminar teemal „Kaubanduslepingute tööalaste sätete hindamine: väljatöötamine, rakendamine ja sidusrühmade kaasamine“.
([6]) http://www.tradingeconomics.com/south-korea/gdp.
([7]) Korea Vabariigi uus president valiti mais 2017 president Park-Geun-hye asemele, kes tagandati detsembris 2016 altkäemaksu- ja võimu kuritarvitamise süüdistuste tõttu.
([8]) https://www.ituc-csi.org/korea-president-moon-and-a-new-era?lang=en.
([9]) ELi ja Korea vaheline vabakaubandusleping, artikkel 13.12.
([10]) Samas, artikkel 13.13.

4.4. 2010. aastal sõlmitud ELi ja Korea vabakaubandusleping oli esimene selline ELi vabakaubandusleping, mis sisaldas kaubanduse ja säästva arengu peatükki ning samuti kodanikuühiskonna järelevalvemehhanismi. See oli oktoobris 2006 avaldatud komisjoni teatise „Globaalne Euroopa“ ([11]) otsene tagajärg. Selles sedastati, et „taotledes sotsiaalset õiglust ja ühtekuuluvust kodus, peame samaaegselt püüdma propageerida oma väärtusi, sealhulgas nii sotsiaalseid kui ka keskkonnaalaseid standardeid ja kultuurilist mitmekesisust, üle kogu maailma“ ([12]).

4.5. Teatise kohta koostatud arvamuses kutsus komitee konkreetselt üles lisama kaubanduse ja säästva arengu peatüki ja kodanikuühiskonna aktiivse järelevalve rolli igasse järgnevasse vabakaubanduslepingusse ([13]).

4.6. ELi ja Korea lepingust alates on sõlmitud seitse ELi kaubanduslepingut, milles on põhjalik kaubanduse ja säästva arengu peatükk. Veel rohkem lepinguid ootab ratifitseerimist, sealhulgas lepingud Kanada, Vietnami, Singapuri ja Jaapaniga. Komitee on kogu selle aja kutsunud üles lisama säästva arengu peatükid ka individuaalsetesse investeerimislepingutesse ([14]). Komitee leiab, et nimetatud mehhanismide loomine on hea näide ELi väärtuste praktikas rakendamisest, kuigi nüüd on aeg küps üldiseks läbivaatamiseks senise kogemuse põhjal ([15]).

4.7. Sageli on need järelevalvemehhanismid pakkunud kohalikule kodanikuühiskonnale esimese otsekontakti ELiga, võimestades neid nii sageli seninägematus ulatuses. Sellegipoolest esineb enamikul juhtudel, sealhulgas Korea puhul, suuri sotsiaalseid ja kultuurilisi erinevusi. Nendega kohanemine ja neile lähenemine ning samuti vastastikuse usalduse rajamine ja arendamine vajab aega ja pingutust. Seepärast võib nende mehhanismide täielik ja tõhus rakendamine võtta kaua aega ning mitmel puhul on selleks vaja spetsiaalseid suutlikkuse suurendamise meetmeid.

4.8. Komitee tervitab asjaolu, et komiteel endal on selles oluline roll ning et ta on osalenud aktiivselt nende mehhanismide loomises nii liikmete tasandil kui ka oma sekretariaadi kaudu. Komiteel on ELi rahvusvaheliste suhete selles aspektis keskne roll.

4.9. Aruteludel ELi nõuanderühmas jõuti selle esimese ametiaja lõpus 2015. aastal järeldusele, et mehhanismiga pakuti täiendav vahend kodanikuühiskonna partneritega dialoogi pidamiseks ja koostöö tegemiseks kaubandussuhete ja säästva arenguga seotud küsimustes. Samuti andis see panuse Euroopa Komisjoni ja partnerriigi valitsuse esindajate dialoogi, samas välistamata või piiramata arvamuste vahetust muude olemasolevate kanalite kaudu. Sellele vaatamata tuleb veel kontrollida mehhanismi suutlikkust saavutada käegakatsutavaid tulemusi kohapeal.

4.10. Komitee rõhutab taas, et mehhanism nõudis täies ulatuses toimima hakkamiseks aega ja jõupingutusi. Esialgne töö keskendus riikliku nõuanderühma ja kodanikuühiskonna foorumi loomisele ning see hõlmas institutsioonilist ülesehitust ja suutlikkuse suurendamist. Alles seejärel said mõlema poole riiklikud nõuanderühmad hakata liikuma ühise arusaama poole sellistes küsimustes nagu mehhanismi ülesanne, kodanikuühiskonna organisatsioonide esindavus, riiklike nõuandekomiteede liikmesus, suhted valitsustevahelise tööorganiga (st riiklike nõuanderühmade esimeeste osalemine kaubanduse ja säästva arengu komitee koosolekul), arutamist vajavad küsimused jne.

4.11. Dialoog arenes järk-järgult, et hõlmata mitmesuguseid küsimusi, ning järjest lisati uusi aspekte, nagu ILO esindaja osalemine tööstandardite üle peetavas arutelus. Loodi ühisprojekte ühist huvi pakkuvates küsimustes (nagu komisjoni juhitav kliimamuutuste ja heitkogustega kauplemise süsteemi projekt Koreaga ning veel üks projekt ILO konventsiooni nr 111 raames) ja korraldati kõrvalüritusi, nagu seminarid, et jagada teavet ja ühiseid tavasid võimalusega hõlmata lisaks riiklikele nõuanderühmadele ja kodanikuühiskonnale ka muude asjaomaste organisatsioonide ja institutsioonide esindajaid. Korea poole taotlusel korraldati 2017. aasta veebruaris seminar, mis hõlmas ettevõtja sotsiaalset vastutust, ettevõtlust ja inimõigusi käsitlevaid riiklikke tegevuskavasid ning rahvusvahelisi ettevõtjaid käsitlevate OECD suuniste alusel loodud riiklikke kontaktpunkte.

([11]) COM(2006) 567 final.
([12]) Samas, punkt 3.1 iii).
([13]) ELT C 211, 19.8.2008, lk 82.
([14]) ELT C 268, 14.8.2015, lk 19.
([15]) ELT C 264, 20.7.2016, lk 123.

4.12. ELi nõuanderühm teeb koostööd ja peab dialoogi Euroopa Parlamendi ja teiste ELi institutsioonidega, eeskätt Euroopa Komisjoni ja Euroopa välisteenistusega, mis teavitavad ELi nõuanderühma regulaarselt ELi ja Korea vabakaubanduslepingu kaubanduse ja säästva arengu peatüki rakendamise arengust.

4.13. Suhted ELi delegatsiooniga Soulis säilitati ning peeti oluliseks, et delegatsioonil oleks suutlikkus ja oskusteave kaubanduse ja säästva arenguga seotud küsimuste jälgimiseks. Seepärast soovitab komitee tungivalt luua delegatsioonis konkreetne ametikoht kaubanduse ja säästva arengu küsimustega tegelemiseks.

4.14. Elluviimise osas leiab komitee, et jätkuvalt on vaja tagada, et kodanikuühiskonna mehhanismi esitatud soovitusi võetakse tõsiselt ja et mõlemad lepinguosalised järgivad neid. Samuti on hädavajalik arutada, millistel asjaoludel võidakse algatada ELi ja Korea vabakaubanduslepingu artikli 13.14 lõikes 1 ([16]) ette nähtud valitsuste konsultatsioonimenetluse kasutamine, ja jõuda selles osas ühise arusaamani.

4.15. Vabakaubanduslepingu sätete kohaselt peaksid riiklikud nõuanderühmad hõlmama sõltumatuid esindusorganisatsioone nii, et kõiki kolme säästva arengu mõõdet esindavad sidusrühmad oleksid võrdselt esindatud.

4.16. Selline liikmesus ELi poolel peaks hõlmama ELi katusorganisatsioone ning samuti organisatsioone, millel on eriline huvi või kogemused kaubanduse, investeeringute või ELi ja konkreetse kolmanda osapoole koostöö valdkonnas või millel on partnerorganisatsioonid, filiaalid või kohalikud bürood asjaomases partnerriigis. Paremini tuleks kasutada ka osalevate ELi organisatsioonide või nende liikmesorganisatsioonide kaudu saadavat oskusteavet ja teavet.

4.17. Komitee soovitab tungivalt, et iga riiklik nõuanderühm peaks olema võimeline arutama kodanikuühiskonna või kestliku arengu jaoks olulisi küsimusi (st majandusareng, sotsiaalne areng või keskkonnakaitse või sanitaar- ja fütosanitaarnõuded või VKEsid puudutavad küsimused), sealhulgas rakendusmeetmetest tulenev oluline mõju.

4.18. Komitee leiab, et võttes arvesse jõustuvate ELi kaubanduslepingute arvu suurenemist ja sellest tulenevat kehtestatud kodanikuühiskonna järelevalvemehhanismide arvu suurenemist, on komisjonil nüüd pakiline vajadus tagada vajalikud rahastamisvahendid kõnealuste mehhanismide tõhusaks toimimiseks. Konkreetselt ELi ja Korea vabakaubanduslepingu puhul peaks see hõlmama rahastamisvahendeid põhjendatud tegevusteks, sealhulgas analüüsid või Korea riikliku nõuanderühmaga korraldatavate iga-aastaste ühiskoosolekutega seotud seminarid.

4.19. Komitee leiab samuti, et väljakujunenud tavast korraldada kodanikuühiskonna foorum vahetult enne või pärast kaubanduse ja säästva arengu komitee aastakoosolekut peab saama püsiv korraldus, millega nõustuvad kõik osalised. See peaks hõlmama mõlema riikliku nõuanderühma esimehe osalemist ELi ja Korea kaubanduse ja säästva arengu komitee koosolekutel.

4.20. Komitee väljendab heameelt kaubanduse peadirektoraadi osutatud tugeva toetuse üle, kui ELi nõuanderühm nõudis Korea riikliku nõuanderühma tasakaalustatud liikmesust, mis kajastaks lepingu sätteid. Selle tulemusena muutis Korea riiklik nõuanderühm 2014. aastal oma liikmesust, parandades tasakaalu kolme allrühma vahel, kuigi Korea riiklikus nõuanderühmas on jätkuvalt raskusi ebapiisava ärioskusteabe ja esindatuse tõttu.

4.21. Samuti leiab komitee, et rohkem tuleks mõelda tõhusale teavitamisele riikliku nõuanderühma tegevustest mitte üksnes teiste kodanikuühiskonna organisatsioonide, vaid ka teiste ELi institutsioonidega (eeskätt Euroopa Parlamendiga), et eelkõige ergutada suuremat huvi ELi nõuanderühma töö vastu ja teiste organisatsioonide ulatuslikumat kaasamist tulevikus.

([16]) „Lepinguosaline võib taotleda konsulteerimist teise lepinguosalisega käesoleva peatüki alusel tekkivates vastastikust huvi pakkuvates küsimustes, sealhulgas seoses artiklis 13.12 osutatud riikliku nõuanderühma (riiklike nõuanderühmade) edastatud teabega, esitades teise lepinguosalise kontaktpunktile kirjaliku taotluse.“

5. **Ettevõtluse võimalused ja väljakutsed ELi ja Korea vabakaubanduslepingu raames**

5.1. Euroopa Kaubanduskoda Koreas viis 2016. aastal läbi ettevõtjate kindlustunde uuringu, mis näitab, et Euroopa ettevõtjate jaoks on Korea praegu ja ka tulevikus oluline turg. Tööstus ootab, et eeskirjade ja õigusaktide läbivaatamine viiks suurema tegevusvabaduseni ja lihtsustaks Koreas ettevõtlusega tegelemist. Leiti, et eeskirjade valikuline jõustamine ja ettearvamatu seadusandlik olukord on ühed peamised probleemid, mis takistavad nõuetekohast äritegevust Koreas ([17]).

5.2. Euroopa ettevõtjate organisatsioonid ([18]) leiavad, et tariifsete soodustuste kasutamise määra saab parandada, suurendades ettevõtete (eelkõige VKEde) teadlikkust vabakaubanduslepingu pakutavatest võimalustest ning

— vähendades ELi põllumajandusliku toidutööstuse ekspordile kohaldatavaid tariifseid ja mittetariifseid tõkkeid;

— edendades kaubavahetust, sealhulgas tollivormistust, konkurentsi ja riigihankeid;

— saavutades lepingu kõikehõlmavuse, täieliku vastastikkuse ja tööstuskaupade tegeliku juurdepääsu turule;

— luues rohkem teabevahetus- ja koostöövõimalusi asjaomaste Euroopa ja Korea partnerite hulgas.

5.3. ELi VKEd (eelkõige need, mis ei ole hõlmatud globaalsetesse väärtusahelatesse) kutsuvad üles vaatama ümber kaubandusstatistika, kuna olemasolevad andmekogumid ei anna selget ülevaadet kaudsest ekspordist ega aita teha kindlaks uusi ärivõimalusi või hinnata kaubavahetuse arengut eri sektorites. Nende ettepanek on minna kogukaubanduse statistikalt üle lisaväärtusega kaubandusele.

5.4. Intellektuaalomandi õiguste kaitse ja võltsimisevastane võitlus on ELi ja Korea jaoks samuti väga oluline küsimus, seda peamiselt loome- ja kultuurimajanduses, nagu kino, mood, videomängud, nutitekstiilid, muusika jne. Seepärast on oluline pöörata suuremat tähelepanu vabakaubanduslepingu jõustamisele kõnealuse valdkonnaga seotud küsimustes. Mõned Euroopa ja ülemaailmsed organisatsioonid on teavitanud raskustest Koreas seoses intellektuaalomandi õiguste tõhusa kaitse ja kasutamisega. Konkreetselt on teatatud luhtunud katsetest tagada moe- ja luksuskaupade ettevõtete intellektuaalomandi õigusi või muusikaprodutsentide, esitajate ja autorite täielikke avaliku esitamise õigusi ([19]).

5.5. Kõnealusesse vabakaubanduslepingusse on lisatud UNESCO 2005. aasta protokoll ning see peaks andma piisavad tagatised kultuurilise mitmekesisuse kasutamiseks nii, et kaitstakse tõhusalt autoriõigust ja ergutatakse tasakaalustatud kauplemist nii ELi kui ka Korea loome- ja kultuurimajanduse toodete ja teenustega. Mõned Euroopa ettevõtted peavad vajalikuks tõhustada koostööd ja dialoogi kõnealuses valdkonnas, et vältida protektsionistlike meetmete ühepoolset kehtestamist üha jõulisema ülemaailmse konkurentsi tingimustes enda sisu edendamisel (eriti meedias ja kinos).

5.6. Euroopa põllumajanduslikud ja töödeldud toiduained on Korea tarbijate seas kõrgelt hinnatud ja seetõttu on ELi põllumajandus- ja toiduainete eksport Korea turule märkimisväärne. Euroopa Komisjon on teinud teatavaid jõupingutusi, et reklaamida ELi tooteid Koreas, kuid nende eelistatud kaubandussuhete potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks oleks võimalik teha palju enam.

([17]) Euroopa äritegevus Koreas: ettevõtjate kindlustunde uuring 2016, Euroopa Kaubanduskoda, https://ecck.eu/wp-content/uploads/2017/01/Business-Confidence-Survey-2016.pdf.

([18]) ELi ja Korea vabakaubandusleping – Business Europe'i seisukoht: https://www.businesseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2007-01113-EN.pdf.

([19]) Rahvusvahelise Fonograafiatööstuse Föderatsiooni märkused Lõuna-Korea autoriõiguse seaduse osalise muutmise kohta: https://opennet.or.kr/wp-content/uploads/2013/04/IFPI-Comments-on-Partial-Amendment-of-Copyright-Act-in-South-Korea-March-20131.pdf.

5.7. ELi põllumajandusliku toidutööstuse eksport on viimastel aastatel väga kiiresti kasvanud ning jõudis 2016. aastal 2,6 miljardi euroni. Korea on ELi põllumajandusliku toidutööstuse kõige olulisemate kaubanduspartnerite hulgas 13. kohal ([20]). ELi ja Korea vabakaubanduslepinguga kaotati tollimaksud peaaegu kõigilt ELi põllumajandustoodetelt. Mõnele tootele kehtestati tariifikvoodid. ELi ja Korea vahelise põllumajandusliku toidutööstuse ekspordi hoogustamiseks on oluline ka teatud geograafiliste tähiste vastastikune tunnustamine.

5.8. Venemaa keelust ELi põllumajandussektorile tulenevate probleemide ning piirangute tõttu, mis Hiina kehtestas Korea ekspordile sanktsioonidena THAAD kaitsesüsteemide kasutuselevõtu vastu, vajavad nii EL kui ka Korea juurdepääsu uutele turgudele ning selles kontekstis on ELi ja Korea vabakaubandusleping juba osutunud vastastikku kasutoovaks.

6. **ELi ja Korea vabakaubanduslepingu mõju tööõiguse põhireeglitele, töösuhetele ning sotsiaal- ja kodaniku-ühiskonna dialoogi kvaliteedile üldiselt**

6.1. Kaubanduse ja säästva arengu peatükis korratakse lepinguosaliste kohustusi seoses ILO konventsioonidega ning luuakse kodanikuühiskonna järelevalve- ja nõuandemehhanism, et jälgida vabakaubanduslepingu rakendamist ja anda soovitusi. ELi liikmesriigid on ratifitseerinud kõik ILO kaheksa põhikonventsiooni ja Korea Vabariik on ratifitseerinud neli. Ülemaailmselt on vähemuses need riigid, kes ei ole nimetatud ILO konventsioone ratifitseerinud ([21]).

6.2. Koreas on mitmeid vabamajanduspiirkondi ([22]) ja vabakaubanduspiirkondi ([23]). Muude stiimulite hulgas pakuvad nimetatud piirkonnad mõningaid erandeid riiklikest töö- ja keskkonnaõigusaktidest. Näiteks on rohkem kui 300 töötajaga äriühingud vabastatud kohustusest võtta tööle puuetega inimesi, kes moodustaksid vähemalt 2 % nende tööjõust, või võimaldada tasulist puhkust, mida tavaliselt nimetatakse nädalaseks puhkeajaks.

6.3. Komitee on seisukohal, et need erandid rikuvad oma olemuselt ja eesmärgilt ELi ja Korea vabakaubanduslepingu artiklit 13.7, milles sätestatakse, et „lepinguosaline ei nõrgenda või vähenda keskkonna- või töökaitset, mida ta annab oma kaubanduse või investeeringute soodustamise eesmärgil kehtestatud õigusnormidega, loobudes või võimaldades loobuda õigusnormide või standardite kohaldamisest või kaldudes neist muul viisil kõrvale või võimaldades neist muul viisil kõrvale kalduda sellisel viisil, mis mõjutab lepinguosaliste vahelist kaubandust või investeeringuid“.

6.4. Ajavahemikus 2012–2017 tõstatasid ELi nõuanderühm ja kodanikuühiskonna foorum palju kordi nimetatud küsimusi ja kutsusid korduvalt üles kiirendama ILO põhikonventsioonide ratifitseerimist. Pärast ELi nõuanderühma algatust püüdis ELi ja Korea kodanikuühiskonna foorum jälgida, kuidas rakendati artikli 13.4 lõike 3 sätet „Lepinguosalised teevad jätkuvaid ja järjepidevaid jõupingutusi“, et ratifitseerida peamised ja ajakohased ILO konventsioonid. Euroopa Komisjon tõstatas selle küsimuse Korea valitsusega.

6.5. 2015. aasta juunis vastas Korea valitsus: „Peamiste ratifitseerimata konventsioonide puhul ei ole mõned nende sätted kooskõlas kehtivate siseriiklike õigusaktide ja siseriikliku olukorraga, mis raskendab ratifitseerimiseks vajalike tingimuste loomist Koreas“. Valitsuse vastus jätkub: „Kuna riigi seadused ja süsteemid, eeskätt tööõigusaktid, peaksid peegeldama riigi ainulaadseid sotsiaalseid ja majanduslikke omadusi ning põhinema kolmepoolsetel lepingutel, on siseriiklike õigusaktide ja süsteemide parandamine lühikese aja jooksul keeruline.“ See ei ole kooskõlas artikli 13.4 lõikes 3 ega üldiselt kaubanduse ja säästva arengu peatükis sätestatuga.

6.6. 15. septembril 2015 tegi kodanikuühiskonna foorum avalduse, väljendades oma pettumust edasimineku ja konkreetsete sammude puudumise pärast eelkõige seoses peamiste ILO konventsioonide ratifitseerimise ja tõhusa rakendamisega, ning kutsus lepinguosalisi uuendama oma sellesuunalisi jõupingutusi.

([20]) https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-south-korea_en.pdf.
([21]) Peamised ILO konventsioonid, mida Korea Vabariik ei ole ratifitseerinud, on 1930. aasta konventsioon nr 29 sunniviisilise töö kohta, 1948. aasta konventsioon nr 87 ühinemisvabaduse ja organiseerumisõiguse kaitse kohta, 1949. aasta konventsioon nr 98 organiseerumisõiguse ja kollektiivläbirääkimiste kohta ja 1957. aasta konventsioon nr 105 sunniviisilise töö kaotamise kohta.
([22]) http://www.fez.go.kr/global/en/index.do.
([23]) http://english.motie.go.kr/en/tp/alltopiccs/bbs/bbsView.do?bbs_cd_n=3&bbs_seq_n=12.

6.7. Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles alustama ametlikke konsultatsioone Korea valitsusega, nagu seda palus ELi nõuanderühm oma kirjades kaubandusvolinikule (De Gucht jaanuaris 2014 ja Malmström detsembris 2016) ning mida nõudis Euroopa Parlament oma 18. mai 2017. aasta resolutsioonis ([24]). Konsultatsioonide alguses keskendutaks sellele, et Korea on jätnud ratifitseerimata ILO konventsioonid, ja küsimustele, mis on seotud sellega, et Korea on rikkunud vabakaubanduslepingu säästva arengu peatükis ette nähtud tööalaseid sätteid.

6.8. Tulevikus on oluline tugevdada Korea Vabariigi valitsuse ja sotsiaalpartnerite koostööd näiteks Euroopa Komisjoni, komitee ja ILO ühiselt rahastatud ja rakendatud temaatiliste projektide kaudu. Korea ja ELi sotsiaalpartnerite ja muude kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad, kes osalevad mõlemas riiklikus nõuanderühmas, peavad olema otseselt seotud nende projektide elluviimisega.

7. **Keskkonnakaitse ja säästva arengu edendamine**

7.1. Kõnealuse vabakaubanduslepinguga kinnitatakse taas ELi liikmesriikide kohustust rakendada mitmepoolseid keskkonnalepinguid, mille osalised nad on, nagu ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioon ja Pariisi kokkulepe, bioloogilise mitmekesisuse konventsioon ja ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega rahvusvahelise kauplemise konventsioon.

7.2. Alates 2015. aastast on Koreal olnud oma riiklik heitkogustega kauplemise süsteem, mis on esimene seda liiki käimasolev programm Ida-Aasias. Korea heitkogustega kauplemise süsteemi kuulub ligikaudu 525 riigi suurimat heitetekitajat, kes toodavad umbes 68 % riiklikust kasvuhoonegaaside heitkogusest. Korea heitkogustega kauplemise süsteemi kuuluvad kuue Kyoto protokolliga hõlmatud gaasi otseheited, aga ka elektritarbimisest tulenevad kaudsed heitkogused. Korea Vabariik kavatseb 2030. aastaks vähendada oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid 37 % praeguse olukorra jätkumisega võrreldes (kavatsetav riiklikult kindlaksmääratud panus ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonis). See võrdub 22 %-lise vähenemisega võrreldes 2012. aasta heitkoguste tasemega ([25]). 8. juulil 2016 algatas EL 3,5 miljoni euro suuruse koostööprojekti Korea Vabariigiga, et toetada Korea heitkogustega kauplemise süsteemi rakendamist. Projekt kestab 2019. aasta jaanuarini ja seda rahastatakse ELi välispartnerluse rahastamisvahendist koos Korea valitsuse mitterahalise panusega ning seda juhivad koos EL ja Korea strateegia- ja rahandusministeerium ([26]).

7.3. Endine president Lee Myung Baek algatas valitsuse algatuse „Keskkonnasäästlik majanduskasv". 27.–28. oktoobril 2015 toimus Soulis 19. ökoinnovatsiooni foorum osana ELi ja Korea koostööst keskkonnaküsimuste valdkonnas. Alates 2006. aastast on Euroopa ökoinnovatsiooni foorumid toonud kokku spetsialiste teadus- ja tehnikavaldkonnast, poliitikast, rahandusvaldkonnast, valitsusvälistest organisatsioonidest, teadus- ja äriringkondadest. Foorumil uuriti uusi ärivõimalusi ökoinnovatsioonis ja saadi teadmisi kõige uuemate suundumuste kohta ringmajanduses, pöörates erilist tähelepanu innovatiivsetele materjalidele ja toodetele ([27]).

7.4. ELi ja Korea vabakaubanduslepinguga loodud konsultatsioonimehhanismide raames on nii ELi kui ka Korea kodanikuühiskonna esindajad väljendanud oma huvi keskenduda kestliku arengu eesmärkide ja Pariisi kokkuleppe rakendamisega seotud küsimustele. Komitee on veendunud, et nii riiklikud nõuanderühmad kui ka kodanikuühiskonna foorum on tõhusad ja esindavad vahendid, mis saavad abistada Euroopa institutsioone meetmete võtmisel eesmärgiga tugevdada rahvusvahelist koostööd kestliku arengu, keskkonnakaitse ja kliimamuutuste valdkonnas.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([24]) Euroopa Parlamendi 18. mai 2017. aasta resolutsioon Euroopa Liidu ja Korea Vabariigi vahelise vabakaubanduslepingu rakendamise kohta (2015/2059(INI)) (http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0225+0+DOC+XML+V0//ET&language=ET).

([25]) Rahvusvaheline CO_2-partnerlus, 9. jaanuar 2017, Korea heitkogustega kauplemise süsteem.

([26]) http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2016070801_en.

([27]) http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2015/2nd_forum/index_en.html.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Isikuandmete vahetamine ja kaitsmine globaliseerunud maailmas“

[COM(2017) 7 final]

(2018/C 081/29)

Raportöör: **Cristian PÎRVULESCU**

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Komisjon, 31.5.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Täiskogu otsus	8.5.2017
Vastutav sektsioon	välissuhete sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	28.9.2017
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	175/1/3

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Põhiväärtustest ja alusdokumentidest lähtuvalt lasub ELil vastutus kujuneda ülemaailmseks osalejaks põhiõiguste austamise ning eraelu ja isikuandmete asjakohase kaitse edendamisel. Sellega seoses ärgitab komitee Euroopa Komisjoni tegutsema kahe- ja mitmepoolsel tasandil proaktiivselt isikuandmete kaitse rangeimate nõuete edendamiseks.

1.2. Komitee leiab, et neli peamist kriteeriumi, mida komisjon võtab arvesse selle hindamisel, milliste riikidega tuleks arendada dialoogi kaitse piisavuse teemal, on tasakaalustatud ja mõistlikud. Siiski on oluline arvestada nende kriteeriumide tõlgendamisel asjaomaste valitsuste, parlamentide ja kohtute tõelist pühendumist samaväärse ja funktsionaalse taseme saavutamisele isikuandmete kaitses.

1.3. Komitee nõuab kaitse piisavuse otsuste langetamise protsessis suuremat läbipaistvust ja osalemist. Kaasata tuleb ärisektori esindajad, iseäranis VKEd, samuti tarbijakaitserühmitused, kodanikurühmitused ja muud kodanikuühiskonna organisatsioonid ning nendega tuleb konsulteerida. Komitee on valmis konsulteerimisprotsessi hõlbustama.

1.4. Komitee peab tervitatavaks dialoogi, mille komisjon on käivitanud peamiste kaubanduspartneritega Ida- ja Kagu-Aasias, sh Jaapani ja Koreaga ja võimalik, et ka Indiaga, samuti Ladina-Ameerika ja Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikidega, mis on väljendanud huvi kaitse piisavuse otsuse saamise vastu.

1.5. Komitee loodab, et komisjon, nõukogu, liikmesriikide valitsused ja parlamendid ning USA valitsus ja Kongress tervitavad Euroopa Parlamendi 6. aprilli 2017. aasta resolutsiooni ELi-USA andmekaitseraamistikuga Privacy Shield ette nähtud kaitse piisavuse kohta. Euroopa Parlament väljendab oma resolutsioonis tõsiseid kartusi, millest paljud viitavad asjaolule, et leping ja USA praegune õigusraamistik ei kaitse tegelikkuses ELi kodanike õigusi.

1.6. Tehnoloogia kiiret arengut ja ITK taristu pidevat laienemist arvestades on tarvis valitsusepoolset hoolikat järelevalvet ja jälgimist. Kuigi kaitse piisavuse otsuseid hinnatakse iga nelja aasta tagant (vt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 45 lõige 3), soovitab komitee, et komisjon, andmekaitseasutused ja kolmandate riikide valitsusasutused oleksid pidevas

kontaktis, et selgitada välja uued väljakutsed selles väga dünaamilises tehnoloogilises ja majanduskeskkonnas.

1.7. Komitee leiab, et Euroopa Komisjoni prioriteet peaks olema andmekaitsenormide kasutamise edendamine mitmepoolsete õigusaktide abil ja seda kohustust tuleks toetada ressurssidega, et *a priori* oleks võimalik jõuda inimõiguste tõelise kaitsmiseni ja *a posteriori* tõhusa õiguskaitsevahendini tekkinud kahju korral.

1.8. Komitee toonitab, et komisjoni teatises ei tehta vahet eri liiki isikuandmete ja nende kasutusviiside vahel, v. a kriminaalasjade korral.

1.9. Euroopa Nõukogu 1981. aasta konventsioon nr 108 koos selle 1999. aasta lisaprotokolliga on ainus siduv mitmepoolne õigusakt andmekaitse valdkonnas. Seda õigusakti tuleks edasi arendada ja rohkemaid kolmandaid riike tuleks julgustada sellega liituma.

1.10. Mitmepoolseid jõupingutusi Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD), G20 ning Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna riikide majanduskoostöö (APEC) raames tuleks edasi arendada, pidades silmas tõeliselt ülemaailmse mitmepoolse andmekaitsesüsteemi rajamist. Koostöö ÜRO eriraportööriga eraelu puutumatuse õiguse küsimustes peaks olema tõhus ja funktsionaalne.

1.11. Pidades silmas isikuandmete vahetamist süütegude tõkestamise, uurimise ja isikute nende eest vastutusele võtmise osana, toetab komitee kindlalt rangeid andmekaitsemeetmeid, ent on samas avatud kaitse piisavuse otsuste kasutuselevõtule ka kriminaalõiguse valdkonnas. Isikuandmete kaitse peab käima käsikäes süütegude, sh küberkuritegevuse ja terrorismi tõkestamise ja uurimisega ning isikute nende eest vastutusele võtmisega.

1.12. Komitee tuletab meelde, kui oluline on kaitsta puuetega inimeste isiklikke, tervise ja rehabilitatsiooniga seotud andmeid, nagu on sätestatud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklis 22.

2. **Taustteave/Sissejuhatus**

2.1. Isikuandmete kaitse kuulub Euroopa ühiste põhiseaduslike väärtuste hulka ja see on sätestatud ELi põhiõiguste harta artiklis 8. Isikuandmete kaitse on olnud ELi õiguses kesksel kohal üle 20 aasta, alates 1995. aasta andmekaitsedirektiivist (edaspidi „1995. aasta direktiiv“) kuni isikuandmete kaitse üldmääruse ja politseidirektiivi vastuvõtmiseni 2016. aastal.

2.2. 2016. aasta aprillis vastu võetud ELi andmekaitsealaste õigusaktide reformiga loodi süsteem, mis tagab andmetele tugeva kaitse nii ELi sees kui ka isikuandmete rahvusvaheliseks vahetamiseks ettevõtlusega seotud ja õiguskaitse eesmärkidel. Uued õigusnormid jõustuvad 2018. aasta mais.

2.3. Pärast ELi andmekaitsenormide lõpuleviimist esitab komisjon nüüd strateegia rahvusvaheliste isikuandmete kaitse standardite edendamiseks. Teatises esitletakse erinevaid vahendeid isikuandmete rahvusvaheliseks vahetamiseks, tuginedes reformitud andmekaitsenormidele ning komisjoni strateegiale teha tulevikus koostööd valitud kolmandate riikidega, et jõuda kaitse piisavuse otsusteni, ja edendada andmekaitsenormide kasutamist mitmepoolsete õigusaktide abil.

2.4. 2016. aasta isikuandmete kaitse üldmäärus pakub töövahendeid – mehhanisme isikuandmete edastamiseks EList kolmandatesse riikidesse: piisavuse otsused, lepingu tüüptingimused, siduvad kontsernisisesed eeskirjad, sertifitseerimismehhanismid ja toimimisjuhendid. Nende mehhanismide põhieesmärk on tagada, et kui eurooplaste isikuandmeid edastatakse väljapoole Euroopa Liitu, läheb isikuandmete kaitse andmetega kaasa. Isikuandmete rahvusvahelise edastamise struktuur on küll põhimõtteliselt samasugune kui 1995. aasta andmekaitsedirektiivis, ent reformiga selgitatakse ja lihtsustatakse nende mehhanismide kasutamist ning võetakse kasutusele uusi vahendeid andmete rahvusvaheliseks edastamiseks (nt toimimisjuhendid ja sertifitseerimismehhanismid).

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee tunnustab ELi jõupingutusi oma kodanike isikuandmete kaitsmisel, jäädes samal ajal avatuks ja ühtseks üha enam ühendatud maailmas.

3.2. Põhiväärtustest ja alusdokumentidest lähtuvalt lasub ELil vastutus kujuneda ülemaailmseks osalejaks põhiõiguste austamise ning eraelu ja isikuandmete kõrgetasemelise kaitse edendamisel. Sellega seoses ärgitab komitee Euroopa Komisjoni tegutsema kahe- ja mitmepoolsel tasandil proaktiivselt oma kodanike ja kolmandate riikide kodanike isikuandmete kaitse rangeimate nõuete edendamiseks.

3.3. EL peaks toetama ülemaailmset isikuandmete kaitse tegevuskava ja selle aluspõhimõtteid: andmekaitse on põhiõigus ja selle õiguse kaitsemiseks võetakse vastu asjaomase valdkonna üldine õigusakt, millega viiakse sisse üksikisikule selliste privaatsusõiguste tagamine, mida on võimalik teostada ja kohtus kaitsta, ning asutatakse sõltumatud järelevalveasutused.

3.4. Isikuandmete võimalikult kõrgetasemeline kaitse ei ole mitte ainult õiguslik kohustus, vaid ka suur võimalus. Nii digitaalmajandus, rahvusvahelised kauba- ja teenuste vood kui ka e-valitsus võidavad kodanike usaldusest olemasolevate institutsiooniliste ja regulatiivsete kaitsemehhanismide vastu. Andmekaitse ja õiglane rahvusvaheline kaubandus mõlemad on kodanike jaoks äärmiselt olulised ja neid ei tohiks käsitada vastandlike väärtustena.

3.5. Nagu ka oma varasemates arvamustes, toetab komitee jätkuvalt ELi andmekaitse üldist suunitlust, ent rõhutab samas vajadust kõrgema kaitsetaseme järele. Isikuandmete kaitse üldmäärust käsitlevas arvamuses SOC/455 esitas komitee mitme artikli puhul konkreetseid näiteid seoses õiguste parema määratlemise, üldiselt kodanike ja konkreetselt töötajate kaitse tugevdamise, nõusoleku laadi, töötlemise seaduslikkuse ja eriti andmekaitseametnike kohustuste ning tööalaste andmete töötlemisega ([1]).

3.6. Lisaks on komitee toonitanud nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikute õigust väljendada nõusolekut oma andmete osas. Arvamuses TEN/631„Isikuandmete kaitse“ leiab komitee järgmist: „kasutajaid [tuleb] teavitada ja koolitada ning nad peavad jääma ettevaatlikuks, kuna kui nõusolek on antud, siis võib teenuseosutaja töödelda rohkemal määral sisu ja metaandmeid, et toimuks rohkem toiminguid ja suureneks kasum. […] Kasutaja teavitamine oma õiguste kasutamiseks, nagu ka andmete anonüümimine või krüpteerimine peaksid olema selle määruse [määrus, milles käsitletakse eraelu austamist ja isikuandmete kaitset elektroonilise side puhul] prioriteedid“ ([2]).

3.7. Komitee avaldab toetust alates 2018. aasta maist vaid ühe üleeuroopalise õigusnormide kogumi loomisele praeguste 28 eri riigi seaduste asemel. Uus ühtse kontaktpunkti mehhanism tagab, et kui ettevõte teeb ELis piiriüleseid andmetöötlustoiminguid, vastutab järelevalve eest üks andmekaitseasutus. Tagatud on uute õigusnormide järjepidev tõlgendamine. Eeskätt selliste piiriüleste juhtumite puhul, millega tegelevad mitme liikmesriigi andmekaitseasutused, tehakse üks otsus, tagamaks, et ühistele probleemidele leitakse ühised lahendused. Komitee loodab, et uute menetlustega ei tagata mitte ainult järjepidev tõlgendamine, vaid ka võimalikult kõrge andmekaitse tase.

3.8. Komitee võtab teadmiseks, et teatist ja selle peamisi ettepanekuid peab tervitatavaks ühendus DIGITALEUROPE, mis esindab Euroopa digitehnoloogia sektorit ([3]).

([1]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus isikuandmete kaitse üldmääruse kohta, 23. mai 2012. ELT C 229, 31.7.2012, lk 90.
([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Isikuandmete kaitse“, 5. juuli 2017. ELT C 345, 13.10.2017, lk 138.
([3]) Kiri Euroopa Komisjonile seoses selle hiljutise teatisega andmete rahvusvahelise edastamise kohta, DIGITALEUROPE, 12. mai 2017, 1. augusti seisuga: http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623.

Pilvandmetöötluse kasvav levik loob uusi ja keerulisi väljakutseid, mis tehnoloogilise muutuse kiire tempo tõttu hakkavad veel tekkima. Õigusaktid peavad olema kohandatavad, et neid oleks võimalik viia kooskõlla tehnoloogia ja turu arengutega.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komisjoni langetatud kaitse piisavuse otsused on praegu sobiv vahend, et tagada ELi kodanike andmete kaitsmine teiste riikide ja nii valitsus- kui ka erasektori asutuste puhul. Need otsused on kasulik vahend, et innustada ELi mittekuuluvaid riike püüdlema samal tasemel kaitse andmise poole nende endi kodanikele, ja peaksid olema eelistatud vahend kaitse tagamiseks isikuandmete edastamisel.

4.2. Komitee leiab, et neli peamist kriteeriumi, ([4]) mida komisjon võtab arvesse selle hindamisel, milliste riikidega tuleks arendada dialoogi kaitse piisavuse teemal, on tasakaalustatud ja mõistlikud. Siiski on oluline arvestada nende kriteeriumide tõlgendamisel asjaomaste valitsuste, parlamentide ja kohtute tõelist pühendumist samaväärse ja funktsionaalse taseme saavutamisele isikuandmete kaitses.

4.3. Komitee nõuab kaitse piisavuse otsuste langetamise protsessis suuremat läbipaistvust ja osalemist. Kaasata tuleb ärisektori esindajad, iseäranis VKEd, samuti tarbijakaitserühmitused ja kodanikuühiskonna organisatsioonid ning nendega tuleb konsulteerida. Komitee on valmis konsulteerimisprotsessi hõlbustama.

4.4. Komitee peab tervitatavaks dialoogi, mille komisjon on käivitanud peamiste kaubanduspartneritega Ida- ja Kagu-Aasias, sh Jaapani ja Koreaga ja võimalik, et ka Indiaga, samuti Ladina-Ameerika ja Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikidega, mis on väljendanud huvi kaitse piisavuse otsuse saamise vastu.

4.5. Komitee on seisukohal, et teatavate riikide osalise piisavuse staatus, mis hõlmaks mõnd sektorit või territooriumi, on problemaatiline, sest see ei kindlusta piisavaid ja sidusaid põhiseaduslikke, menetluslikke ja institutsioonilisi tagatisi isikuandmete kaitstuse kohta. Osaline piisavus võiks olla kasulik vaheetapp, mille vältel EL ja vastavad riigid saavutavad ühise arusaama ja koordineerivad jõupingutusi. Pikaajaline eesmärk on jõuda kõigi asjaomaste riikide kehtivate raamistike alusel kindlamale ja ulatuslikumale kokkuleppele ([5]).

4.6. Komitee peab tervitatavaks jõupingutusi luua Ameerika Ühendriikidega usaldusväärne ja toimiv kahepoolne raamistik. Hiljuti vastu võetud otsus, mis käsitleb ELi-USA andmekaitseraamistikku Privacy Shield, mis asendab ELi-USA raamistikku Safe Harbor, on samm edasi. Selle ulatus on siiski piiratud, sest see põhineb vabatahtlikul allkirjastamisel, mistõttu jääb suur hulk USA organisatsioone kõrvale.

4.7. Komitee loodab, et komisjon, nõukogu, liikmesriikide valitsused ja parlamendid ning USA valitsus ja Kongress tervitavad Euroopa Parlamendi 6. aprilli 2017. aasta resolutsiooni ELi-USA andmekaitseraamistikuga Privacy Shield ette nähtud kaitse piisavuse kohta. Euroopa Parlament väljendab oma resolutsioonis tõsiseid kartusi, millest paljud viitavad asjaolule, et leping ja USA praegune õigusraamistik ei kaitse tegelikkuses ELi kodanike õigusi ([6]).

([4]) Peamised kriteeriumid on järgmised: 1. ELi (tegelike või potentsiaalsete) kaubandussuhete ulatus antud kolmanda riigiga, sealhulgas vabakaubanduslepingu olemasolu või käimasolevad läbirääkimised; 2. EList pärinevate andmevoogude maht, mis kajastab geograafilisi ja/või kultuurilisi sidemeid; 3. kolmanda riigi eesrindlik roll privaatsuse ja andmekaitse vallas, mis võiks teistele sama piirkonna riikidele eeskujuks olla; 4. üldised poliitilised suhted kõnealuse kolmanda riigiga, eelkõige seoses ühiste väärtushinnangute edendamise ja ühiste eesmärkide poole püüdlemisega rahvusvahelisel tasandil.

([5]) Komisjon kutsub USAd liikuma põhjaliku privaatsuse ja andmekaitse süsteemi poole, mis võimaldaks pikemas perspektiivis kahe süsteemi ühtlustumist. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Atlandi-ülesed andmevood: usalduse taastamine tugevate kaitsemeetmete kaudu“, COM(2016) 117 final, 29.2.2016.

([6]) Euroopa Parlamendi 6. aprilli 2017. aasta resolutsioon ELi-USA andmekaitseraamistikuga Privacy Shield ette nähtud kaitse piisavuse kohta, punkt 26: „[Euroopa Parlament] peab kahetsusväärseks asjaolu, et ei raamistiku Privacy Shield põhimõtted ega ka USA administratsiooni selgitus- ja kinnituskirjad ei näita, et niisugustele isikutele ELis, kelle isikuandmeid raamistiku Privacy Shield põhimõtete alusel mõnele USA organisatsioonile edastatakse ning seejärel USA avaliku sektori asutustes õiguskaitse ja avaliku huvi tagamise eesmärgil vaadatakse ja töödeldakse, oleksid tagatud tõhusa kohtuliku kaitse õigused, mida Euroopa Liidu Kohus rõhutas oma 6. oktoobri 2015. aasta otsuses ELi harta artiklis 47 sätestatud põhiõiguse põhisisuna“.

4.8. Sarnaseid mureküsimusi on tõstatanud mitmed Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide kodanikuühiskonna rühmad ([7]). Komitee kutsub kõiki ELi institutsioone üles need mured teadmiseks võtma.

4.9. Komitee küll tunnustab komisjoni soovi luua uus dünaamika, ent märgib siiski, et komisjoni ettepanekus on säilinud õiguslik ebakindlus seoses isikutega, kelle õigusi on rikutud. Sellele aitavad kaasa mitmed aspektid:

— asjaomaste andmete olemust ei ole täpsustatud: nt isikuandmed, metaandmed, intellektuaalomand;

— kasutusviisid; kuidas on lubatud isikuandmeid töödelda ettevõtlusega seotud ja õiguskaitse eesmärkidel;

— asjaomaste osalejate laad; eraettevõtete, riigiasutuste ja kohtute roll;

— isikuandmetega tegelevate ettevõtete õiguslik seisund ja vastutus on ebaselge. Karistused kahju tekitamise eest ja tekkinud kahju hüvitamine. ELi liikmesriikide riigikohtute või muude kohtute, sh kolmandate riikide kohtute roll.

4.10. Äärmiselt oluline on teostada kaitse piisavuse otsuse vastuvõtmise järel järelevalvet, et tagada kokkulepete toimimine praktikas. Tehnoloogia kiiret arengut ja ITK taristu pidevat laienemist arvestades on tarvis valitsusepoolset hoolikat järelevalvet ja jälgimist. Kuigi kaitse piisavuse otsust hinnatakse iga nelja aasta tagant (vt isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 45 lõige 3), soovitab komitee, et komisjon, andmekaitseasutused ja kolmandate riikide valitsusasutused oleksid pidevas kontaktis, et selgitada välja uued väljakutsed selles väga dünaamilises tehnoloogilises ja majanduskeskkonnas.

4.11. Komitee innustab komisjoni töötama koos sidusrühmadega, et arendada alternatiivseid isikuandmete edastamise mehhanisme, mis on kohandatud vastavalt konkreetse tööstusharu, ärimudeli ja/või ettevõtja erivajadustele või -tingimustele.

4.12. Komitee leiab, et komisjoni prioriteet peaks olema andmekaitsenormide kasutamise edendamine mitmepoolsete õigusaktide abil ja seda kohustust tuleks toetada ressurssidega.

4.13. Euroopa Nõukogu konventsioon nr 108 koos selle lisaprotokolliga on ainus siduv mitmepoolne õigusakt andmekaitse valdkonnas. Seda õigusakti tuleks edasi arendada ja rohkemaid kolmandaid riike tuleks julgustada sellega liituma.

4.14. Mitmepoolseid jõupingutusi OECD, G20 ning APECi raames tuleks edasi arendada, pidades silmas tõeliselt ülemaailmse mitmepoolse andmekaitsesüsteemi rajamist. Koostöö ÜRO eriraportööriga eraelu puutumatuse õiguse küsimustes peaks olema tõhus ja funktsionaalne.

4.15. Kolmandate riikide asjaomaste privaatsusnormide täitmise tagamise ja järelevalveasutustega tehtava koostöö tõhustamine peaks olema prioriteet. Kuigi see ei loo õiguslikult siduvaid kohustusi, võib OECD ülemaailmne privaatsuse kaitse tagamise võrgustik (Global Privacy Enforcement Network – GPEN) edendada õiguskaitsealast koostööd, jagades parimaid tavasid piiriüleste probleemide lahendamiseks ning toetades ühiseid õigusnormide täitmise tagamise algatusi ja teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ([8]).

4.16. Pidades silmas isikuandmete vahetamist süütegude tõkestamise, uurimise ja isikute nende eest vastutusele võtmise osana, toetab komitee kindlalt rangeid andmekaitsemeetmeid, ent on samas avatud kaitse piisavuse otsuste kasutuselevõtule ka kriminaalõiguse valdkonnas. Isikuandmete kaitse peab käima käsikäes süütegude, sh küberkuritegevuse ja terrorismi tõkestamise ja uurimisega ning isikute nende eest vastutusele võtmisega.

([7]) Kodanikuvabaduste organisatsioonide koalitsiooni üleskutse ELi seadusandjatele tegutseda USA järelevalvereformi toetamiseks, et tagada mitte USA kodanikele nende õigusi austav raamistik, 28. veebruar 2017, 1. augusti seisuga: https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf.

([8]) Vt ka OECD privaatsusraamistik, OECD, 2013.

4.17. 2016. aasta detsembris sõlmitud ELi-USA andmekaitsealane raamleping on suurepärane näide sellest, kuidas on võimalik ELi õigusega kooskõlalised andmekaitsealased õigused ja kohustused hõlmata kahepoolsetesse lepingutesse. Samad menetlused võivad toimida ka muudes poliitikavaldkondades, nt konkurentsipoliitikas või tarbijakaitses. Komitee ergutab komisjoni uurima võimalusi sarnaste raamlepingute sõlmimiseks oluliste partneritega õiguskaitse valdkonnas.

4.18. Komitee ootab huviga ELi-USA andmekaitseraamistiku Privacy Shield esimese iga-aastase läbivaatamise tulemusi käesoleval aastal, ja loodab, et sellest kujuneb põhjalik ja kaasav menetlus. Komitee loodab, et nii EL kui ka USA pühenduvad ka edaspidi omavahelisele koostööle kõrgema isikuandmete kaitse taseme poole pürgimisel.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) nr 1295/2013, millega luuakse programm „Loov Euroopa“ (2014–2020)“

[COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]

(2018/C 081/30)

Konsulteerimistaotlus	Euroopa Parlament, 11.9.2017
	nõukogu, 22.9.2017
Õiguslik alus	Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 304
Vastutav sektsioon	tööstuse muutuste nõuandekomisjon (CCMI)
Vastuvõtmine täiskogus	18.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	196/0/3
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Komitee võttis oma eelmise arvamuse (CCMI/098 – CES828-2012_AC) programmi „Loov Euroopa“ 2014–2020 (määrus (EL) nr 1295/2013) kohta vastu 28. märtsil 2012 ([1]).

Eelmises arvamuses toetati täielikult nii komisjoni ettepaneku sisu programmi „Loov Euroopa“ loomise kohta kui ka selle rahastamiseks mõeldud eelarve suurendamist. Kuigi komitee tõstis esile programmi „Loov Euroopa“ majandusliku mõõtme tähtsust, märkis ta ka seda, et programm on liigselt keskendatud konkurentsivõime üldisele eesmärgile, samas kui Euroopa kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse ning väärtuste edendamise eesmärk vähem nähtav. Lisaks oli komitee seisukohal, et eelarve ei ole programmi eesmärkide täitmiseks piisav, võrreldes ELi kogueelarve või ressurssidega, millega mõned liikmesriigid toetavad kultuuritegevust.

Oma uues ettepanekus pakub komisjon, et tuleks luua juriidiliselt korrektne ja läbipaistev lahendus, et tagada Euroopa noorteorkestri jätkusuutlik toetamine, võttes arvesse selle eriomadusi, tunnustades orkestrit kui asutust, kes on alusaktis kindlaks määratud toetusesaajana komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012 artikli 190 lõike 1 punkti d tähenduses.

See algatus on täielikult kooskõlas komitee eelmise arvamuse seisukohaga. Euroopa noorteorkestri kõnealune rahastamine ei nõua ELi eelarvest täiendavaid ressursse.

Uue ettepanekuga lisatakse vaid üks punkt määruse (EL) nr 1295/2013, millega luuakse programm „Loov Euroopa“ (2014–2020), artikli 13 lõikesse 1: „f) Euroopa Liidu Noorteorkester.“

Kuna komitee nõustub täielikult ettepaneku sisuga ning on kõnealuses küsimuses oma seisukohta juba väljendanud 28. märtsil 2012. aastal vastu võetud arvamuses CCMI/098 – CES828-2012_AC, ([2]) otsustas komitee täiskogu 529. istungjärgul 18.–19. oktoobril 2017 (18. oktoobri istungil) esitada kõnealuse ettepaneku kohta pooldava arvamuse ning viidata eelnimetatud dokumendis väljendatud seisukohale. Poolt hääletas 196, vastuhääli ei olnud ja erapooletuks jäi 3.

Brüssel, 18. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

([1]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „Loov Euroopa““, ELT C 181, 21.6.2012, lk 35.

([2]) Vt joonalune märkus nr 1.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroala majanduspoliitika (2017)“

(täiendav arvamus)

(2018/C 081/31)

Raportöör: **Petr ZAHRADNÍK**

Kaasraportöör: **Javier DOZ ORRIT**

Täiskogu otsus	27.4.2017
Õiguslik alus	kodukorra rakendussätete artikli 29 lõige A
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu, majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	5.10.2017
Vastuvõtmine täiskogus	19.10.2017
Täiskogu istungjärk nr	529
Hääletuse tulemus	158/4/6
(poolt/vastu/erapooletuid)	

Preambul

Käesolev arvamus on osa laiemast paketist, mis koosneb neljast Euroopa tulevikku käsitlevast Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusest (majandus- ja rahaliidu süvendamine ja euroala majanduspoliitika, kapitaliturgude liit ja ELi rahanduse tulevik) ([1]). *Pakett koostatakse Euroopa tulevikku käsitleva valge raamatuga algatatud protsessi kontekstis, mille Euroopa Komisjon hiljuti käivitas, ja selles võetakse arvesse Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri kõnet olukorrast Euroopa Liidus 2017. aastal. Kooskõlas komitee resolutsiooniga Euroopa tuleviku kohta* ([2]) *ning varasemate arvamustega majandus- ja rahaliidu väljakujundamise kohta* ([3]) *rõhutatakse arvamuste paketis vajadust ühise eesmärgitunnetuse järele liidu juhtimises, mis läheb oluliselt kaugemale tehnilistest lähenemisviisidest ja meetmetest ning on esmajoones poliitilise tahte ja ühise perspektiivi küsimus.*

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Järeldused ja soovitused on koostatud eesmärgiga täiendada arvamust ECO/423, millega käesolevas arvamuses täielikult nõustutakse ja mis selles aluseks võetakse. Need on samuti kooskõlas kolme muu arvamusega preambulis osutatud Euroopa majanduse tuleviku teemal.

1.2. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunneb heameelt euroala majanduspoliitika arengus tehtud edusammude üle ning jälgib tähelepanelikult seda arengut kujundavaid asjaolusid. Ta peab siiski eriti oluliseks asjaolusid, mis seovad euroala keskkonna fiskaalküsimustega, ja euroala institutsioonilise raamistiku tugevdamist.

1.3. Komitee peab vajalikuks, et euroala majanduspoliitika oleks eri majanduspõhimõtete tasakaalustatud kombinatsioon, mille rahandus-, eelarve- ja struktuurielemendid oleksid üksteisega nõuetekohaselt seotud. Arvestades kõnealuste põhimõtete kavandatavat ümberrühmitamist vastavalt majanduslikule arengule, on see asjaolu muutumas üha olulisemaks.

1.4. Komitee ei nõustu sellega, et Euroopa Ülemkogu lükkas tagasi positiivse eelarvepoliitika, ja kutsub teda üles selle järelduse osas ümber mõtlema. Eelkõige tugevdab oodatav eemaldumine Euroopa Keskpanga kvantitatiivse lõdvendamise poliitikast argumente, mis toetavad positiivse eelarvepoliitika vastuvõtmist. Samas tunnistab komitee, et positiivse eelarvepoliitika ulatust tuleb asjakohaselt juhtida, et mitte tõsta juba niigi kõrget valitsemissektori võla taset, ning see tuleb suunata selget pikaajalist kasu toovatesse valdkondadesse.

([1]) Pakett hõlmab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmisi arvamusi: „Euroala majanduspoliitika (2017)“ (täiendav arvamus); „Kapitaliturgude liit: vahehindamine“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 117); „Majandus- ja rahaliidu süvendamine 2025. aastaks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 124) ja „ELi rahalised vahendid 2025. aastaks“ (vt käesoleva *Euroopa Liidu Teataja* lk 131).

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee resolutsioon (ELT C 345, 13.10.2017, lk 11).

([3]) ELT C 451, 16.12.2014, lk 10 ja ELT C 332, 8.10.2015, lk 8.

1.5. Komitee märgib, et euroala majanduslik olukord paraneb, ning soovitab selle suundumuse säilitamiseks ja toetamiseks võtta olulisi meetmeid, et stimuleerida investeeringuid ja viia ellu struktuurireformid, millega edendatakse nii tootlikkuse suurenemist kui ka kvaliteetsete töökohtade loomist. Struktuurireforme tuleks ellu viia senisest suuremas kooskõlas Euroopa poolaasta protsessiga. Lisaks soovitab komitee, et vajadust struktuurireformi järele nähtaks euroala või ELi tasandil tervikuna, mitte üksnes üksikute struktuursete meetmetena eri liikmesriikides.

1.6. Komitee toetab kindlalt ulatuslikumat ühtekuuluvust euroalal nii majandus- ja eelarvepoliitika tõhusama koordineerimise kui ka finantsvahenduse täiustamise vormis, viies lõpule finantsliidu loomise ja tagades euroala suurema mõju maailmamajanduses. Kõnealuste küsimuste lahendamiseks soovitab komitee tugevdada vastavalt euroala institutsioonilist raamistikku.

1.7. Komitee on seisukohal, et euro on kogu ELi vääring ning et ELi majandusliku olukorra parandamine peaks uuesti viima euroala laiendamise võimaluseni, avaldades eeldatavasti positiivset mõju nii euroalale kui ka selle uutele liikmetele.

1.8. Komitee märgib, et Brexiti ja praeguse Ameerika Ühendriikide valitsuse ettearvamatuse tõttu tuleks asjakohast tähelepanu pöörata kogu maailma poliitilistele ja majanduslikele arengusuundumustele.

1.9. Komitee on teadlik, et võimalused parandada euroala toimimist kehtivate eeskirjade (eelkõige struktuurset laadi meetmete) raames on piiratud. Mõne põhilisema aspekti jaoks (näiteks selle institutsioonilise raamistiku täiustamine või uute eelarvevahendite kasutusele võtmine) tuleb vastu võtta uued eeskirjad.

1.10. Seoses tulevaste 2018. aasta majandus- ja poliitiliste soovitustega rõhutab komitee vajadust algatada arutelu järgmiste aspektide üle:

— fiskaalliidu loomine;

— liikmesriikide vastutuse ja omavastutuse suurendamine euroalaga seotud kohustuste suhtes;

— vajadus struktuurireformide järele Euroopa poolaasta raames;

— majandusliku kooskõlastamise ja juhtimise edasine tugevdamine;

— finantsvahenduse süsteemi tõhustamine selliselt, et tugevdatakse kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega tegelikke pikaajalisi investeeringuid, kasutades Euroopa Investeerimispanga, Euroopa Investeerimisfondi ja Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi 2.0 pakutavaid võimalusi;

— euroala mõju suurendamine maailmas.

1.11. Komitee on teadlik tungivast vajadusest, et suurem investeerimistegevus kajastuks palgasuundumustes ja töötuse vähenemises. Seda tuleks suunata ka arvamuses kirjeldatud tasakaalunihetega tegelemisele, sest kui need säilivad ja neid ei kõrvaldata, võivad need olla oluline takistus pikaajalisele kasvule.

1.12. Selleks et tagada kodanike ülitähtis toetus euroala ülesehitamisele ja sellega kaasnevate struktuurireformide teostamisele, tuleb tugevdada kõnealuste reformide sotsiaalset mõõdet ning kasutada demokraatlikke, läbipaistvaid euroala juhtimise vorme, mille eesmärk on tagada majanduslik heaolu ja kõrge elatustase.

2. **Taust**

2.1. Euroopa Komisjon avaldas regulaarselt korduva Euroopa poolaasta protsessi osana 2016. aasta novembris dokumendid nõukogu euroala majanduspoliitikat käsitleva soovituse jaoks ning teatise („Euroala positiivse eelarvepoliitika poole“). Komitee koostas kõnealuste dokumentide kohta arvamuse ECO/423, mis võeti vastu komitee 2017. aasta veebruari istungjärgul. Pärast seda on ELi majanduspoliitika areng ja mõne liikmesriigi tegevus näidanud, et selles küsimuses on toimunud märkimisväärne edasiliikumine. Käesolevas täiendavas arvamuses käsitletakse neist arengutest kõige olulisemaid:

— nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta (märts 2017);

— kevadine majandusprognoos (mai 2017);

— 2017. aasta riigipõhiseid soovitusi käsitlev teatis (mai 2017).

Kõnealusel ajavahemikul avaldati paralleelselt valge raamat Euroopa tuleviku kohta ning aruteludokument majandus- ja rahaliidu süvendamise ja ELi tulevase rahastamise kohta. Nende küsimuste käsitlemist jätkas Euroopa Komisjoni president Jean-Claude Juncker oma 2017. aasta septembris peetud kõnes olukorra kohta Euroopa Liidus. Peale selle võib täheldada nähtavat arengut euroala toimimises selle fiskaalaspekti osas. Käesolevas arvamuses võetakse seega arvesse 2018. aasta majandusarengut ja kajastatakse komitee ettepanekuid seoses soovitustega euroala majanduspoliitika kohta aastaks 2018.

2.2. Praegune majanduse elavnemine on oodatust napilt kiirem. Siiski vajab euroala rohkem investeeringuid, mida võiks toetada ka mõõdukas fiskaalne stiimul, mis ei suurenda valitsemissektori võlga pikas perspektiivis. Kriisi tagajärjed ja võetud poliitikameetmed mõjutavad endiselt töötust, vaesust ja ebavõrdsust ning põhjustavad ka majanduslikku ja sotsiaalset ebavõrdsust liikmesriikide vahel. Seepärast tuleb edendada kasvuväljavaateid, toetades rohkem euroalasse investeerimist koos sotsiaalpoliitikaga, millega piiratakse vaesust ja ebavõrdsust. Euroopa Komisjoni kevadise majandusprognoosi kohaselt on investeeringud, millega kaasnevad vastav palkade areng ja töötuse määra pidev vähenemine, aidates niiviisi tugevdada sisenõudlust, määrava tähtsusega majanduse elavdamise jätkumiseks.

2.3. Peale selle peab euroala muutuma ühtsemaks. Sellele võib kaasa aidata rahandusliidu väljakujundamisega, millega kaasneb oodatav kasulik mõju investeeringutele ja mida võib teha kehtivate eeskirjade raames, majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimise täiendava tugevdamisega, mis on suunatud euroala eelarvesuutlikkusele ja eraldiseisva euroala eelarve loomisele, ning euroala jaoks tugevama institutsioonilise raamistiku loomisega, mis võimaldab paremat sisemist ja välimist esindatust ning selle üksikute liikmete suuremat vastutust – see nõuab praegu uute reeglite kehtestamist.

2.4. Euroopa tulevikku käsitlevas valges raamatus esitatud ühes stsenaariumis kaalutakse mitmekiiruselise Euroopa võimalust, mille puhul võiks euroalast saada võimalik oluline eraldusjoon. Ent sel juhul asub komitee seisukohale, et euro on kogu ELi vääring. Seetõttu oleks soovitav luua stiimuleid, et panna euroalasse mittekuuluvad riigid kaaluma ühinemist euroga ühe prioriteedina nende sisepoliitikas.

2.5. Komisjoni talvine ja kevadine prognoos keskenduvad n-ö väga ebakindlale olukorrale seoses kaubanduslikest, finants- ja geopoliitilistest asjaoludest tulenevate sisemiste ja väliste ohtudega majanduskasvule. Komisjon väljendas oma kevadises prognoosis muret arengusuundade pärast Ameerika Ühendriikides ja Ühendkuningriigis (Brexit), mis võivad negatiivselt mõjutada Euroopa majanduse (tagasihoidlikku) paranemist. Trumpi valitsus on veelgi vähem prognoositav, kui alguses näis, ning Saksamaa ja euroala jätkuvalt suur jooksevkonto ülejääk on sellele probleem. See võib ärgitada Ameerika Ühendriike võtma ebasoodsaid kaubanduspoliitika meetmeid, millel oleks ELile ja euroalale kahjulik mõju. Brexitist on samuti keeruline aru saada: pikk sissejuhatus läbirääkimistele ei anna mingit kindlustunnet lõpptulemuse suhtes, samas kui juunis toimunud valimised viitavad sellele, et läbirääkimisprotsessis on oodata raskusi ja viivitusi.

2.6. Komisjoni värskeimas kevadises majandusprognoosis on öeldud, et komisjoni soovitus ja komitee arvamus (ECO/423), milles toetati 2017. aastaks euroalal tervikuna positiivset eelarvepoliitikat (mis lükati nüüdseks nõukogu 10. märtsi 2017. aasta soovituses tagasi), olid õigel teel. Komitee ei nõustu Euroopa Ülemkogu otsusega ja leiab, et pärast seda (ja pärast komisjoni kevadist prognoosi) ilmnenud riskid kinnitavad positiivse eelarvepoliitika säilitamise asjakohasust.

3. **Üldised märkused**

3.1. Seoses Rooma lepingute 60. aastapäeva tähistamise ja sellele järgnenud aruteludega ELi tuleviku teemal kinnitati majandus- ja rahaliidu kui Euroopa integratsiooni peamise prioriteedi tähtsust. Hoolimata olemasolevatest ja siiani lahendamata probleemidest öeldi ka, et vale oleks võtta euroala suhtes liiga kaitsev seisukoht. Selle asemel oleks parem järgida selle tuleviku suhtes edasipüüdlikumat lähenemist ja töötada välja konkreetsed meetmed, mis aitaksid selle potentsiaali paremini rakendada. Komitee toetab seda seisukohta.

3.2. Mis puudutab ELi majanduse jõukust ning selle loodava tulu ja rikkuse õiglast ümberjagamist, siis arvamuses ECO/423 on rõhutatud, et majanduspoliitika meetmete tasakaalustatud kombinatsioon peaks sisaldama rahandus-, eelarve- ja struktuurivahendeid ning meetmeid, milles keskendutakse finantsturu funktsionaalsuse ja tõhususe suurendamisele, sealhulgas asjakohaseid eeskirju, et hoida ära mõne finantsasutuse vastutustundetult riskantset käitumist. Komitee on veendunud, et viimastel kuudel toimunud areng on muutnud selle mitmes mõttes veelgi tähtsamaks.

3.3. Komitee toetab täielikult majandus- ja rahaliidu väljakujundamist ja süvendamist 2025. aastaks. Selles mõttes on käesolev arvamus kooskõlas preambulis nimetatud komitee teistest Euroopa majanduse tulevikku käsitlevatest arvamustest koosneva paketiga. Komitee arvates tuleks erilist tähelepanu pöörata järgmistele valdkondadele.

3.3.1. Eelarve-, majandus- ja struktuuripoliitikat tuleb tugevdada ja põhjalikumalt kooskõlastada eesmärgiga luua kõnealuste poliitikavaldkondade tõhus kombinatsioon, muu hulgas selleks, et rakendada euroala tugev (sihtotstarbeline) eelarverida ELi eelarves. Aruteludokumendis majandus- ja rahaliidu süvendamise kohta kasutati esimest korda nii kõrgel poliitilisel tasandil väljendit „fiskaalliit“. Fiskaalliit ühtlases rahandus- ja majanduskeskkonnas ning toimival siseturul hõlmaks ka ühist või tihedalt kooskõlastatud eelarvepoliitikat (nii maksude kui ka kulutuste osas), milles toetatakse õiglast maksustamist ning süstemaatilist ja tõhusat poliitikat maksudest kõrvalehoidumise ja maksupettuste suhtes.

3.3.2. Üks euroala keskkonna parandamise esmatähtis eeltingimus on – tervikliku arusaama raames ELi majanduse juhtimisest ja eriti Euroopa poolaasta protsessist – üksikute toimijate vastutus: liikmesriikide individuaalne vastutus ja kohustused tuleks säilitada või neid tuleks isegi suurendada kõikides olemasolevates majanduse juhtimise mehhanismides, sealhulgas objektiivne järelevalve, kõikide ennetus- ja parandusmeetmete rakendamine ning viimaks vajaduse korral sanktsioonide rakendamine.

3.3.3. Asjakohase vahendina soovitatakse kasutada kõigi asjaomaste sotsiaalpartnerite aktiivsele osalemisele tuginevaid tootlikkuse komiteesid, mis võivad hõlbustada selliste struktuurireformide rakendamist, mis lisaks üksikute liikmesriikide majandusliku suutlikkuse parandamisele aitavad oluliselt suurendada tervikuna ühtse turu funktsionaalsust ja ühtlust, kaotades teatud regulatiivsed takistused ja tõkked, piiramata seejuures tagatud sotsiaalseid ja töötajate õiguseid.

3.3.4. Finantsvahenduse tõhusust tuleb oluliselt parandada, kasutades hulka erinevaid finantsturu osalisi kooskõlas pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu ideega. Peamiselt peaks finantsvahenduse tõhustamisel keskenduma tegelikele investeeringutele ja mitte virtuaalse finantssektori mahu suurendamisele.

3.3.5. Maailmamajanduses toimuvate muudatuste taustal on tugeva ja tunnustatud majandus- ja rahaliidu jaoks oluline ka selle väline esindatus. Väga tähtis on tagada, et liikmesriikide üleilmsete partnerite vastas ei ole üksnes üksikute liikmesriikide kokkulepped, kui EL tegutseb ühel häälel, ent ka võtta meetmeid sellele ühisele huvile ülemaailmses kontekstis ([4]) vastava asjakohase institutsionaalse struktuuri loomiseks.

3.3.6. Lisaks oleks mõistlikel juhtudel pidanud võtma arvesse võimalust laiendada praegust euroala. Mõnel, eriti Kesk- ja Ida-Euroopa riigil, on väga head majanduslikud näitajad ja neid on Euroopa poolaasta raames väga positiivselt hinnatud. Näib, et nad võiksid toetada euroala toimimist ja suurendada euroala kaalu ELis.

3.3.7. Viimaks tuleb uuele majandus- ja rahaliidu projektile kodanike toetuse saamiseks luua vahendeid, mis aitaksid tagada, et majanduse juhtimise otsused on demokraatlikud ja et ühtset turgu täiendab tugev sotsiaalne sammas.

3.4. Komitee on seisukohal, et euroala toimimiseks on üsna keskse tähtsusega suurema investeerimise edendamine ning selliste struktuurireformide elluviimine ja rakendamine, mida võiks edendada veelgi rohkem Euroopa poolaasta protsessi raames, eelkõige võttes arvesse ühtse turu raamistikku. Euroopa Investeerimispanga, Euroopa Investeerimisfondi või Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi rahastatud investeeringud, sealhulgas vajalikud piirkondlikud projektid, on saavutanud häid tulemusi. Siiski ei ole nende maht veel piisav, et katta investeeringute puudujääke, mis tekivad eriti kriisi ajal. Kõnealused vahendid peaksid aitama luua piisavalt kindla süsteemi, mis võimaldab jagada avaliku ja erasektori

([4]) Üksikasjalikumat teavet vt nt ELT C 177, 18.5.2016, lk 16.

rahastamisallikaid. Selleks tuleks ära kasutada stabiilsuse ja kasvu pakti juhitud paindlikkust, et see lubaks kasutada kuldset reeglit, mille kohaselt investeeringuid ja nendega seonduvaid jooksvaid kulutusi tuleks teha nii, et need toovad tulevikus kasu ja annavad tulemusi. Struktuurireformide fookus tuleks selgelt viia üksikute liikmesriikide tasandilt üle ühtse turu üldisele toimimisele.

3.4.1. Struktuurireformide eesmärk peaks eelkõige olema kaotada olemasolevad tasakaalunihked ja luua soodsad tingimused pikaajalisele arengule kooskõlas ÜRO kestliku arengu eesmärkidega. Need tasakaalunihked hõlmavad üha suuremaid erinevusi ELis ja liikmesriikides. Struktuurireformid peaksid aitama võtta meetmeid, mille puhul arvestatakse üleeuroopalist konteksti ja mitte üksnes üksikute liikmesriikide osalisi vajadusi.

3.4.2. ELi kontekstis ei peaks reformid olema suunatud üksnes riigisisestele poliitilistele prioriteetidele, vaid neid tuleks vaadelda ELi kui terviku seisukohast, st strateegiliste projektide seisukohast, millega suudetakse luua kindlat ELi tasandi lisaväärtust.

3.4.3. Struktuurireformidega peaks kaasnema kvaliteetsete töökohtade edendamine rõhuasetusega sobival palgatasemel ja sotsiaalsete õiguste täielikul austamisel.

3.4.4. Veel on vaja palju reforme, et parandada eeskirju nii, et nendega suudetaks toetada ettevõtluse arendamist ja tagada kodanikele asjakohane kaitse. Näiteks võiks struktuurireformid läbi viia järgmistes valdkondades: ettevõtte alustamise, ehituslubade, krediidi saamise, maksude maksmise, piiriülese kaubanduse, vara registrisse kandmise ja maksupoliitika ühtlustamisega seotud eeskirjad, mis aitavad kaasa siseturu laitmatule toimimisele ja samal ajal piiravad seal kahjuliku konkurentsi tekkimist. Avaliku sektori/poliitilisel kliimal (st avaliku sektori tõhusus ja usaldusväärsus, kindlus ja stabiilsus projekti kestuse jooksul) on samuti oluline roll. Ka seoses nende reformide üldise omaksvõtuga tuleks märkida, kui keeruline on nende reformide rakendamise protsess ning et nende makromajanduslikud tulemused sõltuvad paljude keerukate mikrotasandi protsesside toimimisest. Nendele reformidele avaliku toetuse saamiseks on väga tähtis neid tagajärgi selgitada. Kõnealuse toetuse saamiseks on vaja, et tulevikus euroala toimimisele kaasa aitavate vahendite loomise üle otsustatakse õiguspärasel demokraatlikul viisil, saavutades õige tasakaalu majandusliku ja sotsiaalse samba vahel.

3.4.5. Leidub võimalusi, et tugevdada suhteid struktuurireformide vajaduse, Euroopa poolaasta, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide mitmeaastase rakendusraamistiku (või üldisemalt ELi eelarve) ning arenenuma ja tõhusama euroala vahel. Selleks et tugevdada ELi eelarve ja struktuurireformide seost, mille eesmärk on edendada lähenemist keskpikas ja pikas perspektiivis, on tihedalt seotud EKP kvantitatiivse lõdvendamise poliitika eeldatava piiramisega, kui karmistatud rahapoliitika loob rohkem võimalusi rahavoogude kasutamiseks.

3.5. Samal ajal on meil vaja uusi jõupingutusi, et ühtlustada ülespoole elu- ja sotsiaalseid standardeid ning palku liikmesriikide sees ja nende vahel. See on miinimumtingimus usalduse suurendamiseks ELi vastu ja Euroopa tuleviku kindlustamiseks. Lähenemist peaks toetama Euroopa sotsiaalõiguste sammas.

3.5.1. See tähendab, et meil on vaja poliitikat, mis suurendaks sisenõudlust ELis ja üldiselt euroalal ning eelkõige suure jooksevkonto/kaubandusbilansi ülejäägiga riikides, et luua taas tasakaal euroalal ja kogu ülejäänud maailmaga.

3.5.2. ELi liikmesriigid ei peaks võtma oma konkurentsivõime strateegiate aluseks eeldust, et palgatase jääb madalaks. Majanduspoliitika meetmete tõhus kombinatsioon peaks viima taristusse tehtavate investeeringute taaselustamiseni ning suuremad kulutused haridusele, teadusuuringutele, koolitusele ja oskustele peaksid kajastuma tootlikkuse kasvus ning palga- ja sissetulekute tugevamas kasvus, kajastades samal ajal kogu olelusringi kulgu, karjääri kujundamist ja muutusi elamiskuludes. Komitee tunnistab siiski eri liikmesriikide olukordade erinevust ja nende esmast vastutust olukorraga tegelemise eest nüüdisaegsete kollektiivläbirääkimiste meetodite kaudu.

3.5.3. Tööturu olukord mitmes euroala riigis näitab, et pooleliolevates struktuurireformides euroalal tuleks keskenduda ajutise, mittevabatahtliku osalise tööajaga töö suure määra vähendamisele ja madalatele palkadele ning kvaliteetsete töökohtade edendamisele, pidades silmas kõrgema taseme väljaõppe ja oskustega tööjõudu. Uut liiki tööturu reformide aluseks peaksid olema sotsiaaldialoogi tugevus ja sotsiaalpartnerite sõltumatusel põhinevad kollektiivläbirääkimised. Nii ei parandata mitte ainult sotsiaalset õiglust, vaid edendatakse ka majanduse tootlikkust.

3.6. Eelkõige meetmed, mis on seotud struktuurireformide tegemise ning majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimise tugevdamisega, võib ellu viia kehtivate eeskirjade raames. Neid võib veelgi tugevdada järgmises 2020. aasta järgses mitmeaastases finantsraamistikus. Teiselt poolt eeldab euroala täiendav tugevdamine koos ühise eelarvepoliitikaga või euroala tugevam osalus maailma areenil täiesti uute eeskirjade loomist.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Käesolevas arvamuses nimetatud põhjustel kutsub komitee Euroopa Komisjoni ja nõukogu üles lisama 2018. aasta soovitustesse euroala majanduspoliitika kohta asjakohase positiivse eelarvepositsiooni. Ettepanek on eriti oluline, võttes arvesse vajadust tagada piisav ja jätkusuutlik majanduskasv ning majandus- ja rahapoliitika toimiv kooslus, mille ekspansiivset iseloomu ei saa lõputult pikendada.

4.2. Komitee leiab, et rakendades Euroopa investeerimiskava, mida komitee toetab, tuleks prioriteetsena käsitada projekte, milles järgitakse kestliku arengu eesmärke ning võetakse arvesse sotsiaalset ja keskkonnaalast vastutust.

4.3. Komitee on veendunud, et viimastel kuudel ELi majanduspoliitika paradigmas toimunud muutused toovad üsna selgelt välja, et poliitiline toetus lähenemisele, mis viib euroala platvormil põhineva fiskaalliidu loomiseni, on suurenemas. Sellega seoses soovitab komitee seda väga hoolikalt jälgida ning on täielikult valmis ühinema fiskaalse aspekti tugevdamise protsessiga, mis on ühtlasema euroala keskkonna eeltingimus. Samuti on ülioluline jälgida, kuidas see areng kajastub institutsionaalsete struktuuride ja kordade võimalikes muutustes.

4.4. Komitee leiab jätkuvalt, et ajal, mil majandus- ja rahaliidu süvendamine on taaskord esmatähtis prioriteet, on väga oluline mitte alahinnata tõhusama ja paremini toimiva ühtse turuga seotud protsesse. Tõhus ja toimiv ühtne turg on peamine eeltingimus, ilma milleta ei saa isegi mõelda süvendatud majandus- ja rahaliidust. Majandus- ja rahaliit suudab oma kasuootusi täita üksnes siis, kui ühtse turu tulevane avamine ja liberaliseerimine jätkub, kui selle ühtlust tugevdatakse ning nähtavad ja peidetud riiklikud kaitsvad takistused eemaldatakse.

4.5. Komitee toetab seisukohta, et süvendatud majandus- ja rahaliidu keskkond peab olema kooskõlas ka finantsvahenduse protsessiga. Finantsliidu olulised aspektid on pangandusliit ja kapitaliturgude liit. Pangandusliit puudutab peamiselt pangandussektori stabiilset ja prognoositavat käitumist. Seda peab toetama ka piisavate rahaliste vahenditega, et tulla toime pankade võimalike makseraskustega. Samas tähendab kapitaliturgude liit rahastamisallikate eraldamise võimaluste laiendamist ja see on veel varajases arenguetapis. Finantsvahenduse parem toimimine peaks omalt poolt saama rohkem tähelepanu tegelike investeeringute valdkonnas.

4.6. ELi tulevik oleneb ka liidu integratsiooni tugevdamisest ja selle rolli konsolideerimisest ülemaailmses kontekstis. See on iseäranis praegu üks vähestest põhiprioriteetidest ja pakub ühist huvi kõikidele ELi liikmesriikidele. Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks võib olla kasulik tugevdada ELi ühist esindatust rahvusvahelisel areenil ning edendada ja järgida sel tasandil ühiseid väärtusi, põhimõtteid ja poliitikat nagu poliitiline ja majandusvabadus ning võrdsus ja sotsiaalne õiglus, vaba ettevõtluse väärtus kaubanduses ja investeeringutes, õiglase ja avatud konkurentsikeskkonna tingimuste loomine ning ettevõtluses selliste ebaseaduslike ja kuritegelike tavade kaotamine, nagu maksusüsteemide või riigihankemenetluste kuritarvitamine. Peale selle on äärmiselt oluline tagada sotsiaalsete ja kodanikuõiguste austamine ning keskkonnastandardite põhinõuete täitmine.

Brüssel, 19. oktoober 2017

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Georges DASSIS

ISSN 1977-0898 (elektrooniline väljaanne)
ISSN 1725-5171 (paberväljaanne)

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUKSEMBURG

ET